

lampe

Paed. Pr.

4440 h

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ
ΤΗΣ
ΑΠΕΡΚΡΑΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΙΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕ ΑΝΙΣΚΩΝ

ΥΠΟ Ι. Ε. ΚΑΜΠΗ

ΜΕΤΕΦΡΑΣΘΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 15 ΕΚΔΟΣΙΝ

ΥΠΟ
Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ

ΑΘΗΝΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1841

P.m. 5176

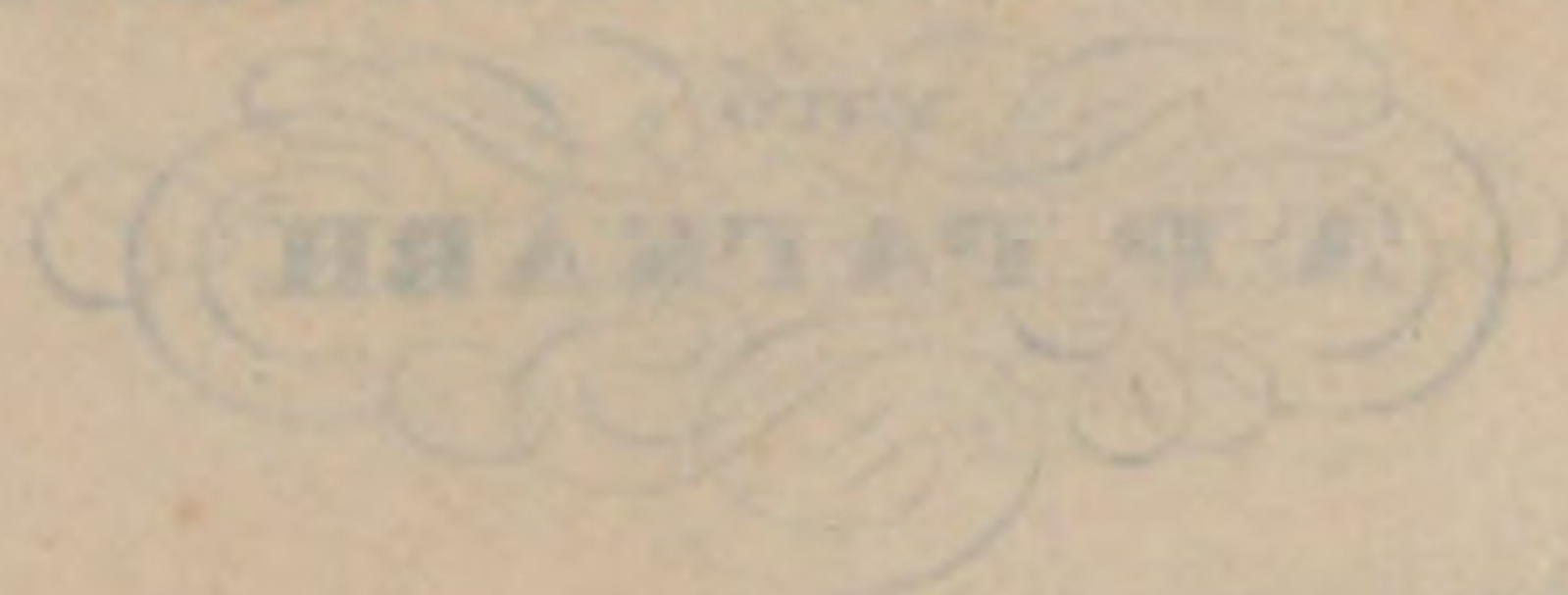
ALABAMA

THE ALABAMA BIVISION

THE ALABAMA BIVISION

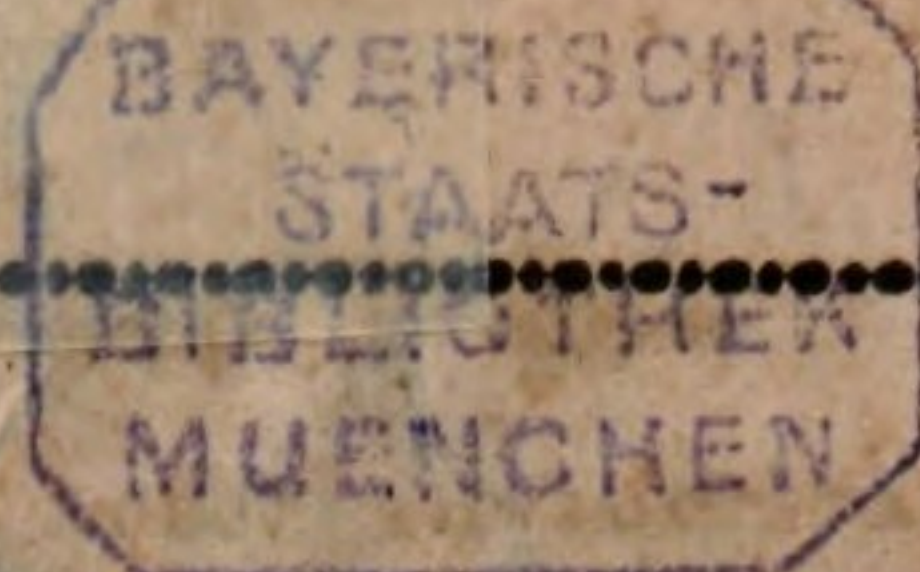
THE ALABAMA BIVISION

ALABAMA

THE ALABAMA BIVISION

H

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

ΤΗΣ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΚΘ'.

ΤΗΝ ακόλουθον ἡμέραν ὅταν ὁ πατήρ συνήθροισε πάλιν τοὺς μικροὺς τοῦ ἀκροατᾶς, παρετήρησε μεγάλην ταραχὴν μεταξύ των· εἰς καθενὸς τὰ χεῖλη ἐπέτα ὁ λόγος τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ καθεὶς ἐσιώπα, διότι ὁ πατήρ εἶχε διατάξει νὰ μὴν εἰπῇ τὴν γνώμην του ἄνευ, πρὶν ἐρωτηθῇ εἰς τὴν προσεχῇ συνεδρίασίν των. Ὁ ψυχικός των ἀγὼν εἰκονίζετο ζωηρῶς εἰς τὰ πρόσωπά των, ἐξώγκονε τοὺς μυῶνάς των, ἐκίνει τὰς χεῖράς των καὶ τοὺς πόδας των, καὶ ἔτρεμον ὅλοι· ὥστε ἂν ξένος τοὺς ἑώραπε κατὰ σύμπτωσιν, ἤθελε νομίσαι ὅτι εὐρίσκεται εἰς συνέλευσιν νέων Κοακέρων. (*)

Ὁ Πατήρ ὅστις εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ὡς πολλάκις παρετήρησαμεν, εἶχε τὴν ἀγροῖκον ἀπάθειαν νὰ κινῆται μὲ χελώνης βραδύτητα, ὁσάκις οἱ νέοι τοῦ ὑπ' ἀνυπομονησίας φλεγόμενοι ἤθελον νὰ τρέξουν, νὰ προχωρήσουν, τόσον βραδέως ἤρχισε καὶ σήμερον, ὥστε καὶ τοῦ ὑπομονητικωτέρου ἤθελεν ἐξαντληθῇ ἡ ὑπομονή. Τέλος πάντων, ἀφ' οὗ παρεμέρισε διάφορα πράγματα τὰ ὅποια δὲν ἦτον διόλου ἀνάγκη νὰ παραμερισθοῦν, καὶ ἀφ' οὗ ἐξηρόβηξε δεκάκις ἐν' ᾧ ἅπαξ μόνον ἔφθανε, ἤρχισε πλέον

(*) Παράδοξοι αἰρετικοὶ φανέντες εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, εἰ ὅποιοι ἔτρεμον καθ' ὅλον τὸ σῶμα ὡς δαιμονιζόμενοι.

μέ πρόλογον τόσον ἐκτεταμένον, τόσον βαρύν, τόσον ἐξωγκω-
μένον, ὥστε ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα Ἀσιατικῆς
εὐγλωττίας. Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ σχοινοτενοῦς τούτου προλόγου
δυνάμεθα νὰ ἐκθέσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μᾶς μέ τὰς ἀκο-
λούθους δεκατρεῖς μικρὰς λέξεις.

Αἰ! Ἀχιλλεῦ! Τί θὰ ἔπραττες σὺ ἂν ἦσουν εἰς τὸν τόπον
τοῦ Κόρτες;

Ἀχιλλεύς. Δόξα σοι ὁ Θεός! τέλος πάντων φθάνομεν εἰς
τὸ προκείμενον! Ἐγὼ ἤθελα διηγηθῇ εἰς τὸν Μοντεζουμᾶν ὅλα
ὅσα ἤκουσα, κ' ἐνταυτῷ ἤθελα τὸν ἀτενίσαι ἀσκαρδχυκτι εἰς τὸ
πρόσωπον, διὰ νὰ ἰδῶ ἂν ἀλλάζῃ τὴν ὄψιν του· καὶ ἂν εὔρισκα
ὅτι εἶναι ἐνοχος, ἤθελα τὸν κηρύξαι τὸν πόλεμον.

Τινές. Τὸ ἴδιον ἤθελα κάμει κ' ἐγώ.

Περικλῆς. Ἐγὼ μέ τοὺς ἀνθρώπους μου ἤθελα φύγῃ κρυ-
φίως τὴν νύκτα διὰ νὰ διαφύγῃ τὴν παγίδα ἐν ᾧ ἦτον ἀκόμῃ
καϊρός.

Δημήτριος. Ὡ τὸν δειλόν! Ὁχι διόλου! θὰ ἔστελλα ὀλίγους
στρατιώτας μέ δύο τηλεβόλα εἰς τὸ πρόχωμα τῆς λίμνης, διὰ
νὰ ἐμποδίσω νὰ μὴ κόψῃ κανεὶς τὰς γεφύρας, καὶ μέ τοὺς κα-
τοίχους τῆς πόλεως ἐτελείωνα ὀγλήγορα τὴν ὑπόθεσιν.

Τινές. Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον.

Πατ. Καὶ σὺ Ἀνδρέα;

Ἀνδρέας. Ἐγὼ θὰ ἔκοπτα τὴν κεφαλὴν τοῦ Μοντεζουμᾶ.

Πατ. Ὡ! μὴ δά! τόσον ἄσπλαγχνος εἶσαι, Ἀνδρέα;

Ἀνδρέας. (μέ ζωνηρότητα). Βέβαια! διατὶ θέλει κ' ἐκεῖνος
νὰ φονεύσῃ κ' ἐμὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους μου;

Πατ. Ἀλλὰ δὲν ἦτον ἀκόμῃ βέβαιον· ἦτον συμπερασμὸς
μόνον.

Ἀνδρέας. Λοιπὸν θὰ ἐπληροφορούμην πρῶτον καλῆτερα.

Πατ. Αὐτὸ θὰ ἦτον πολὺ φρονιμώτερον.

Πέτρος. Τώρα, πάτερ, ἐγώ.

Πατ. Λέγε.

Πέτρος. Ἐγὼ θὰ συνέλαμβανα τὸν Μοντεζουμᾶν, καὶ θὰ τὸν

ἐπεριποιούμην μὲν δεόντως, ἀλλὰ δὲν θὰ τὸν ἄφηνα νὰ μὲ δια-
φύγῃ, πρὶν καταντήσῃ ὅλως διόλου ἀνεπίφοβος εἰς ἐμέ.

Πατ. (θέτων τὴν χεῖρα εἰς τοῦ Πέτρου τὸ μέτωπον). Ἦλθε
ἡ ιδέα τῷ ὄντι ἀπ' ἐκεῖ, . . . ἢ μήπως. . .

Πέτρος. (γελῶν). Ὁχι, Πάτερ. Πρέπει νὰ τ' ὁμολογήσω.
Εἰς τὸν οἶκον ἀνέγνωσα κάτι περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

Πατ. Τώρα τὸ ἐννοῶ.—Ἄς γίνῃ ὅμως ὥς νὰ ἡῦρες σὺ τὴν
ιδέαν· ἐξακολουθῶ τὴν διήγησίν μου.

Τοῦτο λοιπὸν, τέκνα μου, ἀπεφάσισεν ὁ ἀτρόμητος Κόρτες·
ἠθέλησε ν' ἀσφαλισθῇ αἰχμαλωτίζων τὸν ἰσχυρὸν Μοντεζουμά, ἐν
τῷ μέσῳ τῆς πρωτευούσης του, ἐν τῷ μέσῳ τόσων χιλιάδων
ὑπηκόων του, οἱ ὅποιοι τὸν ἐλάτρευον ὡς Θεόν. Ἡκούσατέ ποτε
τοιαύτης τόλμης παράδειγμα;

Χαρίλαος. Ὁχι! αὐτὸ εἶναι ἀνήκουστον.

Πατ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν συνέλαβε τὸν παράτολμον τοῦτον σκοπὸν,
καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τὸν ἐνέκρινον, προέβη ἀμέσως εἰς τὴν
ἐκτέλεσίν του.

Ὅλον τὸ Ἰσπανικὸν στράτευμα διετάχθη νὰ παραταχθῇ ὡπλι-
σμένον εἰς περιτειχισμένην τινὰ αὐλὴν τῆς οἰκίας των, διὰ νὰ
εἶναι ἕτοιμον εἰς πρῶτον σημεῖον νὰ σπεύσῃ εἰς τοῦ στρατηγοῦ
τὴν βοήθειαν. Ὀλίγα μικρὰ ἀποσπάσματα διωρίσθησαν εἰς τὰς
ὁδοὺς τὰς ἀγούσας εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Μοντεζουμά· τοῦτο
δὲ δὲν ἤθελε φανῇ ὑποπτον, διότι οἱ Μεξικανοὶ ἦσαν συνηθισμέ-
νοι νὰ βλέπουν πάντοτε τοὺς Ἰσπανοὺς μὲ τὰ ὅπλα περιερχομέ-
νους. Ὡς δ' ἔφθασεν ἡ ὥρα καθ' ἣν συνήθιζεν ὁ Κόρτες νὰ ἐπι-
σκέπτηται τὸν αὐτοκράτορα, ἦλθε πρὸς αὐτὸν συνωδευμένος ἀπὸ
πέντε ἀξιωματικούς καὶ τριάκοντα τῶν ἀνδρειωτέρων στρατιω-
τῶν του. Οὗτε τοῦτο δὲν ἔφερεν ὑποψίαν, διότι ἦσαν ἐπίσης
συνηθισμένοι νὰ βλέπουν τὸν στρατηγὸν συνωδευόμενον ἀπὸ
στρατιώτας.

Ὡς ἔφθασεν ὁ Κόρτες, τὸν ὑποδέχθησαν ὡς πάντοτε μὲ σέβας,
καὶ τὸν ὠδήγησαν μὲ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τοὺς διερμηνεῖς
του εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Μοντεζουμά· ἔπειτα ἐξῆλθον οἱ ὑπη-
ρέται, καὶ ἡ πολμηρὰ πρᾶξις ἤρχισε.

Μὲ πρόσωπον μεγίστην ἀγανάκτησιν ἐμφαῖνον ἤρχισεν ὁ Κόρτες νὰ ἐπιπλήττῃ τὸν Μοντεζουμᾶν διὰ τὴν ἄπιστον διαγωγὴν τοῦ Κουαλποπάκου, ὅστις ἐν καιρῷ εἰρήνης, καὶ ἀπέναντι τῶν ἀρχῶν τοῦ μεταξὺ ἐθνῶν δικαίου ἐκινήθη κατὰ τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, ἔλαβεν αἰχμάλωτον ἓνα Ἰσπανὸν, τὸν ὁποῖον αἰμοχαρῶς ἔσφαξε, καὶ περιέφερε τὴν κεφαλὴν του ὡς θέαμα εἰς ὅλον τὸ κράτος. Ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι ἡ φήμη κηρύττει αὐτὸν τὸν Μοντεζουμᾶν ὡς πρωταίτιον τῆς βδελυρᾶς ταύτης πράξεως, καὶ διὰ τοῦτο, εἶπεν, εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ζητήσῃ ἱκανοποίησιν διὰ τὴν ὕβριν ταύτην τὴν γενομένην εἰς τὸν μέγιστον Μονάρχην τῆς γῆς, τὸν Κυριάρχην του.

Ὁ Μοντεζουμᾶς ἐτρόμαξε τόσο ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, ὥστε ὠχρίασε, καὶ ὠρκίσθη ὅ,τι ἱερώτερον εἶχεν ὅτι αὐτὸς δὲν ἔλαβεν οὐδ' ἐλαχίστην μετοχὴν εἰς τὸ ἀπαίσιον ἐπιχείρημα· πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ἀθωότητός του, εἶπεν, ὅτι θέλει ἀμέσως διατάξῃ νὰ κομισθῇ ὁ Κουαλποπάκας καὶ οἱ συνένοχοί του δέσμιοι εἰς τὸ Μεξικόν.

Ὁ Κόρτες προσβλέψας τότε φιλικώτερον πρὸς αὐτὸν, τὸν εἶπεν ὅτι εἰς αὐτὸν μὲν ἤρκει ἐντελῶς ἡ διαβεβαίωσις αὕτη, ἀλλὰ διὰ νὰ πραϋνθῶσιν οἱ παρωργισμένοι στρατιῶταί του, ἀπηρτεῖτο περισσότερο ἀπὸ τόσον· διότι ποτὲ αὐτοὶ δὲν ἤθελον πεισθῇ ὅτι τοιαύτη πρᾶξις ἔγινε χωρὶς τῆς γνώμης καὶ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐκτὸς ἂν ἀπεφάσιζε νὰ τοῖς δώσῃ ἐπίσημον ἀπόδειξιν τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἀδόλου φιλίας του πρὸς αὐτούς. Ἡ ἀπόδειξις δὲ τὴν ὁποίαν ζητοῦν ἐπιμόνως οἱ στρατιῶται, ὅτι εἶναι νὰ εὐαρεστηθῇ ὁ Αὐτοκράτωρ νὰ διατρίψῃ ἡμέρας τινὰς εἰς τὴν κατοικίαν των, ὅπου θέλουν τὸν περιποιηθῇ μ' ὅλον τὸ σέβας καὶ μ' ὅλας τὰς εἰς τὸ ὑψηλὸν ὑποκείμενόν του ὀφειλομένας τιμὰς.

Ἀκούσας τὴν παράδοξον αὐτὴν πρότασιν ὁ Μοντεζουμᾶς ἔγινεν ἄλλος ἐξ ἄλλου ἀπὸ ἔκστασιν καὶ ὀργήν· ἡ γλῶσσά του ἐδέθη, καὶ ἔμενεν ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα, ἐν ᾧ ὁ Κόρτες ἐξηκολούθει παρατηρῶν ὅτι ἡ παράκλησις τῶν στρατιωτῶν του δὲν εἶχε τι τὸ ἀνοίκειον, διότι ἡ κατοικία των ἦτον ἐν ἀπὸ τὰ ἀνάκτο-

ρα, ὅπου ἡ Μεγαλειότης του συνήθιζε καὶ ἄλλοτε νὰ διατρίβῃ ἡμέρας τινάς. Τέλος πάντων συνελθὼν ὁ Μοντεζουμάς τῆς ἐκπλήξεώς του, εὔρε λόγους νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀγανάκτησίν του.

• Ὁ Κυριάρχης τοῦ Μεξικανικοῦ βασιλείου (εἶπε μὲ ἀξιοπρέ-
» πειαν), δὲν συνηθίζει νὰ φυλακίζεται ἐκουσίως· καὶ ἂν αὐτὸς
» ἤθελε συγκατανεύσει νὰ ταπεινωθῇ εἰς τόσον βαθμὸν, οἱ ὑπὴ-
» κοοί του δὲν ἤθελον ποτὲ ὑπομείνει τὴν ὕβριν. »

Ὁ Κόρτες, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ βίαν, μετεχειρί-
ζετο ἄλλοτε μὲν κολακευτικούς, ἄλλοτε δ' ἀπειλητικούς λόγους
νὰ τὸν πείσῃ νὰ κλίνη εἰς τὴν θέλησίν του, ἀλλ' εἰς μάτην·
τέλος ἀφ' οὗ ἡ συνδιάλεξις διήρκεσε περὶ τὰς τρεῖς ὥρας,
ἔκραξεν ἀνυπομόνως ὁ Βελασκουέζ, νέος ζωηρὸς ἀξιωματικὸς
Ἰσπανὸς λέγων μὲ ἀπειλητικὰ σχήματα, » Πρὸς τί τόσαι
» ἀργοπορίαι; ἅς τὸν ἀρπάσωμεν μὲ τὴν βίαν, ἢ ἅς τὸν φο-
» νεύσωμεν. »

Ὁ Μοντεζουμάς ἠθέλησε νὰ μάθῃ τί εἶπεν ὁ ὀργίλος ἐκεῖνος
ἄνθρωπος, ἡ δὲ Μαρίνα εὐχαρίστησε τὴν περιέργειάν του, προ-
σθέτουςα ὅτι τρέμει διὰ τὴν ζωὴν του ἂν δὲν ἤθελεν ἀμέσως
παραδοθῇ.

Τοῦτο κατέβαλε διὰ μιᾶς ὅλον τὸ θάρρος τοῦ δυστυχοῦς·
εἶδεν ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἰσχυρῶν τούτων, καὶ
ὅτι διέτρεχε τὸν μέγιστον κίνδυνον ἂν ἀνθίστατο περισσότερον.
Παρεδόθη λοιπὸν εἰς τὴν τύχην του, καὶ πηδῆσας ἀπὸ τὴν ἔδραν
του εἶπε πρὸς τὸν Κόρτες ὅτι πιστεύει εἰς τὰς διαβεβαιώ-
σεις του, καὶ τὸν ἀκολουθεῖ.

Ἐν τῷ ἅμα συνεκλήθησαν διὰ προσταγῆς του οἱ ἐγκριτώτε-
ροι ἀξιωματικοὶ τοῦ βασιλείου του, καὶ τοὺς εἰδοποίησεν ὁ ἴδιος,
ὅτι διὰ κατεπείγοντας λόγους κρίνει ὠφέλιμον νὰ κατοικήσῃ
ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τῶν ξένων του.

Οὗτοι ἐθαύμασαν μὲν διὰ τὴν ἀνέλπιστον καὶ ὑποπτον ταύτην
ἀπόφασιν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐναντιωθῶσιν εἰς τὴν ἀπό-
λυτον τοῦ Κυριάρχου τῶν θέλησιν. Ἐφερον εὐθὺς τὰ φορεῖα, καὶ
ὁ δυστυχὴς Μονάρχης μετεκομίσθη ὑπὸ τῶν ἰδίων του ἀνθρώ-

πων μὲν, ἀλλ' ὑπὸ φρουρὰν Ἰσπανῶν ὡς αἰχμάλωτος εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Κόρτες.

Μόλις διεδόθη εἰς τὴν πόλιν ἡ φήμη τῆς ἀπαγωγῆς του, καὶ οἱ δρόμοι ἐπληρώθησαν ἀπὸ ἀναρίθμητον πλῆθος ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὰ σχήματα καὶ ἡ ὄψις ἐδήλουν φόβον καὶ τρόμον· τινὲς ἐφώναζον, ἄλλοι ἔκλαιον, ἄλλοι ἐρρίπτοντο κατὰ γῆς ὡς ἄνθρωποι ὑπὸ βάρους θλίψεως πιεζόμενοι. Ἀλλ' ὁ Μοντεζουμᾶς προσεπάθει νὰ τοὺς καθησυχάσῃ, προσποιούμενος ἱλαρὸν καὶ χαρμόσυνον πρόσωπον, νεύων μὲ τὴν χεῖρα, καὶ βεβαιῶν αὐτοὺς, ὅτι δὲν εἶναι αἰχμάλωτος, ἀλλ' ὅτι ἐκουσίως ἠθέλησε νὰ διατρίψῃ ὀλίγας ἡμέρας πρὸς εὐωχίαν μετὰ τῶν φίλων του. Ἡ βεβαίωσις αὕτη τοὺς κατεπράυνεν ὅπως οὖν.

Οἱ Ἰσπανοὶ διῆλθον ἀκωλύτως διὰ τοῦ λαοῦ μετὰ τοῦ αἰχμαλώτου των βασιλέως, καὶ ἔφθασαν εὐτυχῶς εἰς τὴν κατοικίαν των. Ἐκεῖ ἔκλεξεν ὁ Μοντεζουμᾶς μόνος του τὸν θάλαμον εἰς τὸν ὁποῖον ἠθέλε νὰ κατοικήσῃ, καὶ οἱ Ἰσπανοὶ τὸν ὑπηρέτουν κατὰ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ των μὲ βαθύτατον σέβας.

Ὡς ἀνεπαύθη ὀλίγον, ἔπεμψε τινὰς τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν του εἰς τὰς ὁδοὺς νὰ διατάξουν τὸν λαὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς οἰκίας του, καὶ νὰ προσκαλέσουν τοὺς πολίτας ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ μείνουν ἥσυχοι, διαβεβαιοῦντες αὐτοὺς κατ' ἐπανάληψιν ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἐκουσίως ἀπεφάσισε νὰ συνοικήσῃ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τῶν φίλων του. Μετὰ ταῦτα ἔπεμψεν ἀμέσως παρόντος τοῦ Κόρτες τινὰς τῶν ἀξιωματικῶν τῶν σωματοφυλάκων του πρὸς τὸν Κουαλποπάκαν διὰ νὰ φέρουν αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς συνενόχους ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν του δεσμίου εἰς Μεξικόν.

Ὁ Κόρτες προσεπάθει ἐν τούτοις μὲ πάντα τρόπον νὰ κατστήσῃ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ δυστυχοῦς Αὐτοκράτορος ὅσον τὸ δυνατὸν φορητήν. Ἄφησε τὴν εἴσοδον πρὸς αὐτὸν ἐλευθέραν, οὐ μόνον εἰς τοὺς ὑπηρέτας του ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς προὔχοντας τοῦ κράτους, ἀλλ' ἐπὶ προφάσει ἀποφυγῆς συγχύσεως, δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἔρχωνται πολλοὶ διὰ μιᾶς.

Ὁ Μοντεζουμᾶς ἐξηκολούθει νὰ φαίνεται ἱλαρὸς, διὰ νὰ

κρύπτη τούλάχιστον ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του τὸ αἶσχος εἰς ὃ περιέπεσε· προσεφέρετο δὲ καὶ πρὸς τοὺς δεσμοφύλακας τοῦ Ἰσπανοῦς μὲ τόσῃν φιλοφροσύνῃ καὶ ἐλευθεριότητι, ὥστε ὅστις τὸν ἑώραπεν ἔπρεπε νὰ πιστεύῃ ὅτι δὲν εἶχε κατ' αὐτῶν αἰτίαν δυσαρρεσκείας.

Ἐν τούτοις ἐκομίσθη σιδηροδέσμιος ὁ Κουαλποπάκας, ὁ υἱὸς του καὶ ἄλλοι πέντε ἀξιωματικοί του. Ὁ δὲ Μοντεζουμάς, ὅστις ἐπέμενε διίσχυριζόμενος ὅτι εἰς ὅσα συνέβησαν δὲν εἶχε πάντε-
λῶς μετοχὴν, τοὺς παρέδωκεν εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς διὰ νὰ τοὺς ἐξετάσουν καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσουν κατὰ τὴν ἐνοχλήν των.

Ὁ Κόρτες συνεκρότησεν ἐπὶ τοῦτο στρατοδικεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμφανισθέντες οἱ πταῖσται ὡμολόγησαν ὅτι κατεπάτησαν τοὺς ὅρους τοῦ μεταξὺ ἐθνῶν δικαίου, καὶ κατεδικάσθησαν νὰ καοῦν ζῶντες.

Ἔως ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤρναυντο σταθερῶς, ἀπὸ σπανίαν πίστιν πρὸς τὸν δυστυχῇ Αὐτοκράτορά των κινούμενοι, ὅτι δι' ὅσα ἔπραξαν, εἶχον ποτὲ λάβει διαταγὴν παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὡς τοῖς ἐγνώσθη ἡ τρομερὰ καταδίκη των, ἐξέλιπεν ὅλον τὸ θάρρος των, καὶ ἐβεβαίωσαν ἤδη ὅτι εἶχον πρότερον ἀρνηθῇ. Ἀλλ' ὁ Κόρτες δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς ἀκούσῃ πλέον, καὶ ἐπρόσταξε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ποινὴ των ἀμέσως.

Δικαίως θαυμάζετε, τέκνα, διὰ τὴν ἀνήκουστον πόλμην τοῦ Κόρτες, αἰχμαλωτίζοντος πρῶτον Μονάρχην λατρευόμενον ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του ἐν τῷ μέσῳ πρωτευούσης πολυανθρώπου, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις δὲν ἦτον εὐκαταφρόνητος, καὶ μετὰ ταῦτα οἰκειοποιουμένου δικαιοδοσίαν, ἣτις ἀνήκει μόνον εἰς τὰς ἀνωτάτας τοῦ τόπου ἀρχάς. Ἀλλ' ἀναστείλατε τὸν θαυμασμόν σας ἀκόμη ὀλίγον διὰ ν' ἀκούσῃτε ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον θέλει σᾶς ἐκπλήξῃ πολὺ περισσότερον.

Ὡς νὰ εἶχεν ἀποφασίσαι νὰ κορυφώσῃ τὴν ὕβριν τοῦ ταπεινωμένου βασιλέως, καὶ τὸν ἐμπαιγμὸν τῆς πρώτης ἰσχύος του, ὁ Κόρτες διέταξεν αὐθαιρέτως νὰ κενωθῇ ἡ ὀπλοθήκη τοῦ Μοντεζουμά, ὅπου διατηροῦτο μέγα πλῆθος λογχῶν, ἀσπίδων καὶ ἄλλων πολεμικῶν ὀργάνων, καὶ νὰ κατασκευασθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ

πυρᾶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔμελλον νὰ καοῦν οἱ δυστυχεῖς, μόνον ἀληθὲς ἔγκλημα ἔχοντες ἴσως, ὅτι ἐξετέλεσαν πιστῶς τὴν διαταγὴν τοῦ νομίμου των ἡγεμόνος.

Ἀλλ' ἡ διαταγὴ ἐδόθη· τὰ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κράτους πρὸ πολλῶν ἐτῶν συνηθροισμένα ὅπλα συνεσωρεύθησαν. Ἄπειρον πλῆθος ἐκπεπληγμένων θεατῶν ἴστατο πέριξ, καὶ δὲν ἤξευρον τὶ νὰ στοχασθοῦν καὶ τὶ νὰ εἰποῦν περὶ τούτων πάντων. Τὰ δὲ δυστυχῇ θύματα ἐσύρθησαν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης των.

Εἰς τὴν στιγμὴν ταύτην (τώρα, παιδιά, ἐτοιμάσατε τὸν θαυμασμόν σας) ἔτρεξεν ὁ Κόρτες συνωδευμένος ὑπὸ τινων ἀξιωματικῶν καὶ ἐνὸς στρατιώτου φέροντος σιδηρᾶς ἀλύσσεις, κατ' εὐθεΐαν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Μοντεζουμᾶ. Πλησιάζων δ' εἰς τὸν ἔντρομον βασιλέα μὲ ἡγριωμένον πρόσωπον, τὸν λέγει μὲ λέξεις κεραυνοβόλους, ὅτι » οἱ κακοῦργοι ὡμολόγησαν αὐτὸν τὸν ἴδιον » Μοντεζουμᾶν ὡς πρωταίτιον τοῦ κακουργήματός των· καὶ » ὅτι ἐπομένως πρέπει δικαίως καὶ αὐτὸς νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὸ » ἔγκλημά του. »

Μόλις εἰπὼν τὰς λέξεις αὐτάς, ἔτρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν τεθορυβημένον καὶ τοσοῦτον τοῦ προτέρου τοῦ ὕψους ἐκπεσόντα Μονάρχην, καὶ ὁ στρατιώτης τὸν ἐδέσμευσε μὲ δεσμὰ ἀτιμωτικά.—Τὶ λέγετε περὶ τούτου, παιδιά;

Ὅλα (ἐκτὸς ἑαυτῶν). Βδελυρόν, βδελυρόν!

Πατ. Ὁ δυστυχὴς Μοντεζουμᾶς ἔμεινεν ὡς νεκρὸς ἄλαλος ζαλισμένος καὶ ἐκτὸς ἑαυτοῦ, καὶ ὑπέμεινεν ἡσύχως ὅ,τι δὲν τὸν ἦτον δυνατόν νὰ ἀποτρέψῃ· τέλος ἤρχισε νὰ θρηνῇ καὶ νὰ ὀλολύζῃ, διότι βεβαίως ἐνόμιζεν ὅτι θέλει καθυποβληθῇ καὶ αὐτὸς εἰς δίκην. Κατέστησε δ' ἔτι μᾶλλον οἰκτρὰν τὴν τρομερὰν ταύτην σκηνήν, ἡ διαγωγὴ τῶν πιστῶν του ὑπηρετῶν, οἵτινες σιωπῶντες, ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας του, καὶ τοὺς κατέβρεχον μὲ τὰ δάκρυά των, ὕψωνον τὰς σιδηρᾶς του ἀλύσσεις διὰ νὰ ἐλαφρύνουν τὸ βάρος των, καὶ ἔθετον μεταξὺ τοῦ σώματός του καὶ τοῦ σιδήρου μαλακὰ ὑφάσματα, διὰ νὰ μὴν αἰσθάνωνται τὰ βεβηλωθέντα μέλη του τὴν πίεσιν τῶν δεσμῶν.

Ἡ σκηνὴ αὕτη καὶ τὸν σκληρότερον ἤθελε κινήσει εἰς δάκρυα συμπαθείας.

Ἐν τούτοις ἐτελέσθη ἡ ποινὴ τῶν καταδικασθέντων· τότε ὁ Κόρτες ἐπιστρέψας, ἐπλησίασε τὸν Μοντεζουμᾶν μὲν ἱλαρὸν πρόσωπον, καὶ τὸν εἶπεν ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἱκανοποιήθη, ὅθεν καὶ τὸ ἔγκλημά του ἐξέλιπε.

Ταῦτα εἰπὼν διέταξε νὰ τῷ ἀφαιρεθοῦν τὰ δεσμά, καὶ εὐθὺς ἡ χαλαρωθεῖσα ψυχὴ τοῦ Μονάρχου, μετέβη ἀμέσως ἀπὸ τὴν βαθυτάτην θλίψιν εἰς μεγίστην χαράν. Δὲν ἔπαυεν ἐναγκαλιζόμενος τὸν δυνάστην του, καὶ διαβεβαιῶν αὐτὸν περὶ τῆς θερμῆς του εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἐλευθέρωσίν του. Ὁ δυστυχής! ἐφαινετο λησμονῶν εἰς τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς του, ὅτι αὐτὸς ὁ ἤδη ἀφαιρῶν τὰ δεσμά του, αὐτὸς πρὸ ὀλίγου τὸν εἶχε δεσμεύσει.

Ἰωάννης. Σκέπτομαι νὰ εὔρω τί παρεκίνησε τὸν Κόρτες νὰ μεταχειρισθῇ τὸν δυστυχῆ Μοντεζουμᾶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ἦτον μόνον ἀπὸ κακίαν;

Πατ. Τοῦτο εἶναι ἀπίθανον· φαίνεται εἶχε σκοπὸν νὰ ἐκπλήξῃ μὲ τρόπον ἀπότομον καὶ αὐθάδη τὴν ἤδη καθ' ἑαυτὴν ἀσθενῆ ψυχὴν τοῦ Μοντεζουμᾶ εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ ποτὲ πλέον νὰ συλλάβῃ τολμηράν τινα ἀπόφασιν ἐναντίον του. Καὶ τῷ ὄντι ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του· διότι ἡ ψυχὴ τοῦ Μοντεζουμᾶ ἐταπεινώθη, καὶ ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ἐξουσία τῶν Ἰσπανῶν εἰς τὸ Μεξικὸν ἐφαινετο βέβαια καὶ ἀκλόνητος πλέον.

Ἀλλ' εἰς τὸν προβλεπτικὸν Κόρτες ὅλα ταῦτα δὲν ἤρκουν, ἐσκέπτετο δὲ νὰ εὔρῃ τρόπον τοῦ νὰ ἔχῃ πάντοτε ἐλευθέραν τὴν ἔξοδον δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὸ στράτευμά του ἀπὸ τὴν ἀμφίρρυθτον ταύτην πόλιν, καὶ καθ' ἣν περίστασιν οἱ Μεξικανοὶ ἤθελον κόψῃ τὰς γεφύρας τῶν προχωμάτων, αἵτινες μόναι ἔφερον ἀπὸ τὰ περίχωρα εἰς τὴν πόλιν. Τοιοῦτον τρέφων σκοπὸν, ὠμίλει συνεχῶς μετὰ τοῦ Μοντεζουμᾶ περὶ τῆς θαυμασίου ναυπηγίας τῶν Εὐρωπαίων, διὰ νὰ τὸν ἐμπνεύσῃ τὴν περιέργειαν τοῦ νὰ ἰδῇ πλοῖον τοιαύτης κατασκευῆς· ἐπέτυχε δὲ ἐντελῶς.

Ὁ Μοντεζουμάς ἔγινεν εἰς ἄκρον περίεργος νὰ ἰδῇ τοιοῦτον πλοῖον, καὶ ὁ Κόρτες ὑπεσχέθη νὰ τὸν προμηθεύσῃ τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην. Ἀμέσως πλῆθος ἀχθοφόρων ἐπέμφθη κατ' αὐτοκρατορικὴν προσταγὴν εἰς τὴν Βέρα Κρούζην, διὰ νὰ μεταφέρουν ὅσα ἔμενον ἐκεῖ λείψανα τῶν συντετριμμένων Ἰσπανικῶν πλοίων, καὶ ἄλλοι εἰς τὰ δάση διὰ νὰ κόψουν τ' ἀναγκαῖα ξύλα πρὸς ναυπηγίαν, καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ οἱ Ἰσπανοὶ ναυπηγοὶ κατόρθωσαν νὰ κατασκευάσουν δύο μικρὰ Βριγανδίνια, ἥτοι μικρὰ πολεμικὰ πλοῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἄφινον πολλάκις τὸν φυλακισμένον Μονάρχην νὰ πλέῃ πρὸς μεγάλην του διασκεδάσιν. Ὁ Κόρτες δ' ἀφ' ἐτέρου ὠφελήθη ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, διὰ νὰ γνωρίσῃ κατ' ἀκρίβειαν τὴν φύσιν τῆς λίμνης καὶ τὰ περίχωρα. Τοῦτο δὲ τὸν ὠφέλησε πολὺ εἰς τὸ μέλλον.

Ἐκτοτε ὁ τολμηρὸς οὗτος νοῦς ἤρχισε νὰ ἐπιχειρῇ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν παντελῆ τοῦ Μεξικανικοῦ λαοῦ ὑποδούλωσιν. Ἐπεμψέ τινας τῶν ἀξιωματικῶν του νὰ περιέλθουν ὅλον τὸ κράτος διὰ νὰ γνωρίσουν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ μέγεθος καὶ τὴν κατάστασιν ἐκάστης ἐπαρχίας, ἀφ' ἐτέρου δὲ, τοὺς τόπους ὅπου εὕρισκετο χρυσὸς καὶ ἄργυρος. Κατέπεισε δὲ τὸν Μοντεζουμᾶν μὲ ἄλλους ἄλλοτε λόγους ν' ἀποβάλλῃ κατ' ὀλίγον τοὺς φρονιμωτέρους καὶ ἀξιωτέρους ἀξιωματικούς καὶ ὑπουργοὺς τοῦ κράτους του, καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ ἀντ' αὐτῶν ἄλλους ἀνεπιφρόβους εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς διὰ τὴν εὐήθειαν καὶ διὰ τὴν δειλίαν των.

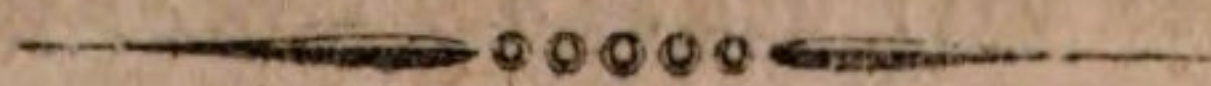
Τέλος μετὰ τοσαύτας ταπεινώσεις, ἐπρότεινεν εἰς τὸν δυστυχῇ Αὐτοκράτορα πρότασιν ἣτις ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἔπρεπε νὰ τὸν λυπήσῃ, τὴν φιλαυτίαν του προσβάλλουσα ζωηρῶς. Τὸν ἐζήτησε νὰ κηρυχθῇ τοποτηρητὴς τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, καὶ νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ πῶ πληρώνη ἐτησίως φόρον, πρὸς δεῖγμα τῆς ὑποταγῆς του.

Τὶ νὰ πράξῃ ὁ ἄθλιος Μοντεζουμάς; Ἡ ἐλευθερία του, ἡ ἰδία του ζωὴ, ἦσαν εἰς χεῖρας τοῦ Κόρτες· ἦτον ἄρα ἠναγκασμένος νὰ ἐνδώσῃ εἰς πᾶσαν πρότασιν, ὅσον ἀναξιοπρεπὴς καὶ θλιβερά καὶ ἂν ἦτον. Συνεκληθήσαν λοιπὸν οἱ μεγιστάνες

τοῦ κράτους, ὁ Μοντεζούμας τοῖς ἐνθύμισεν ὁ ἴδιος τὴν γνωστὴν προφητείαν, ἣτις ἐπληροῦτο, καὶ ἐκήρυξεν ἔπειτα ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ αὐτὸς καὶ ὅλον τὸ κράτος του θέλει νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν μέγαν βασιλέα τῆς ἀνατολῆς, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ κοινοῦ των προπάτορος, ἀνήκει ἡ κυριαρχία αὐτοῦ.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐπληρώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ του με δάκρυα σαφῶς ἀποδεικνύοντα πόσον δεινὴ ἦτον δι' αὐτὸν ἡ θυσία αὕτη. Βωβὸς ψιθυρισμὸς διηγέρθη μεταξὺ τῶν συνηγμένων Μεξικανῶν. Ἡ ἐκπληξίς καὶ ἀγανάκτησις εἰκονίζετο εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα, καὶ ὅλοι ἐφαίνοντο ἔτοιμοι νὰ ἐκδικήσουν τὰ παραβιασθέντα δίκαια τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ κυριάρχου των. Ἀλλ' ὁ Κόρτες κατέστειλε τὸν βρασμὸν πρὶν ἢ ἐκραγῇ, βεβαιῶν αὐτοὺς ὅτι ὁ κύριός του δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ ἀρπάσῃ τοῦ Μοντεζουμᾶ τὸ κράτος, ἀλλὰ μόνον νὰ γνωρισθῇ προστάτης αὐτοῦ.

Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἐκουσίου ὑποταγῆς τοῦ αὐτοκράτορός των καθησύχασαν τὰ πνεύματα τῶν Μεξικανῶν, καὶ ἤρχισαν τὰς προπαρασκευὰς τῆς ἐπισήμου τελετῆς, τὴν ὁποίαν ἔκρινον ἀναγκαίαν οἱ Ἰσπανοὶ νὰ τελέσουν διὰ νὰ καταστήσωσι τὴν ὑποταγὴν τοῦ Μοντεζουμᾶ ἐπισημότεραν καὶ ὑποχρεωτικωτέραν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπεκύρωσε τὴν ὑποταγὴν, δίδων λαμπρότατον δῶρον, καὶ διέταξεν ὅλους του τοὺς Κασίκους νὰ τὸν μιμηθῶσι.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ Λ΄.

Μετά ταῦτα, εἶπεν ἐξακολουθῶν τὴν ἐπαύριον ὁ πατήρ, ἤρχισεν ἡ διανομὴ τῶν συναχθέντων θησαυρῶν. Ὁ Κόρτες διέταξε ν' ἀναλυθοῦν ὅλα τὰ χρυσᾶ κοσμήματα, καὶ νὰ χυθοῦν εἰς ῥάβδους, τῶν ὁποίων τὸ βάρος ἐζύγιζε τριακοσίας χιλιάδας λιτρῶν.

Περικλῆς. Ὁποίου εἶδους;

Πατ. Λιτρῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη ζυγίζει ἑκατὸν ἐξήκοντα δράμια· ὅθεν αἱ τριακόσαι χιλιάδες λίτραι ἦσαν ἰσοδύναμοι μὲ τριάκοντα τρεῖς χιλιάδας καὶ τριακοσίας τριάκοντα τέσσαρας ὀκάδας σχεδόν. Ὁ δὲ ἄργυρος τὸν ὁποῖον συνέλεξαν ἦτον μόνον διακοσίων πεντήκοντα λιτρῶν.

Ἀλέξανδρος. Εἶναι τὸ χρυσίον περισσότερον, ἢ ὁ ἄργυρος εἰς τὸ Μεξικόν.

Πατ. Τώρα δὲν εἶναι πλέον τὸ χρυσίον· ἀλλὰ θὰ σὲ εἰπῶ πόθεν προήρχετο ὅτι οἱ Μεξικανοὶ τότε εἶχον περισσότερον χρυσόν, παρὰ ἄργυρον. Ὁ λόγος ἦτον ὅτι ὁ μὲν χρυσὸς εὐρίσκεται πολλάκις καθαρὸς, ὁ δὲ ἄργυρος σπανίως. Ἡξεύρεις τί σημαίνει εἰς τοιαύτην περίστασιν καθαρὸς.

Ἀλέξανδρος. Ὡ! ναὶ! ὅταν δὲν εἶναι μεμιγμένος μὲ ἄλλας ὕλας.

Πατ. Πολλὰ καλὰ. Ὁ ἄργυρος ἀνορύττεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς βώλους, καὶ καθαιρόμενος ἔπειτα διὰ τοῦ πυρὸς, χωρίζεται ἀπὸ τὰς ἑτερογενεῖς ὕλας. Ἀλλ' ἡ τέχνη αὕτη ἦτον παντάπασιν ἄγνωστος εἰς τοὺς Μεξικανοὺς τότε. Ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος τὸν ὁποῖον εἶχον ἦτον ἐκ φύσεως καθαρὸς, καὶ αὐτοὶ τὸν συνῆγον μόνον· ἀλλὰ καὶ τὴν συναγωγὴν ταύτην ἀπὸ τὴν ἄμμον τῶν ποταμῶν καὶ τὴν διὰ βροχῆς κατασυρομένην γῆν τῶν ὀρέων παρημέλουν αὐτοὶ, διότι τὸ μέταλλον τοῦτο δὲν ἐτι-

μᾶτο παρ' αὐτοῖς ὡς παρ' ἡμῖν τιμᾶται, οὐδ' ἤξευρον νὰ τὸ μεταχειρισθοῦν εἰς ἄλλο, εἰμὴ πρὸς κατασκευὴν στολισμῶν. Ἐκ τούτου δὲν ἐκοπιάζον πολὺ διὰ νὰ συνάξουν τὰ πολύτιμα μέταλλα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ ποσότης τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τὴν ὁποίαν ἤθελον ἤδη νὰ διανείμουν μεταξὺ των οἱ Ἰσπανοὶ, δὲν ἀνελόγει πρὸς τὰς λαμπράς των ἐλπίδας.

Ὁ Κόρτες διαιρέσας ὅλον τὸν θησαυρὸν εἰς πέντε μέρη, προσδιώρισεν ἓν διὰ τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας, τὸ δεύτερον ἔλαβεν ὁ ἴδιος ὡς ἀρχιστράτηγος, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, τὸ τρίτον ἐτέθη κατὰ μέρος, πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν προκαταβαλόντων τὰ ἔξοδα διὰ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, τὰ δ' ἄλλα δύο πέμπτη διενεμήθησαν εἰς ὅλον τὸ στράτευμα. Ἐπομένως τὸ μερίδιον ἐκάστου στρατιώτου δὲν ἦτον ὅσον ἤλπιζον κατ' ἀρχάς, καὶ τοῦτο ἐγέννησε κοινὴν δισαρέσκειαν· ἀλλ' ὁ Κόρτες προθύμως παρεχώρησεν ἓν μέρος τῶν εἰς αὐτὸν δικαιοματικῶς ἀνηκόντων διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν πλεονεξίαν τῶν ὁπαδῶν του, καὶ οὕτως ἡσύχασαν.

Ὁ δυστυχὴς Μοντεζουμᾶς ἐκλινεν ὡς εἶδαμεν εἰς πᾶσαν καὶ τὴν σκληροτάτην ἀπαίτησιν τῶν δυναστῶν του. Εἰς μίαν μόνον ἐδείχθη ἀξιοθαυμάστου σταθερότητος καὶ ἐπιμονῆς, εἰς τὴν ἀφορῶσαν τὴν θρησκείαν αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οὔτε κολακεῖαι, οὔτε ἀπειλαὶ δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν ἀποσπάσουν.

Ματαίως προσεπάθησεν ὁ Κόρτες μ' εὐγλωττίαν ἐμπνεομένην ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον ὅστις τὸν διέφλεγε, νὰ τὸν πείσῃ ὅτι εἶναι ἄλογος καὶ βδελυρὰ ἡ εἰδωλολατρεία του, καὶ νὰ τῷ καταστήσῃ καταληπτὴν τὴν γλυκυτέραν διδασκαλίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐμένεν ἀκλόνητος πάντοτε, καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς συνδιαλέξεως παρεκάλει πάντοτε ὁ Μοντεζουμᾶς τὸν Κόρτες νὰ μὴ τὸν γίνωνται εἰς τὸ ἐξῆς τοιαῦται προτάσεις. Τέλος ἐξηγριώθη τόσον ὁ Κόρτες, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ προσβάλλῃ τὰ εἰδωλα τῶν Μεξικανῶν ὅχι πλέον διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ τοῦ ξίφους.

Ἐν τῷ ἅμα ὠδήγησε τὸ στράτευμά του εἰς τὸν μέγαν ναόν, μ' ἀπόφασιν νὰ συντρίψῃ τὰ εἰδωλα, καὶ ν' ἀφανίσῃ ὅλα τὰ τῆς λατρείας των. Ἀλλὰ πρὸς θαυμασμόν του, εὔρεν ὅλον τὸ πο-

λυάριθμον ἱερατεῖον ὠπλισμένον καὶ ἑτοιμον νὰ χύσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός του, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν εἰδώλων. Πρὸς τούτοις δὲ εἶδε καὶ πλῆθος ὠπλισμένων Μεξικανῶν συρρέοντων εἰς βοήθειαν αὐτῶν, καὶ νοήσας ὅτι ὁ ζῆλος του τὸν παρέσυρε πέραν τῶν ὁρῶν τῆς φρονήσεως, ἤρκεσθη πρὸς τὸ παρὸν θεῖς εἰς τὸν στηλοβάτην ἑνὸς πρὸ πολλοῦ ἤδη κατακρημνισθέντος εἰδώλου τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, καὶ ἄφητε δι' ἄλλοτε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀφρόνων ἐλπίδων του περὶ προσήλυτισμοῦ.

Τὸ συμβᾶν τοῦτο ἐφώτισε διὰ μιᾶς τοὺς Μεξικανούς, καὶ εἶδον ὅποια ἡ τύχη των ὑπὸ τοὺς ἀγερόχους τούτους ξένους, τοὺς ὁποίους εἶχον εἰς τόσῃν τιμῇν κατ' ἀρχάς. Ἦρχισαν ἐπομένως νὰ συλλογίζωνται πῶς νὰ τοὺς ἀποδιώξουν ἢ νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσουν. Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ προὔχοντες συνεργόμενοι ἕκτοτε εἰς συνεχεστέρας μυστικᾶς συνετεύξεις μὲ τὸν φυλακισμένον Αὐτοκράτορά των, ἐφώναζον ἐκδίκησιν διὰ τοὺς ἐξυβρισθέντας θεοὺς των, καὶ ἡ κατάστασις τοῦ δυστυχοῦς Μοντεζουμᾶ ἔγινεν ὥς ἐκ τούτου ἐπισφαλεστέρα καὶ δεινότερα. Τὶ ν' ἀποφασίσῃ; πρὸς τίνα νὰ στραφῇ, πρὸς τὸν λαόν του; Ἀλλ' ἐκινδύνευε νὰ φονευθῇ ἀπὸ τοὺς δυνάστας του εἰς τῶν ὁποίων τὰς χεῖρας εὐρίσκετο. Πρὸς τοὺς δυνάστας του νὰ στραφῇ; Ἀλλ' ἐκινδύνευε ν' ἀπολέσῃ ὅλον τοῦ κράτος του. Τὶ δ' ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ τοὺς ὑποτιθεμένους φίλους του τούτους, τὸ εἶδεν ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε διαγωγῆς των. Ἐπιπολὺ ἀμφιρόπος ἐκυμαίνετο ἡ ἀσθενὴς του ψυχὴ, ὥς ἀδύνατος κάλαμος ὑπὸ ἐναντίων ἀνέμων κλονούμενος. Τέλος ἀπεφάσισε ν' ἀκολουθήσῃ μέσῃν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν ἐφρόνει ἀσφαλεστέραν.

Τοῦτον συλλαβὼν τὸν σκοπὸν, ἐκάλεσε τὸν Κόρτες, ὅστις ἔχων ἤδη ὑποψίας τινὰς διὰ τὰς μυστικὰς συνεντεύξεις τοῦ αὐτοκράτορος μὲ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προὔχοντας, ἠθέλησε νὰ συνοδευθῇ ὑπὸ δώδεκα τῶν ἀνδρειοτέρων του ὁπαδῶν. Ἡ δ' ὑποψία του ἠϋξήσεν ἔτι μᾶλλον, ὅτε εἰσελθὼν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Μοντεζουμᾶ, παρετήρησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοιαύτην ἐμβριθὴ σοβαρότητα, ὁποίαν ἕως τότε ποτὲ δὲν εἶχεν ἰδῆ εἰς αὐτόν· ἔτι

μᾶλλον δ' ἐξεπλάγη ὅταν λαβὼν αὐτὸν ἀπὸ τῆν χεῖρα ὁ Μοντεζουμάς, τὸν εἴλκυσε κατὰ μέρος, καὶ τὸν εἶπε μὲ σχεδὸν ἐπιτακτικὸν καὶ ἀπειλητικὸν φωνῆς τόνον, « Ὅτι ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὁ κύριός του τὸν ἐπεμψεν ἐξεπληρώθη ἤδη, διὰ τοῦτο εἶναι ἐλπίς ὅτι θέλει τώρα πλέον ταχύνει τὴν ἀναχώρησίν του. »

Οἱ ἀνέλπιστοι οὗτοι λόγοι, ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ σκοτενὸν βλέμμα καὶ τὸ ἀτρόμητον ὕφος μὲ τὸ ὁποῖον τοὺς εἶπεν, ἐκίνησαν τὸν στρατηγὸν νὰ στραφῇ πρὸς ἓνα τῶν ὁπαδῶν του, καὶ νὰ τὸν διατάξῃ κρυφίως νὰ ὁπλίσῃ ἀμέσως ὅλον τὸ στράτευμά του, καὶ νὰ περιμένῃ περαιτέρω ὁδηγίας. Μετὰ ταῦτα θωρακισθεῖς μὲ ὅλην του τὴν εὐσάθειαν, ἐστράφη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ μὲ ὕφος ἀδιαφορίας τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπιθυμεῖ ἀνυπομόνως νὰ ἐπανέλθῃ ὅσον τάχος εἰς τὴν πατρίδα του· ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς εἶναι γνωστὸν, ὅλα του τὰ πλοῖα ἐσυντρίφθησαν, ὅτι ἔπρεπε πρῶτον νὰ ναυπηγήσῃ ἄλλα, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ζητεῖ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν σύμπραξιν.

Ὁ Μοντεζουμάς δὲν ἐδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν ἄμετρον του χαρὰν διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἀπόκρισιν· ἐναγκαλισθεὶς δὲ τὸν Κόρτες, τὸν κατεφίλει, καὶ τὸν ἐβεβχίωνεν, ὅτι αὕτη ἡ ἀπόφασίς του ἤρκει διὰ νὰ πραῦνῃ καὶ τοὺς Θεοὺς του καὶ τὸν λαόν του, διότι τῶν ξένων ἡ ἀναχώρησις ἦτον κοινὴ ὅλων εὐχὴ.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἐννόησεν ὁ Κόρτες ἀκριβῶς τὰ φρονήματα τοῦ ἱσρατείου καὶ τοῦ λαοῦ. Τοῦτο τὸν ἀνησύχει μεγάλως, καὶ ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐξακολουθήτῃ προσποιούμενος διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον ὅστις τὸν ἠπεύλει πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν σκοπῶν του.

Ταῦτα ἀποφασίσας, διέταξε μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ ἐτοιμασθοῦν νέα πλοῖα, κρυφίως ὅμως παρήγγειλε τοὺς ναυπηγοὺς ν' ἀναβάλλουν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου των ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον μὲ διαφόρους προφάσεις δυσκολιῶν. Ἦλπιζε δὲ ὅτι ἴσως ἐν τῷ μεταξὺ ἤθελε φθάσει ἡ ἐπικουρία τὴν ὁποίαν ἐπρόσμεγεν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν.

Ἀλλ' ὥς νὰ ἤθελεν ἡ θεία δίκη νὰ τὸν τιμωρήσῃ ἀμέσως διὰ τὴν ἄτιμον ταύτην διαγωγὴν του, εὐρέθη μετ' οὐ πολὺ εἰς θέσιν ἥτις τὸν ἔφερεν εἰς ἐσχάτην ἀπελπισίαν.

Ὁ Μοντεζουμάς τὸν μετεκάλεσε μὲ μεγάλην βίαν πάλιν πλησίον του καὶ τὸν ἔδειξεν εἰκόνα κατὰ τὸν Μεξικανικὸν τρόπον εἰς λευκὸν ὕφασμα ἐσκιαγραφημένην, καὶ παριστῶσαν δεκαοκτὼ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐστάλη κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα μὲ ταχυδρόμον, εἰδοποιουῦντα ὅτι τὰ εἰκονιζόμενα πλοῖα εἶχον προσορμισθῇ εἰς τὰς παραλίας τοῦ Μεξικοῦ.

Ὁ Κόρτες ἀκούσας τὴν εἴδησιν ταύτην ἐχάρη μεγάλως, διότι ἤλπισεν ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα τῷ ἔφερον τὴν βοήθειαν τὴν ὁποίαν περιέμενεν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν βασιλικὴν ἐπικύρωσίν του εἰς τὴν θέσιν διοικητοῦ εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψεν. Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγη ὅταν μετὰ τινας ἡμέρας ἔλαβε τὴν θλιβεράν εἴδησιν ἀπὸ τὸν Σανδοβάλον, ἑπαρχον τῆς Βέρα Κρούζης, ὅτι ὁ φθάσας σόλος ἐσέλλετο ἀπὸ τὸν Βελασκουέζον διὰ νὰ συλλάβῃ αὐτὸν καὶ τοὺς ὁπαδούς του, ὅπως δικασθῶσιν ἐπὶ προδοσίᾳ εἰς Κοῦβαν. Καὶ ἀκούσατε πῶς ἔμαθεν ὁ Βελασκουέζος τὸν τόπον ὅπου εὕρισκετο.

Ἡξεύρομεν ὅτι ὁ Κόρτες ἔπεμψε πλοῖον εἰς Ἰσπανίαν νὰ φέρῃ τὰ πλούσια δείγματα τῶν Μεξικανῶν προϊόντων, καὶ νὰ λάβῃ τὴν βασιλικὴν ἐπικύρωσιν τοῦ διορισμοῦ του ὡς διοικητοῦ τῶν τόπων τούτων. Ὁ Μοντέϊος καὶ ὁ Πορτοκαρρέρος, οἱ κυβερνῆται τοῦ πλοίου τούτου, διετάχθησαν νὰ προσέξουν, μὴ εἰς τὸν πλοῦν των πλησιάσῃ εἰς τὴν νῆσον Κοῦβαν, ἀλλ' ἀφήνοντες αὐτὴν δεξιῶς, νὰ περιπλεύσουν τὸ ἀκρωτήριο τῆς Φλωρίδος, (Ἰδέτε ἐδὼ εἰς τὸν πρῶτον μας πῖνακα.) Διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Βαχαμικῆς θαλάσσης· οὕτως ὀνομάζεται τὸ στενὸν μεταξὺ Φλωρίδος καὶ τῶν Βαχαμικῶν νήσων. Ἀλλ' ὁ Μοντέϊος ἔχων εἰς τὴν Κοῦβαν κτῆμα, ἐλησμόνησε εἰς τόσον βαθμὸν τὰ χρέη του καὶ τοῦ στρατηγοῦ του τὴν προσταγὴν διὰ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ὑποστατικόν του, ὥστε ἤλθεν εἰς Κοῦβαν πρὶν πλεύσῃ εἰς Ἰσπανίαν. Ἀλλὰ μόλις

ἐφάνη εἰς τὰ παράλια τῆς νήσου, καὶ ὁ Βελασκουέζος εἰδοποιήθη. Ἀφ' οὗτου ἀπέπλευσεν ὁ Κόρτες, ἀπὸ σφοδρὰν ὀργὴν, ζηλοτυπίαν καὶ μετάνοιαν φλεγόμενος, ὥς ἤκουσε τὴν εἰδήσιν ταύτην, ἔπεμψεν ἀμέσως δύο καλῶς ὠπλισμένα πλοῖα διὰ νὰ συλλάβῃ τὸ πλοῖον τοῦ Κόρτες καὶ τὸ πλήρωμά του. Κατ' εὐτυχίαν ὁμως ἐννοήσαντες οὗτοι ἐν καιρῷ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, προλαβόντες διέφυγον καὶ ἐπλευσαν ἀκωλύτως πρὸς τὴν Ἰσπανίαν.

Τότε ἐξηγριώθη ὁ Βελασκουέζος, τότε ἀπεφάσισε νὰ ὀπλίσῃ ἰσχυρὸν στόλον, καὶ συλλαβὼν τὸν Κόρτες, ὅπου ἂν τὸν ᾔθελεν εὔρει, νὰ σβύσῃ εἰς τὸ αἷμά του τὴν φιλέκδικον φλόγα του. Ἐνῶ δ' ἡτοιμάζετο, ἔλαβεν εἰδήσιν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, ὅτι τὸ πλοῖον τὸ ὁποῖον τὸν εἶχεν ἐκφύγει ἔφθασεν εὐτυχῶς εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον του· καὶ ἐνταύτῳ ἔμαθε μὲ ἀκρίβειαν τὸ μέρος τῆς διατριβῆς τοῦ Κόρτες, καὶ τὰς ἕως τότε ἐπιτυχίας του.

Αἱ προπαρασκευαὶ ἐξηκολούθησαν μὲ διπλασίαν δραστηριότητα· συνίστατο δὲ ὁ στόλος εἰς δεκαοκτὼ πλοῖα, φέροντα ὀκτακοσίους στρατιώτας πεζοὺς, ὀγδοήκοντα ἵππεῖς, καὶ δώδεκα πυροβόλα. Ἦτον δὲ ἡ δύναμις αὕτη δ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ κόσμου φοβερά, καὶ ὑπερέβαινε κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν τοῦ Κόρτες. Ὡς ἐτελείωσαν αἱ ἐτοιμασίαι, ὁ Ναρβαέζος, ἀνὴρ ἀνδρείος, ἀλλὰ ὀξύθυμος εἰς ἄκρον καὶ ἀδιάλλακτος, διωρίσθη κυβερνήτης τοῦ στόλου, ἅμα δὲ καὶ ὑποδιοικητὴς εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ὁ Κόρτες εἶχεν ἀνακαλύψει. Τούτου ἡ ἀνέλπιστος ἄφιξις ἐδηλώθη εἰς τὸν Κόρτες.

Φαντασθῆτε τὴν δεινὴν θέσιν τοῦ ἥρώος μας, καὶ φαντασθῆτε πόσον ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐγίνετο δεινότερα. Νὰ τολμήσῃ νὰ κινηθῇ κατὰ δυνάμεως εὐρωπαϊκῆς, διπλασίας τῆς ἐδικῆς του; Ἀλλ' ᾔθελεν ἀπολέσει τὸ Μεξικόν, καὶ ὅλους τῶν μέχρι τοῦδε ἀγώνων του, τῶν μέχρι τοῦδε κινδύνων του τοὺς καρπούς. Πῶς δὲ ᾔθελεν ἐλπίσει, νὰ νικήσῃ ἐχθρὸν, ἴσον μὲν μὲ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνδρείαν, τὴν τέχνην τοῦ πολέμου, καὶ τὰ ὅπλα, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν δυνάμεων ἀσυγκρίτως ἀνώτερον; Νὰ προσμείνῃ εἰς τὸ Μεξικόν τὴν ἔλευσίν του; Ἀλλὰ τότε ἐκινδύνευε νὰ πολεμηθῇ ἐνταύτῳ ἀπὸ δύο ἐπί-

σῆς φοβερούς ἐχθρούς· διότι ἦτον μᾶλλον ἢ πιθανόν ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ὡς ἤθελον νοήσει τὴν θέσιν του, ἤθελον λάβει εὐθὺς τὰ ὅπλα των κατ' αὐτοῦ. Ἡ νὰ παραδοθῇ ἐκουσίως καὶ νὰ δικασθῇ ἀπὸ ἄνθρωπον διψῶντα τὸ αἷμά του; Ἀλλὰ τότε ἦτον ἄφευκτος ὁ ἀφανισμός του. Τὶ νὰ πράξῃ λοιπόν;

Εἰς ταύτην τὴν ἀβεβαιότητα εὐρισκόμενος, ἐλάμβανε καὶ καθ' ἡμέραν εἰδήσεις, χειροτέρας τὴν μίαν τῆς ἄλλης. Ἐμαθεν ὅτι τινὲς τῶν στρατιωτῶν του λειποτακτήσαντες πρὸς τὸν Ναρβαέζον, τὸν ἐδίδαξαν ὅλα ὅσα ἔπρεπε νὰ ἡξεύρῃ. Ἦκουσεν ὅτι ὁ Ναρβαέζος διέδιδε παντοῦ, ὅτι ὁ Κόρτες καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ἦσαν προδόται, δουλῶσαντες τοὺς Μεξικανοὺς χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ θηλήσεως τοῦ μονάρχου των, καὶ ὅτι αὐτὸς καὶ τὸ στράτευμά του ἐπέμφθησαν διὰ ν' ἀναστείλουν τὰς βιαιοπραγίας ἀχρείων λειποτακτῶν, καὶ νὰ τοὺς φέρουν δεσμίους ὀπίσω, ὅπως λάβουν ποινὴν πρὸς τὸ ἔγκλημά των ἀνάλογον. Ὅθεν προσεκάλει φιλικῶς ὅλους τοὺς ἀδικηθέντας λαοὺς νὰ συνενωθοῦν μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ζωγρήσῃ τὴν ληστρικὴν αὐτὴν συμμορίαν.

Ἐννοεῖτε πόσον ἡ εἰδήσις αὕτη ἤχησεν εὐχαρίστως εἰς τὰ ὦτα τοῦ φυλακισμένου Μοντεζουμά, καὶ εἰς τὰ τῶν ἤδη παρωργισμένων ὑπηκόων του. Ἡ χαρά των καὶ ἡ προθυμία των, νὰ βοηθήσουν τὸν Ναρβαέζον, ἦτον προφανεστάτη. Ἐν μόνον τοὺς ἐτάραττεν ἀκόμη καὶ τοὺς ἔπειθε νὰ μὴν ἀρχίσουν εἰσέτι βιαιοπραγίας κατὰ τῶν μισητῶν ξένων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπεθύμουν νὰ ἐλευθερωθοῦν. Τοῦτο δ' ἦτον τὸ ὕφος τοῦ Κόρτες ὅταν ἤκουεν αὐτὰς τὰς εἰδήσεις. Τοσοῦτον ἡ γενναία ψυχὴ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἐδάμαζε πάσῃ ἐκφρασιν τῆς μερίμνης του, ὥστε ποτὲ δὲν ἐφαίνετο εἰς τοὺς χαρακτῆράς του οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἀνησυχίας ἢ φόβου σημεῖον, ὅσον δεινὴ καὶ ἐπικίνδυνος καὶ ἂν τῷ ἐφαίνετο ἡ θέσις εἰς τὴν ὁποίαν εὐρέθη. Μὲ χαρμόσυνον, ἡσυχον πρόσωπον ἀνῆρει ὅλας τὰς εἰδήσεις ὅσας ὁ Ναρβαέζος διέδιδε, καὶ διῆσχυρίζετο ὅτι οἱ ἀφιχθέντες Εὐρωπαῖοι εἶναι φίλοι του, ὑπήκοοι ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, καὶ ὅτι μετ' αὐτῶν θὰ τὸν ἰδοῦν ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀποπλεύσῃ ὁμοῦ μὲ ὅλον τὸ στράτευμά του ἐν ἄκρᾳ εἰρήνῃ.

Ἄλλ' ὅσον ἥσυχος καὶ ἀμέριμνος ἐφαίνετο ὁ Κόρτες ἐξωτερικῶς, τόσῳ μᾶλλον ἐμφροντις καὶ πλήρης ἀμφιβολίας ἦτον ἐσωτερικῶς. Ἐν τούτοις ἐσκέφθη, ἐντείνας ὅλας τῆς φρονήσεώς του τὰς δυνάμεις, τί τὸ καταλληλότερον διὰ τὴν περίστασιν, καὶ τὰ πάντα σταθμίσας, συνέλαβε τέλος ἀπόφασιν γέννημα συνέσεως καὶ γενναιότητος ἐνταυτῷ· ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ πρῶτον ἂν δυνηθῇ νὰ συμβιβασθῇ φιλικῶς μὲ τὸν Ναρβαέζον, καὶ ἂν δὲν ἐπιτύχῃ, νὰ τὸν πολεμήσῃ.

Ἡ δοκιμὴ ἐγένεεν, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ὁ ἄγριος Ναρβαέζος δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ συμβιβασμὸν, διότι ἐνόμιζεν εὐκόλον νὰ συλλάβῃ τὸν Κόρτες μὲ τὸ ὀλίγον του στράτευμα. Ὅθεν δὲν ἔμενεν εἰς τὸν Κόρτες εἰμὴ ν' ἀντισταθῇ ὅσον ἠμπόρει, καὶ εἰς τοῦτο καὶ ἠτοιμάσθη. Ἐκλέξας διώρισε διοικητὴν εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ ἀρχηγὸν τῶν πεντήκοντα στρατιωτῶν τοὺς ὁποίους ἀπεφάσισεν ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὸν Ἀλβαράτον, ἀξιωματικὸν γενναῖον καὶ ἐξόχως ὑπὸ τῶν Μεξικανῶν τιμώμενον. Διέταξε δ' αὐστηρῶς τοὺς μένοντας εἰς τὸ Μεξικὸν νὰ διατελέσουν ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του εἰρηνικῶς καὶ ἡσυχῶς, πρὸς δὲ τὸν Μοντεζουμᾶν, ὅστις εἶχεν ὑπεσχεθῇ οἰκειοθελῶς νὰ μείνῃ ὑπὸ τὴν φρουρὰν τῶν Ἰσπανῶν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του, νὰ προσφέρωνται μὲ ὅλον τὸ δυνατὸν σέβας.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἕτοιμος ὁ ἀτρόμητος ἀνὴρ νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ τὰ μικρὰ λείψανα τοῦ διηρημένου στρατεύματός του κατ' ἐχθροῦ τοσοῦτον ὑπερέχοντος κατὰ δύναμιν, καὶ τοσοῦτον ἐναντίον του ἐξηγριωμένου, ὥστε, σᾶς ὁμολογῶ, τρέμω περὶ τοῦ ἀποβησομένου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ σήμερον δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν μακρὰν, ἅς ἀναβάλωμεν τὴν ἐκστρατείαν ὡς αὔριον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΑ΄.

Πατήρ. Ἄγωμεν παιδία! Ἄς συνοδεύσωμεν τὸν Κόρτες μας εἰς τὴν ἐκστρατείαν του, ἥτις θέλει κλείσει ἴσως τὸ στάδιον τῆς εὐκλεοῦς του ζωῆς.

Ἑλένη. Ὁ δυστυχὴς Κόρτες!

Πατ. Ὁ Ναρβαέζος εἶχε προχωρήσει ἕως τὴν Ζερβοάλλαν. Ὁ δὲ Σανδοβάλος ἐμπιστευθεὶς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀποικίας Βέρα Κρούζης εἰς τοὺς συμμάχους του Ἀμερικανούς, προσεπάθει μὲ τοὺς ὀλίγους ἀνθρώπους του νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Κόρτες, ὅστις ἔσπευδε ταχύτατα πρὸς συνάντησίν του. Συνηνώθησαν δὲ εἰς μέρος ἀπέχον δώδεκα περίπου μίλια ἀπὸ τὴν Ζερβοάλλαν, καὶ ἀμφότερα τὰ σώματα ὁμοῦ ἀπετέλουν μόλις διακοσίους πεντήκοντα μαχητάς· μηδαμηνὸς ἀριθμὸς, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἐπέμενεν ὁ Κόρτες εἰς τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἅπαξ συνέλαβε νὰ κινηθῇ εὐτόλμως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του. Ἀλλὰ διὰ νὰ δύναται πρὸς ἰδίαν του ἡσυχίαν νὰ λέγῃ ὅτι εἰς τὸ αἶμα τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ χυθῇ, δὲν ἦτον ἔνοχος, ἔπεμψε δις πάλιν πρέσβεις πρὸς τὸν Ναρβαέζον, μὲ προτάσεις συμβιβασμοῦ. ἀλλ' εἶδε μὲ λύπην του ὅτι αἱ προτάσεις του ἀγερόχως καὶ ὑβριστικῶς ἀπερρίφθησαν, καὶ ἔμαθεν ἀκόμη ὅτι ὁ ἀδιάλλακτος οὗτος ἐχθρὸς του, λυσσῶν ἀπὸ ὀργὴν, ἐπροκήρυξε τιμὴν διὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κόρτες, ἐπ' ἐλπίδι νὰ ἐρεθίσῃ ἀσυνείδητόν τινα ἐκ τῶν ὁπαδῶν του νὰ τὸν φονεύσῃ. Ἀλλ' ὁ Κόρτες εἶχε τόσῃν πεποίθησιν περὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως τῶν στρατιωτῶν του, ὥστε δὲν ἐφοβήθη παντελῶς τοῦ ἐχθροῦ του τὸ αἰσχρὸν κίνημα. Ἐπροχώρει δ' ἐξ ἐναντίας ἀτάραχος πρὸς τὴν Ζερβοάλλαν, κ' ἐπλησίασε μέχρι ἐνὸς μιλίου μακρὰν αὐτῆς ὅταν ὁ Ναρβαέζος ἐκλαμβάνων τὴν τόλμην του ὡς περιφρόνησιν πρὸς αὐτόν, ἔσπευσε νὰ τὴν ἀποπλύνῃ ἀμέσως εἰς τοῦ ἐχθροῦ του τὸ αἶμα, κ' ἐκινήθη κατ' αὐτοῦ μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν του.

Ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἔπεσε τόσον ῥαγδαία βροχή, καὶ ὁ Κόρτες ἔκλεξε τὴν θέσιν τοῦ πέραν πλημμυρήσαντος ποταμοῦ τόσον εὐστόχως, ὥστε ὁ Ναρβαέζος εἶδεν ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ τὸν προσβάλῃ αὐθημερόν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ στρατεύματά του, ἀσυνήθιστα ὄντα εἰς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ πολέμου προτιμῶντα νὰ πολεμοῦν μᾶλλον ὑπὸ τὸν Κόρτες παρά ὑπ' αὐτὸν, ἤρχισαν νὰ παραπονῶνται μεγαλοφώνως, ἐβιάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ἐσπέραν πάλιν εἰς τὴν Ζεμβοάλλαν ὀπίσω.

Τότε συνέλαβεν ὁ Κόρτες, αἰφνιδίως μὲν, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐσκεμμένως, ὡς πάντοτε συνήθιζε ν' ἀποφασίζει, ταχεῖαν καὶ εὐτολμον ἀπόφασιν, νὰ τελειώσῃ αὐτὴν ταύτην ἀκόμη τὴν νύκτα τὸν πόλεμον, μὲ τὸν ἰδιὸν του, ἢ μὲ τοῦ ἐχθροῦ του τὸν ὄλεθρον. Ἀπεφάσισε δηλαδή νὰ ὀρμήσῃ κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ σκότους καὶ τῆς βροχερᾶς νυκτὸς ἀνελπίστως, διότι ἤλπιζε πεποιθότως ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ Ναρβαέζος διὰ τὴν ἀλαζῶνα ἀμεριμνίαν του, ἀφ' ἐτέρου δὲ οἱ στρατιῶταί του ἀπνηδυμένοι ὄντες καὶ ὀλίγον εἰς τὰς πολεμικὰς κακουχίας ἐξησκημένοι, ἤθελον εἶσθαι τὴν νύκτα ταύτην ὀλιγώτερον προσεκτικοὶ ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην. Ὅθεν συναγαγὼν τὸν μικρόν του στρατὸν, καὶ κοινοποιήσας εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν του, εἶδε μὲ μεγάλην χαράν του, ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ τοὺς παροτρύνῃ εἰς τὸ ἐπικίνδυνον τόλμημα, διότι ὅλοι ἀνεξαιρέτως διεφλέγοντο ἀπὸ προθυμίας. Μετὰ ταῦτα διήρεσεν ἀμέσως τὸ στράτευμα εἰς τρεῖς λόχους, τῶν ὁποίων ὁ μὲν ὠδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ Σανδοβάλου, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀλίδου, καὶ ὁ τρίτος, ὑπὸ τοῦ Κόρτες αὐτοῦ.

Ἦτον νύξ, καὶ νύξ ἐκ τῶν ἀγριωτάτων καὶ μελανωτάτων ἀφ' ὅσας ποτὲ ὑπῆρξαν· ὁ πλημμυρῆσας ῥύαξ ἐβρόντα ὡς χεῖμαρ-ρος κρατερός, καὶ ἄλλως δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν διέλθουν, εἰμὴ μόνον πεζοὶ. Ὁ κίνδυνος μὴ πνιγοῦν εἰς αὐτὸν ἦτον μέγας, ἀλλὰ μικρὸς πρὸς γενναίους οἵτινες ποτὲ δὲν ἐδίσταζον. Ὁ Κόρτες ἐπήδησεν εἰς αὐτὸν πρῶτος, καὶ οἱ ὀπαδοί του ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ γενναίου ἀρχηγοῦ εὐθύμως καὶ πεποιθότως. Τὸ ὕδωρ τοῖς ἔφθανεν ἕως εἰς τὸν λαιμόν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο διέβησαν ὅλοι εὐτυχῶς εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ἐδῶ δὲ ἐνῶ τὸ ὕδωρ

ἐστάλαζεν ἀπ' ἐπάνω των, ἐκίνησαν μὲ βαθείαν σιωπὴν πρὸς τὴν Ζεμβοάλλαν, φέροντες ἕκαστος ξίφος, ἐγχειρίδιον καὶ μακρὰν Ἀμερικανικὴν λόγχην, τὴν ὁποίαν ἔμελλον νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐναντίον τοῦ ἱππικοῦ, διότι ὁ ἀρχηγὸς εἶχε παρατηρήσει ὅτι εἰς τοῦτο ἦσαν αἱ λόγchai ὠφέλιμοι.

Ὅ,τι προσεῖδεν ὁ Κόρτες, τοῦτο καὶ εὔρεν. Ὁ Ναρβαέζος ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ ἀπερισκεψίαν εἶχε διορίσει μόνον δύο σκοποὺς νὰ φρουρῶσιν. Ὁ πρῶτος αὐτῶν καταληφθεὶς αἰφνηδίως ἠχμαλωτίσθη· ὁ δὲ ἄλλος διχφυγὼν ἔτρεξεν ὅλος ἔντρομος εἰς τὴν πόλιν νὰ εἰδοποιήσῃ. Ἀλλὰ θὰ τὸ πιστεύσητε! Ὁ Ναρβαέζος ἀνοήτως πεποιθὼς εἰς τὴν δύναμίν του, καὶ ἔτι μᾶλλον ἀνοήτως καταφρονῶν ἐχθρὸν τὸν ὁποῖον ἔπρεπε διὰ πολλοὺς λόγους νὰ σέβηται, ἀπέδωσε τοὺς λόγους τοῦ θορυβοῦντος φρουροῦ εἰς φαντασίαν πεπληγμένην ἀπὸ τὸν φόβον, καὶ εὔρε γελοιωδέστατον ὅτι ὁ Κόρτες ἤθελε τολμήσει νὰ κινηθῇ κατ' αὐτοῦ μὲ τοὺς ὀλιγίστους ἀνθρώπους του καὶ νὰ τὸν προσβάλῃ. Ἀλλ' αἰφνης ἠκούσθησαν φοβεραὶ πολέμου κραυγαὶ τοῦ Κόρτες καὶ τῶν ἀνδρείων συστρατιωτῶν του, ἐπιπεσόντων ὡς κεραυνῶν ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ φόβον διασπειρόντων καὶ τρόμον.

Τότε, ἀλλ' ἀργὰ πλέον, ἐγνώρισεν ὁ Ναρβαέζος τὴν μωρὰν του ἀπάτην, κ' ἔτρεξεν ὅσον ἐδυνήθη διὰ νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα του. Ἦτον ἐστρατοπεδευμένος αὐτὸς καὶ τὸ στράτευμά του πλησίον μεγάλου ναοῦ. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ὥρμησε μὲ τοιαύτην ἀκράτητον ταχύτητα πρὸς αὐτὸν, ὥστε μία μόλις βολὴ πυροβόλου ἐπρόφθασε νὰ ριφθῇ κατ' αὐτοῦ. Ὁ Σανδοβάλος, ὅστις ἐδιοικοῦσε τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ἐκυρίευσεν ἐπιπεσὼν ἀκαταμαχῆτως τὰ μεγάλα τηλεβόλα κ' ἐβίασε τὸν ἀτάκτως μαχόμενον ἐχθρὸν ν' ἀναβῇ τὴν κλίμακα τοῦ ναοῦ, ὅπου συνεκροτήθη σφοδρὰ καὶ πεισματῶδης μάχη.

Ὁ Ναρβαέζος εὐρισκόμενος ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν, παρεκίνει μὲν διὰ παραδείγματος καὶ διὰ προτροπῶν τοὺς στρατιώτας του στενοχωρουμένους ἤδη ν' ἀντισταθῶσι μὲ ἀνδρείαν, ἀλλ' ὁ Σανδοβάλος ἐξηκολούθει ἐπικείμενος εἰς τὴν κλίμακα. Ὁ Ὀλίνδος τὸν ἐβιάθει, ὁ δὲ Κόρτες λησμονῶν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅτι

ἐστρατήγει, ἐπήδησεν ἀφόβως μεταξὺ τῶν προμάχων, καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς στρατιώτας τοῦ νέου ἡρωϊσμόν. Αἶφνης εἰς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Κόρτες συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ ρίψῃ πῦρ εἰς τὴν καλαμόκτιστον στέγην τοῦ ναοῦ, ἣτις ἠνέφθη ἀμέσως, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ Ναρβαέζος, ἂν δὲν ἤθελε νὰ καῇ ζῶν εἰς τὸν ναόν, νὰ ἐξορμήσῃ κατὰ τοῦ Κόρτες. Ἀλλὰ μαχόμενος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν στρατιωτῶν τοῦ διὰ νὰ ἐκφύγῃ, προσεβλήθη ὑπὸ λόγχης τόσον σφοδρῶς εἰς τὸν ὀφθαλμόν, ὥστε ἔπεσε λειποθυμημένος. Τότε ἀμέσως ὁ Σκνδοβάλος ὥρμησεν κατ' αὐτοῦ, τὸν ἤρπασε, τὸν ἔσυρε κάτω τῆς κλίμακος, καὶ δεσμεύσας αὐτὸν, τὸν παρέδωκεν εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν.

Οἱ νικηταὶ ἤγειρον κραυγὰς θριαμβοῦ, οἱ δὲ ἐχθροὶ αἰχμαλωτιζθέντες τοῦ στρατηγοῦ των, ἐξεπλάγησαν καὶ κατεβλήθησαν τόσον, ὥστε ἡ ἀντίστασις των ἐγένετο βραχυδρόμη ἀσθενεστέρᾳ, καὶ βεβαιωτέρᾳ ἢ ἥττα των. Ὁ δὲ Κόρτες διέταξε νὰ στραφοῦν τὰ μεγάλα τηλεβόλα κατὰ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκήρυξεν ὅτι ὅσοι περαιτέρω ἀντισταθῶσι θὰ πληρώσουν τὴν παρακοήν των μετὰ τὴν ζωὴν· τοὺς δ' ἐκουσίως παραδιδόμενους ὅτι συγχωρεῖ.

Τοῦτο καὶ ἄλλη περίστασις προσφορωτάτη πρὸς τὸν Κόρτες ἠνάγκασε τὸ τριπλασίως δυνατώτερον στράτευμα τοῦ Ναρβαέζου, νὰ ρίψῃ τὰ ὅπλα καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν νικητήν.

Νικόλαος. Ποία περίστασις;

Πατ. Οἱ στρατιῶται τοῦ Ναρβαέζου ἔβλεπον εἰς τὸ παχὺ σκότος τῆς νυκτὸς ἄπειρον πλῆθος μικρῶν φώτων τὰ ὅποια ὁμοιάζον καιούσας θρυαλλίδας πυροβόλων. Ὅθεν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Κόρτες ἠκολουθεῖτο ἀπὸ πλῆθος ὀπλιτῶν φερόντων πυροβόλα, διότι τότε ἀντὶ πυρίτιδων λίθων ἐπυροβόλουν μ' ἀναμμένους θρυαλλίδας.

Ἀντώνιος. Καὶ τί φῶτα ἦσαν αὐτά;

Πατ. Δὲν εἶδες ποτὲ λαμπυρίδας;

Ἀντώνιος. Μάλιστα! τὰ μικρὰ πτερωτὰ ζῶντια, τὰ ὅποια περὶ τὸ ἐσπέραι πετοῦν εἰς τὸ σκότος καὶ ὁμοιάζουν μετὰ φῶτα.

Πατ. Αὐτὰ τὰ ἴδια. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἶναι πολὺ μεγαλύτερα παρὰ εἰς ἡμᾶς, διὰ τοῦτο καὶ ἐνομίσθησαν θρυαλλίδες.

Χαράλαμπος. Καὶ πῶς; αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν τόσον καιρὸν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πῶς δὲν εἶδαν ἄλλοτε ἀπ' αὐτὰ τὰ ζῶφια.

Πατ. Βέβαια πρέπει νὰ εἶδαν. Ἀπὸ ἀπροσεξίαν καὶ ἀμέλειαν ὅμως ἴσως δὲν τὰ παρετήρησαν. Βλέπετε, τέκνα μου! καὶ ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠμπορεῖτε νὰ γνωρίσητε τὴν ὠφέλειαν τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἀνεγνώσαμεν πολλάκις καὶ εἰς τὸν ἠθικὸν μας πίνακα. «Ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρατρέχωμεν ποτὲ ἀπερισκέπτως καὶ ἀπροσέκτως ὅ,τι δήποτε πράγμα τὸ ὁποῖον μᾶς παρίσταται κατὰ πρῶτον, ἢ τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ἀκόμη, ἔστω ὅσον μικρὸν καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον, ἂν καιρὸς καὶ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέπουν, νὰ ἱστάμεθα, νὰ τὰ παρατηρῶμεν ἀκριβῶς, καὶ νὰ σκεπτόμεθα περὶ αὐτοῦ, ἢ νὰ ἐρωτῶμεν εἰδημονεστέρους.» Οὗτος εἶναι ἀσφαλέστατος τρόπος τοῦ ν' αὐξάνωμεν καθ' ἐκάστην τὰς γνώσεις μας καὶ νὰ τρέφωμεν τὸν νοῦν μας· ἢ δ' ἀμέλεια τῆς παραγγελίας ταύτης ἦτον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἡ πρωτίστη αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἰσχυρὸν καὶ καλῶς ὠπλισμένον στράτευμα ἠχαμαλωτίσθη πρὸς μεγάλην του καταισχύνην ἀπὸ μικρὸν σωρὸν ῥιψοκινδύνων τολμητιῶν.

Ὁ Κόρτες διέταξε νὰ μεταχειρισθοῦν τοὺς αἰχμαλώτους μὲ ἡπιότητα καὶ φιλοφροσύνην, συγχρόνως δὲ τοὺς ἐφιλοδώρησε καὶ τοὺς ἄφησεν ἐλευθέρους νὰ ἐκλέξουν, ἂν εἰς τὸ ἐξῆς θέλουν νὰ μείνουν ὑπ' αὐτὸν, ἢ ἂν προτιμοῦν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Κοῦβαν ὀπίσω. Ἡ ἀγαθότης του καὶ ἡ ἐλευθεριότης, τὴν ὁποίαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐφήρμοσε συνετώτατα, ἔπεισεν ὅλους σχεδὸν νὰ ἐκλέξουν τὸ πρῶτον, καὶ ὁ εὐδαίμων Κόρτες, οὐ μόνον τὸν κατεπείγοντα διέφυγε κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ τὸν μικρὸν του στρατὸν ἐνίσχυσε μὲ ὀκτακοσίους νέους καὶ καλῶς ὠπλισμένους στρατιώτας. Ἡ δ' ἀπροσδόκητος αὕτη ἐπικουρία ὑπερεκορύφωσε τὴν δύναμίν του, ἥτις καὶ πρὸ τούτου ἦτον ἤδη μεγάλη δι' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ δι' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ κόσμου.

Ὁ δὲ Ναρβαέζος συνελθὼν ὀλίγον ἀπὸ τὰς πληγὰς του, καὶ βλέπων ἑαυτὸν χεῖρας καὶ πόδας δεδεμένον καὶ παραδεδομένον

εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐχθροῦ, τὸν ὁποῖον κατεφρόνει ἄλλοτε, ἤρχετο μυριάκις τὸν θάνατον, ὅλος αἰσχύνῃ καὶ ἀγανάκτησις.

Ὁ Κόρτες ἠθέλησε νὰ τὸν ἰδῇ, ἀλλὰ χωρὶς νὰ γνωρισθῇ ἀπ' αὐτὸν, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὡς ἐπιχαίρων εἰς τὸ δυσύχημά του, καὶ ὡς θέλων νὰ τὸν χλευάσῃ· ἀλλ' ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον, τὸν ἐπρόδωσε τὸ σέβας τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὁ ὑπερήφανος Ναρβαέζος στραφεὶς τὸν εἶπεν. « Ἐχεις λόγον, κύριε ἀρχηγέ, νὰ ὑψηλοφρονῇς διὰ τὴν τύχην ἣτις μὲ κατέστησεν αἰχμάλωτόν σου! » Ἀλλ' ὁ Κόρτες ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ ταπεινώσῃ τὴν ὀφρύν του ὀλίγον, ὅθεν τὸν ἀπεκρίθη·

« Καλὲ ἄνθρωπε! ὅσα πράττει ὁ Θεός, καλῶς τὰ πράττει. Σὲ βεβαιῶ δὲ ὅτι τὴν νίκην αὐτὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν σου ἀριθμῶ μετὰ τῶν μικροτάτων κατορθωμάτων μου. » Μετὰ ταῦτα διέταξε νὰ δέσουν ἐπιμελῶς τὰς πληγὰς του, καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν Βέραν Κρούζην ὑπὸ φύλαξιν.

Ἀλλὰ μόλις ἀπήλαυσε ὁ Κόρτες ὀλίγας ὥρας χαρᾶς διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ λαμπράν αὐτὴν νίκην του, καὶ ἰδοὺ πάλιν ἐκλήθη εἰς νέους κινδύνους, οἵτινες ὡς ἀπέχουσα θύελλα μακρόθεν ἐγείροντο. Ταχυδρόμοι ἀπὸ τὸ Μεξικὸν ἀνήγγειλον τὴν ἀπευκταίαν εἴδησιν, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπανέστησαν κατὰ τῶν ἐκεῖ διαμεινάντων Ἰσπανῶν, καὶ ὅτι ὁ Ἀλβαράδος, μόλις καὶ μετὰ βίας διέμενε ὠχυρωμένος εἰς τὸν πύργον του καὶ ἀντέκρουε τὰς προσβολὰς των. Μετὰ τοὺς ταχυδρόμους ἦλθε καὶ ἄνθρωπος τοῦ Μοντεζουμᾶ, ἀπεσταλμένος ἐκ μέρους τοῦ Αὐτοκράτορος, διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Κόρτες νὰ ἐπανέλθῃ ὅσον τάχιον, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὴν ἐπανάστασιν.

Τὶ ἐπροκάλεσε τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, δὲν δύναμαι οὐτ' ἐγὼ νὰ σᾶς εἰπῶ μετὰ βεβαιότητος, διότι εὐρίσκω τὰς περὶ αὐτῆς εἰδήσεις τῶν ἱστορικῶν ἀντιφασκούσας καὶ ἀσυμφώνους. Ἀλλ' ἡ πιθανωτέρα γνώμη εἶναι ἡ τῶν διῆσχυριζομένων ὅτι ἡ αὐθάδης καὶ βιαία διαγωγὴ τῶν εἰς Μεξικὸν διαμεινάντων Ἰσπανῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ῥῆξιν. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, ὁ κίνδυνος ἦτον τόσον μέγας καὶ κατεπεΐγων, ὥστε ὁ Κόρτες οὐδὲ στιγμὴν ἔπρεπε νὰ χρονοτριβήσῃ ἂν ἤθελε νὰ ἔλθῃ ἐν καιρῷ

πρὸς βοήθειαν τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ εὐτυχία του ἦτον ὅτι ἐνίκησε τὸν Ναρβαέζον πρὶν τὸν καλέσῃ εἰς τὸν Μεξικόν ἢ ἀπευκταία αὕτη περίστασις.

Πληρώσας τὰ πλοῖα τοῦ Ναρβαέζου μὲ τοὺς ἰδίους ἀνθρώπους του, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατεύματός του, τὸ ὁποῖον ἦτον τῷ ὄντι φοβερόν τώρα, καὶ διὰ τῆς Τλασκάλλας διευθύνθη μὲ μεγίστην ταχύτητα πρὸς τὴν πρωτεύουσαν. Οἱ πιστοὶ του Τλασκαλάνοι τὸν ἐπρόσφερον ὅλην των τὴν πολεμικὴν δύναμιν πρὸς ἐπικουρίαν, ἀλλ' ὁ Κόρτες ἠρκέσθη συμπαραλαβὼν μόνον δύο χιλιάδας, καὶ τοῖς ἐξέφρασε τὴν ἐγκάρδιον εὐχαρίστησίν του διὰ τὴν σταθεράν των πρὸς αὐτὸν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον εἶχε λόγον νὰ ἐκτιμᾷ τὴν σταθερότητα τῶν συμμάχων του τούτων, καθ' ὅσον παρετήρησε μεταβολὴν εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων τῶν λοιπῶν ἐγγχωρίων εἰς τὰ μέρη ὅπου διήρχετο. Ὅλοι ἐδεικνύοντο ψυχροὶ καὶ ὑποπτοὶ, καὶ οὐδαμοῦ δὲν εὔρε τὴν πριώτην προθυμίαν των εἰς προμήθειαν ζωοτροφιῶν. Ὅθεν ἐσυμπέρανεν ὅτι ὄχι μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ Μεξικοῦ ἦσαν δυσηρεστημένοι, ἀλλ' ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ἰσπανῶν ἐνεφώλευεν εἰς ὅλου τοῦ ἔθνους τὰς καρδίας.

Διὰ τοῦτο μὲ μεγάλην προσοχὴν ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του πρὸς τὸ Μεξικόν. Ἀλλ' ὁ εὐνοϊκὸς του ἀστὴρ καὶ ἡ μωρία τῶν Μεξικανῶν κατέστησαν περιττὴν τὴν περίσκεψιν ταύτην· διότι ἐνῶ τοῖς ἦτον εὐκόλον νὰ κόψουν καὶ αὐτοῦ τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν ἐξοδον τῶν Ἰσπανῶν ἀπὸ τὸ Μεξικόν, ἂν μόνον κατέστρεφον τὰς γεφύρας, ἀπὸ μωρίαν ἢ δειλίαν των ὅμως οἱ κάτοικοι τὸ ἠμέλησαν. Ὅθεν ὁ Κόρτες εὐρών αὐτὰς ὡς τὰς ἄφητεν ἀνεπάφους καὶ ἀφυλάκτους, εἰσῆλθεν ἀκωλύτως μὲ ὅλον του τὸν στρατὸν εἰς τὴν καθέδραν.

Ἀλλὰ πόσον διάφορος ἡ εἰσοδὸς του ἀπὸ τὴν πριώτην! κἀνεὶς δὲν ἐξῆλθε νὰ τὸν ὑποδεχθῇ, κἀνεὶς νὰ θαυμάσῃ, ὡς τὸ πριώτον, τοὺς εἰσερχομένους, κἀνεὶς ν' ἀλαλάξῃ χαρμωγὰς φωνάς· οἱ δρόμοι ἦσαν ἔρημοι καὶ σιωπηλοὶ, καὶ οὔτε ἀπὸ τοῦ Ἀλβαράδου κἀνεὶς ἐφαίνετο ἕως ὅτου ἐφθασαν εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Ἰσπανῶν.

νῶν. Ἀλλ' ἐκεῖ ἡ ἀμφοτέροθεν ἀγαλλίασις, τὰ ἐναγκαλίσματα καὶ οἱ ἀλαλαγμοὶ δὲν εἶχον πέρας καὶ μέτρον.

Ὁ Ἀλβαράδος καὶ οἱ στρατιῶταί του ἦσαν ἐκτὸς ἑαυτῶν βλέποντες ἑαυτοὺς τόσον ἀνελπίστως σωθέντας ἀπὸ τὸν μέγιστον ἐπικείμενον κίνδυνον· ὁ Κόρτες καὶ οἱ στρατιῶταί του ἐσκίρτων ἀπὸ χαρὰν ἄμετρον καὶ διὰ τὴν νίκην καὶ διότι ἔβλεπον τοὺς ἀδελφούς των πάλιν, τὸ δὲ θαυμαστότερον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Μοντεζουμάς, ὅστις, πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του, ἔμεινε κατοικῶν μετὰ τῶν Ἰσπανῶν, ἐφαίνετο καὶ αὐτὸς λαμβάνων τῷ ὄντι μετοχὴν εἰς τὴν ἀγαλλίασιν τῶν καταδυναστῶν του.

Ὁ Κόρτες ἔμαθεν ὅσα συνέβησαν ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του, δηλαδή ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ἐρεθισθέντες ἀπὸ ἀπρόσεκτον ἢ ἐθελόκακόν τινα πράξιν τῶν παραμεινάντων Ἰσπανῶν, ἔλαβον τέλος τὰ ὄπλα, καὶ οὔτε ὁ ἴδιος κίνδυνός των, οὔτε ὁ τοῦ φυλακισμένου βασιλέως των ἤρκεσε νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ τοῦ νὰ προσβάλουν συνεχῶς καὶ ἀνδρείως τὴν κατοικίαν τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες μόλις ἦσαν εἰς στάσιν νὰ τὰς ἀποκρούσουν. Τὰ δύο πολεμικὰ πλοιάρια ἐκάησαν ἀπὸ τοὺς Μεξικανούς. Τέσσαρες Ἰσπανοὶ ἐφονεύθησαν, καὶ ἐπληρώθησαν περισσότεροι· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπρόσμενον καθημερινῶς τὸν ὀλεθρόν των, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μόνῃ ἢ ταχεῖα ἐπιστροφή καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ ἀρχηγοῦ των ἐδύνατο νὰ τοὺς λυτρώσῃ.

Μὲ τὴν φοβεράν δύναμιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπανῆλθεν ὁ Κόρτες καὶ μὲ τὴν μεγάλην ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν οἱ Μεξικανοὶ, ἤθελεν ἀναμφιδόλως καθησυχάσει εὐκόλως τὰ τεταραγμένα πνεύματα αὐτῶν, καὶ ἤθελε καταπαύσει τὴν ἐπανάστασιν, ἂν ἀφρόνως καὶ ἀπερισκέπτως δὲν ἤθελεν αὐτὸς ὁ ἴδιος μεταβάλλει αἴφνης διαγωγὴν. Ἐπικρθεὶς ἐπὶ ταῖς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίαις, ἐνόμισεν ὅτι ἐδύνατο νὰ θεωρῇ μ' ἐντελῇ καταφρόνησιν πάντα νέον κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ἤθελε περιπέσει, καὶ δὲν ἔκρινεν οὐδ' ἀναγκαῖον πλέον νὰ φυλάττῃ καὶ κρυπτοὺς τοὺς σκοπούς του.

Ἐκτοτε ἤρχισεν, ὡς λέγεται, νὰ προσφέρηται μ' ἀνεπίπλαστον καταφρόνησιν πρὸς τὸν Μοντεζουμάν, ὡς ἡ πρώτη σύνεσις του νὰ τὸν εἶχεν ἀφήσει ὀλότελα· ἀντέταττε δὲ περιτ

φρόνησιν μόνον εἰς τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν λαοῦ ὁλοκλήρου παρωξυμένου.

Ἰδοὺ, τέκνα μου, παράδειγμα νουθετοῦν κατὰ τῆς κουφότητος καὶ ὑψηλοφροσύνης τῶν ἀνθρώπων ὅσους προσεμειδίασεν ἡ τύχη ἐπὶ πολὺ. Οἱ καλλήτεροι πολλάκις εἰς τοιαύτην περίστασιν γεροῦνται τῆς ψυχῆς των τὴν γενναιότητα, ἡ φρόνησίς των τοὺς ἐγκαταλείπει, καὶ ὑποπίπτουν εἰς μωρίας καὶ παραφοράς ὁποίων πρῶτον δὲν ἦσαν ἐπιδεκτικοί. Τόσον εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δὲν ὠρίμασεν ἀκόμη πρὸς ἀπόλαυσιν εὐτυχίας διηνεκοῦς, καὶ ὅτι ἤθελε διαφθαρεῖ ἐντελῶς ἂν τὰ πάντα ἔτρεχον πάντοτε κατὰ ῥοὴν. Ἡ ὑπερβολικὴ ἐξωτερικὴ εὐτυχία εἶναι διὰ τὴν ψυχὴν ὅ,τι διὰ τὸ σῶμα ἡ πλησμονὴ πνευματωδῶν ποτῶν, ἐνῶ ἐξ ἐναντίας ἀλληλοδιάδοχοι ἐναντιότητες καὶ δειναὶ περιστάσεις εἶναι διὰ τὸ νοσοῦν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὠφέλιμοι καὶ ἐνδυναμωτικαί, ὡς ἡ πικρὰ μὲν, ἀλλ' ἰαματικὴ κίνα διὰ τὴν ἀσθένειαν νοσοῦντων σωμάτων. Προσέξατε εἰς τοῦτο ἀγαπητὰ τέκνα, διὰ νὰ προφυλάττησθε ὅταν εἰς τὴν ζωὴν σας τὰ πάντα εὐδοκιμοῦν, καὶ νὰ μὴ παραπονῆσθε ὅταν ἡ χεὶρ τῆς πανσόφου καὶ πανευσπλάγχχνου προνοίας ἤθελε σᾶς προσφέρει ποτὲ τὴν ἀγαθοεργὸν φιάλην τῆς θλίψεως. Πίνετε τὴν μὲ θάρρος, καὶ χαίρετε διὰ τὰς νέας δυνάμεις πρὸς αἴσθησιν τοῦ καλοῦ τὰς ὁποίας θέλει λάβει ἡ ἀναρρῶνυμένη καρδιά σας. Ἀλλὰ φθάνει μας διὰ σήμερον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΔΒ΄.

Επεθύμουν, τέκνα μου, (εἶπεν ὁ πατήρ ὡς συνηθροίσθησαν πάλιν τριγύρω του τὰ παιδιά διὰ ν' ἀκούσουν τῆς διηγήσεως τὴν ἐξακολουθήσιν) νὰ μοὶ συγχωρηθῇ νὰ τελειώσω ἐδὼ τὴν διήγησίν μου . . .

Ὅλα. Ὡ! ὦ!

Πατ. Ἢ ν' ἀναλάβῃ ἄλλος τὴν ἐξιστόρησιν τῶν λοιπῶν.

Τινές. Διατί;

Πατ. Διότι ἡ σκηνὴ τοῦ δράματός μας παρίσταται ἀπὸ τοῦδε μελανωτέρα καὶ τρομερωτέρα πάντοτε, καὶ διότι μὲ λυπεῖ μεγάλως νὰ μὴν ἔχω εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σᾶς διηγηθῶ, εἰμὴ πολέμους θανάτους καὶ ἐρημώσεις.

Πέτρος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἂν ἀκούσωμεν ἤμποροῦμεν νὰ ὠφεληθῶμεν.

Πατ. Πῶς νὰ ὠφεληθῆτε;

Πέτρος. Μανθάνοντες νὰ μὴ πράξωμεν καὶ ἡμεῖς ποτὲ τὰ ἴδια, ἀφ' οὗ μεγαλώσωμεν.

Πατ. ἔχεις κάποιον δίκαιον. Ἄς εἶναι, παιδιά! Ἄν θέλητε ν' ἀκούσητε τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς ἱστορίας μου, ἡ ὁποία ὅσον προβαίνει τόσον αἱματωδεστέρα γίνεται, διὰ νὰ μάθητε ἐξ αὐτῆς νὰ βδελύττησθε ὅ,τι ἄσπλαγχνον, ὅ,τι σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον, καὶ νὰ διδαχθῆτε νὰ ἐκτελῆτε προθύμως καὶ χαίροντες πάντοτε τὰς γλυκείας ἀρετὰς τῆς συγκαταβάσεως, τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἔστω, ἀκούσατε μέχρι τέλους.

Ὅλοι. Ναὶ, ναὶ, ἀγαπητὲ πάτερ!

Πατ. Ἄς γίνῃ κατὰ τὸ θέλημά σας. Ὁ Κόρτες ἐνόμισεν εὐκολον νὰ χαλκιναγωγῇ τοὺς ἐπαναστατήσαντας Μεξικανοὺς μὲ τὴν βίαν, ὅθεν ἔπεμψεν ἓνα τῶν ἀνδρειοτέρων του ἀξιωματικῶν, τὸν Ὁρδάζον, μὲ τετρακοσίους στρατιώτας Ἰσπα-

νόους καὶ Τλασκαλάνους, διὰ νὰ ἐρευνήσῃ καὶ τὸν εἰδοποιήσῃ ἂν ὁ λαὸς ἠσύχασε πλέον, ἢ ἂν ἐξακολουθῇ νὰ προετοιμάζεται πρὸς νέας προσβολάς. Ὁ Ὀρδάζος ἐκτελῶν τὴν διαταγὴν ταύτην, ἤρχισε νὰ διατρέχῃ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως· ἀλλὰ μόλις ἐμακρύνθη ὀλίγον, καὶ ἀπῆντησε τάγμα Μεξικανῶν ὠπλισμένων, καὶ ἐπειδὴ εἶχε σκοπὸν νὰ ζωγρήσῃ τινὰς αὐτῶν διὰ νὰ λάβῃ πληροφορίας, ἐκινήθη πρὸς αὐτοὺς, ἀλλ' αὐτοὶ ὑπεχώρησαν ἀμέσως. Τοῦτο δὲ τὸ κίνημα τῶν Μεξικανῶν, ὡς ἐδείχθη ἔπειτα, δὲν ἦτον ἐκ φόβου, ἀλλ' ἐγινε κατὰ διαταγὴν τῶν ἀξιωματικῶν των, οἵτινες ἤθελον νὰ ἐλκύσουν τοὺς Ἰσπανοὺς εἰς τὴν ἐνεδραν, καὶ ἐπέτυχον.

Ὁ Ὀρδάζος διώκων τοὺς φεύγοντας Μεξικανοὺς, ἔφθασεν εἰς μέρος τῆς πόλεως, ἔνθα αἰφνης εὐρέθη περικυκλωμένος ἀπὸ πλῆθος ἀναρίθμητον ἐχθρῶν, οἵτινες ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ. Ὡς καὶ τὰ δώματα τῶν οἰκιῶν ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ὀπλοφόρους, καὶ διὰ μιᾶς ἤρχισαν νὰ τοξεύωνται κατὰ τῶν Ἰσπανῶν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, ἔμπροσθεν, ὀπισθεν, ἄνωθεν, τόσοι λίθοι, τόσαι λόγχοι καὶ τόσα βέλη, ὥστε ἐσκοτίζετο ἐξ αὐτῶν ὁ αἴθρ.

Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὁ Ὀρδάζος ἦτον ἄνθρωπος ἀνδρείος καὶ φρόνιμος, καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ κίνδυνος ἦτον μέγας καὶ ἀπροσδόκητος, οὐδ' ἐδειλίασεν, οὐδ' ἐθορυβήθη, ἀλλ' εὐθὺς παρέταξε τοὺς πανταχόθεν περικυκλωμένους ὀλίγους τοῦ στρατιώτας μὲ τρόπον καταλληλότετον διὰ τὴν περίστασιν. Τοὺς διέταξε νὰ σχηματίσουν πυκνὴν φάλαγγα. Ἡξεύρετε, στοχάζομαι, τί δηλοῖ τοῦτο;

Τινές. Πῶς ὄχι; Καὶ ἡμεῖς τὴν σχηματίζομεν, ὅταν γυμναζόμεθα εἰς τὴν πολεμικὴν.

Πατ. Εἰς τοὺς πρώτους στίχους τοῦ τετραγώνου ἔθεσε τοὺς λογχοφόρους, τοὺς δὲ φέροντας πυροβόλα εἰς τὸ μέσον· οἱ μὲν ἔμελλον ν' ἀποκρούουν τὸν ἐφορμῶντα ἐχθρὸν μὲ τὰς λόγχας των, οἱ δὲ νὰ πυροβολοῦν εἰς τὰς στέγας καὶ παράθυρα τῶν οἰκῶν. Ἀλλὰ μὴ νομίσητε ὅτι ἔμεινεν ἀκίνητος εἰς ταύτην τὴν θέσιν· ἐξ ἐναντίας ἐπροχώρησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅπου ὁ ἐχθρὸς

ἦτον ισχυρότερος. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ οἱ Μεξικανοὶ ἤρχισαν νὰ ἐνδίδουν, καὶ οὕτως ὁ Ὁρδάζος διελθὼν διὰ μέσου των, ἔφθασε τέλος πάντων εὐτυχῶς μετὰ πολλὴν αἱματοχυσίαν εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Ἰσπανῶν. Εἰς Ἰσπανὸς καὶ ὀκτὼ Τλασκαλάνοι ἐφρονεύθησαν, αὐτὸς δὲ ὁ Ὁρδάζος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων του ἐπληγώθησαν.

Μετὰ τὴν μεγάλην ταύτην φθορὰν τὴν ὁποίαν ὑπέφερον οἱ Μεξικανοὶ, ἦτον ἐλπίζόμενον ὅτι δὲν ἤθελον τολμήσει νὰ μεταρχίσωσι πλέον ἐχθροπραξίαι· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἄλλως ἀπέβη. Μόλις νικήσαντες οἱ Ἰσπανοὶ ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των, καὶ ἰδοὺ ὁ ἐχθρὸς εὐθὺς πάλιν ἐπλησίασε μὲ ἄμετρον πλῆθος, μελετῶν γενικὴν προσβολήν. Ὁ Κόρτες ἔλαβεν ἀμέσως τ' ἀναγκαιὰ πρὸς ἀντίστασιν μέσα, καὶ ἤρχισε μάχην, ἀπαραδειγματίστως λυσσώδης καὶ πεισματώδης.

Οἱ Μεξικανοὶ ὥρμησαν μὲ τόσῃ βοῇ τυμπάνων καὶ κεράτων, καὶ μὲ τόσους φοβεροὺς ἀλαλαγμοὺς, ὥστε μόλις διεκρίνετο τῶν πυροβόλων ὁ κρότος. Ὅλοι ἐφαίνοντο ἀποφασίσαντες νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν. Οἱ μὲν ἔρριπτον ὡς πυκνὴν χάλαζαν βέλη καὶ λίθους, οἱ δὲ ὥρμων, προφανῶς περιφρονοῦντες τὸν θάνατον, ν' ἀναβοῦν τὰ τεῖχην, καὶ ἄλλοι πάλιν νὰ κυριεύσουν τὰς πύλας. Ὁ εἰς ἀνέβαινεν εἰς τοὺς ὠμούς τοῦ ἄλλου διὰ νὰ φθάσῃ τὸ ὕψος τοῦ τείχους, καὶ ἂν ἐπιπτεν αὐτὸς πληγωμένος ἢ νεκρὸς, ἀμέσως ἄλλος τὸν διεδέχετο. Ἐπάτουν — τόσῃ ἦτον ἡ λύσσα των — εἰς τοὺς νεκροὺς καὶ εἰς τοὺς πληγωμένους διὰ ν' ἀναπληρώσουν πάλιν τὰς κενὰς θέσεις τῶν πιπτόντων, καὶ ὅσον ἂν τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ πυροβόλα ἐθέριζον μεταξὺ των, αὐτοὶ ἔτρεχον πάλιν ὡς λυσσῶντες κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, ἕως ὅτου τέλος μετὰ φοβερὰν αἱματοχυσίαν, ἐβιάσθησαν ἐκ δεισιδαιμονίας νὰ καταπαύσουν τὴν αἱματώδη ταύτην μάχην, διότι ἐγένεν ἐσπέρα, καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐθειώρουν ὡς μεγίστην ἁμαρτίαν νὰ πολεμοῦν· ὅθεν καθὼς ἤρχισε νὰ κλίνη ἡ ἡμέρα, ἐτελείωσε καὶ ἡ μάχη καὶ ἀνεχώρησαν.

Ἡ νύξ δὲν ἦτον πολὺ ἡσυχότερα, διότι ἂν καὶ οἱ Μεξικα-

νοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ πολεμήσουν, εὗρον ὅμως τρόπον νὰ ἐμπρήσουν τὴν κατοικίαν τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες μὲ μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωσαν νὰ προλάβουν τὴν παντελῇ αὐτῆς ἀποτέφρωσιν.

Κατακεκοπιακότες διὰ τὴν μάχην καὶ τὴν νυκτερινὴν πολύμοχθον ἐργασίαν τῆς πυρκαϊᾶς, μόλις ἐξημέρωσε, καὶ οἱ δυστυχεῖς Ἰσπανοὶ ἠναγκάσθησαν πάλιν νὰ σπεύσουν εἰς τὰς ἐπικινδύνους τῶν θέσεις διὰ ν' ἀποβάλουν νέας προσβολὰς τῶν Μεξικανῶν.

Ἀλλὰ πρὸς χάριν μου καὶ πρὸς χάριν σας, ἃς μοὶ συγχωρηθῇ νὰ παρατρέξω τὴν λεπτολόγον περιγραφὴν ὅλων τῶν νέων αἱματωδῶν σκηνῶν, ὅσαι συνέβησαν καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀπαράλλακτοι μὲ τὰς τῆς παρελθούσης. Ἡξεύρω ὅτι σᾶς ἀρκεῖ ἐν γένει ν' ἀκούσητε ὅτι ἡ λύσσα τοῦ ἐξηγριωμένου λαοῦ δὲν κατέπαυε, μ' ὅλον ὅτι ὅλαι τῶν αἰ ἔφοδοι κατὰ τῆς κατοικίας τῶν Ἰσπανῶν ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς, καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ Κόρτες εἰς διαφόρους ἐκδρομὰς τὰς ὁποίας ἐτόλμησε, τοὺς ἐθέριζε καθ' ἑκατοντάδας, καὶ ἀπετέφρωσε ἐν μέρος τῆς πόλεώς των. Χωρὶς λοιπὸν νὰ χρονοτριβῶμεν περαιτέρω περὶ τὰς λεπτομερείας ταύτας, ἃς σπεύσω νὰ σᾶς ἐκθέσω συμβὰν, ἀπαιτοῦν ὅλην σας τὴν συμπάθειαν, καὶ τὸ ὅποῖον οὐδ' ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλω δυνηθῇ νὰ σᾶς διηγηθῶ ἀταράχως.

Εἰς τὸν Κόρτες συνέβη ὅ,τι καὶ εἰς τοὺς περισσοτέρους τοῦ στρατιώτας· ἐπληγώθη, τοξευθεὶς κατὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, καὶ μὲ τὴν πρόφασιν ταύτην ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κοιτῶνά του διὰ νὰ σκεφθῇ ἐκεῖ ἐν ἡσυχίᾳ περὶ τῆς δεινῆς θέσεώς του καὶ περὶ τῶν μέσων δι' ὧν ἤθελε δυνηθῇ νὰ τὴν θεραπεύσῃ. Ἀλλὰ μόλις εἶχεν ἀρχίσει νὰ συλλέγῃ τὰς ιδέας του, καὶ εἰς ὅλας τὰς γωνίας τοῦ φρουρίου του διηγέρθη θόρυβος πάλιν, διότι οἱ Μεξικανοὶ ὥρμησαν ἐκ νέου ἀγέληδόν διὰ νὰ δοκιμάσουν καὶ δευτέραν ἔφοδον· ἔτρεξε λοιπὸν πάλιν εἰς τὴν μάχην καὶ εὗρεν ὅτι ἡ παρουσία του δὲν ἦτον ποτὲ ἀναγκαιοτέρα· διότι οἱ ἐχθροὶ ἐπολέμουν ἤδη μὲ πολὺ μεγαλητέραν λύσσαν παρὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας, καὶ ἐχρειάσθη ὅλην τοῦ πνεύματός του

τὴν ἐτοιμότητα διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ διατάξῃ παντοῦ ὅλα τὰ πρὸς ὑπεράσπισιν.

Ἐν ᾧ δὲ ἦτον ἡ μάχη εἰς τὴν μεγίστην ἀκμὴν, ἀπεφάσισεν ὁ δυστυχὴς Μοντεζουμάς—τινὲς μὲν λέγουσιν οἰκειοθελῶς, τινὲς δὲ διὰ προτροπῆς τῶν Ἰσπανῶν—νὰ δοκιμάσῃ ἂν δυνηθῇ νὰ καταπαύσῃ τὴν αἱματοχυσίαν, παρουσιαζόμενος αὐτοπροσώπως εἰς τοὺς λυσσῶντας ὑπηκόους του ἐν πομπῇ καὶ λαμπρότητι, ὡς συνήθιζον νὰ τὸν λατρεύουν ἄλλοτε. Ἐνδυθεὶς λοιπὸν μετὰ βίας τὸν αὐτοκρατορικὸν του μανδύαν, περιδεθεὶς τὸ βασιλικὸν διάδημα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν του, περὶ τὸν τράχηλόν του κρεμάσας στολὴν ἐκ μεγίστων πολυτίμων λίθων καὶ μαργαρίτων, τὴν ὁποίαν συνήθιζε νὰ φέρῃ εἰς ἐξαιρέτως ἐπισήμους ἡμέρας, συνοδευόμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἐγκρίτων Μεξικανῶν ὅσοι εὕρισκοντο ἀκόμῃ πλησίον του, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ ἀκατάσχετον πλῆθος. Εἷς τῶν παρ' αὐτῷ ἐγκρίτων ἀνέβη ἐπὶ τὸν τοῖχον καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς θορυβοῦντας Μεξικανοὺς τὴν παρουσίαν τοῦ ὑψηλοῦ των μονάρχου, ὅστις ἦτον ἕτοιμος ν' ἀκούσῃ τὰ παράπονά των, καὶ νὰ τοὺς διαλλάξῃ μὲ τοὺς ξένους φίλους του.

Τὸ μόνον ὄνομα τοῦ Μοντεζουμά ἐπράυνεν ἀμέσως τῶν μαχητῶν τὴν ὁρμὴν, καὶ εὐθὺς βαθεῖα σιωπὴ σεβασμοῦ ἐπεκράτησε. Μετὰ ταῦτα αὐτὸς ὁ ἴδιος δυστυχὴς μονάρχης ἀνέβη εἰς τὸν τοῖχον· ἡ δὲ παρουσία του ἐπέφερε τὸ ἐλπιζόμενον ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ εὐλάβειαν κυριευόμενοι, τινὲς μὲν ἔκλινον τὸ γόνυ κατὰ γῆς, ἄλλοι δὲ πεσόντες κατὰ πρόσωπον ἐφίλουν τὸ ἔδαφος. Ὁ Μοντεζουμάς ἔρριψε τὰ βλέμματά του εἰς ὅλους τοὺς συνηγμένους, ζητῶν ν' ἀνακαλύψῃ τοὺς ἔχοντας τὴν μεγίστην ἰσχὺν μετὰ τῶν λοιπῶν. Τούτους προσεφώνησεν ὀνομαστί, κ' ἐν ᾧ ἐπεκράτει εἰσέτι βαθεῖα σιωπὴ, ἀπευθυνόμενος πρὸς ὅλους ἱλαρῶς, τοὺς εὐχαρίστησε διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσίν των, καὶ διὰ τὸν πιστὸν ζῆλόν των ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του. » Ἀλλὰ (ἐξηκολούθησε λέγων) ἔπρεπε νὰ εἶναι βέβαιοι, ὅτι σφάλλουν ἂν τὸν θεωροῦν ὡς αἰχμάλωτον, διότι » ἡ παράτασις τῆς διατριβῆς του μετὰ τῶν Ἰσπανῶν εἶναι ἐκού- » σία, καὶ ὅτι εὐηρεστήθη νὰ μείνῃ πλησίον των, καὶ διὰ νὰ

» σπουδάσῃ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν καὶ διὰ ν' ἀποδείξῃ τὸ
 » σέβας του πρὸς τὸν ἰσχυρὸν μονάρχην, τοῦ ὁποίου αὐτοὶ εἶναι
 » ἀπεσταλμένοι. Ἦδη δὲ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ τοῖς δώσῃ τὴν ἄδειαν
 » ν' ἀναχωρήσουν· δι' ὃ προστάζει τὸν λαόν του, συγχωρῶν ὅλα
 » ὅσα ἔπραξε μὲ ἀγαθὸν μὲν σκοπὸν, ἀλλ' ἐξαπατηθεὶς, νὰ κα-
 » ταθέσῃ τὰ ὄπλα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἡσύχως καὶ εἰρηνικῶς εἰς
 » τὰ ἴδια. »

Ἀφ' οὗ ἔπαυσε λέγων, διήρκησε μὲν ἡ γενικὴ σιωπὴ ἐπὶ τινα
 λεπτὰ ἀκόμῃ, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠκούσθη ἐγειρόμενος
 βωβὸς μὲν ψιθυρισμὸς κατ' ἀρχάς, καταντήσας δὲ εἰς λαμπρὰν
 κραυγὴν μετὰ ταῦτα· ὥς κύμα βοῶν διέτρεξεν ὅλου τοῦ ὄχλου
 τὸ πλῆθος, ἠύξανεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, καὶ τέλος ἐκορυ-
 φώθη εἰς ἐπαναστατικὰς καὶ θορυβώδεις φωνάς.

Τότε ἀπετόλμησαν οἱ αὐθάδεις ἐπαναστάται νὰ ἐξυβρίσουν τὸ
 ἱερὸν πρόσωπον τοῦ βασιλέως τὸν ὁποῖον ἐλάτρευον ἄλλοτε,
 κράζοντες κατ' αὐτοῦ, ὅτι δὲν εἶναι πλέον αὐτοκράτωρ τοῦ
 Μεξικοῦ, ἀλλὰ κακοῦργος ταλαίπωρος καὶ οὐτιδανὸς δοῦλος τῶν
 ἐχθρῶν τῆς πατρίδος των!

Ὁ Μοντεζουμάς ἐδοκίμασε νὰ τοῖς ὁμιλήσῃ καὶ ἐκ δευτέρου·
 τοῖς ἔνευσε μὲ τὴν χεῖρα διὰ νὰ δώσουν ἀκρόασιν, ἀλλὰ μα-
 ταίως. Αἱ κραυγαὶ ἠύξανον, καὶ αἶφνης χάλαζα βελῶν καὶ πετρῶν
 ἐρρίφθη κατὰ τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος. Οἱ δύο Ἴσπανοὶ στρατιῶ-
 ται, τοὺς ὁποίους ὁ Κόρτες εἶχε θέσει ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν
 τοῦ Μοντεζουμά, ἔσπευσαν μὲν νὰ τὸν καλύψουν μὲ τὰς ἀσπί-
 δας των, ἀλλὰ φεῦ! δὲν ἦτον καιρὸς πλέον. Τῶν δυστυχιῶν
 του ἐπληρώθη τὸ μέτρον. Εἶχεν ἤδη καταπληγῶθῃ ἀπὸ βέλη
 καὶ ἡ βολὴ λίθου, ἥτις κατὰ δυστυχίαν τὸν εὔρεν εἰς τὴν κε-
 φαλήν, ἔδωκε τέλος εἰς τὴν πικρὰν μοῖράν του. Λειποθυμήσας
 ἔπεσε κατὰ γῆς.

Ὁ Κόρτες λυπηθεὶς μεγάλως διὰ τὸ δυστυχὲς τοῦτο συμβάν,
 διέταξε νὰ μετακομισθῇ ἀμέσως ὁ ἡμιθανὴς καὶ ἀξιοθρήνητος
 ἡγεμὼν εἰς τὸν θάλαμόν του, καὶ νὰ ληφθῇ πᾶσα φροντίς διὰ
 τὴν σωτηρίαν του, ἂν ἦτον ἀκόμῃ δυνατὴ· ἔτρεξε δ' ὁ ἴδιος
 εὐθὺς πάλιν ὀργῆς πλήρης νὰ λάβῃ αἱματηρὰν ἐκδίκησιν κατὰ

τῶν φονέων του, ἀλλ' ἔφθασεν ἀργὰ πλέον· διότι οἱ Μεξικανοὶ μόλις ἰδόντες πεσόντα τὸν αὐτοκράτορά των, κατεκυριεύθησαν ἀπὸ ἀπελπισίαν, τρόμον καὶ μετάνοιαν, καὶ ἐξάφνης διεσκορπίσθησαν ὥς νὰ ἐφοβοῦντο μὴ πέσῃ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς κατακαύσῃ διὰ τὴν ἀνομίαν των.

Ἐν τοσοῦτῳ συνῆλθε πάλιν ὁ δυστύχης Μοντεζουμάς καὶ ἡ ἀθλιότης τῆς καταστάσεώς του ἠύξησεν ὥς ἐκ τούτου. Ἐξω φρενῶν ἐγίνετο στοχαζόμενος τὴν πρὸς αὐτὸν διαγωγὴν τῶν ὑπηκόων του, καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν κρατοῦν τὰς χεῖρας διὰ νὰ μὴ γίνῃ αὐτόχειρ. Μάτην προσεπάθει ὁ Κόρτες νὰ τὸν καταπραΰνῃ· δὲν ἤθελε παρηγορίας, καὶ ἔσχιζεν ὡς λυσσῶν τὰ ἐπιδέματα τῶν πληγῶν του, διὰ νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὴν ζωὴν του.

Ἡ σφοδρὰ αὕτη ταραχὴ τῆς ψυχῆς του, καὶ ἡ ἐπίμονος ἀρνησις τοῦ νὰ λάβῃ τροφὴν, ἐτάχυνον τὸν θάνατόν του. Ἀπέθανε δὲ φοβερῶς τοὺς ὑπηκόους του καταρώμενος· ἀλλ' ἀπέρριψε μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς μετὰ καταφρονήσεως πᾶσαν προτροπὴν τῶν Ἰσπανῶν τοῦ νὰ δεχθῇ τὸν χριστιανισμόν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ λυπηρὸν τέλος ἡγεμόνος, ὅστις φαίνεται ὡς προσδιορισθεὶς ὑπὸ τῆς προνοίας διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα νουθετοῦν περὶ τοῦ εὐμεταβόλου τῆς τύχης· ἀπὸ τὸν κολοφῶνα τῆς λαμπρότητος, ὅπου ἐθεοποιεῖτο σχεδὸν ἀπὸ πολυάνθρωπον ἔθνος, κατέπεσε διὰ μιᾶς τοσοῦτον διὰ τὴν ἔλευσιν ξένων τῶν ὁποίων καὶ ἡ ὑπάρξις αὕτη τῷ ἦτον ἐντελῶς ἀγνώστῃς, ὥστε ἐγίνε τῶν ξένων τὸ παίγνιον καὶ ἀντικείμενον καταφρονήσεως καὶ μίσους εἰς τοὺς ἰδίους του ὑπηκόους.

Τίς πρὸ ἐνὸς ἔτους ἤθελε ποτὲ νομίσει καὶ δυνατὴν καὶ τὴν αἰφνίδιον ταύτην καὶ παντελῇ ἀνατροπὴν τῆς τύχης του; Τοῦτο, τέκνα μου, ἃς μᾶς διδάξῃ πάλιν νὰ μὴ θεωρῶμεν ποτὲ ὡς ἀσφαλῆ ποτὲ τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν τὴν διάρκειαν, καὶ ἃς μᾶς ἐμψυχώσῃ ἐκ νέου πρὸς κτῆσιν ἀγαθῶν τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ἀφαιρεθῶσι ποτέ. Ποῖα ἀγαθὰ ἐννοῶ;

Ἰωάννης. Ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν!

Πέτρος. Κ' ἐπωφελεῖς γνώσεις.

Πατ. Βέβαια! Ἐν ὅσῳ ζῶμεν ἄς θησαυρίζωμεν ὅσα περισσότερα ἐξ αὐτῶν, καὶ οὐδεὶς, οὔτε ὁ θάνατος δὲν θέλει μᾶς τ' ἀφαιρέσει. Ἀλλ' ἄς ἀκούσωμεν τί συνέβη ἀκόμη εἰς τὸ Μεξικόν.

Ἐν ὅσῳ ὁ Μοντεζουμᾶς ἔκειτο πληγωμένος ἀκόμη, οἱ ὑπήκοοί του ἔμενον ἡσυχοί· ἀλλὰ μόλις ἤκουσαν ὅτι ἐξέπνευσε, κ' εὐθὺς ἔσπευσαν νὰ ἐκλέξουν νέον ἀρχηγόν, καὶ συγχρόνως ἀνενέωσαν τὰς ἐχθροπραξίας των κατὰ τῶν Ἰσπανῶν.

Δημήτριος. Καὶ ποῖον ἐκλέξαν Αὐτοκράτορα;

Πατ. Τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μοντεζουμᾶ, *Κουετλαβάκαν* ὀνομαζόμενον, καὶ πρώην Κασίκον τῆς *Ἰσταπαλάπας*, πόλεως τὴν ὁποίαν γνωρίζομεν.

Χαρίλαος. Ναὶ, ναί! αὐτῆς, διὰ τῆς ὁποίας διέβη ὁ Κόρτες ἐρχόμενος εἰς τὸ Μεξικόν. Κεῖται ἐδῶ πλησίον εἰς τὴν Λίμνην.

Πατ. Αὐτῆς τῆς ἰδίας. Τὸ πρῶτον ἐχθρικὸν ἐπιχείρημα τοῦ νέου Αὐτοκράτορος κατὰ τῶν Ἰσπανῶν ἐστενοχώρησε μεγάλως αὐτούς. Διότι καταλαβὼν τὸ δῶμα καὶ τὸν πύργον τοῦ εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Ἰσπανῶν παρακειμένου μεγάλου ναοῦ μὲ στρατιώτας ἀνδρείους, διέταξε ν' ἀναβιβάσουν ἐκεῖ πλῆθος πετρῶν καὶ δοκῶν διὰ νὰ τὰς ρίπτῃ ἐκεῖθεν εἰς τῶν Ἰσπανῶν τὴν αὐλήν.

Ὁ Κόρτες ἐμβριθῶς ἤδη περὶ ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ Μεξικοῦ σκεπτόμενος, ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἐχθροῦ, πρὶν λάβῃ τ' ἀναγκαῖα μέτρα κ' ἐθεώρησεν ἐπομένως πρὸ παντὸς ἀναγκαῖον νὰ διώξῃ πρότερον τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον ἐκεῖνο μέρος. Διέταξε δὲ τὸν *Ἐσκοβάρην*, ἓνα τῶν ἀνδρειοτέρων του ἀξιωματικῶν νὰ ἐκτελέσῃ τοῦτο μὲ τοὺς ἐπιλέκτους τῶν στρατιωτῶν του· αὐτὸς δὲ ἤθελεν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ διώξῃ μὲ τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ στρατεύματός του τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ μείνουν ἐλεύθερα τὰ νῶτα ἐκείνων, οἵτινες ἔμελλον νὰ προσβάλλουν εἰς τὸν ναὸν τοὺς Μεξικανούς.

Ἐξεκίνησαν λοιπὸν, καὶ ὁ Ἐσκοβάρης δὲν ἀπῆντησεν οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἐμπρὸς τῆς κλίμακος τοῦ πύργου, ἡ ὁποία, ὡς διηγοῦνται αὐξάνοντες τὴν ἀλήθειαν ἴσως, συνίστατο ἀπὸ βαθμίδας πλείονας τῶν ἑκατόν. Ἀλλ' ὡς ἔφθασε περὶ τὸ μέσον

αὐτῆς, ἐφάνησαν αἶφνης ἐπάνω εἰς τὸ παραπέτασμα τοῦ ναοῦ πλῆθος ἐχθρῶν πνεόντων ἐκδίκησιν, κ' ἔρριψαν τοιαύτην χάλαζαν βελῶν, λίθων καὶ δοκῶν, ὥστε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ὀπαδοί του ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσι. Τρεῖς ἐδοκίμασεν ὁ ἀπτόητος πολεμιστῆς ν' κατορθώσῃ τὰ ἀδύνατα δυνατὰ, ἀλλὰ τρεῖς ἀπεκρούσθη ἀπὸ ἀκαταμάχητον δύναμιν.

Ἄλλ' ὁ Κόρτες ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἔμενεν ἀργός, λαβὼν τὴν εἶδησιν ταύτην, πηδᾷ ἀπὸ τὸν ἵππον του χωρὶς ἀναβολὴν, διατάττει νὰ τὸν δέσουν τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, διότι δὲν ἐδύνατο νὰ τὴν κρατῇ ἐξ αἰτίας τῆς πληγῆς του, καὶ τρέχει μὲ γυμνὸν ξίφος πρὸς τὴν κλίμακα τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ φωνάζει κατόπιν του τοὺς στρατιώτας του, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ νίκη ἦτον ἔξις, καὶ τοὺς ὁποίους ἡ παρουσία του μόνη ἐζωογόνει, κ' ἐμπρὸς, ὅπου ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἐπρόσμενεν ἀφευκτος θάνατος. Ὁ Θεὸς ὅμως ἠθέλησε νὰ διαφυλάξῃ ἀκόμη τὴν ζωὴν τοῦ τεραστίου τούτου ἀνθρώπου. Τρέχων ἔφθασε μὲ τοὺς ἀνδρειότερους του στρατιώτας εἰς τὸ παραπέτασμα, ἐφόνευσεν ὅλους ὅσοι ἐτόλμησαν ν' ἀντιταχθοῦν, ἀνέβη εἰς τὸ δῶμα καὶ εὔρε τοὺς εὐγενεστέρους τῶν Μεξικανῶν, συνηγμένους ἐκεῖ, καὶ στερεῶς ἀπεφασισμένους νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν.

Ἐδὼ ἤρχισε συμπλοκὴ αἵματώδης διὰ ξιφῶν καὶ ξύλων, καὶ καθεὶς ἤθελε νὰ πωλήσῃ τὴν ζωὴν του ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβώτερον, οὐδὲ ἦτον κἀνεὶς μεταξὺ των, μὴ προκρίνων νὰ κατακοπῇ μᾶλλον παρὰ νὰ παραδοθῇ. Τινὲς ἐρρίπτοντο ἐκουσίως ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ ναοῦ κάτω, διὰ νὰ μὴν ἐπιζήσουν εἰς τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ ὅλοι ἐμάχοντο μὲ λεόντιον τόλμην, ὁποίας εἰς τὸν νέον κόσμον δὲν εἶχε φανῇ ἀκόμη παράδειγμα. Ἐξόχως δὲ διεκρίθησαν δύο εὐγενεῖς νέοι Μεξικανοὶ διὰ πράξεως ἀξίας νὰ πρωτεύῃ μεταξὺ τῶν μεγίστων ἀνδραγαθημάτων ὅσα ἀναφέρει ἡ ἱστορία.

Οἱ νέοι οὗτοι ἥρωες ἀπεφάσισαν μεγαλοψύχως νὰ θυσιασθοῦν πρὸς σωτηρίαν τῆς τυραννουμένης πατρίδος των· ὅθεν ἐπλησίασαν πρὸς τὸν Κόρτες ἐνῶ ἐμάχετο μὲ ταπεινὸν καὶ παρακλητικὸν σχῆμα, ὥς νὰ ἤθελον νὰ παραδοθοῦν. Ἀλλὰ μόλις ἔφθασαν

πλησίον του, κ' εὐθὺς ὀρμήσαντες τὸν ἥρπασαν καὶ τὸν ἔσυρον πρὸς τὸ παραπέτασμα τοῦ ναοῦ· ἐκεῖ δὲ περιβαλόντες αὐτὸν σφικτὰ μὲ τὰς χειράς των, ἐτινάχθησαν εἰς τὸν αἶρα ἐπ' ἐλπίδι ὅτι τὸ βάρος των θέλει σύρει καὶ τὸν Κόρτες κατόπιν των, καὶ οὕτω θέλουν κατακρημνισθῆ καὶ οἱ τρεῖς.

Ἀλλ' ὁ Κόρτες, ὢν ῥωμαλαῖος κ' εὐκίνητος, ἐκρατήθη εὐθὺς ἀπὸ τὸ παραπέτασμα μὲ τόσῃν δυνάμει, ὥστε οἱ δύο γενναϊόψυχοι νεκνίσκοι ἔπεσαν χωρὶς αὐτοῦ κάτω. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Κόρτες μεγάλως ἐθαύμασε τὸ τόλμημά των· καὶ τῷ ὄντι ἀποδεικνύει φρονήματος μέγεθος, ἀκατανόητον εἰς ἔθνος ἄγριον σχεδὸν, καὶ διοικούμενον ἀπολύτως.

Ἀλλ' ἡ σφαγὴ δὲν ἔπαυσεν ἕως ὅτου ὅλη ἡ φρουρὰ τοῦ ναοῦ κατέπεσε, συγκειμένη, ὡς βεβαιοῦται, ἀπὸ πλείους τῶν πεντακοσίων, ὅλων ἀνδρῶν εὐγενῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀνδρεία καὶ ὁ πατριωτισμὸς θέλει κινεῖ πάντοτε τὸ σέβας τῶν μεταγενεστέρων, μ' ὅλον ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν δὲν μνημονεύονται ὑπὸ κανενὸς τῶν ιστοριογράφων.

Ἐνῷ δὲ ὁ Κόρτες ἐνίκα τὴν δύσκολον ταύτην νίκην, οἱ λοιποὶ στρατιῶταί του οἵτινες ἐμάχοντο εἰς τῆς πόλεως τὰς ὁδοὺς δὲν εἶχον μικροτέρους ἀγῶνας. Ὡς λοιπὸν ἐκυριεύθη ὁ ναὸς, ἔτρεξεν ὁ πάντοτε εὐτολμος καὶ πάντοτε ἀφειδῆς τῆς ἰδίας ζωῆς του Κόρτες καὶ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος διὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν νίκην. Ὅθεν ἀναβὰς εἰς τὸν ἵππον, κρεμάσας τὸν χαλινὸν εἰς τὸν ἀριστερόν του βραχίονα, καὶ προτένων τὴν λόγχην, διέσχισε τὸν ἐχθρὸν, κατεπάτησε καὶ κατέσφαξεν ὅλους ὅσοι ἀντέστησαν εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἡ ἀνδρεία του εἶχε τόσον τὸν παρασύρει, ὥστε ὅταν ἔστρεψε τὸν ἵππον του εἰς τὰ ὀπίσω, εἶδε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν του τόσον πλῆθος ἐχθρῶν, ὥστε ἐθεώρησεν ἀδύνατον νὰ τὸ διασχίσῃ διὰ νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτῶν.

Ἡ θέσις του ἦτον τῷ ὄντι πολλὰ ἐπικίνδυνος. Ἀλλὰ τοῦ πνεύματός του ἡ ἐτοιμότης καὶ ἡ ἀπτόητος τόλμη του τὸν ἔσωσεν αὐθις. Ἰδὼν πλαγίαν ὁδὸν, ὅπου δὲν ἦτον τόσον πυκνὸς ὁ ἐχθρὸς, ἐρρίφθη εἰς αὐτὴν ἐπ' ἐλπίδι νὰ καταντήσῃ περιδράμιων

εἰς τοὺς συστρατιώτας του. Ἐφάνη δὲ ὅτι ἡ θεία πρόνοια τὸν ἐνέπνευσε τὴν ἀπόφασιν ταύτην διὰ νὰ σώσῃ ἓνα τῶν πιστοτέρων του φίλων· διότι αἰφνης ἀπῆντησε πλῆθος ἐχθρῶν, οἵτινες ζωγρήσαντες τὸν φίλον του Ἀνδρέαν Δουέρον, πεσόντα δυστυχῶς μὲ τὸν ἵππον του, τὸν ἔσυρον εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ τὸν θυσιάσουν ἀμέσως εἰς τοὺς Θεούς.

Ὁ Κόρτες χωρὶς ἀργοπορίαν ὥρμησεν ἀτρόμως εἰς τὸ μέσον αὐτῶν διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν φίλον του, καὶ ἐδίωξεν ἐκείνους οἵτινες τὸν ἐκράτουν. Ὡς δὲ ὁ Δουέρος εἶδε τὰς χεῖράς του ἐλευθέρως, διεπέρασεν ὁ ἴδιος μὲ ξιφίδιον, τὸ ὁποῖον ἀφρόνως οἱ Μεξικανοὶ τὸν εἶχον ἀφήσει, τοὺς κρατοῦντας τὸν ἵππον του, ἤρπασεν αὐτόν, τὸν ἀνέβη εὐθύς, καὶ τοιουτοτρόπως οἱ δύο φίλοι, διασχίζοντες τοὺς ἐχθρούς, ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των.

Τὴν πράξιν ταύτην ἐθεώρει ὁ Κόρτες πάντοτε ὡς τὴν εὐτυχεστέραν τῆς ζωῆς του. Ὁ ἐχθρὸς ἐτράπη εἰς φυγὴν πανταχόθεν· ὁ δὲ Κόρτες διὰ νὰ γίνῃ παῦσις εἰς τὴν αἱματοχυσίαν, καὶ διὰ ν' ἀφήσῃ τοὺς κεκμηκότας στρατιώτας του ν' ἀναπαυθοῦν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς των ἀγῶνας, διέταξε τὴν ὑποχώρησιν, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἥρωές του ἐπανελθόντες εἰς τὸ στρατόπεδόν των, ἔδεσαν τὰς πληγὰς των.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΓ΄.

Πατήρ. Τὴν ἐπιούσαν ἔμεινον ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐντελῶς ἥσυχά· καὶ ὁ μὲν Κόρτες ἐπετάχυνε τὰς προπαρασκευάς του πρὸς ἀναχώρησιν, οἱ δὲ Μεξικανοὶ ἐφαίνοντο ἀποστάντες πάσης ἐχθροπραξίας. Ἀλλ' ἡ εἰρηνικὴ των διαγωγὴ δὲν ἦτον εἰλικρινής. Ἐξ ἐναντίας εἶχον ὑπὲρ πάντοτε τὴν ἀπόφασιν ν' ἀφανίσουν τοὺς Ἰσπανοὺς καθ' ὁλοκληρίαν, ἀλλὰ σκεφθέντες ὠρίμως μετέβαλον σχέδιον μόνον ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως. Ἐμελέτων ἤδη νὰ κόψουν τὰς γεφύρας, καὶ ἐμποδίζοντές τους νὰ φύγουν, νὰ τοὺς ἀφήσουν ν' ἀποθάνουν τῆς πείνας· δεινὴ ἀπόφασις, ἥτις μὲ φοβίζει πολὺ διὰ τὴν ζωὴν τῶν πολεμιστῶν μας. Ἀλλ' ὁ Κόρτες τοῦ ὁποίου ἡ φρόνησις προέβλεπεν ὅλας τὰς περιστάσεις, εἶχε προπαρασκευασθῇ καὶ δι' αὐτήν· ὅθεν διέταξε νὰ κατασκευασθῇ ὅσον τάχιον κινητὴ γέφυρα, τὴν ὁποίαν ἤθελον δυνηθῇ νὰ μεταχειρισθοῦν κατὰ τὴν ἀπέλευσίν των εἰς τὰ μέρη, ὅπου ἤθελον εὔρῃ διερρήγμένα τὰ προχώματα· ὡς δ' ἠτοιμάσθη αὐτὴ, προσδιώρισεν ἀμέσως τὴν προσεχῇ νύκτα διὰ τὴν ἀναχώρησιν, ἐλπίζων ὅτι τὸ σκότος ἤθελε τοὺς βοηθήσει ν' ἀπέλθουν χωρὶς νὰ νοηθῶσιν ἢ ἤθελεν ἐμποδίσῃ τοῦλάχιστον τὸν ἐχθρὸν νὰ τοὺς καταδιώξῃ διὰ τὴν γνωστὴν τῶν ἀγρίων δεισιδαιμονίαν. Ἀλλὰ πόσον ἡπατήθη!

Ὡς ἐπῆλθεν ἡ νύξ, διήρесе τὸ στράτευμά του εἰς τρία τάγματα, καὶ ἀρχηγὸν μὲν τοῦ πρώτου διώρισε τὸν Σανδοβάλον, τὸ δεύτερον, ἢ τὸ κέντρον ἀνέλαβε νὰ διοικήσῃ ὁ ἴδιος, τὸ δὲ τρίτον, ἢ τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Βελασκουέζον δὲ Λεὼν, στενὸν συγγενὴ τοῦ ἐπάρχου τῆς Κούβας.

Ἀλλὰ πρὶν κινηθοῦν τὰ στρατεύματα, ὁ Κόρτες ἐπροσπάθησε νὰ πείσῃ ν' ἀφήσουν ὀπίσω ὅλους τοὺς θησαυροὺς ὅσους ἐσύναξαν διὰ νὰ εἶναι ἐλαφρότεροι καὶ ἱκανώτεροι εἰς τὸν πόλεμον·

τινὲς ἐφάνησαν πρόθυμοι ν' ἀκούσουν τὴν συμβουλὴν του, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἤρχισαν νὰ ἐκφράζουν τόσον μεγαλοφώνως τὴν δυσἀρέσκειάν των, ὥστ' ἐβιάσθη τέλος πάντων νὰ μετριάσῃ τῆς διαταγῆς του τὴν αὐστηρότητα, καὶ νὰ τοῖς ἐπιτρέψῃ νὰ λάβουν μεθ' ἐαυτῶν καὶ ὅσα ἐνόμιζον ὅτι δύνανται νὰ φέρουν χωρὶς δυσκολίαν. Οἱ νουνεχέστεροι ἐξετέλεσαν τὴν διαταγὴν του, ἀλλ' οἱ πλεονέκται παρήκουσαν, κ' ἐφορτώθησαν μὲ βάρος τὸ ὁποῖον ἐπέφερε μετ' οὐ πολὺ τὴν φθοράν των.

Περὶ ὥραν μεσονυκτίου ἐκινήθη τὸ στράτευμα, ἀποφεύγον μετὰ προσοχῆς πᾶσαν ταραχὴν καὶ κρότον· ἡ δὲ πίπτουσα βροχὴ ἐφαίνετο συνεργούσα εἰς τὴν φυγὴν των. Καὶ τῷ ὄντι χωρὶς ν' ἀπαντήσουν που ἐλάχιστον ἔχνος προπαρασκευῆς πρὸς ἀντίστασιν, ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ πρόχωμα τὸ ἄγον εἰς Τακοῦ-*βαρ*, τὸ ὁποῖον διὰ δύο λόγους ἐπροτίμησεν ὁ Κόρτες ἀπὸ τὰ λοιπά· πρῶτον ὅτι δι' αὐτοῦ ὁ δρόμος ἦτον συντομώτερος, καὶ δεύτερον, ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ἦτον πιθανόν, καταστρέψαντες τὰς λοιπὰς γεφύρας, νὰ ἡμέλησαν ἴσως αὐτὴν, ὡς κειμένην εἰς διεύθυνσιν πάντῃ ἐναντίαν τοῦ δρόμου δι' οὗ εἶχον ἔλθει οἱ Ἰσπανοὶ, ὡς βλέπετε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα. Ἀλλ' ἐψεύσθησαν καὶ ταύτης των τῆς ἐλπίδος· διότι ὡς ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ μέρος τοῦ προχώματος ὅπου ἦτον ἡ πρώτη γέφυρα, τὴν εὖρον κατεστραμμένην καὶ εἰς καλὸν τοῖς ἀπέβη τοῦ στρατηγοῦ των ἡ πρόνοια, διότι δυνάμει τῆς κινητῆς γέφυράς των, διέβη τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ τὸ ῥῆγμα, κ' ἐπροχώρει πρὸς δευτέραν γέφυραν, ὅταν πρὶν ἔτι φθάσωσιν εἰς αὐτὴν, τρομεραὶ πολέμου κραυγαὶ ἀντήχησαν αἰφνιδίως ὀλόγυρα, καὶ ἐμήνυον ὄλεθρον καὶ θάνατον πανταχόθεν.

Αἰφνης κατεκαλύφθη ἡ λίμνη ἀπὸ ἄμετρον πλῆθος σκαφιδίων, καὶ πυκνὴ χάλαζα βελῶν καὶ πτερῶν προειδοποίησε μάχην ἐκ τῶν τρομερωτέρων μεταξὺ ὧν ἡ ἱστορία μᾶς διετήρησε, τόσον διὰ τὸ ἐπισφαλὲς τοῦ τόπου, ὅσον καὶ διὰ τὸ παχὺ σκότος, καὶ διὰ τὰς προσπαθείας τῶν μαχομένων. Οἱ Μεξικανοὶ κατασκοπεύσαντες ὅλα τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν των κρυφίως χωρὶς διόλου νὰ προδοθοῦν, ἔλαβον τὰ μέτρα των μὲ

τόσην περίσκεψιν καὶ τόσον ἐπιτηδεύως, ὥστε οἱ Ἰσπανοὶ δὲν ἐννόησαν τὸ ἐλάχιστον, πρὶν τῆς τρομερᾶς ταύτης στιγμῆς, καθ' ἣν εἶδον ἑαυτοὺς διὰ μιᾶς περικυκλωμένους, ἀπὸ ἀναρίθμητον πλῆθος λαοῦ μέχρι λύσσης ἐξηγριωμένου.

Ἄλλ' ἄς πλησιάσωμεν ὀλίγον παιδίᾳ διὰ νὰ ἰδῶμεν λεπτομερέστερον τὸν ἀπερίγραπτον κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον περιέπεσαν οἱ δυστυχεῖς Ἰσπανοὶ, στενοχωρούμενοι πανταχόθεν.

Ἰσταντο, καθὼς ἠκούσαμεν, εἰς τὸ μέσον στενοῦ προχώματος μεταξὺ τῶν δύο ἀφαιρεθεισῶν γεφυρῶν. Ἡ κινητὴ γέφυρα τὴν ὁποίαν εἶχον στήσει εἰς τὸ πρῶτον ῥῆγμα, ἔπρεπε νὰ μετακμισθῇ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ τεθῇ εἰς τὸ δεύτερον· ἀλλὰ τὸ βάρος τῶν μεγάλων πυροβόλων τὴν ἐστερέωσε μεταξὺ τῶν πετρῶν τοιουτοτρόπως, ὥστε οὐδεμία δύναμις ἐδύνατο νὰ τὴν ἐγείρῃ πλέον. Ἐν ᾧ δὲ ἠγωνίζοντο ματαίως νὰ τὴν μετακινήσωσιν, ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἔμπροσθεν, ὀπισθεν, πανταχόθεν, μὲ τόσην λυσσώδη μανίαν οἱ ἐχθροὶ, ὥστε δὲν τοῖς ἔμενε πλέον ἐλπίς οὔτε νὰ νικήσουν, οὔτε καὶ νὰ ἐκφύγουν.

Οἱ Μεξικανοὶ διεφλέγοντο ἀπὸ ἐκδίκησιν· οἱ ἐπόμενοι ὠθουν τοὺς προηγομένους, καὶ ὅλοι ἐφαίνοντο τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν τρέφοντες, ἢ ν' ἀποθάνουν, ἢ ν' ἀφανίσουν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος των. Εἰς μάτην ἐνέτεινον οἱ Ἰσπανοὶ ὅλας τὰς ψυχικὰς καὶ τὰς σωματικὰς των δυνάμεις διὰ νὰ διασχίσωσι δρόμον· ὁ τόπος τῶν πιπτόντων ὑπὸ τὰς πληγὰς τῶν ξιφῶν των, ἐπληροῦτο ἀμέσως ὑπ' ἄλλων· καὶ περὶ τὰ τέλη τόσον ἐστενοχωρήθησαν πανταχόθεν, ὥστε οὔτε ἡ πολεμικὴ τέχνη των, οὔτε τὰ πυροβόλα των ὅπλα τοῖς ἐχρησίμευον πλέον. Τέλος ἀπῆύδησαν. Δὲν ἦσαν πλέον εἰς κατάσασιν ν' ἀντιπαραταχθοῦν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀπαύστως νεωστὶ ἐφορμώντων ἐχθρῶν· οἱ πρῶτοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ τὰ πάντα συνεταράχθησαν. Πεζοὶ καὶ ἱππεῖς, φίλοι καὶ ἐχθροὶ, ἀπετέλουν συγκεχυμένον σωρὸν, ὅπου καθεὶς ἐκτύπα πέριξ του, χωρὶς κανεῖς νὰ διακρίνῃ εἰς τὸ σκότος ἂν κτυπᾷ κατ' ἐχθροῦ ἢ φίλου.

Ἐν μέσῳ τῆς τρομερᾶς ταύτης σφαγῆς συμπαραλαμβάνει ὁ Κόρτες ὡς ἑκατὸν στρατιώτας, δοκιμάζει νὰ σχίσῃ τοὺς

ἐχθροὺς ἕως εἰς τὴν δευτέραν καὶ εἰς τὴν τρίτην γέφυραν, καὶ τὸ κατορθώνει. Τὰ χάσματα τῶν προχωμάτων ἐπληρώθησαν μὲ τὰ πτώματα τῶν φονευθέντων· ὁ Κόρτες πατεῖ ἐπ' αὐτῶν καὶ σώζεται οὕτως εἰς τὴν ξηράν· ἀλλ' ἡ γενναία καρδία τοῦ ἐπεριφρόνει τὴν ἰδίαν του σωτηρίαν, ἐν ᾧ ἔβλεπεν ἀκόμη διαρκοῦντα τὸν κίνδυνον τοῦ περισσοτέρου μέρους τῶν ὁπαδῶν του. Παρατάξας ἐπομένως τοὺς ὀλίγους ὅσοι ἐσώθησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκλέξας ἐξ αὐτῶν τοὺς μὴ πληγωμένους, ἔσπευσε μετ' αὐτῶν ὀπίσω νὰ συγκινδυνεύσῃ πάλιν μὲ τοὺς κινδυνεύοντας φίλους του.

Τινὲς αὐτῶν διασχίσαντες ὁμοίως τοὺς ἐχθροὺς ἤλθον εἰς ἀπάντησίν του· ἀλλὰ τὴν χαρὰν τὴν ὁποίαν διὰ τοῦτο ἠσθάνθη κατέστρεψαν αἱ οἰκτραὶ φωναὶ τὰς ὁποίας ἀπέπεμπον ὅσοι ζωγρηθέντες ὑπὸ τῶν Μεξικανῶν, ἐσύροντο εἰς τοὺς ναοὺς διὰ νὰ θυσιασθοῦν εἰς τὰ εἰδῶλα. Ἡ καρδία του διερρήαγη, καὶ ἐδοκίμασε παντὶ τρόπῳ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ, ἀλλὰ ματαίως. Δὲν ἐδυνήθη μὲ κανέναν τρόπον νὰ φθάσῃ πλέον ἕως αὐτοῦς, καὶ ἠναγκάσθη νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ προφυλάξῃ τὸν μικρὸν μόνον ἀριθμὸν τῶν διασωθέντων, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι ἦσαν εἰς τόσον κακὴν κατάστασιν καὶ τόσον ἀπηυδημένοι, ὥστε τοῖς ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκτεθοῦν πλέον εἰς μάχην. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στρατεύματός του ἐφονεύθη, ἐπνίγη εἰς τὴν λίμνην, ἢ ἐζωγρήθη.

Ὡς δὲ διηύγασεν ἡ ἡμέρα, φρικτὸν καταστροφῆς θέαμα ἐφώτισαν αἱ ἀκτῖνες της. Δάκρυ συμπαθείας ἔβρεξε τοῦ Κόρτες τὰ βλέφαρα ὅταν εἶδε πόσοι τῶν ἀνδρείων ὁπαδῶν του ἐθανατώθησαν, καὶ εἰς ποίαν ἐλεεινὴν κατάστασιν εὕρισκοντο οἱ ὀλίγοι διασωθέντες. Ὑπὲρ τοὺς ἡμίσεις Ἰσπανοὺς, καὶ πλείονες τῶν δισχιλίων Τλασκαλάνων ἔκειντο νεκροὶ, ἐξέλιπεν ὁ Βελασκουέζος δὲ Λέων καὶ ἄλλοι τῶν ἀνδρειωτάτων Ἀξιωματικῶν, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἐπιζησάντων ἦσαν καταπληγωμένοι. Τὰ μεγάλα τηλεβόλα, ἡ πολεμικὴ ἀποσκευὴ, τὰ σκεύη καὶ ὅλοι οἱ θησαυροὶ των ἐχάθησαν. Αὐτοὶ δὲ μάλιστα οἱ θησαυροὶ συνεισέφερον πρὸ πάντων εἰς τὴν φθοράν τῶν περισσοτέρων, ὅσοι ἀφρόνως ἀπὸ

φιλαργυρίαν κινούμενοι τοὺς ἐπεφορτίσθησαν· διότι ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῶν, οὔτε νὰ πολεμήσουν, οὔτε νὰ φύγουν ἐδύναντο. Ἡ μνήμη τῆς τρομερᾶς ταύτης φθορᾶς διαιωνίσθη πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν νέαν Ἰσπανίαν μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη νῦν τῆς ταλαιπωρίας ἀποκαλουμένη.

Κατὰ πρῶτον συνῆλθον οἱ Ἰσπανοὶ εἰς Τακούβαν· ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖ ἐτόλμων νὰ διαμείνουν ἐπὶ πολὺ, διότι ὅλος ὁ τόπος ἦτον εἰς ἐπανάστασιν ἐναντίον των, καὶ μόνον εἰς Τλασκάλαν ἐδύναντο νὰ εὗρωσιν ἄσυλον. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν δημοσίαν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν φιλικὴν ταύτην πόλιν, ἔπρεπε νὰ περιέλθουν τὸ ἥμισυ βόρειον μέρος τῆς μεγάλης λίμνης τοῦ Μεξικοῦ, εἰς τῆς ὁποίας τὴν δυτικὴν ἄκραν εὕρισκοντο. Πρὸς τοῦτο ἀπηρτεῖτο νὰ ὁδεύσουν ἡμέρας τινὰς δι' ἐντελῶς ἀγνώστων τόπων, ὅπου δὲν ἐδύναντο νὰ ἐλπίσουν ὅτι θέλουν εὗρει τὰς ἀναπαύσεις, τῶν ὁποίων μετὰ τόσας κακουχίας εἶχον μεγίστην ἀνάγκην. Ἀλλ' ἄλλος τρόπος δὲν ἦτον· ἔπρεπε ἢ νὰ παραιτηθοῦν πάσης ἐλπίδος σωτηρίας, ἢ χωρὶς ἀναβολῆς νὰ κινήσουν· καὶ τοῦτο ἐπρόκριναν.

Ἀλλὰ τίς νὰ περιγράψῃ τὰς παντὸς εἴδους ταλαιπωρίας, τοὺς πάσης ὥρας κινδύνους, οἱ ὁποῖοι κατέτρεχον εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην τοὺς δυστυχεῖς φυγάδας, ἀφ' οὗ ὁ πόλεμος, ἡ πείνα καὶ αἱ πληγαὶ τοὺς εἶχον φέρει εἰς ἐλκεϊνὴν κατάστασιν; Ὑπὸ τροπαιούχων ἐχθρῶν περικυκλούμενοι καὶ παρενοχλούμενοι, ἠναγκάζοντο νὰ διέρχωνται καὶ δι' ἐρήμων καὶ ἀβάτων μερῶν, ὅπου δὲν εἶχον πρὸς τροφήν των εἰμὴ ἀγρίους καρποὺς, ῥίζας, καὶ πρασίλους στάχεις Ἀμερικανικοῦ σίτου. Πολλάκις ἐνόμιζον ὅτι ἡ δυστυχία των θέλει τοῖς ἐπιφέρει τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τοῦ γενναίου των στρατηγοῦ τοῖς ἐνέπνεε πάντοτε νέας δυνάμεις, καὶ νέον θάρρος.

Μὲ ἀξιοθαύμαστον ψυχῆς ἡρεμίαν ὑπέφερεν ὁ παράδοξος οὗτος ἄνθρωπος ὅλας τὰς ταλαιπωρίας, τὰς ὁποίας συνεμερίζετο μὲ τοὺς ἐλαχίστους τῶν στρατιωτῶν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους ἐξετίθετο πρῶτος, εἰς ὅλας δὲ, καὶ τὰς μικροτάτας ἀναπαύσεις, ἐλάμβανεν ἔσχατος μέρος· διετῆρει δὲ πάντοτε μεγίστην πνεύ-

μάτος ἐτοιμότητα, καὶ ἦτον ἀνεξάντλητος εἰς εὖρεσιν νέων μέσων, εἰς πᾶσαν νέαν ἐμπίπτουσαν ἀμηχανίαν. Ὡ! τὸ τοιοῦτον ἔξοχον πνεῦμα νὰ σονωδεύετο πάντοτε καὶ ἀπὸ ἔξοχον δικαιοσύνην καὶ φιλανθρωπίαν!

Πέντε ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐξηκολούθουν τὸν ἐπίπονον τοῦτον δρόμον, καὶ μ' ὅλον τοῦτο τὸ τέλος τῶν δεινῶν των δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη. Πολλάκις ἡ Μαρίνα ἥτις εἶχε διασωθῇ ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀκουϊλάρ, ἤκουε τοὺς Μεξικανοὺς ἀνακράζοντας μετὰ χαρᾶς εἰς τὰς καθημερινὰς προσβολὰς των » πηγαίνετε λησταί! πηγαίνετε ὅπου σᾶς περιμένει ἡ ἀμοιβὴ τῶν κακουργημάτων σας! » καὶ κἀνεῖς δὲν κατελάμβανε τί ἐδήλουν κυρίως οἱ λόγοι οὗτοι. Ἀλλὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν, φθάνοντες εἰς τὴν Ὀτούμβαν, εἶδον ἐξηγηθεῖσαν τὴν τρομερὰν ἔννοιάν των· διότι ἀναβάντες εἰς παρακείμενον λόφον, ἐξεπλάγησαν ἰδόντες ὅλην τὴν πλατείαν πεδιάδα ἐμπρὸς των κεκαλυμμένην ὑπὸ ἀναριθμήτων στρατιῶν, καὶ ὅλοι, αὐτοὶ ἀκόμη οἱ εὐτολμότεροι, πλὴν μόνου τοῦ Κόρτες, ἀπώλεσαν πᾶσαν σωτηρίας ἐλπίδα.

Ἐκεῖνος μόνος, ὁ ἄτρομος ἐκεῖνος, οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δὲν ἐτρόμαξε· παρέστησε δὲ εἰς τοὺς στρατιώτας του μὲ ἦθος ἐμπνέον θάρρος, ὅτι δὲν τοῖς μένει ἄλλη τις ὁδὸς σωτηρίας, ὅτι πρέπει νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν. Μετὰ ταῦτα παρέταξε τὸ μικρόν του στράτευμα μὲ τὴν συνήθη ἀταραξίαν του, καὶ τὸ ὠδήγησεν εὐθὺς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ὡς οἱ πυκνοὶ ἀστάχεις πίπτουν ὑπὸ δρέπανον θεριστοῦ, ὁμοίως κατέπιπτον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τὰ ξίφη τῶν ὁρμώντων ἡρώων μας. Οὐδεὶς ἐδύνατο ν' ἀντιστῇ εἰς αὐτούς. Μὲ θαυμασίαν τόλμην προέβησαν ἕως εἰς τὸ κέντρον τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων, ἀφίνοντες ὀπίσω των ἵχνη αἱμάτων καὶ πτωμάτων σωρούς· ἀλλ' αἱ δυνάμεις των ἐξηντλήθησαν τέλος, αἱ χεῖρές των ἐπιπτον ἐκνενευρισμέναι. Καὶ ἐπεὶ δὴ πανταχόθεν ἐφόρμα κατ' αὐτῶν ὁ ἐχθρὸς μὲ πάντοτε νέας δυνάμεις, κἀνεῖς βεβαίως δὲν ἤθελε διαφύγει, ἂν εὐτυχὴς τις ἐπίνοια τοῦ διηνεκῶς ἀγρυπνοῦντος ἀρχιστρατήγου δὲν τοὺς ἔσωζεν ὅλους διὰ μιᾶς.

Ἰδὼν μακρόθεν τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Μεξικανικοῦ στρατοῦ κρα-

τοῦντα τὴν σημαίαν τοῦ κράτους, ἐνθυμήθη κατ' εὐτυχίαν, ὅτι ὡς εἶχε ποτὲ ἀκούσει, οἱ Μεξικανοὶ ἐθεώρουν τὰ πάντα ἀπολωλότα, ἅμα ἐξέλειπεν ἡ σημαία των. Εὐθὺς συνέλαβε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τινων ἀνδρείων ἐφίππων ἀξιωματικῶν του, ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον τοῦ λόχου ὅστις ἐφρούρει τὴν σημαίαν, καὶ μὲ τὴν πρώτην βολὴν ἀκοντίου ἐρρίψε κατὰ γῆς τὴν σημαιοφόρον· ἅμα δὲ εἰς τῶν ἀξιωματικῶν του πηδήσας ἀπὸ τὸν ἵππον ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ ἤρπασε τὴν σημαίαν. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐκλινον κατὰ γῆς ὅλοι αἱ λοιπαὶ σημαῖαι· ὁ στρατὸς ὅλος ἐκυριεύθη ὑπὸ φόβου καὶ τρόμου, καὶ ἐκπληκτοὺς εἶδον οἱ Ἰσπανοὶ νὰ ρίψωσι ὅλοι τὰ ὅπλα των, καὶ νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν. Οὕτω μία καὶ μόνη εὐτυχὴς ιδέα ἔσωσεν ὅλον τὸ Ἰσπανικὸν στράτευμα, καὶ τῷ ἐ χάρισε νίκην ἐνδοξὸν καὶ ἐπικερδῆ· διότι συλλέξαντες τὰ λάφυρα, εὗρον ὅτι ἡ τιμὴ αὐτῶν ἦτον τόση, ὥστε σχεδὸν τοὺς ἀπεζημίου διὰ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ὁποίους ἄφησαν εἰς τὸ Μεξικόν, καὶ τοῦτο διότι οἱ πλεῖστοι τῶν Μεξικανῶν, πεποιθότες περὶ τῆς νίκης, ἔφερον τὰς πολυτιμωτέρας στολὰς των.

Τὴν ἐπαύριον ἐφθασαν τέλος εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν συμμάχων των Τλασκαλάνων, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐφοβοῦντο μήπως ἡλλοιώθησαν καὶ αὐτῶν τὰ φρονήματα· ἀλλ' ἀδίκως. Διότι ὁ εὐγενὴς, ὁ γενναῖος οὗτος λαὸς, οὐ μόνον δὲν ἠπίστησε πρὸς τοὺς φίλους του, διότι ἐδυστήχησαν, ἀλλὰ μάλιστα τοὺς ἐδέχθη μετ' αὐτὴν εἰλικρίνειαν καὶ φιλοφροσύνην, ὡς νὰ μὴν εἶχε παντελῶς ἐλαττωθῇ ἡ ἰσχὺς των, καὶ ὡς νὰ μὴν εἶχε καταστραφῇ ἡ εὐτυχία των. Ἰδὸν παράδειγμα εὐγενὲς φιλίας πιστῆς καὶ ἀφιλοκερδοῦς, ἀποζημιοῦν καὶ ἡμᾶς διὰ τὰς ἀπανθρώπους ἐκεῖνας σκηνάς, τὰς ὁποίας κατὰ δυστυχίαν ἠναγκάσθην νὰ περιγράψω.

Παρὰ τῷ γενναίῳ λοιπὸν τούτῳ λαῷ ἀνεπαύοντο ἤδη οἱ ἡρώες μας, καὶ ἰάτρευον τὰς πληγὰς των. Εἰς ὅλους ἦτον ἐπιτετραμμένον νὰ ἡσυχάζουν, εἰς μόνον τὸν Κόρτες ὄχι. Μ' ὅλον ὅτι ἐπολέμησε καὶ ὑπέφερε περισσότερον ἀπὸ ὅλους, οὔτε περὶ ἡσυχίας, οὔτε περὶ ἀναπαύσεως δὲν ἐσκέπτετο. Ἐν ᾧ δὲ τὸ πολύ-

φροντι καὶ ἀκοίμητον πνεῦμά του ἐζήτει νέας ἐμπνεύσεις διὰ τὸ μέλλον, μὲ μεγίστην χαρὰν του ἔμαθεν ὅτι ἡ τύχη δὲν εἶχεν ἀπαυδήσει ἀκόμη ὑποστηρίζουσα τὰ τολμηρά του ἐπιχειρήματα· διότι ἡ καλή του μοῖρα τὸν ἔφερε πάλιν ἀνελπίστως ἐπικουρίαν πολύτιμον δι' αὐτόν.

Ὁ ἑπαρχος τῆς Κούβας Βελασκουέζος, περὶ τοῦ ὁποίου πολ-
λάκις σᾶς ὠμίλησα μέχρι τοῦδε, μὴ φανταζόμενος ποτὲ ὅτι
ὁ Ναρβαέζος μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν τῷ ἐνεπιστεύθη,
ἦτον δυνατὸν νὰ νικηθῇ, τὸν ἔστειλε μετ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ
περιμείνῃ εἰδήσεις του, ἄλλα δύο πλοῖα μὲ διάφορα πολεμεφό-
δια. καὶ μὲ νέας ὁδηγίας. Αὐτὰ ἔπλευσαν κατ' εὐθείαν εἰς
Βέρα Κρούζην, καὶ ὁ ἐκεῖ φρούραρχος τοῦ Κόρτες κατῴρθωσεν
ἐπιτηδεύως νὰ τὰ ἐλκύσῃ εἰς τὸν λιμένα του, ὥστε τὰ ἐκυρίευ-
σε χωρὶς δυσκολίαν, καὶ τὰ πληρώματα κατεπείσθησαν προ-
θύμως νὰ ὑπηρετήσουν ὑπὸ τὸν Κόρτες.

Τοῦτο δὲν ἦτον ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ μεγαλήτερα ἠτοίμαζεν ἡ
τύχη εἰς τὸν εὐνοϊκὸν της. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασαν καὶ
ἄλλα τρία πλοῖα εἰς τὸν λιμένα, καὶ μάλιστα ἱκανοῦ μεγέθους.

Γεώργιος. Καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὸν Βελασκουέζον ἐστέλλοντο;

Πατ. Ὁχι! Αὐτὰ ἦσαν ἐκ τοῦ στόλου, τὸν ὁποῖον ἔπεμψεν
ὁ ἑπαρχος τῆς Ἰαμαϊκῆς πρὸς ἀνακάλυψιν νέων γαιῶν· ἀλλ' οἱ
κυβερνήται αὐτῶν διεύθυνον κατὰ δυστυχίαν τὸν πλοῦν των
πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῶν Μεξικανικῶν ἐπαρχιῶν, τῶν ὁποίων οἱ
κάτοικοι ἦσαν πτωχοὶ καὶ φιλοπόλεμοι, ὅθεν εὗρον κακίστην
ὑποδοχὴν, καὶ μετὰ μακρὰ δυστυχήματα ἐθεώρησεν ἑαυτοὺς
εὐτυχεῖς, ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Βέρα Κρούζης. Καὶ
οὗτοι κατεπείσθησαν ὁμοίως ν' ἀκολουθήσουν τὸν Κόρτες, καὶ
τοιουτοτρόπως ἀνεπληρώθησαν σχεδὸν αἱ δυνάμεις καὶ τὰ πολε-
μεφόδια τὰ ὁποῖα εἶχον ἀπολεσθῇ.

Τότε πάλιν ἠσθάνθη ὁ Κόρτες ὅτι εἶχε δυνάμεις ἱκανὰς διὰ νὰ
ἐκτελέσῃ τὸν ἀδικὸν μὲν ἀλλὰ μέγαν σκοπὸν του τῆς κατακτῆ-
σεως ὅλου τοῦ Μεξικοῦ. Οἱ πιστοὶ του σύμμαχοι Τλασκαλάνοι,
καὶ ἄλλα μετ' αὐτῶν ἠνωμένα ἔθνη, τὸν ἔδωσαν νέα μέσα πρὸς
τοῦτο, προσφέροντές τον βοήθειαν δέκα χιλιάδων,

Αλέξανδρος. Τώρα τὸ ἡξεύρω κ' ἐγὼ ὅτι νικᾷ τοὺς δυστυχεῖς Μεξικανούς, ὅταν ἔχη τόσον πολυάριθμον στράτευμα.

Πατ. Μὴν τὸ λέγεις, Ἀλέξανδρε. Τώρα θ' ἀκούσης ὅτι καὶ οἱ Μεξικανοὶ ἔγιναν ἄλλοι ἀφ' ὅ,τι ὡς τώρα τοὺς ἐγνωρίζαμεν· διότι τώρα ἔχουν Αὐτοκράτορα καὶ συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον.

Ἰωάννης. Εἶναι ἀκόμη ὁ ἴδιος, τὸν ὁποῖον εἶχον ἐκλέξει ἐσχάτως; Πῶς ὀνομάζετο! . . . Ἄ! ναὶ, Κουετλαβάκας . . .

Πατ. Ὄχι! ὁ ἀνδρεῖος ἐκεῖνος ὅστις ἐστρατήγει ὁ ἴδιος τῶν Μεξικανῶν κατὰ τὴν νύκτα τῆς ταλαιπωρίας, δὲν ὑπῆρχε πλέον.

Πέτρος. ὦ! ἐφονεύθη καὶ αὐτός;

Πατ. Ὄχι διόλου. Μάλιστα ἐπέζησεν εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς καθέδρας του, καὶ ἡσχολεῖτο ἤδη εἰς τὰ καταλληλότετα μέτρα διὰ ν' ἀποκλείσῃ διὰ παντός ἀπὸ αὐτὴν τοὺς δυνάστας τοῦ ἔθνους του, ὅταν αἴφνης ἀνηρπάγῃ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ἥτις ἦτον ἄγνωστος ἕως τότε εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἐν τῶν μεγίστων δεινῶν ἀφ' ὅσα ἡ ἔλευσις τῶν Εὐρωπαίων ἔφερεν εἰς ἐκεῖνα τὰ κλίματα.

Νικόλαος. Ποίαν ἀσθένειαν λέγεις;

Πατ. Τὴν εὐφλογίαν, ἕως τότε ἀκόμη ἄγνωστον ἐπιδημίαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλ' ἥτις ἤρχισε νὰ ἐξολοθρεύῃ ἐκείνων τῶν μερῶν τοὺς κατοίκους. Καὶ ὁ Κουατλαβάκας ἔπεσεν αὐτῆς θῦμα, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκλέχθη Αὐτοκράτωρ συγγενής τις τοῦ Μοντεζουμά, ὀνόματι *Γουατιμοζίν*.

Χρίστος. Ἦτον καὶ αὐτὸς ἀνδρεῖος;

Πατ. ὦ! ἀνδρεϊότατος, καὶ πρὸς τούτοις νουνεχέστατος καὶ γενναιόψυχος. Ἐξηκολούθησεν ὅλας τὰς προπαρασκευὰς τοῦ προκατόχου του πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως μὲ πολὺν ζῆλον· ὡς δ' ἔμαθε τῶν ἐχθρῶν τὴν νέαν αὕξησιν, συνεκάλεσεν ἀναρίθμητον πλῆθος ἀξιοπολέμων ἀνδρῶν, ἀφ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ μὲ αὐτὰς ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ μέχρι τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός του.

Ἀνδρέας. Εὐγέ του! Ἦθελα νὰ τοὺς ἐφόνευον ὅλους τοὺς ἀχρεῖους Ἰσπανούς.

Πατ. Ὅλους;

Ανδρέας. Ναι, Πάτερ! Διατί δὲν ἀφίνουν εἰς ἡσυχίαν τοὺς δυστυχεῖς Μεξικανούς, οἱ ὅποιοι ποτὲ δὲν τοὺς ἔβλαψαν;

Πατ. Ἡ ἀγανάκτησίς σου διὰ τὴν ἀδικον διαγωγὴν τῶν Ἰσπανῶν πρὸς ἔθνος ἀθῶον, εἶναι μὲν δικαία, Ἀνδρέα μου, ἀλλ' ἄς μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι οἱ ἀμαθεῖς ἐκεῖνοι Ἰσπανοὶ ἔσφαλον μᾶλλον ἀπὸ τυφλὴν δεισιδχιμονίαν, παρὰ ἀπὸ κακίαν· ὅθεν ἀντὶ νὰ τοῖς εὐχόμεθα θάνατον, ἄς ἐλπίσωμεν μᾶλλον, ὅτι ὁ γενναῖος Γουατιμοζὴν θέλει ἀνδρείως τοὺς ἀποκρούσει ἀπὸ τὸ Μεξικόν, καὶ θέλει τοὺς ἀναγκάσει νὰ ἐπιστρέψουν ὀπίσω, νὰ μετανοήσουν διὰ σφάλματά των, καὶ νὰ διορθωθοῦν.

Ἐλένη. Ναι, ναι, τοῦτο εἶναι καλῆτερον. Ἄφες τους, πάτερ, νὰ ζήσουν ὅλοι.

Πατ. Νὰ ἰδῶ τί ἤμπορῶ νὰ κάμω. — Ὁ Κόρτες μαθὼν τῶν Μεξικανῶν τὰς παρασκευάς, ἐννόησε κάλλιστα ὁποίας δυσκολίας ἔμελλε ν' ἀπαντήσῃ· ἀλλ' ἦτον ἤδη συνηθισμένος ν' ἀντιτάττῃ κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ κατὰ πάσης δυσχερείας τόλμην ἀτάραχον. Ἰλαρὸς λοιπὸν τώρα καὶ ἄτρομος παρέλαβε τὸ στράτευμά του, τὸ ὅποιον τοσοῦτον εἶχεν ἤδη αὐξήσει, καὶ διευθύνθη πρὸς . . . Αἶ! τὸ μανθάνομεν αὔριον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΔ'.

Ἀλέξανδρος. Λοιπὸν Πάτερ;

Πατ. Εὐθύς! Ὁ Κόρτες πηρέλαβε τὸ στρατεύμαά του καὶ ἐπρόχωρησε πρὸς τὸ Μεξικόν. Ὡς δ' ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν Τεζεύκην ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἀπεσπλημένοι με σημεῖα εἰρήνης, διὰ νὰ τὸν προσκαλέσουν ἐπιμόνως ἐν ὀνόματι τοῦ Κασίκου τοῦ τόπου τούτου νὰ παραμείνῃ τὴν νύκτα εἰς τὴν πόλιν των, ὅπου ἡτοίμασαν δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὰ στρατεύματά του ὅλα τὰ πρὸς ἀνάπαυσιν. Προσέθεντο δὲ εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην τὴν παράκλησιν ν' ἀφίσῃ τ' Ἀμερικανικά του στρατεύματα νὰ στρατοπεδεύουσι ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἰπῆρχον λόγοι ὑποψιῶν κατὰ τῆς εἰλικρινείας τοῦ Κασίκου τούτου, ὅθεν ἀπεραΐσθη νὰ γίνῃ μὲν δεκτὴ ἡ πρόσκλησις, ἀλλὰ νὰ ληρθοῦν ὅλα τ' ἀναγκαστικά μέτρα, καὶ ν' ἀναβληθῇ ἕως εἰς τὴν αὔριον ἡ εἴσοδος εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ φρόνιμος αὕτη ἀναβολὴ ἔσωσε τὴν ζωὴν τῶν Ἰσπανῶν καὶ τοῦ προνοητικοῦ ἀρχηγοῦ των· διότι εἰ ἐλθόντες τὴν ἐπύριον τὸ πρωῒ εἰς τὴν πόλιν, τὴν εὐρον οἱ Ἰσπανοὶ ὅλην ἔρημον, ὥς νὰ εἶχον ἀποθάνει ὅλοι οἱ κάτοικοί της· καὶ μετὰ πολὺν μόνον καιρὸν, ἀφ' οὗ ὁ Κόρτες ὀχυρώσας τὰ κυριώτερα μέρη αὐτῆς, παρέταξε τὸν λοιπὸν τοῦ στρατὸν ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀγορὰν, ἐτόλμησαν τινὲς τῶν κατοίκων νὰ ἐμφανισθοῦν τρέμοντες, καὶ παρ' αὐτῶν ἔμχθον, ὅτι ὁ Κασίκης εἶχεν ἐτοιμάσει τὴν προλαβοῦσαν νύκτα τὰ πάντα πρὸς ἀφχνισμόν ὅλων τῶν Ἰσπανῶν, ἀλλὰ φοβηθεὶς ἐκ τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐλεύσεώς των ὅτι ἀνεκαλύφθησαν οἱ σκοποὶ του, ἐβίασθη νὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν.

Ὁ Κόρτες ἐτιμώρησε τὸν Κασίκην διὰ τὴν ἐπιβουλήν του ταύτην, καθαιρέσας μόνον αὐτὸν, καὶ καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ

ἄλλον, τὸν ὁποῖον οἱ κάτοικοι τῷ ἐσύστησαν ὡς τὸν ἱκανότερον. Οὗτος ἦτον ἀξιέραστός τις νεχνίης τόπον χαρίεις καὶ εὐγενὴς τὴν φύσιν, ὥστε ὁ Κόρτες, ὡς τὸν εἶδε, τὸν ἐνήγκηλίσθη, καὶ τὸν ἐβεβαίωσε περὶ τῆς φιλίας του. Ἐγκταπτήτης δὲ τὸν νέον τοῦτον Κασίκην, ἀπήλαυσε τὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, διότι ὁ νέος ἑπαρχος, καὶ δι' εὐγνωμοσύνην, καὶ διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον ἤθελε μείνει πάντοτε πιστὸς εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο ὁ Κόρτες ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἣτις ὑπετάγη εἰς αὐτόν, μέχρις οὗ τελειώσῃ ὅλας τὰς πρὸς κατάκτησιν τοῦ Μεξικοῦ ἀναγκασίας προπαρασκευάς.

Δημήτριος. Καὶ τί προπαρασκευαί χρειάζονται; Ἄς διευθύνετο ἀμέσως πρὸς τὸ Μεξικόν.

Πατ. Διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως πάλιν κατησχυμένος καὶ νικημένος! Ὁχι, Δημήτριε· ὁ Κόρτες μας εἶναι τῷ ὄντι ἀνδρεῖος, ἀνδρεῖος ὡς οὐδεὶς ἄλλος, ἀλλὰ καὶ τόσον συνετὸς, ὥστε δὲν θὰ θελήσῃ ποτὲ νὰ ἐπιχειρισθῇ μὲ τυφλὴν τόλμην ἀδύνατα· οἱ Μεξικανοὶ εἶχον ὀχυρώσει τὴν πόλιν τῶν ἀποκόψαντες ὅλας τὰς γέφυρας τῶν προχωμάτων, κατεσκεύασαν εἰς τὰ ῥήγματα προμαχῶνας καὶ παραπετάγματα διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν ἐχθρὸν τοῦ νὰ στήσῃ πάλιν τὰς κινητάς του γεφυράς· πρὸς τούτοις ὁ Γουατιμοζὴν ὥπλισε τὸν πολυάριθμον στρατόν του μὲ τόξα καὶ μὲ μακρὰς λόγχας, διὰ τῶν ὁποίων ἐδύναντο νὰ πολεμοῦν καὶ μακρόθεν. Ἀλλὰ τὸ δραστηριώτερον ὑπερασπίτεως μέσον ἦτον δι' αὐτοὺς ἀμετρον πλῆθος σκαφιδίων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐδύναντο νὰ προσβάλλωσιν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοὺς Ἰσπανοὺς, ἂν ἤθελον δοκιμάσῃ νὰ προχωρήσουν ἐπὶ τῶν προχωμάτων. Ὅθεν ὁ Κόρτες ἐννόησε κάλλιστα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλπίσῃ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς ὀχυρᾶς αὐτῆς πόλεως, ἂν δὲν εἶχε στολίσκον μικρῶν πολεμικῶν πλοίων, διὰ τῶν ὁποίων ν' ἀποδιώκῃ τὰ πλοιάρια καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς μαχομένους ἐπὶ τῶν προχωμάτων. Ἀλλὰ ποῦ νὰ τὰ εὔρῃ; Νὰ τὰ κατασκευάσῃ; Ἀλλ' εἰς ὅλον του τὸ στράτευμα εὐρίσκοντο ἤδη μόνον τρεῖς ἢ τέσσαρες ξυλουργοί· ἡ ὕλη ἔπρεπε νὰ κομισθῇ ἀπὸ τὰ δάση τῶν Γλασκαλάνων, καὶ ὅλον του τὸ στράτευμα δὲν ἤθελεν ἐξαρκέσει διὰ νὰ τὴν μετα-

φέρη ἕως εἰς τὸν Τεζεῦκον. Ἀλλ' ὅσον μεγαλήτεραι ἦσαν αἱ δυσκολίαι πρὸς τὰς ὁποίας ὁ σπάνιος αὐτὸς ἄνθρωπος προσέπταιεν εἰς τὰ ἐπιχειρήματά του, τόσον μεγαλητέρα ἦτον καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ τὰς ὑπερνικήσῃ. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δὲν ἔμεινεν εἰς ἀμηχανίαν, ἀλλὰ συνώδευσε τοὺς τέκτονάς του μὲ πλῆθος Τλασκαλάνων, διὰ νὰ τοὺς βοηθοῦν εἰς τὸ ἔργον των, καὶ συγχρόνως ἐνῶ αὐτοὶ ἔκοπτον καὶ ἐτοίμαζον τὰ ξύλα, ἡσχολήθη ὁ ἴδιος εἰς τὸ νὰ ὑποτάξῃ ὅλα τὰ πέραξ τοῦ Μεξικοῦ, διὰ νὰ στερήσῃ τὴν δυστυχῇ ταύτην πόλιν τῶν ἀναγκαίων ζωοτροφιῶν· καὶ τινὰς μὲν τῶν παρακειμένων πόλεων καθυπέταξε διὰ τῆς βίας, ἄλλαι δὲ φιλικῶς ἐδέχθησαν συμμαχίας συνθήκας.

Ὁ Γουατιμοζὴν ἔβλεπε μὲ θλίψιν καὶ ἀγανάκτησιν ἀποσπωμένους ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ἀπίστους τοῦ ὑπηκόους, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρόοδον τοῦ κακοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην. Δὲν μετέβαλεν ὅμως διὰ τοῦτο τὴν γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν μητρόπολιν τοῦ παραλυομένου κράτους του, μέχρι τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός του.

Ἀλλ' ἐντούτοις κίνδυνος ἐπικρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κόρτες, ἐπαπειλῶν οὐ μόνον τοῦ ἐπιχειρήματός του τὴν ἀνατροπὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του. Ὁ κίνδυνος ὠρίμασεν, ἐπροχώρησεν εἰκοσιτέσσαρας ὥρας ἀκόμη, καὶ. . . τετέλεσται διὰ τὸν Κόρτες.

Τινές. ὦ!

Πατ. Ἄς ὑψώσω τὸ παραπέτασμα τὸ ὁποῖον κρύπτει ἀκόμη ἀπὸ τὸν Κόρτες τὸν κίνδυνον, καὶ θέλετε ἰδῆ, ὅτι μὲ ὅλην του τὴν σύνεσιν καὶ τὴν εὐτολμίαν, δυσκόλως θέλει δυνηθῇ νὰ τὸν διαφύγῃ καὶ τώρα.

Κατετάχθησαν οἱ στρατιῶται τοῦ Ναρβαέζου, ὡς ἠκούσαμεν, ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Κόρτες, ἀλλ' ἐπὶ μόνῃ τῇ ἐλπίδι, ὅτι μετ' ὀλίγον καὶ χωρὶς μεγάλων κινδύνων, ἤθελε τοὺς ὑπερπλουτίσει. Ἰδόντες πρὸ ὀλίγου τὰς ἐλπίδας των ταύτας ἀνατραπείσας, καὶ ἀναλογιζόμενοι τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους προέβλεπον εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεξικοῦ, δυσηρεστήθησαν μεγάλως κατὰ τοῦ ἀρ-

χηγοῦ, καὶ πικρῶς μετενόησαν ὅτι τὸν ἠκολούθησαν. Ὁ Βιλλε-
φάγγας, στρατιώτης ἀπλοῦς, ἀλλ' ἄνθρωπος πονηρὸς καὶ δραστήριος,
δαμνίνας πάντοτε κρυφίως πιστὸς ἀκόλουθος τοῦ ἐπάρχου Βε-
λασκουέζ, ὠφελίθη ἀπὸ τὴν κοινὴν τῶν στρατιωτῶν του δυσαρέ-
σκεϊαν, καὶ ἐξύφανε ῥαδιουργίαν, σκοπὸν ἔχουσαν τὸν φόνον τοῦ
ἀρχιστρατήγου καὶ ὅλων τῶν πρωτίστων ἀξιωματικῶν του, καὶ
τὴν ἐκλογὴν ἄλλου ἀρχηγοῦ ὅστις νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν
Κοῦβαν ὀπίσω.

Τῶν συνωμοτῶν τὸ σχέδιον ἦτον, ἐνῶ κάθηται ὁ Κόρτες μετὰ
τῶν πρωτίστων ἀξιωματικῶν του εἰς τὴν τράπεζαν, νὰ τῷ ἐγγχει-
ρίσουν ἐν δέμα πλαστῶν ἐπιστολῶν, ὡς στελλομένων διὰ Βέρα
Κρούζης ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ ἐν τῷ ἅμα νὰ συρρέυσουν οἱ
συνωμόται ἐπὶ προφάσει, τοῦ ν' ἀκούσουν δῆθεν ἀγγελίας ἀπὸ
τὴν πατρίδα των, περικυκλοῦντες δὲ τὸν ἀρχιστράτηγον ἐνῶ
ἡσχολεῖτο ν' ἀνοίγῃ τὰς ἐπιστολάς, νὰ φονεύσουν αὐτὸν καὶ τοὺς
λοιποὺς ἀξιωματικοὺς, ὅσους εἶχον ἐκλέξει ὡς σφάγια.

Τὰ πάντα ἦσαν ἑτοιμα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς μαύρης αὐτῆς
προδοσίης· ἡ προσεχὴς ἡμέρα ἦτον διωρισμένη πρὸς τοῦτο· οἱ δὲ
συνωμόται, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἦτον μέγας, ἐνήργησαν μὲ τό-
σην μυστικότητα καὶ περίσκεψιν, ὥστε οὔτε ὁ Κόρτες, οὔτε οἱ
φίλοι του ἐδύναντο νὰ συλλάβουν τὴν ἐλαχίστην καὶ ὑποψίαν.
Ἦτον ἐσπέρα, καὶ τὸ ἐπερχόμενον σκότος ἐσκίαζε τὴν τελευ-
ταίαν συνέλευσιν τῶν φονέων, καὶ ἔκρυπτε τὴν κακουργίαν των
ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων — μόνον ἀπ' ἐκείνου τὸν παν-
τεπόπτῃν ὀφθαλμὸν ὅχι, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ τὸ σκότος εἶναι
φῶς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ πανσοφία διορᾷ καὶ τὰ ἔσχατα τῶν καρ-
διῶν βάθη. Ὁ Θεὸς μόνος ἔβλεπε τὸν αἰμοδόρον σκοπὸν ὠρι-
μάζοντα, καὶ τοῦτο ἤρκει. Ἐν μόνον νεῦμά του, καὶ τὸ κάλυμμα
διεσχίσθη, καὶ ἡ ἀπόκρυφος κακουργία ἐξηλέγχθη εἰς τὸ φῶς τῆς
ἡμέρας.

Εἷς τῶν συνωμοτῶν, ἐκ τῶν πρώτων συστρατιωτῶν τοῦ
Κόρτες ὑρπάξας, ἐκυριεύθη αἰφνης ἀπὸ τοιχύτην στενοχω-
ρίαν, ὥστ' ἐνόμιζεν ὅτι ἡ καρδιά του θὰ συντρίψῃ τὸ στήθος του.
Καθ' ὅσον ἤγγιζεν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχηγοῦ τὸν ὁποῖον

ἄλλοτε τόσον ἡγάπα καὶ τόσον ἐθαύμαζε, τοσούτῳ μᾶλλον τὸ στήθός του συνεπτέλλετο, τόσῳ βδελυρωτέρῳ τῷ ἐφαίνετο ἡ πράξις τῆς ὁποιᾶς συγκατένευσε νὰ γίνῃ μέτοχος. Ἐπάλκιε πρὸς τὸ συνειδὸς του ἐζήτει νὰ μεθύσῃ τὸν νοῦν του εἰς ἄλλων ἰδεῶν στρόβιλλον, ἀλλ' εἰς μάτην. Τὸ συνειδὼς τὸν ἐσπάραττε μὲ μυρίας ὀδυνηρὰς ἀκάνθας, καὶ δὲν τὸν ἄφησεν ἡτυχίαν ἕως ὅτου ἔντρομος ἔτρεξεν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Κόρτες καὶ τὸν ἀνεκάλυψε ὅλην τὴν συνωμοσίαν.

Ὁ Κόρτες ἐξεπλάγην· ἀλλ' ἔχων τὴν ἔξιν ν' ἀποφασίσῃ ταχέως καὶ ἀτρόμως, μετὰ δύο στιγμῶν σκέψιν εἶχεν ἤδη ἀποφασίσαι τὸ σχέδιόν του. συνωδευμένος ὑπὸ τινων ἀξιωματικῶν του, μετέβη κατ' εὐθείαν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Βιλλεφάγγα. Ἡ ἀπροσδόκητος αὐτῇ ἐμφάνισίς του, μὲ τοιοῦτον τρόπον καὶ εἰς τοιοῦτον καιρὸν, ἐξέπληξε τοσοῦτον τὸν φονέα, ὥστε οὔτε τὸν ὑπεύθυνόν του σκυπὸν ἐδυνήθη ν' ἀρνηθῇ, οὔτε ν' ἀντιπραταχθῇ κατὰ τῶν ἐπερχομένων εἶχε καιρὸν. Ἐφυλακίσθη ἀμέσως, ὁ δὲ Κόρτες ἤρπασεν ἀπὸ τὸν κύλπον του ἑγγραφὸν τι τὸ ὅποιον αὐτὸς προσεπάθει νὰ κρύψῃ· συμπραίνων δε ὅτι ἀπέβλεπε τὴν συνωμοσίαν, ἐμακρύνθη ὀλίγον διὰ νὰ τὸ περιτρέξῃ. Ἀνγνούς εἶδεν, ὅτι ἦτον κατάλογος τῶν συνωμοτῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀπῆντησε μ' ἐκπληξιν καὶ φρίκην διάφορα διαφόρων ὀνόματα. Ἀλλὰ φρονίμως ἀπέκρυψε τὸν κατάλογον τοῦτον, καὶ προσποηθεὶς ὅτι ἄγνοε τοὺς συνενόχους τοῦ Βιλλεφάγγα, περικώρισεν ἀμέσως τὴν τιμωρίαν τῆς φονικῆς συνωμοτίας εἰς μόνον τὸν ἀρχηγόν, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐξ μολόγητις αὐτοῦ καθίστα περιττὴν πᾶσαν περαιτέρω ἐξέτασιν, διέταξε καὶ τὸν ἐκρέμασεν τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα ἐμπρὸς τῆς οἰκίας ὅπου συνελήφθη.

Τὴν ἐπιοῦσαν συνεκίλεσεν ὅλον τὸ στράτευμα· ὅλων ὅσοι ἐγνώριζον ἐκυτοὺς ἐνόχους ἐπαλλον σφιδρῶς αἱ καρδίαι, καὶ περιμένον μὲ τρόμον τῆς σκηνῆς ταύτης τὸ τέλος. Ὁ Κόρτες προσέβη μετὰ τῶν μὲ τὸ σύνηθες ἱλκρὸν καὶ ἀπτόητον ἡθὸς του, τοῖς διηγήθη τὴν προδοσίαν τοῦ Βιλλεφάγγα, καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ, προσθέτων ὅτι ἂν καὶ πολὺ προτεπάθησε ν' ἀνακαλύψῃ καὶ τοὺς λοιποὺς συνωμοτίας, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη, διότι ὁ

κακοῦργος ἐπέμεινε πεισματωδῶς σιωπῶν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ βρασνιττήρια. Τοὺς ἐβεβείωσε δὲ ὅτι ἡ παρασιώπησις αὕτη τοῦ προδύτου ἦτον εὐάρετος εἰς αὐτόν, διότι ἤθελε λυπηθῇ μεγάλως ἔαν ἠναγκάζετο νὰ περαδῶσῃ καὶ ἄλλους τῶν στρατιωτῶν του εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης· καὶ ἐπαύσατο παρακαλῶν νὰ τὸν εἰπῶν, διὰ ποίας του πράξεως ἔλαβε τὴν δυστυχίαν νὰ δυσαρεστήσῃ τοὺς συντρόφους του, ὥστε νὰ φροντίσῃ ἀμέσως νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα του.

Βαρὺς λίθος ἔπεσεν ἀπὸ τὴν καρδίαν τῶν συνωμοτῶν· ἤρχισαν νὰ πνέουν ἐλαφρότερα, καὶ ἡ χαρὰ των ὅτι δεν ἀνεκχλύφθησαν τοὺς ἐνεψύχωσεν εἰς πίστιν μεγλητέραν καὶ σταθερωτέραν πρὸς τὸν γενναίφρονα ἀρχηγόν των.

Οὕτως ἔσωπεν ὁ Κόρτες διὰ συνετῆς μετριοπαθείας τὸ μέγιστον μέρος τοῦ στρατοῦ του, καὶ ἐκέρδιτε διὰ μιᾶς τόσους πιστοὺς καὶ ἀφοσιωμένους στρατιώτας, ὅσους προδύτας εἶχε πλησίον του πρότερον. Ἰδοὺ τί κερδίζει ὅστις συνήθισε νὰ εἶναι κύριος τῶν παθῶν του!

Ἀλλὰ γνωρίζων ἀκριβῶς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ἔξευρεν ὅτι ἡ ἀργία διαρθείρει καὶ τοὺς κλητέρους ἀνθρώπους· διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ δόσῃ εἰς ἐκείνους, ὅσους ἐγνώριζεν ὡς ἀνήσυχα πνεύματα, νέκς ἐνασχολήσεις, διὰ νὰ μὴ τοῖς ἀφήσῃ περιττὸν καιρὸν διὰ κακὰς στοχαζμούς. Ἡ κλή τοῦ μοῖρα τὸν ἐπρομήθευσε περίτκσιν καὶ πρὸς τοῦτο. Εἰδοποιήθη ὅτι ἡ ξυλικὴ πρὸς κτασκευὴν δεκτριῶν βρυγαντίνων ἦ-ον ἐτοίμη, καὶ ὅτι ἔμενε μόνον νὰ κομισθῇ διὰ τῶν Τλασκαλχνικῶν βουνῶν εἰς τὸ Τεζεκον. Ἀλλὰ μόνοι Ἀμερικανοὶ ἀχθοφόροι ἐδύναντο νὰ μεταφέρουν αὐτήν, καὶ τούτους ἔπρεπε νὰ συνοδεύῃ ἰσχυρὰ φρουρὰ Ἰσπανῶν ἐξ αἰτίας τῶν περιφερομένων Μεξικανικῶν ἀποτοπασμάτων. Εἰς τὴν φρουράν διωρίσθησαν οἱ μετανοήσαντες προδύται· ὁ δὲ Σανδοβάλος, ὁ ἄγρυπνος καὶ πιστὸς ἀρχηγός, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κόρτες ἐνεπιστεύετο ἀπεριορίστως, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῇς των.

Ἡ πορεία των ἦτον παράδοξος καὶ δυσχερεστάτη. Ὀκτὼ χιλιάδες Ταμενοὶ, δηλαδή ἀχθοφόροι, φέροντες δοκοὺς, σανίδας,

ἱστοὺς, σχοινία, ἱστία καὶ σιδηρικά, ἐπορεύοντο εἰς τὸ μέσον. Τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, τὴν ὀπισθοφυλακὴν καὶ τὰς φυλακὰς τῶν πλευρῶν ἀπετέλουν δεκαπέντε χιλιάδες Τλασκαλάνοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν διεσπαρμένοι καὶ Ἴσπανοὶ, διὰ νὰ διατηροῦν μεταξὺ τῶν τὴν εὐταξίαν καὶ νὰ τοὺς συνηθίσουν νὰ πορεύωνται τακτικῶς. Ὅλον τὸ στράτευμα κατεῖχε διάστημα περισσότερον τοῦ ἐνὸς μιλίου. Ἐπὶ κεφαλῇς ἐπορεύετο ὁ Σκνδοβάλος, τῆς δὲ ὀπισθοφυλακῆς ἀρχηγὸς ἦτον νέος τις Τλασκαλάνος, Χεχιμικάλ καλούμενος. Ἀλλ' αὐτός. . . .

Πέτρος. Καὶ ὁ Εἰκοτεγκάτλης ποῦ ἦτον; Περὶ αὐτοῦ δὲν μᾶς εἶπες πρὸ καιροῦ τίποτε.

Πατ. Ὁ Εἰκοτεγκάτλης δὲν ὑπῆρχε πλέον.

Τινές. ὦ! Ὁ φιλοπόλεμος καὶ ὑπερήφανος αὐτὸς νεανίας δὲν ὑπέφερε νὰ ὑπόκειται εἰς ξένον.

Πατ. Ἴσως βλέπων καὶ ἐπέκεινα τῶν συμπατριωτῶν του, ἐννόει ὅτι ἡ συμμαχία αὕτη τοῦ ἔθνους του μὲ τοὺς Ἴσπανοὺς, θέλει τέλος πάντων ἐπιφέρει τὴν ὑποδούλωσίν του· ὅθεν ἐτόλμησεν, ὅταν ὁ Κόρτες ἐπέσρεψεν εἰς Τλασκάλαν, νὰ ἐνεργήσῃ ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς του ἀπέτυχεν, οἱ ἴδιοι συμπατριῶταί του τὴν συνέλαβον, καὶ ὁ πατήρ του αὐτός, δεύτερος Βροῦτος, τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον, καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν Κόρτες διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν καταδίκην του. Ἀλλ' ὁ Κόρτες φιλανθρώπως ἡρνήθη νὰ χυθῇ τὸ αἷμα νέου ἥρωος διαπύρου, υἱοῦ προβεβεκότος καὶ σεβαστοῦ φίλου του· συγχωρήσας δὲ αὐτόν, τὸν ἐλευθέρωσε, καὶ τὸν ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μεξικοῦ ἐκστρατείαν του. Ὅμως οὔτε ἡ γενναία αὕτη συγχώρησις δὲν ἐλύγισε τὴν ὑψηλοφροσύνην του· καὶ ἐξ ἐναντίας δὲν ἔπαυεν εἰς πᾶσαν περίστασιν κατηγορῶν ἀνυποκρίτως τὸ ἐπιχείρημα τῶν Ἴσπανῶν, καὶ παροξύνων τοὺς συμπατριώτας του ἐναντίον των.

Ἡ διαγωγή του αὕτη ἐδηλοποιήθη εἰς τὴν ὑψηλὴν βουλήν τῶν Τλασκαλάνων, ἥτις ἐμήνυτε εἰς τὸν Κόρτες, ὅτι ὁ ζητῶν νὰ παροξύνῃ στράτευμα εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του τιμωρεῖται κατὰ τοὺς νόμους των μὲ θάνατον, ὅθεν δύναται νὰ

μεταχειρισθῇ τὸν στασιαστὴν Εἰκοτεγκάτλην μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα· διότι καὶ ἂν ἐπανεῖλθῃ ποτὲ πρὸς αὐτοὺς, δὲν θέλουν εἰσθαι ἡπιώτεροι πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Κόρτες προέκρινε πάλιν τὴν πρῶτητα, καὶ ἐμήνυσε τὸν ἰσχυρογνώμονα νέον νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτόν καὶ νὰ εἰπῇ τὰ παράπονά του, διότι εἶναι πρόθυμος νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ· ἀλλ' αὐτὸς οὔτε εἰς τοῦτο δὲν συγκατένευσε, καὶ ὅταν ἡ φρουρὰ ἐστάλῃ διὰ νὰ τὸν φέρῃ μὲ βίαν, ἀντέστη, καὶ πολεμῶν ἔπεσε νεκρὸς ὑπὸ τὰς πληγὰς του. Τοιοῦτον θλιβερόν θάνατον ἔλαβεν οὗτος ὅστις, εἰς ἄλλας περιστάσεις ἤθελε γίνεαι ἴσως ἄλλος Ἀννίβας, ἢ ἄλλος Καῖσαρ.

Τινές. Τὶ ἁμαρτία!

Πατ. Ὁ νέος Χεχιμικάλης περὶ τοῦ ὁποίου σᾶς εἶπα, ἦτον σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἄνθρωπος, τολμηρὸς, ὀρμητικὸς καὶ ἰσχυρογνώμων ὡς ὁ Εἰκοτεγκάτλης, ἀλλ' ὀλιγώτερον ὑπερήφανος, μᾶλλον δὲ καυχηματίας καὶ κενόδοξος· διὰ τοῦτο ἐλυπεῖτο ὅτι ὁ Σανδοβάλος τὸν ἔταξεν εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν. Στρατηγὸς ὁποῖος αὐτὸς, ἔλεγε, πρέπει νὰ προηγῇται πάντοτε διὰ νὰ χρησιμεύῃ ὡς παράδειγμα εἰς ὅλον τὸ στράτευμα· καὶ ἤθελε νὰ εἶναι ὁ πρῶτος ὃχι μόνον εἰς τὴν ἔφοδον κατὰ τοῦ Μεξικοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα κινήματα. Μάτην τῷ ἐξηγήθη ὅτι ἡ θέσις τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἦτον μία τῶν σπουδαιοτάτων, διότι ὀπισθεν μᾶλλον ἦτον πιθανὸν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἤθελον τοὺς προσβάλει παρ' ἑμπροσθεν, οὐδὲ ἤθελε νὰ ἐννοήσῃ τὴν ὀρθότητα τῆς παρατηρήσεως ταύτης, ἕως ὅτου ὁ Σανδοβάλος, χαριζόμενος εἰς τὴν ὑπερήφανον ἰδιοτροπίαν τοῦ διαπύρου νεκνίου, κατετάχθη καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν, καὶ τὴν διώκουν οἱ δύο ὁμοῦ.

Εἶχον νὰ διαβοῦν δρόμον δεκαπέντε μιλίων, τραχὺν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὀρεινόν, πολλάκις δὲ καὶ πολυάριθμα τάγματα Μεξικανῶν τοὺς συνετάραττον ἐπὶ τῆς πορείας των· ἀλλὰ εὐρίσκοντά τους πάντοτε ἐτοίμους ν' ἀποκρούσουν τὰς προσβολὰς, ἐπέστρεφον ἄπρακτα.

Τέλος πάντων ἡξιώθη ὁ Σανδοβάλος μετὰ τόσον πολύπονον πορείαν νὰ φάσῃ μὲ τὴν παράδοξον συνοδείαν του εἰς τὴν Τεζεῦκον, ἔνθα τὸν ὑπεδέχθη μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας ὁ ἀρχηγὸς του·

ὥς δ' ἐπλησίαζον εἰς Τεζεύκον, ἀπήτησεν ὁ Χεχίρικαλῆς νᾶ σταθῶσιν ὀλίγον· καὶ διατὶ, στοχάζεσθαι ἐζήτησε τοῦτο; . . διὰ νᾶ στολισθῇ μὲ τὰ ὠραιότερά του πτερὰ, καὶ νᾶ φορέσῃ ὅλην τὴν λοιπὴν πολεμικὴν του στολὴν· διότι, ἔλεγεν, ἐπειδὴ τῶρα ἐπρόκειτο πλεόν περὶ πολέμου, ἕκαστος ἀνδρείος στρατιώτης ἔπρεπε νᾶ στολισθῇ ὥς πρὸς γάμον. Ὄταν ἤκουσεν ὁ Κόρτες τὰς μεγαλυχίας αὐτάς, δὲν συνέλαβε μεγάλην ὑπόληψιν περὶ τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας τοῦ νέου τούτου, διότι ἔξευρεν ἐκ τῆς πείρας, ὅτι ἡ ἀληθὴς γενναϊότης ὥς καὶ ὅλα ἐν γένει τ' ἀληθῆ προτερήματα εἶναι μετριόφρονα πάντοτε, καὶ ποτὲ κομπορρήμονα· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία οὐδὲ λέξιν ἀναφέρει πλεόν περὶ τοῦ ἥρωος τούτου μὲ τὰς μεγάλας λῆξεις.

Ἐνῶ δὲ κατεσκευάζοντο τὰ πλοῖα, συνέβη ἄλλο τι εὐτυχές, πληρῶσιν χαρᾶς τοὺς πολιορκητάς. Πρὸ πολλοῦ εἶχε πέμψει ὁ Κόρτες τινὰς τῶν ἀξιωματικῶν του εἰς Ἰσπανιόλαν, διὰ νᾶ κατορθώσουν νᾶ τῷ σταλῇ ἐκεῖθεν βοήθειαι. Πρὸ πολλοῦ ἀνυπνόως περιεμένετο ἡ ἐπιστροφή τῶν ἀπεσταλμένων τούτων, ἀλλὰ ματαίως, ὅταν αἴφνης ἔρθαιεν ἡ χαροποιὸς εἰδήσεις, ὅτι προσωρμίσθησαν εἰς Βέρχ Κρυύζην τέσσαρα πλοῖα μὲ μεγάλην βοηθητικὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν Ἰσπανιόλαν. Συνίστατο δὲ ἡ βοήθεια αὕτη εἰς διακοσίους στρατιώτας, ὀγδὴκόντα ἵππους, δύο τηλεβόλα, καὶ μεγίστην ποσότητα πολεμοφοδίων. Φαντασθῆτε τὴν χαρὰν τοῦ Κόρτες καὶ τῶν ὁπαδῶν του.

Τότε ἤρχισεν ἡ κατσκευὴ τῶν πλοίων νᾶ ἐπιτελείηται μὲ μεγίστην ταχύτητα. Καὶ ἐπειρῶντο μὲν οἱ Μεξικανοὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νᾶ διακόψουν τὰ ἔργα, καὶ εἰδυνάτην νᾶ καύσουν τὰ πλοῖα εἰς τὸ νυκπηγεῖον, ἀλλ' ὅλας των τὰς προσπάθειας ἐματαίου πάντοτε ἡ ἀγρυπνός προσοχὴ τοῦ Κόρτες καὶ ἡ ἀνδρεία τοῦ στρατεύματός του. Τέλος ἐτελείωσεν ἡ νυκπηγία, καὶ τὰ πλοῖα καθειλκύθησαν εἰς τὴν λίμνην μετὰ λαμπρᾶς παρατάξεως. Ὡς δὲ κατέβησαν εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ ἀνεμος ἤρχισε νᾶ πνέῃ εἰς τὰ ἱστία των, οἱ περιστῶτες ἀνέκραζον ἰσχυρῶς ἀλαλάζοντες, καὶ αἱ φωναὶ των ἀνήγγελλον εἰς ὅλους τοὺς περικειμένους τόπους τὸ αἶσιον τοῦτο συμβάν. Ὅλων οἱ ὀφθαλ-

μοί. ἐστρέφοντο ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τὰ πλείοντα πλοῖα, καὶ ἐπὶ τὸν θαυμαστὸν ἄνδρα, ὅστις πᾶσαν δυσκολίαν ὑπερνικήσας, κατεκυρίευσεν καὶ τὴν λίμνην, ἥτις ἦτον τὸ μέγιστον ὁχύρωμα τῆς πολιορκουμένης καθέδρας.

Ὁ Κόρτες ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ διὰ μιᾶς ἀπὸ τρία μέρη τὴν πόλιν, καὶ διήρξεν ἐπομένως εἰς τρία τάγματα τὰ στρατεύματά του· τοῦ πρώτου διωρίσθη ἀρχηγὸς ὁ Σανδοβάλος, ὁ Ἀλβαράδος τοῦ δευτέρου, ὁ δὲ Ὀλίδος τοῦ τρίτου, καὶ τὸ μὲν ἔμελλε νὰ προπυθῇ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ Μεξικὸν ἐπὶ τοῦ προχώματος τοῦ φέροντος ἀπὸ τὸ Τεξέυκον, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ τῆς Τακούδας, καὶ τὸ τρίτον ἐπὶ τοῦ τῆς Κουϊοκάνης· ὁ δὲ Κόρτες ἔμελλε νὰ ὑποστηρίξῃ πανταχοῦ διὰ τῶν πλοίων τὰς προσβολὰς τῶν. Ἐκαστος διευθύνθη μὲ τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν θέσιν ὅπου διετάχθη. Ὁ Ἀλβαράδος καὶ ὁ Ὀλίδος κατέστρεψαν τὰ τεχνητὰ ὑδραγωγεῖα, τὰ ὅποια ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν, καὶ διὰ τῶν ὁπλοίων οἱ Μεξικανοὶ ὠχέτευον εἰς τὴν ἀμφίρρουτον πόλιν τῶν, τὰ γλυκὰ ὕδατα μακρόθεν ἀπὸ τὰ βουνά· ἡ δ' ἐκ τούτου ἐπισυμβάσα ἔλλειψις ὕδατος, ἦτον ἡ πρώτη τῶν πληγῶν τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ ὑπομείνουν οἱ ταλαίπωροι οὗτοι.

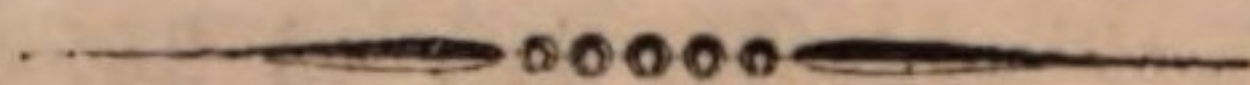
Ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν παρήλθεν ἡμέρα χωρὶς χυσιν αἵματος. Τὰ μὲν πλοῖα ἀντεμάχοντο πρὸς ἀναρίθμητον πλῆθος πλοικρίων, τὸ δὲ στράτευμα τῆς ξηρᾶς πρὸς οὐχ ἦττον πολυἀριθμον, καὶ συγχρόνως ἄνδρεον καὶ πεισματώδη ἐχθρὸν ἐπὶ τῶν προχωμάτων. Καὶ τὰ μὲν ἀδύνατα σιαρῖδικα δυσκορπίσθησαν ἢ ἐκαταβυθίσθησαν εὐκόλως, ἀλλ' αἱ προσβολαὶ ἐπὶ τῶν προχωμάτων δὲν ἦσαν ἐπίσης ἐπιτυχεῖς· διότι ἐκυρίευσεν μὲν οἱ Ἰσπανοὶ καθ' ἡμέραν, μὲ ἀπεριγράπτους κινδύνους καὶ μόχθους, τινὰς ἐκ τῶν προμαχώρων τῶν φυλαττόντων τὰ ῥήγματα, καὶ κατώρθωνον νὰ γεφυρώσουν αὐτὰ, ἀλλ' ἐπειδὴ, ἐνθυμούμενοι τὴν νύκτα τῆς ταλαιπωρίας, ἀπεσύροντο πᾶσαν ἐσπέραν πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν ξηράν, οἱ πολιορκούμενοι ἀνωκοδόμουν πάλιν διὰ νυκτὸς ὅ,τι εἶχον κατεδαφίσει τὴν ἡμέραν οἱ Ἰσπανοί. Μ' ὅλην λοιπὸν τὴν αἵματοχυσίαν, οἱ Ἰσπανοὶ δὲν ἐδύνατο οὐδὲ βῆμα νὰ προχωρήσουν, καὶ οἱ καθημερινοὶ κόποι αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων

των ἦσαν τόσοι, ὥστε ἦτον φόβος μὴ ἀπαυδῆσαντες ἀπολεσθῶσιν.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅταν ὁ Κόρτες δυσκνασχετῶν πρὸς τὴν κακὴν τῶν ὅπλων του πρόοδον, συλλέξας ὅλον του τὸν ἡρωϊσμόν, συνέλαβεν ἀπόφασιν, ἥτις ἢ αὐτοῦ ἢ τῶν ἐχθρῶν του ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρῃ τὸν ὀλεθρον. Ποία ἦτον ἡ ἀπόφασις αὕτη, καὶ ποῖα ἦσαν τὰ τρομερὰ ἀποτελέσματά της, περὶ τούτου, αὖριον, ἂν εἶναι μὲ τὴν ἀδειάν σας.

Ὅλοι ὦ! καλὲ, καλὲ, καλέ μας πάτερ, ἀκόμη μόνον . . .

Αὖριον! Εἶπεν ὁ πατήρ, καὶ ἡ διήγησις ἐδὼ ἐτελείωσε.

ΔΙΗΓΙΣΗΣ ΛΕ΄.

—

Τὴν ἐπαύριον, ἅμα ἄφθασεν ἡ ὥρα τῆς διηγήσεως, ἐκάθησαν ὅλοι ἀνυπόμονοι καὶ σιωπηλοὶ, διότι ἐπρόσμενον ν' ἀκούσουν μέγα τι καὶ περίεργον. Τοὺς ἔπεισε δ' ἔτι μᾶλλον περὶ τούτου ἡ ἐμβρίθεια τοῦ ἥθους τοῦ πατρὸς, ὅστις σιωπῶν ὁμοίως ἐκάθησε μεταξύ των· καὶ ὅσῳ περισσότερον ἀνέβαλε ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, τόσῳ βαθυτέρα ἐγίνετο ἡ σιωπὴ. καὶ ἤθελε ἀκουσθῇ εὐκόλως ὁ κρότος πίπτοντος κόκκου ἄμμου, τόσον ἀκίνητος καὶ σιγῶσα ἐκάθητο ὅλη ἡ συνέλευσις μὲ τὰ ὄμματα ἀμετακίνητα εἰς τὰ χεῖλη τοῦ πατρὸς προσηλωμένα. Τέλος ἤρχισεν ὁ πατήρ.

Δικχίως, παιδιά, περιμένετε σήμερον σπουδᾷ συμβάντα· ἀλλὰ μὴ χαίρετε πολὺ δι' αὐτὰ, διότι πάλιν θ' ἀναγκασθῶ νὰ σᾶς παραστήσω σκηνάς, διὰ τὰς ὁποίας θέλουν συντριβῇ αἱ καρδίαι σας, καὶ πάλιν ἄλλας αἱ ὁποῖαι θὰ σᾶς ἐμπνεύσουν φρίκην καὶ ἀποστροφήν. Ἐτοιμασθῆτε λοιπὸν ν' ἀκούσητε· καὶ ἂν ἡ φιλάνθρωπία ἐκθλίψῃ δάκρυ συμπαθείας ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς σας, τὴν πικρὰν ἀλλ' ἀγαθοποιὸν ταύτην τῆς ψυχῆς συγκίνησιν αἰσθανόμενοι, ὑποσχεθῆτε καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὅτι ὅταν ποτὲ γένητε ἄνδρες, θέλετε συντελέσει τὸ κατὰ δύναμιν καὶ κατὰ τὰς εὐκαιρίας, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς θέλει σᾶς προμηθεύει, πρὸς ἐλάττωσιν τῶν δυστυχιῶν, τῶν βικιοπραγιῶν καὶ τῶν αἱματοχυσιῶν, καὶ πρὸς αὕξησιν καὶ ἐφάπλωσιν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν μας, τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς εὐδαιμονίας — (*)! Ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον.

(*) Ὡ! νὰ ἐδυνάμην, σεῖς κυρίως ὧ βασιλίπαιδες, σεῖς ἡγεμόνες, σεῖς ἀρχηγοὶ στρατευμάτων, ὅσοι θέλετε ἀνγνώσει τὴν προσφώνησιν ταύτην, νὰ ἐδυνάμην νὰ τὴν ἐγχαράξω μὲ φλέγοντα, μὲ ἄσβεστα γράμματα εἰς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν σας! τὸ ἀνθρώπινον αἷμα εἶναι ἀφ' ὅσα μέλλετε νὰ ἐξουσιάζητε

Ὁ Κόρτες ἀπεφάσισε ν' ἀποπερατώσῃ διὰ μιᾶς τὸν μακρὸν καὶ δεινὸν τοῦτον πόλεμον μ' ἐν μόνον τόλμημα. Διέταξε δηλαδὴ τὴν ἐπιοῦσαν, γενικὴν ἔφοδον πανταχόθεν κ' ἐπρόσταξεν, ἕκαστον ἀρχηγὸν μὲ τὰ στρατεύματά του νὰ ὑπερνικήσῃ πᾶν τὸ ἐμποδὸν, νὰ προχωρήσῃ ἕως εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, καὶ νὰ ὀχυρωθῇ εἰς αὐτήν. Αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἠθέλησε νὰ ὀδηγήσῃ τὸ σῶμα τὸ μέλλον νὰ προσβάλλῃ τὸ Κουϊοκχνικὸν πρόχωμα, ἀμετάτρεπτον ἔχων ἀπόφασιν νὰ μὴ παύσῃ, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν ἤθελε συμβῇ, πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ τρομερὰ ἡμέρα ἀνέτειλεν, ἕκαστος ἀρχηγὸς ἐτάχθη ἐπὶ κεφαλῇς τῶν πολεμιστῶν του, καὶ ἤρχισεν ἡ αἱματώδης σκηνή. Φοβερὸν ἦτον τὸ θέαμα τῆς ἀκρατήτου λύσσης τῶν Ἰσπανῶν ἐφορμώντων, καὶ τῆς ἀγρίας καὶ πεισματώδους ἀντιστάσεως τῶν Μεξικανῶν. Ἐξαιρέτως δὲ ἀνέδειξε θαύματα ἀνδρείας τὸ σῶμα τὸ ὁποῖον ὠδήγει ὁ Κόρτες. Ἡ δύναμις του ἦτον ἀκαταμάχητος· ἐκυρίευε ῥῆγμα μετὰ ῥῆγμα, ἐπόρθει προμαχῶνα μετὰ προμαχῶνα, κατέκοπτε, κατετόξευε, κατεπυροβόλει ὅλους τοὺς ἀνθισταμένους, καὶ κατεδίωξε τὸν ἐχθρὸν ἕως ἐντὸς εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὁ Κόρτες, ἂν καὶ ὡς στρόβιλος ἀνέμου ἐπέτα εἰς τὰ πτερὰ τῆς νίκης, δὲν ἡμέλησεν ὅμως καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τὴν ἀσφάλειαν, ἂν κατὰ περίστασιν ἢ ἀβέβχιος τῶν πολέμων τύχη ἠθέλεν αἴφνης μεταβληθῇ, ἀλλὰ διέταξε τὸν Ἰουλιανὸν Ἀλδερέτην, ἀξιωματικὸν ἐκ τῶν νεωστὶ ἐλθόντων μὲ τὴν ἐπικουρίαν ἐκ τῆς Ἰσπανιόλας, νὰ μείνῃ μὲ ἱκανὸν στρατιωτῶν ἀριθμὸν εἰς τὰ ῥήγματα, διὰ νὰ τὰ πληρώσῃ ἐντελῶς ἐνῶ ἐκεῖνος ἐμάχετο. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν, ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος ἀπὸ ψευδῆ φιλοτιμίαν τυφλούμενος, ἐνόμισεν ἀνάξιον ἐχυτοῦ νὰ μείνῃ εἰς ἀκίνδυνον θέσιν, ἐνῶ οἱ συναδελφοί

τὸ ἀσυγκρίτως πολυτιμώτερον· καὶ ὑπάρχει Θεὸς ὅστις θέλει ζητήσῃ ποτὲ ἀπὸ σᾶς πᾶσαν αἱματος ῥανίδα κυκλοφοροῦσαν εἰς τὰς φλέδας τῶν ἀδελφῶν σας, τῶν ὁπίων σᾶς ἐνεπιστεύθη τὴν σωτηρίαν. Εἴθε αὕτη ἡ ἀλήθεια νὰ μείνῃ ἐπὶ ζωῆς σας ἀνεξάλειπτος ἀπὸ τῶν καρδιῶν σας τὰ βᾶθη. Ὁ πατήρ.

του ἔδρεπον τῆς νίκης τὸν στέφανον. Διὰ τοῦτο παραμελήσας ἀφρόνως τὴν διαταγὴν ἥτις τῷ ἐδόθη ὥρμησεν εἰς τῆς μάχης τὸν ὄμιλον, διὰ νὰ συμμετασχῇ καὶ αὐτὸς τῶν κινδύνων καὶ τῆς τιμῆς τῶν συντρόφων του.

Ὁ Κουατιμοζὴν εἰδοποιηθεὶς περὶ τούτου ἐχάρη κρυφίως διὰ τῶν ἐχθρῶν του τὴν ἀπερισκεψίαν, διότι συνετὸς ὢν, ἐνόησεν ἀμέσως πόσον αὐτῇ τὸν ἦτον ὠφέλιμος. Ἀμέσως ἐπομένως διέταξε νὰ σπεύσουν σώματά τινα στρατιωτῶν ἀπὸ διάφορα μέρη πρὸς τὰ ἐγκαταλειφθέντα ῥήγματα, νὰ τὰ μεγάλυνουν ὅσον τὸ δυνατόν, καὶ νὰ ὀχυρωθῶσιν ἐκεῖ. Εἰς δὲ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ στρατεύματός του, τὸ ὁποῖον ἐμάχετο κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς πόλεως μετὰ τοὺς Ἰσπανοὺς, ἔδωκε διαταγὴν νὰ ὑποχωρῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ νὰ ἐλκύσῃ τοιοιτοτρόπως τὸν ἐξημμένον ἐχθρὸν εἰς τῆς πόλεως τὰ ἐνδότερα.

Τὸ στρατήγημά του ἐπέτυχεν· διότι ὁ Κόρτες, φρονῶν ὅτι ἡ προσταγή του εἶχεν ἐκτελεσθῇ, ἀμερίμνως ἐδίωκε τὸν φεύγοντα ἐχθρὸν ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδὸν, καὶ οὕτως ἔφθασε τέλος εἰς τὸ μέρος ὅπου τὸν ἐπρόσμενεν ὁ Κουατιμοζὴν μετὰ τοὺς ἐπιλέκτους τοῦ στρατεύματός του. Ἐξείρνης ἔδωκε σημεῖον ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ἀπὸ τὸν παρκαείμενον μέγαν νχὸν ἀντήχησεν ἐπισήμως τὸ ἱερὸν τύμπανον τοῦ θεοῦ τοῦ πολέμου, τοῦ ὁποῖου ὁ κρότος παρώξυνε πάντοτε τοὺς Μεξικανοὺς εἰς λύτταν καὶ εἰς περιφρόνησιν τῆς ζωῆς· καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἐκθιγμοὶ εἶδον οἱ Ἰσπανοὶ ἐαυτοὺς πανταχόθεν περικυκλουμένους, καὶ τόσον σφοδρῶς προσβαλλομένους, ὥστε μ' ὅλην τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην των δὲν ἐδύναντο ν' ἀντισταθοῦν ἐπὶ πάλιν εἰς τὴν ὑπερέχουσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Κατ' ἀρχάς ἤρχισαν νὰ ὑποχωροῦν μετὰ ἀργὰ βήματα, ἐν τάξει καὶ γενναίως ἀντιμαχόμενοι· ἀλλ' ὡς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχθρῶν ἠϋξάνεν ἀκαταπύστως, καὶ αἱ προσβολαὶ των ἐγίνοντο πάντοτε ἀγριώτεραι, ἤρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ταχύουν τὰ βήματά των καὶ νὰ θέλουν διὰ φυγῆς μᾶλλον παρὰ δι' ἀμύνης ν' ἀσφαλισθῶσι, καὶ οὕτω διελύθησαν αἱ σειραὶ των. Τότε ὅλοι — Ἰσπανοὶ καὶ Τλασκαλάνοι, πεζοὶ καὶ ἵππεις — ὥρμησαν ἀτάκτως καὶ θορυβωδῶς, πρὸς τὸ πλησιέστερον ῥήγμα·

ἀλλὰ μὲ ἀνέκφραστον φρίκην εἶδον ὅτι δὲν εἶχε γεμισθῇ, καὶ ὅτι κατείχετο ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦς. Ματαίως προσεπάθει ὁ Κόρτες, ἄλλοτε μὲν προστάζων, ἄλλοτε δὲ παρακαλῶν, ν' ἀνχαιτίσῃ τὸ ἀτάκτως φεῦγον στράτευμά του, καὶ νὰ τὸ παρατάξῃ ἐκ νέου· οὔτε ἤκουεν, οὔτε ἑβλεπε κἀνεῖς, καὶ καθεὶς ἐζήτει νὰ σωθῇ ὅπως ἐδύνατο. Ἐπήδων ἀγέληδὸν εἰς τὰ ῥήγματα ὅπου πολλοὶ μὲν ἐπνίγοντο εἰς τὰ κύματα, πολλὰ δὲ, ἢ ἐξωγροῦντο ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦς, οἵτινες ἐσπευσαν ἐκεῖ μὲ τὰς σκάρας των, ἢ ἐθνατοῦντο· ἦτον δὲ κατὰ δυστυχίαν ἀβόθους ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς λίμνης, ὥστε τὰ πλοῖα δὲν ἐδύναντο νὰ εἰσπλεύσουν πρὸς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων.

Ὁ Κόρτες βλέπων μὲ βυθεῖαν θλίβειν τὴν ἀπόλειαν τῶν ὀπιδῶν του, ἐλησμώνει τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὅποιον ὁ ἴδιος αὐτὸς εὐρίσκετο, καὶ παραμελῶν ἑαυτὸν, ἐφρόντιζε πῶς τοῦτον νὰ σώσῃ ἀπὸ τῆς λίμνης τὰ κύματα, πῶς ἐκείνον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Μεξικανῶν. Ἀλλ' ἐκεῖ — ὦ! φρίττω νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ — συλλαβάνεται ἀπὸ ἑξ ἀνδρείους Μεξικανοὺς ἀρχηγούς. . . .

Ὅλοι. ὦ! δυστυχία!

Πατ. Καὶ σύρεται ἐν θριάμβῳ!

Τινές. ὦ! πάτερ! τί φρίκη!

Πατ. Δύω τῶν ἀξιωματικῶν του, ἰδόντες τὰ γενόμενα, ἀπεφάσισαν νὰ θυσιασθοῦν ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ των· ὁρμῶν λοιπὸν εὐθὺς, πηδοῦν μετὰ τῶν ἐχθρῶν, μάχοντα καὶ τέλος πίπτουν ἀφ' οὗ ἐθνατόωσαν ἐκείνους οἵτινες ἐκράτουν τὸν Κόρτες. Τοιουτοτρόπως ἐλευθερωθεὶς ὁ ἀρχηγός. . . .

Ὅλοι. Εὗγε! εὗγε!

Πατ. Διέφυγεν, ἀλλ' εἰς κακὴν κατάστασιν, καὶ μὲ ζημίαν συντρόφων ἢ ὅποια περισσότερον τὸν ἐλύπει ἀπὸ τὰς πληγὰς του. Χίλιοι Τλασκαλάνοι καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐξήκοντα Ἰσπανοὺς, οἱ μὲν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ συνελήφθησαν ζῶντες, καὶ μετὰ τῶν διαφυγόντων δὲν ἔμεινεν ἀπλήγωτος σχεδὸν οὐδὲ εἷς. Τοῦ Κόρτες ἐρρήγνυτο ἡ καρδία διὰ τὴν δυστυχίαν ταύτην, ἀλλ' ὥς ἐνύκτωσεν, ἄλλο τρομερώτερον θεῖμα μετέβαλε τὴν συμπάθειάν του

εἰς φρίκην ἀνέκφραστον. Ἄμα ὁ ἥλιος ἔδυσεν, ἡ πόλις ἐφάνη φωταγωγημένη. Ἀπέχων ἦχος πολεμικῶν ὀργάνων ἠκούετο, καὶ ἀλαλαγμοὶ τῶν νικητῶν ἐτοιμαζομένων νὰ πανηγυρίσουν τὴν βάρβαρον ἐπινίκειον ἐορτὴν των. Ἡ φωτοχυσία τοῦ μεγάλου ναοῦ ἦτον τοσαύτη, ὥστε ἐφαίνετο ὁ εἰς αὐτὸν συνηθροισμένος λαὸς, καὶ αἱ προπαρασκευαί τῶν ἱερέων πρὸς θυσίαν τῶν αἰχμαλώτων. Θέα τρομερὰ, τρομεροτέρα ἔτι παρισταμένη διὰ τῆς φαντασίας τῶν Ἰσπανῶν. Πολλάκις ἐνόμιζον ὅτι μεταξὺ τῶν σφαγίων ἀνεγνώριζον τοὺς συντρόφους ἀπὸ τοῦ δέρματος τὴν λευκότητα ἔβλεπον· ὅταν ἠναγκάζοντο νὰ χορεύουν ἐμπρὸς εἰς τὰ βδελυρὰ εἰδῶλα εἰς τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ θυσιασθοῦν, καὶ ἐραντάζοντο ὅτι διέκρινον ὡς καὶ τὴν φωνὴν τῶν φίλων των μεταξὺ τῶν θρῆνων τῶν συρομένων εἰς τὸ σφαγεῖον. Εἰς τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο θέαμα ὠχρία καὶ ἀναισθητότερος, καὶ ὁ Κόρτες ἔχυσε θερμὰ δάκρυα διὰ νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν στενοχωρίαν τοῦ στήθους του.

Γεώργιος. Οἱ βδελυροὶ Μεξικανοί! Κ' ἐγὼ δὲν θὰ ἔχω πλέον συμπάθειαν δι' αὐτούς.

Ἀλέξανδρος. Οὐτ' ἐγὼ, καὶ ἂν κατακοποῦν ἕως ἐσχάτου εἰς τὸ ἐξῆς.

Μήτηρ. Τόσον αὐστηρὸς εἶσαι Ἀλέξανδρε;

Ἀλέξανδρος. Βέβαια μῆτερ! ἅς μὴν εἶναι τόσον ἀπάνθρωποι, νὰ σφάζουν καὶ νὰ τρώγουν τοὺς ἀνθρώπους, ὡς νὰ ἦσαν πρόβατα.

Μήτηρ. Ἀρκετὴ δυστυχία ἦτον διὰ τοὺς πτωχοὺς τούτους ἀπαιδεύτους, ὅτι ἀνετράφησαν εἰς τοιαύτας βδελυρὰς δεισιδαιμονίας, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον τοῖς ἐπέτρεπον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπέβαλλον ὡς χρέος τὴν ἀπανθρωπίαν ταύτην.

Ἀλέξανδρος. Ναὶ — ὅμως. . .

Πατ. Ὑπομονή, τέκνα μου! καὶ ἡ ἀγανάκτησίς σας θέλει μεταβληθῇ μετ' οὐ πολὺ εἰς οὐχ ἦττον δικαίαν συμπάθειαν. Ἀκούσατε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς θλιβεραῆς ἱστορίας μου.

Ἡ θέσις τοῦ Κόρτες μας κατήντησε πάλιν ἐκ τῶν δεινοτέ-

ρων· οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ἦσαν ἀπηλπισμένοι, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐξ ἐναντίας πλήρεις χαρᾶς καὶ ἐλπίδων. Τοσοῦτον δ' ἐνελαρρύνθησαν, ὥστε τὴν ἐπιούσαν ἐξέδραμον κατὰ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες μύλις ἐδυνήθησαν μετὰ τῶν συμμάχων των νὰ τοὺς ἀποκρούσωσιν. Ἔτι δὲ φοβερώτερα ὑπῆρξαν τ' ἀποτελέσματα στρατηγήματος τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ Κουατιμαζήν διὰ ν' ἀφηνίση τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἐξ ὁλοκλήρου. Πέμψας τὰς κεφαλὰς τῶν θυσιασθέντων Ἰσπανῶν εἰς τὰς παρακειμένους ἐπαρχίας, διέδωκε πνυταχοῦ, ὅτι τὸ αἷμα τῶν θυμάτων ἐξέλεωσε τὸν Θεὸν τοῦ πολέμου, ὅστις ὑπεσχέθη ὅτι ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἤθελον ἐξολοθρευθῆ κατὰ κράτος ὅλοι οἱ μιτητο ξῖνοι.

Ἡ εἶδησις αὕτη ἀπέσπασε διὰ μᾶς ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς ὅλους τοὺς Ἀμερικανοὺς συμμάχους των, διότι δεισιδαιμόνως ἐπίστευσαν ὅτι ἡ ἀπειλὴ τοῦ Θεοῦ ἤθελε τῷ ὄντι ἐκπληρωθῆ, καὶ ἔσπευσαν νὰ διαλύσουν πᾶντα δεσμὸν μετ' ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἐραίνετο καταδικάσας εἰς ὄλεθρον· καὶ αὐτοὶ οἱ Τλατκαλάνοι ἀκόμη μετεβλήθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ μακρύνωνται. Ἀλλ' ὁ Κόρτες, τοῦ ὁποίου ἡ φρόνησις ὠρελεῖτο ἀπὸ πᾶσαν περίττασιν, ἐρεῦρεν ἐν τῷ ἅμα μέσον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν γενικὴν τχύτην ἀπομάκρυνσιν τῶν συμμάχων του, καὶ τὸ μέσον τοῦτο τῷ ὄντι ἐπέτυχεν. Ἀπαγορεύσας ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας πᾶσαν ἐχθοπραξίαν, ὠχυρώθη εἰς τὸ στρατόπεδόν του, ὑπερασπίζον αὐτὸ καὶ διὰ τῶν πλοίων του, καὶ οὕτως ἐπρόσμενεν ἐν ἡσυχίᾳ νὰ παρέλθῃ ἡ ἡμέρα τὴν ὁποίαν ἀφρόνως οἱ ἐχθροὶ προσδιώρισαν τόσον προτεχῶς καὶ τόσον ὀριστικῶς.

Ἡ προῤῥηθεῖσα τοῦ ὄλεθρου ἡμέρα παρήλθε χωρὶς νὰ συμβῇ τι εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς, καὶ τότε ἤνοιζεν τοὺς ὀφθαλμοὺς των οἱ σύμμαχοι, εἶδαν ὅτι ἠπατήθησαν, καὶ αἰσχυνόμενοι διὰ τὴν εὐπιστίαν των, ἐπέστρεψαν μὲ στερεωτέραν παρὰ ποτὲ ἀπόφασιν νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἰσπανοὺς μέχρις ἐσχάτης των ἀναπνοῆς πρὸς καταστροφὴν τοῦ Μεξικανικοῦ κράτους. Ἄλλοι ὅσοι ἐθεώρουν τὴν προφητείαν ἐκείνην ὡς ἀληθῆ ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ των, ἐφρόνησαν ὅτι ὁ Θεὸς ἀποφασίσας τὸν ὄλεθρον τῶν Μεξικανῶν, τοὺς ἠπάτησε μὲ ψευδεῖς ἐλπίδας· καὶ αὐτοὶ ἐστράφησαν ὑπὲρ

τῶν Ἰσπανῶν, καὶ τότε ἦτον ἡ σύρροη πηλαιῶν καὶ νέων συμμάχων, ὥστε ὁ Κόρτες μετ' ὀλίγης ἡμέρας εἶχεν ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του στρατεύμα ἐκτὸν πειτήκοντα χιλιάδων ἐγγχωρίων. Ἰδοὺ, τέκνα μου, καὶ ἄλλο πειράδειγμα τοῦ εὐμεταβόλου τῆς εὐμενείας καὶ τῆς δυσμενείας τῆς τύχης.

Ἀλλ' ὁ Κόρτες τότεν ὀλίγον ἐπήρθη διὰ τὴν θαυμασίαν ταύτην αὐξήσιν τῆς δυνάμεώς του, ὥστε ἀπὸ τοῦδε μάλιστα ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ προσεκτικώτερος, καὶ νὰ ἐνεργῇ μὲ περισσοτέραν περίσκεψιν. Ἐπενέλαβε μάλιστα — ἅς τὸ εἰπῶμεν πρὸς ἔπαινον τῆς καλῆς διαθέσεώς του — τὰς προτάσεις τὰς ὁποίας πολλάκις εἶχε διευθύνει καὶ περὶ εἰρήνης εἰς τοὺς Μεξικανούς· ἀλλ' ὁ Κουατιμοζήν, ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι πᾶσά του σχέσις μὲ τοὺς Ἰσπανοὺς ἤθελεν ἐπιφέρει καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ του τὴν ὑποδούλωσιν, ἀπέβαλε πᾶσιν τοιαύτην πρότασιν ἀγερόχως, καὶ ἔμεινε σταθερῶς ἀπεφασισμένος ἢ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του, ἢ ν' ἀποθάνῃ.

Αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρχισαν λοιπὸν, καὶ ὁ Κόρτες ἦτον ἤδη εἰς στάσιν ν' ἀποκλείσῃ τότεν στενωπὴν τὴν πόλιν, ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτὴν οὐδαμόθεν ζωοτροφίαι. Τοῦτο ἐπέφερε φοβεράν πείναν, ἡ δὲ πείνα συνεπέφερεν ἀσθενείας, λοιμώδεις, ὑπὸ τῶν ὁποίων οἱ ἄθλιοι κάτοικοι ἀπέθνησκον καθ' ἡμέραν ἀγεληδόν.

Ἐν τούτοις ἐπροχώρει ὁ Κόρτες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὰ γνωστὰ προχώματα πρὸς τὴν πόλιν· κατὰ τὸ νέον δὲ σχέδιον τὸ ὁποῖον ἠκολούθει, ἐφρόντιζε πάντοτε εἰς ἕκαστον βῆμά του, νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς· ὥς ἀπέδίωκε μὲ τοὺς Ἰσπανοὺς τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὰ προχώματα, οἱ σύμμαχοί του ἐγέμιζον τὰ ῥήγματα, διὰ νὰ μὴν περιπέσῃ πάλιν εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ ν' ἀποκοπῇ ἀπὸ τὴν στερεάν.

Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἶχε πλησιάσει καὶ ἀπὸ τὰ τρία μέρη τὴν πόλιν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ὁ γενναῖος, ὁ ἀνδρεῖος Κουατιμοζήν ἐξηκολούθει μὲ ἀτάραχον σταθερότητα, διαφιλονεικῶν ἀκόμη τὴν γῆν του πρὸς βῆμα βῆμα. Ἀλλ' οἱ Ἰσπανοὶ ἐπροχώρουν ἀκατασχέτως, ἐπυρπόλησαν τὸ μέρος τῆς πόλεως τὸ

ὁποῖον ἐπόρθησαν, καὶ ὠχυρώθησαν μὲ προμαχώνας. Ἡ μεγάλη ἀγορὰ ἦτον ὁ τόπος, ὅπου διετάχθησαν νὰ συνέλθουν τὰ σώματα τὰ εἰσβάλλοντα ἀπὸ τὰ τρία διάφορα μέρη. Ὁ Ἀλβαράδος ἔφθασε πρῶτος. Μετ' αὐτὸν ἐφάνη ὁ Κόρτες ὁδηγῶν τοῦ Ὀλίδου τὸ τάγμα, καὶ διώκων πρὸς τὰς μαχαίρας τοῦ ἤδη παραταχθέντος σώματος τοῦ Ἀλβαράδου τοὺς ἐμπρὸς του φεύγοντας Μεξικανούς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἦλθε καὶ ὁ Σανδόβαλος, καὶ ἡ σφαγὴ ἦτον γενικὴ καὶ φρικτὴ.

Τὰ τρία τέταρτα τῆς πόλεως εἶχον ἤδη κυριευθῆ καὶ ἀποτεφρωθῆ· εἰς τὸ λοιπὸν μέρος ἀπесύρθη καὶ ὠχυρώθη ὁ Κουατιμοζήν μὲ τὸ ἄνθος τοῦ στρατεύματός του. Οἱ νικηταὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ὀρμήσουν καὶ κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Κόρτες, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ παύσῃ τὴν αἱματοχυσίαν ἤλπιζεν ὅτι ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Κουατιμοζήν εἶχεν ἐξαντληθῆ, ἐμπόδισε πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, καὶ ἀνανέωσεν αὖθις τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις. Ἐπειδὴ δ' ἐδείχθησαν οἱ Μεξικανοὶ πρόθυμοι νὰ δεχθοῦν τὰ προβλήματα του, ἔγινε χωρὶς ῥητῆς συμφωνίας τριήμερος πολέμου ἀνακωχή.

Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἔμενον τὰ δύο στρατεύματα ἀντιπαρακαθήμενα, καὶ ἀπὸ μόνην διαιρούμενα μίαν τάφρον. Ἀμφοτέροθεν ἐκυρίευσεν ἄκρα ἡσυχία, ἐκτὸς ὅταν Μεξικανὸς τις μεγαλαυχῶν προέβαινεν ἀπὸ τὰ χαρᾶκώματα, καὶ ὕβριζεν ἢ ἠπεῖλει τοὺς Ἰσπανούς. Οἱ πλεῖστοι τῶν αὐθαδῶν τούτων ἐπεριφρονήθησαν, ἀλλὰ τινὲς καὶ ἐτιμωρήθησαν. Τοῦτο πρὸ πάντων συνέβη εἰς ἓνα ὅστις ὠπλισμένος μὲ τὸ ξίφος καὶ μὲ τὴν ἀσπίδα ἐνὸς τῶν θυσιασθέντων Ἰσπανῶν, προέβη ὡς ἄλλος Γολιάθ, καὶ ὕβριζε κ' ἐπροκάλει τοὺς Ἰσπανούς. Πολλοὶ Ἰσπανοὶ ἐπεθύμουν νὰ τιμωρήσουν τὴν αὐθάδειάν του, ἀλλ' ὁ Κόρτες τοὺς ἀπέτρεψεν, εἰπὼν μόνον διὰ διερμηνέως εἰς τὸν καυχηματίαν αὐτὸν, ὅτι ἂν ἤθελε νὰ φέρῃ μαζῇ του δέκα ἄλλους ὁμοίους του, τότε ἤθελε δοθῇ ἄδεια εἰς ἓνα νεανίαν (τὸν ὁποῖον ἔδειξε μὲ τὸν δάκτυλον) νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσῃ ὅλους.

Ὁ νεανίας οὗτος ἦτον ὁ Μαρκάδος ὑπάσπιστῆς τοῦ Κόρτες δεκαεξαετῆς· ὡς δ' ὁ Μεξικανὸς ἔτι μᾶλλον παροξυνθεὶς διὰ τοὺς περιφρονητικοὺς τούτους λόγους, ἐπανέλαβε τὰς ἀπειλάς του,

ὁ Μαρκάδος ἐνόμισεν ὅτι αὐτὸν μόνον ἀπέβλεπε πλέον ἢ πρόκλησις, διότι αὐτὸν ἔδειξεν ὁ ἀρχηγός, ὅθεν χωρὶς λέξιν καὶ νὰ εἰπῇ, ἐπήδησε μὲ τόσῃν ὀρμῇ ἐκτὸς τῶν χαρακωμάτων, ὥστε δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸν κρατήσῃ κανεῖς. Ἐπάταξε δὲ μὲ τόσῃν ὀρμῇ τὸν κομπαστὴν ἐκεῖνον, ὥστε μὲ μίαν μόνην πληγὴν τὸν ἤπλωσε νεκρὸν κατὰ γῆς.

Ὅλοι ἐπευφήμησαν εἰς τὴν πράξιν τοῦ νεανίσκου, καὶ ὅταν ἐπανελθὼν κατέθεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κόρτες τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ φονευθέντος, ὁ Κόρτες τὸν ἐνηγκαλίσθη μὲ μεγάλην χαρὰν, καὶ τὸν ἔζωσεν ἰδιοχείρως τὸ ξίφος, πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ἀνδρείας του.

Ἐν τούτοις ὁ Κουατιμοζὴν ἀνέβαλε τὴν συνθήκην ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ὑποσχόμενος, ὅτι θέλει ἔλθει αὐτοπροσώπως πρὸς τὸν Κόρτες, διὰ νὰ συμφωνήσουν περὶ τῶν ὅρων τῆς· ἀλλὰ τοῦτο ἦτον πρόφασις διὰ τῆς ὁποίας ἤθελε ν' ἀποκοιμίσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἰσπανῶν, καὶ νὰ καλύψῃ τ' ἀληθῆ σχέδιά του. Ἐνδίδων εἰς τὰς παρακινήσεις καὶ τὰς παρακλήσεις τῶν προὔχόντων τοῦ κράτους του, κατεπείσθη τέλος πάντων νὰ διαφύγῃ ὁ ἴδιος τὸν ἀφευκτὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ἢ τῆς αἰχμαλωσίας, καταφεύγων εἰς τὰς ἐσχατίας τοῦ βασιλείου του, ὅπου συναθροίσας ἐκ νέου πολυάριθμον στράτευμα, ν' ἀνανεώσῃ πάλιν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Τὰ τῆς φυγῆς του εἶχον ἤδη προπαρασκευασθῇ. Οἱ πρόκριτοι τῶν Μεξικανῶν προθυμούμενοι νὰ θυσιασθοῦν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀγαπητοῦ βασιλέως των, ἐπέβησαν εἰς πάμπολλα πλοιάρια, καὶ ὥρμησαν εὐτόλμως κατὰ τῶν πλοίων τῶν Ἰσπανῶν ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι ἐν ᾧ αὐτοὶ μάχωνται ἀφ' ἐνὸς, τὸ μόνον ἀντικείμενον ὅλης των τῆς μερίμνης ἤθελε διασωθῇ ἀφ' ἐτέρου.

Μάτην προσεπάθει ὁ Σανδοβάλος, ὅστις εἶχε τότε τὴν διοίκησιν τῶν πλοίων, νὰ τοὺς ἀποδιώξῃ πυροβολῶν κατ' αὐτῶν· περιφρονοῦντες πληγὰς καὶ θάνατον, ἐκωπηλάτουν ἀφόβως πρὸς τὰ ἐμπρὸς, ἐζήτουν παντοίως νὰ ἔλθουν εἰς χεῖρας μὲ τοὺς Ἰσπανούς. Ἀλλ' αἰφνης εἶδεν ὁ Σανδόβαλος πλοιάριά τινα μὲ πολλοὺς ἐπιβάτας, διευθυνόμενα μὲ μεγάλην βίαν πρὸς τὸ ἀπέ-

γαντι μέρος τῆς λίμνης. Ἀμέσως ἐσυμπέρανε ποῖον ἔφερον, καὶ εὐθὺς χωρὶς ἐλαχίστης ἀναβολῆς ὥρμησε κατ' αὐτῶν. Ὁ Ὀλγουΐνος, τοῦ ὁποίου τὸ πλοῖον ἦτον ταχυπορώτερον, τὰ ἔφθασε πρῶτος. Ἀλλ' ὡς εἶδον τοὺς Ἰσπανοὺς ἐτοιμαζομένους ν' ἀρχίσουν ἐχθροπραξίας, οἱ κωπηλάται ἄφησαν ἀμέσως τὰς κώπας, οἱ πολεμισταὶ κατέθεντο τὰ ὅπλα, καὶ ὅλοι τοὺς παρεκάλουν μετὰ δακρύων νὰ φεισθοῦν τῆς ζωῆς τοῦ Αὐτοκράτορός των. Πλήρης χαρᾶς διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἡ τύχη τὸν ἐπεφύλαττεν, ἐπήδησεν ὁ Ὀλγουΐνος μὲ γυμνὸν ξίφος εἰς τὴν σκάφην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγνώρισεν ὅτι ἦτον ὁ δυστυχὴς μονάρχης ὡς ἐκ τοῦ σεβασμοῦ ὁ ὁποῖος τῷ ἐπροσφέρετο. Τότε ὁ Κουατιμοζὴν παρουσιασθεὶς μὲ ἄφοβον καὶ εὐγενὲς ἦθος τῷ εἶπεν ὅτι, » εἶναι αἰχμάλωτός σου, καὶ ἔτοιμος νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ἀλλ' ὅτι ἀπαιτεῖ διὰ τὴν σύζυγόν σου καὶ διὰ τὰς συντρόφους τῆς τοῦ εἰς τὸν χαρακτῆρά των ἀνῆκον σέβας. » εἶτα στραφεὶς πρὸς αὐτήν, τὴν ἐνεψύχωσε μὲ τινὰς λέξεις, καὶ τὴν ἔτεινε τὴν χεῖρα διὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸ πολεμικὸν πλοῖον. Ἡ στιγμὴ αὕτη (κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην Αὐγούστου 1521)· ἀπεφάσισε τὴν τύχην τοῦ Μεξικανικοῦ κράτους, παραδοθέντος διὰ τοῦ Αὐτοκράτορός του εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰσπανῶν.

Ὁ Ὀλγουΐνος ὠδήγησεν ἀμέσως τὸν μέγαν τοῦ αἰχμάλωτον πρὸς τὸν Κόρτες, ὅστις λαβὼν τὴν ἀγγελίαν ταύτην, ἔσπευσε χαίρων εἰς ὑπάντησιν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τὸν ἐδέχθη εἰς τὰς ὀχθὰς τῆς λίμνης μὲ ὅλον τὸ εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ εἰς τὰς ἀρετάς του ὀρειλόμενον σέβας. Ὁ δυστυχὴς Κουατιμοζὴν ἐφάνη εὐαρεστηθεὶς διὰ τὴν φιλόφρονα ταύτην τοῦ νικητοῦ του δεξίωσιν, καὶ τὸν συνώδευσε ἡσύχως ἕως εἰς τὴν κατοικίαν του. Ἐδὼ ἐκάθητεν ὀλίγον, μετὰ ταῦτα δ' ἐγερθεὶς εἶπε διὰ διερμηνέων πρὸς τὸν Κόρτες. » Ἐπραξα ὅ,τι ἀπῆται τὸ χρέος μου. » τώρα δὲν χρησιμεύω εἰς τίποτε πλέον. καὶ αἰχμάλωτος ὁποῖος » ἐγὼ, πρέπει νὰ εἶναι ὀχληρὸς πάντοτε εἰς τοὺς νικητάς του. » ὅθεν λάβε τὸ ξιφίδιον τοῦτο (θέτων τὴν χεῖρά του εἰς τὸ ξιφίδιον τὸ ὁποῖον ἐφόρει ὁ Κόρτες) καὶ διαπέρασε τὸ στῆθος μου, » διὰ νὰ κόψῃς διὰ μιᾶς τὴν ματαίαν ζωὴν μου! » Ἡ σύζυγός του

ἔκλαυσεν ἀκούσασα ταῦτα, τοῦ δὲ Κόρτες ἡ καρδία συνεκινήθη. Προσεπάθησε δὲ νὰ ἡσυχάσῃ τοὺς δυστυχεῖς, καὶ ἔπειτα ἄφεις αὐτοὺς, ἐξῆλθεν, διὰ νὰ μὴ τοὺς στενοχωρῇ εἰς τὴν θλίψιν των.

Εἶθε τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς φιланθρωπίας ποτὲ νὰ μὴ τὸν ἐγκατέλειπε! Πλὴν φεῦ! μετ' οὐ πολὺ . . . ὦ παιδία! Ποῖον ἀξιοθρήνητον, ποῖον ἐπαίσχυντον θέαμα θὰ σᾶς παραστήσω! Ἀλλὰ πρέπει νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν σας καὶ ἄλλο πάλιν τρομερὸν παράδειγμα τῆς ὑπεροψίας καὶ τῆς ἀναισθησίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποπίπτουν πολλάκις καὶ μεγάλοι καὶ κατὰ πολλοὺς λόγους ἀξιόλογοι ἄνδρες, ὅταν ἡ τύχη τοῖς εἶναι εὖνους καθ' ὅλα. Ἀκούσατε λοιπὸν τί κατήντησεν ὁ μέγας, ὁ καλὸς Κόρτες μας, καὶ τῆς καρδίας του ἡ διαφθορά ἧς σᾶς χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα νοθετοῦν αἰωνίως.

Ἄμα ἔμαθον οἱ Μεξικανοὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Κουατιμοζήν, κατέθεσαν ἀμέσως τὰ ὅπλα, καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἔμεινον ἔκτοτε κύριοι ὅλης τῆς πόλεως. Τὰς πρώτας ἡμέρας ἦσαν ὅλοι χαρὰ διὰ τὴν εὐτυχῇ ἐκβασιν τοῦ ἐπιχειρήματός των· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ ἀγαλλίασίς των μετεβλήθη εἰς δυσαρέσκειαν καὶ μεμψιμοιρίαν, ὡς εἶδον τὴν ὀλιγότητά των λαφύρων διὰ τῶν ὁποίων ἀντεμεΐβοντο οἱ μὀχθοὶ των καὶ οἱ κίνδυνοί των. Αἱ περισσότεροι οἰκίαι εἶχον κατκαεῖ μὲ ὅλους τοὺς θησαυροὺς των· ὁ δὲ Κουατιμοζήν ἀπελπισθεὶς τοῦ νὰ σώσῃ τὴν καθέδραν του, ἐρρίψεν εἰς τὴν λίμνην ὅλους τοὺς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θησαυροφυλακίου, ἢ τοῦλάχιστον περὶ τούτου κατηγορήθη. Ὅλα λοιπὸν τὰ συναχθέντα λάφυρα ἦσαν τόσον ὀλίγης τιμῆς, ὥστε πολλοὶ Ἰσπανοὶ ἀπερρίψαν μὲ ἀγκυνάκτητιν τὸ εἰς αὐτοὺς ἐπιλαχὼν ἐλάχιστον μερίδιον, ὅλοι δ' ἀνεβύων ἀναφανδὸν ποτὲ μὲν κατὰ τοῦ Κουατιμοζήν, ποτὲ δὲ κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, κατηγοροῦντες αὐτὸν αὐθαδῶς ὅτι ὑπεξῆλε δι' ἐχυτὸν, τὸ μέγιστον μέρος τῶν θησαυρῶν.

Μάτην προσεπάθησε νὰ τοὺς πρᾶνῃ ὁ Κόρτες· ὁ Ἀλδερέτος, ὁ θησαυροφύλαξ τῶν Ἰσπανῶν, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς δυσηρεστημένων, καὶ ἐζήτησε δυνάμει τῆς ἀξίας του νὰ τῷ παραδῷ ὁ Κουατιμοζήν καὶ ὁ πρῶτός του ὑπουργός, διὰ νὰ τοὺς βιάσῃ νὰ μαρτυ-

ρήσουν εἰς ποῖον μέρος τῆς λίμνης εἶχον ῥίψει τοὺς θησαυροὺς· καὶ ὁ Κόρτες ὅστις εἰς τόσας τρικυμίας ἀντέταξεν ἀνδρὸς μέτωπον, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐδείχθη τόσον—ἀσθενὴς νὰ εἰπῶ ἢ ἀπάνθρωπος;—ὥστε ἐνέδωσεν εἰς τοῦ θηρίου τούτου τὴν θέλησιν. Ὁ Κουατιμοζὴν καὶ ὁ πιστὸς ὑπουργὸς του ἐρρίφθησαν εἰς τὰ βάσανα. (μακρὰ σιωπὴ· ἔπειτα ἐξηκολούθησεν ὁ πατήρ).

Ἄς παρέλθωμεν, τέκνα μου, ὅσον ταχύτερον ἐνώπιον τῆς σκηνῆς ταύτης, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπανίσταται ἡ ἀνθρωπίνη καρδία. Ὁ Κουατιμοζὴν ὑπέμεινε μὲ θαυμασίαν εὐστάθειαν ὅλας τὰς βασάνους ὅσας ἐπενόησεν ἡ ἐφευρετικὴ τῶν δημίων του ἀπανθρωπία. Ὁ ὑπουργὸς του ἐμιμήθη καὶ αὐτὸς τὸ εὐγενές του παράδειγμα. Ἀλλ' ὅταν τὰ βάσανά του ἐκορυφώθησαν, (λέγεται ὅτι ἐτέθησαν εἰς σιδηρᾶς πυρωμένας ἐσχάρας), ἀνεβόησε μεγάλως καὶ ἔτρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς του πρὸς τὸν βασιλέα του, ὡς νὰ τὸν ἐζήτει τὴν ἄδειαν νὰ μαρτυρήσῃ ὅ,τι ἐγνώριζεν. Ἀλλ' ὁ Κουατιμοζὴν ἐννόησε τὸ βλέμμα του καὶ τὸν εἶπε « κεῖμαι ἴσως εἰς ῥόδα ἐγώ; » Οἱ λόγοι οὗτοι ἤγγισαν τὴν καρδίαν τοῦ πιστοῦ ὑπηρέτου, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν ἤνοιξε πλέον τὸ στόμα του, καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βιρμανικοῦ κυρίου του μὲ καρτερίαν ἥρωος, καὶ μὲ ἀγίου ὑπομονήν.

Ὁ Κόρτες ἀκούσας μακρόθεν τὴν φωνὴν τοῦ δυστυχοῦς, ἠσχύνη καὶ μετενόησε, καὶ σπεύσας εἰς τὸν θάλαμον τῶν βασάνων, ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἐν ᾧ κατ' εὐτυχίαν ἦτον ἀκόμη καιρός. Πλὴν φεῦ! . . . ἀλλ' ἀρκοῦσιν αἱ ἀπανθρωπίαι ὅσας σήμερον διηγίθην.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΓ΄.

Πατήρ. Καὶ πάλιν αἶρω, παιδιά, τὸ παραπέτασμα, διὰ νὰ σᾶς δείξω τὴν ἐσχάτην σκηνὴν τῆς μεγάλης Μεξικανικῆς τραγωδίας, καὶ ἔπειτα ἅς κλεισθῇ διὰ πάντοτε.

Τινές. Ὡ! ἡ ἱστορία ὅμως δὲν ἐτελείωσεν;

Πατ. Ὁχι ἀκόμη, ἀλλὰ τελειώνει ὀγλήγορα.

Ὅλοι Ὡ! ὦ!

Πατ. Ἀφ' οὗ ἡ πρωτεύουσα ἐπορθήθη, ἐκυριεύθησαν ἐντὸς ὀλίγου καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἐπαρχίαι τοῦ κράτους· ἡ μία ὑπετάσσετο μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ οἱ δυστυχεῖς κάτοικοί των ὑπέμεινον τὰ αὐτὰ δεινὰ ὅσα κατέτριχον πρὸ εἴκοσι ἤδη ἐτῶν τοὺς περισσοτέρους κατοίκους τῶν Ἀμερικανικῶν νήσων· ὑποδουλωθέντες, κατεπιέζοντο παντοιοτρόπως, καὶ ὑπέφερον παντὸς εἶδους τυραννίας, τῶν ὁποίων ἐλπίζω ὅτι θὰ μ' ἐπιτρέψητε νὰ παρασιωπήσω τὰς λεπτομερίας.

Ἐν τούτοις ὁ Κόρτες δὲν εἶχε λάβει ἀκόμη ἀπόκρισιν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ ἔμενεν ἀκόμη ἀμφίβολος ὑπὸ ποίαν ἔποψιν ἤθελε θεωρήσει τὰς πράξεις του ἡ αὐλή. Τέλος εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Βέρα Κρούζης, πλοῖον φέρον Ἰσπανόν τινα καλούμενον *Ταπίαν*, ὅστις ἐστέλλετο διατὶ, φρονεῖτε, παιδιά;

Χρῖστος. Διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸν Κόρτες ἑπαρχον καὶ ὑποβασιλέα τοῦ Μεξικοῦ.

Πατ. Διόλου! Διὰ νὰ παύσῃ τὸν Κόρτες, νὰ τὸν κρατήσῃ, νὰ τὸν δικάσῃ, καὶ νὰ καθίσ' εἰς τὸν τόπον του.

Δημήτριος. Ὡ! αὐτὸ εἶναι ἄδικον καὶ βδελυρόν!

Ἰωάννης. Ἐγὼ ἤθελα νὰ

Πατ. Ναί, ἦτον ὀλίγον σκληρόν, καὶ ἀχαριστία ἦτον, ἂν θέλητε. Ἀλλ' ἂν κρίνωμεν κατὰ τῶν νόμων τὴν αὐστηρότητα;

Δημήτριος. Βέβαια, κατ' αὐτοὺς — — —

Πατ. Αναμφιβόλως! κατ' αὐτοὺς ὁ Κόρτες εἶχεν ἄδικον, καὶ ἦτον ἄξιος τιμωρίας· πλὴν ἂν καὶ ἡμεῖς δὲν δικάζωμεν μὲ ἀκρίβειαν τὴν διαγωγὴν τῶν βασιλέων καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτῶν, ὑπάρχει δικαστήριον ἀλάνθαστον, τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται ν' ἀποφύγουν, κ' ἐκεῖ θέλει φανῇ ἂν ἡ πράξις τῆς Ἰσπανικῆς Αὐλῆς κατὰ τοῦ Κόρτες ἦτον δικαία ἢ ἄδικος. Κατὰ καλὴν ὁμῶς τύχην τοῦ Κόρτες ὁ διορισθεὶς ὡς κριτῆς του ἦτον ἀπλοῦς καὶ εἰς ἄκρον μικρόψυχος ἄνθρωπος· ὁ δ' ἐπιτήδειος Κόρτες, εἰς τόσας τὸν περιέπλεξε δυσκολίας καὶ τόσα παρέστησε φόβητρα εἰς τὴν μικρὰν καὶ δειλὴν του ψυχὴν, ὥστε αὐτὸς ἐθεώρησε ἀσφαλέστερον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰσπανίαν χωρὶς νὰ ἐνεργήσῃ τὰς ὁποίας εἶχε διαταγὰς. Ἀλλ' οὕτως ἀνεβλήθη μόνον χωρὶς νὰ διασκεδασθῇ ὁ ἐπὶ τοῦ Κόρτες ἐπικρεμᾶμενος κίνδυνος. Διὰ νὰ τὸν μακρύνῃ δ' ἐντελῶς, ἔπεμψε νέαν πρεσβείαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν πέμπτον — ἴξεύρετε βέβαια ὅτι αὐτὸς ἦτον τότε συγχρόνως Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας;

Ὅλοι. Μάλιστα!

Πατ. Πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα λοιπὸν, διὰ νὰ θέσῃ πρὸ ποδῶν του ἀκριβῆ ἐκθεσιν τῶν πράξεων τοῦ Κόρτες εἰς Ἀμερικὴν καὶ τὸ διὰ τὴν αὐλὴν προσδιορισθὲν μέρος τῶν λαφύρων. Ἔως τότε ὁ Κάρολος πολλὰς ἔχων τοῦ κράτους του ἀσχολίας, εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κόρτες εἰς ἄνδρες δυτμενεῖς πρὸς αὐτόν. Ἀλλὰ τότε ἐνευσε νὰ τὰς θεωρήσῃ ὁ ἴδιος. Ἡ λαμπρότης τῶν μεγάλων κατορθωμάτων του καὶ ἡ σπουδαιότης τῆς κατακτήσεως, ἐπλήρωσαν τοῦ νέου μονάρχου τὴν καρδίαν μὲ χαρὰν καὶ μὲ θαυμασμόν, κ' ἐπικυρώσας ὕλας τὰς πράξεις τοῦ Κόρτες, ἐτίμησεν αὐτόν μὲ τὴν ἀξίαν Τοποτηρητοῦ καὶ Ὑποβασιλέως τῆς Νέας Ἰσπανίας ἢ τοῦ Μεξικοῦ· καὶ διώρισε συγχρόνως πληρεξουσίου διὰ νὰ ἐξετάσουν αὐστηρῶς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Βελασκουέζ, τοποτηρητοῦ τῆς Κούβας.

Οὗτοι ἐψήφησαν κατὰ τὴν συνήθειαν συμφώνως μὲ τὴν διάθεσιν τοῦ βασιλέως των. Τὰ παράπονα τοῦ Βελασκουέζου περὶ ἀπιστίας τοῦ Κόρτες, καὶ αἱ ἀξιώσεις του ἐπὶ τῶν τόπων τοὺς

οποίους εἶχεν αὐτὸς κυριεύσει, ἐθεωρήθησαν ὡς ἀνυπόστατοι, καὶ τῷ ἐχορηγήθη μόνον χρηματικὴ τις ἀποζημίωσις διὰ τὰ ἐξοδα ὅσα κατέβαλεν εἰς τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα· πρὸς δ' ἔτι μεγαλητέραν τοῦ κενοδόξου ταπείνωσιν, συνώδευε τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ αὐστηρὰ ἐπίπληξις, διότι ἀπετόλμησε, χωρὶς βασιλικῆς ἀδείας, νὰ ἐπιχειρισθῇ κατακτήσεις. Ἡ διπλῇ αὕτη ὕβρις ἦτον ἀνωτέρα τῶν δυνάμεων τοῦ ἀλαζῶνος καὶ ἐμπαθοῦς Βελασκουέζου, ὥστ' ἐπέφερε καὶ τὸν θάνατόν του.

Ὁ Κόρτες ἐξ ἐναντίας εὕρισκετο ἤδη εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς εὐτυχίας του. Ἀλλὰ φεῦ! διατὶ πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι αἱ ἀρεταὶ του ἤρχισαν πάλιν νὰ κλονίζονται, καθ' ὅσον ἐστερεοῦτο ἡ τύχη του! Πόσον εὐχαρίστως θὰ παρεσιώπων τὴν νέαν διαφθοράν τῆς μεγάλης καρδίας του! Ἀλλὰ τί ἂν σιωπήσω ἐγώ; Κρχυγάζει ἀντ' ἐμοῦ ἡ φωνὴ τῆς ἀνθρωπότητος τὴν ὁποίαν κατέθλιψε, καὶ δὲν δύναμαι νὰ σᾶς κρύψω ἐπὶ πολὺ καὶ αὐτήν. Ἀκούσατέ τὴν λοιπὸν μᾶλλον τώρα παρ' ἄλλοτε, καὶ ἅς λυπηθῶμεν τὴν πτῶσιν τοῦ μεγάλου ἀνδρός, τοῦ οὐοίου αἱ ἀρεταί, ὅσάκις μὲν ἐπάλλαιε πρὸς τύχην ἐχθράν, ἠγείροντο ὡς σκόπελος ἐναντίον τῶν κυμάτων, ἀνέλυον δ' ἀθλίως καθὼς προσεδάλλοντο ἀπὸ γλυκυτέρας τύχης ἀκτῖνας.

Ὁ Κόρτες ἤρχισε ν' ἀνοικοδομῇ τὸ Μεξικόν, σκοπὸν ἔχων νὰ καταστήσῃ αὐτὸ τὴν Βασιλίδαν τῶν πόλεων τῆς Ἀμερικῆς, ὡς καὶ τῷ ὄντι ἔγινε, καὶ ὡς εἶναι ἀκόμῃ καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Πρὸς τοῦτο παρεκίνητε καὶ τοὺς ἀξιωματικούς του νὰ καλλιεργήσουν τὰ πέριξ, τοῖς διένειμε γαῖας, καὶ τοῖς ἐπέτρεψε νὰ ἀσκοῦν ἐπὶ τοῦ λαοῦ τούτου τὴν αὐτὴν τυραννίαν, μὲ τὴν ὁποίαν διωκεῖτο ὁ λαὸς τῶν Ἀμερικανικῶν νήσων. Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ μέρους τούτου οἱ κάτοικοι πιεζόμενοι ἐφθείροντο καὶ ἠλαττοῦντο προφανῶς καθ' ἡμέραν.

Ἀλλὰ τὸ φιλοπύλεμον τοῦ μεγάλου καὶ ἄλλοτε τοσοῦτον ἰσχυροῦ λαοῦ τούτου πχρέσχε πράγματα εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς, αἵτινες ἤθελον νὰ τὸν ὑποδουλώσουν. Πολλάκις ἐπειράθη νὰ συντρίψῃ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ. Ἀλλ' αἱ ἀπόπειραι αὗται ἐθεωροῦντο ἀπὸ τοὺς δυνάστας των ὡς ἐπαναστάσεις, ἄξια

τῶν ἐσχάτων ποινῶν, καὶ τότε εἴτε διὰ ῥητῆς διαταγῆς, ἢ τοῦλάχιστον δι' ἀδείας τοῦ Κόρτες ἐξετελοῦντο ἀπανθρωπίαι κατ' αὐτῶν, ἀμαυρώσασαι διὰ πάντοτε τὴν δόξαν τῶν γενναίων κατακτητῶν· παραδείγματος χάριν, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πανοῦκον (τὴν ὁποίαν βλέπετε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα) ἔκαυσαν οἱ Ἴσπανοὶ ζῶντας διὰ μιᾶς ἐξήκοντα Κασίκους καὶ τετρακοσίους τῶν προὔχόντων Μεξικανῶν. Ἔτι δὲ βδελυροτέραν τεχναζόμενοι τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην σκηνὴν, ἐβίασαν τὰ τέκνα καὶ τοὺς συγγενεῖς τῶν δυστυχῶν τούτων θυμάτων τῆς τυραννίας των νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης.

Τινές. ὦ! τί μιὰρὰ ἀπανθρωπία!

Πατ. Ἡμπορεῖ κανεῖς νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ σκληρὰ ἀλαζωνία τῶν εἰς τὴν εὐτυχίαν μεθυσθέντων τούτων κατακτητῶν ἐδύνατο νὰ φθάσῃ καὶ περαιτέρω ἀκόμη; Μ' ὅλον τοῦτο ἐδύνατο.... καὶ τὰ χεῖλη μου ἀρνοῦνται νὰ διηγηθοῦν τὴν αἰσχροτάτην τῶν αἰσχροτήτων ἀφ' ὅσας εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἐτόλμησαν· εἰς ἀμφίβολον στηριζόμενοι ὑποψίαν, ὅτι ὁ Κουατιμοζὴν ἠνῆργει τὴν ἐπανάστασιν τῶν πρώϊν ὑπηκόων του, καὶ ὅτι προσεπάθησε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν του, ἔλαβον τὸν εὐγενῆ, τὸν ἀνδρεῖον, τὸν μεγαλόψυχον τοῦτον ἡγεμόνα, ὁμοῦ μὲ τοὺς δύο Κασίκας τοῦ Τεζεύκου καὶ Τακούδας, τοὺς πλησιεστέρους εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν παλαιάν των ἀξίαν, καὶ τοὺς ἐκρέμασαν ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ καὶ εἰς τὴν δημοσίαν ὁδόν.

Ἐλένη. Φθάνει, Πάτερ· μὴ μᾶς διηγῆσαι πλέον περὶ τοῦ Κόρτες!

Ἀντώνιος. Ναὶ, οὔτ' ἐγὼ δὲν φροντίζω πλέον περὶ αὐτοῦ, ἀφ' οὗ εἶναι τόσοσιν σκληρός!

Τινές. ὦ! Ποτὲ δὲν ἤλπιζα ἀπὸ τὸν Κόρτες αὐτό.

Πατ. Κ' ἐγὼ, παιδία μου, τόσῃν ἀγανάκτησιν αἰσθάνομαι διὰ τὴν αἰσχρὰν ταύτην πράξιν του, ὥστε ἤθελα παύσει ἐδῶ, ἀντὶ τῆς διηγήσεως τὸ κατάλοιπον δὲν ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ μᾶς πείσῃ καὶ πάλιν, ὅτι τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ κακίαι σπανίως διαφεύγουν τὴν ποινὴν των καὶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἀκόμη· ὅθεν ἀφετέ με νὰ τελειώσω.

Εἰσπράκτορές τινες πεμφθέντες ἐξ Ἰσπανίας εἰς τὸ Μεξικὸν διὰ νὰ συνάγωσι τὰ βασιλικὰ εἰσοδήματα, ἠθέλησαν νὰ ἐπεκτείνωσιν αὐθαιρέτως τὴν πληρεξουσιότητά των, καὶ ν' ἀναλάβουν καὶ δικαστικά τινα δικαιώματα ἐπὶ τοῦ Ἀντιβασιλέως· ἀλλ' ὁ Κόρτες, ὡς τὸν γνωρίζομεν, δὲν ἦτον ἄνθρωπος διὰ νὰ παίζηται ἀπὸ κατωτέρους του κατὰ πάντα λόγον. Γελῶν διὰ τὰς ματαίας προσπαθείας τῶν ζητούντων νὰ περιορίσουν τὴν ἰσχύν του, ἐξηκολούθει ἔχων, ὡς καὶ πρὶν, κανόνα τῆς διαγωγῆς του μόνην τὴν θέλησίν του. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἤξευρον νὰ κρατοῦν τὸν κάλαμον, καὶ τὸν μετεχειρίσθησαν διὰ νὰ περιγράψουν εἰς τὴν Ἰσπανικὴν αὐλὴν μὲ τόσον μέλανας χαρακτῆρας τὴν διάθεσιν καὶ τὴν τυραννικὴν τοῦ Κόρτες διοίκησιν, ὥστ' ἐνέπνευσαν εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τοὺς ὑπουργούς του ὑποψίας, ὅτι ὁ Κόρτες προσεπάθει νὰ κηρυχθῇ ἀνεξάρτητος. Ἡ ἔκθεσις των ἐνήργησε, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ εἰς Μεξικὸν πληρεξούσιος διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ Κόρτες, καὶ, ἂν τὸ κρίνῃ εὐλογον, νὰ πέμψῃ αὐτὸν εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

Ὁ Κόρτες εὕρισκετο τότε εἰς ἐπίμοχθον ἐκστρατείαν, ἀπὸ τὸ Μεξικὸν εἰς τὰς Ὀνδούρας, (ιδέτε τὸν πρῶτόν μας πίνακα) διὰ νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὸν ἐκτεταμένον τοῦτον τόπον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἰσπανίας, καὶ συγχρόνως διὰ νὰ τιμωρήσῃ καὶ τὸν Ὀλίδον, ὅστις ἐπανέστη κατ' αὐτοῦ. Τόσα δὲ ὑπέφερεν εἰς τὴν πορείαν ταύτην, ἀπὸ τε τοὺς ἐγχωρίους καὶ ἀπὸ πολυειδεῖς δυσκολίας, ὥστε μικρὰ τὸν ἐφαίνοντο κατὰ σύγκρισιν ὅσα εἶχεν ἄλλοτὲ ποτε ὑποφέρει. Ἐν τούτοις ἔφθασε καὶ ὁ ὡς δικαστῆς του ἐρχόμενος. Ἀλλὰ μόλις ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἀσθενήσας ἀπέθανεν.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔφθανε διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τὸν Κόρτες ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον· διότι οἱ βασιλικοὶ εἰσπράκτορες ἐξηκολούθησαν κατηγορίας κατ' αὐτοῦ ἀναφέροντες, καὶ ἡ Ἰσπανικὴ αὐλὴ θεωροῦσα τὰς ὑποψίας τῆς ὡς ἐπικυρουμένης, διώρισεν ἄλλον πληρεξούσιον μὲ πλατυτέρας ὁδηγίας ἀκόμη νὰ ἐξετάσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ Κόρτες καὶ νὰ τὸν τιμωρήσῃ.

Ὁ Κόρτες εἰδοποιηθεὶς περὶ τῶν διατρεχόντων, διεφλέγετο

ἀπὸ ἀγανάκτησιν ὅτι τοιουτοτρόπως ἡμείβοντο αἱ μεγάλαι καὶ τόσον ἐπίπονοι πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίαι του. Οἱ φίλοι του τὸν ἐσυμβούλευον ν' ἀποφύγῃ τὴν προκειμένην ἵβριν κηρυττόμενος ἀνεξάρτητος, καὶ ἀποκρούων τὴν βίαν διὰ τῆς βίας. Ἀλλὰ τὰ δυστυχήματα τὰ ὅποια ἐπέπεσον ἐπ' αὐτὸν πάλιν ἀνεκάλεσαν διὰ μιᾶς εἰς τὴν καρδίαν του ὅλην τὴν μεγαλοφυχίαν τὴν ὅποιαν τῆς εὐτυχίας ἡ μέθη εἶχε διώξει ἀπὸ αὐτὴν. Ὅθεν ἤρ- νήθη ἐπιμόνως νὰ πράξῃ τι ἀντιβαῖνον εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ὑποταγὴν, τὴν ὅποιαν ἐχρεώσται πρὸς τὸν κυριάρχην του βασι- λέα, καὶ ἀπεφάσισεν εὐγενῶς καὶ γενναίως νὰ ὑποφέρῃ μᾶλλον πᾶσαν ἵβριν καὶ πᾶσαν ἀχαριστίαν, παρὰ νὰ γίνῃ ἐπαναστάτης κατὰ τῆς πατρίδος του.

Μήτηρ. Τώρα μᾶς ἐξιλεώνει ὀλίγον μὲ αὐτὴν του τὴν δια- γωγὴν.

Πατ. ὦ! Ἐλπίζω, πρὶν τὸν ἀφήσωμεν, νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν μνήμην μας διὰ τῆς ἐπιστροφῆς του πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τῶν παθημάτων του, ὅλα τὰ μεγάλα σφάλματα, εἰς τὰ ὅποια ὑπέπεσεν εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἀποτυφλώσεώς του.

Εἷς μόνος στοχασμὸς ἦτον εἰς αὐτὸν ἀνυπόφορος, τοῦτέστι, τὸ νὰ κριθῇ ὡς ἄθλιος κατὰδικος εἰς τὸν τόπον ὅστις ὑπῆρ- ξε τὸ θέατρον τῶν μεγάλων κατορθωμάτων του· τοῦτο ὑπερέ-βαινε τὰς δυνάμεις του. Ὅθεν ἀπεφάσισε, πρὶν ἢ φθάσουν οἱ δι- κασταί του, νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως εἰς Ἰσπανίαν, καὶ ν' ἀναθέσῃ τὴν περὶ τῆς τύχης του ἀπόφασιν εἰς τὸ ἔλεος καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ βασιλέως.

Ἦλθε, καὶ ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστρέφοντο μὲ σέβας καὶ θαυ- μασμὸν πρὸς τὸν παράδοξον τοῦτον ἄνδρα, τοῦ ὁποίου τὰ κα- τορθώματα ἐσκότιζον τὴν δόξαν τῶν μεγίστων ἡρώων. Ἡ πε- ποίθησις μεθ' ἧς ἐνεφανίσθη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀνώτατον δικα- στήν του, διεσκέδασε πᾶσαν κατ' αὐτοῦ ὑποψίαν. Ὁ βασιλεὺς του τὸν ἐδέχθη δίδων δείγματα εἰς αὐτὸν ἀγάπης, ὑπολήψεως καὶ εὐγνωμοσύνης, καὶ τὴν εὐνοϊάν του διὰ λαμπρῶν χαρίτων διαδηλῶν εἰς αὐτόν. Τὸν ἐτίμησε μὲ τὸ Ἰσπανικὸν παράσημον, τὸν ἔδωκε βαθμὸν Κόμητος, καὶ τὸν ἐχάρισε μέγα μέρος γῆς

εἰς τὴν νέαν Ἰσπανίαν, εἰς ἰδιωκτησίαν του. Ἀλλ' ὅταν ἐγένετο λόγος περὶ ἐπικυρώσεώς του εἰς τὴν θέσιν ἀντιβασιλέως, τότε ἐφάνη ὅτι ἡ αὐλή θεωρεῖ ἐπικίνδυνον νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ πάλιν τὴν αὐτὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν τὸν ὑπεπτεύθη ἄλλοτε ὅτι ἤθελε νὰ καταχρασθῇ.

Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον κατώρθωσεν ὁ Κόρτες ἦτον νὰ ἐπικυρωθῇ ὡς ἀρχιστράτηγος, καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἐκστρατεύσῃ πρὸς νέας ἀνακαλύψεις. Ἡ δὲ διοικητικὴ καὶ ἡ εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις δικαστικὴ δύναμις ἀνετέθη εἰς βουλὴν, ὀνομασθεῖσαν *Άχροατήριον* (Audience) τῆς νέας Ἰσπανίας.

Ὁ Κόρτες λοιπὸν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Μεξικόν, ἀλλ' ἔκτοτε ἡ ζωὴ του ἦτον συνεχὴς σειρά δυσχερεσιῶν. Τὰ μέλη τῆς βουλῆς, τὰ ὁποῖα εἶχον τοῦ τόπου τὴν διοίκησιν μετ' αὐτοῦ, τὸν προτέβαλλον ἀδικόπως, καὶ διὰ νὰ διαφύγῃ αὐτοὺς ἐπροτίμησε τοὺς κινδύνους ἀνακαλύψεων καὶ κατακτήσεων τόπων ἀγνώστων. Ὅθεν ἠτοίμασε στόλον εἰς τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Μεξικοῦ, διὰ νὰ ἐκπλεύσῃ πρὸς ἀνακαλύψεις εἰς τὸν μέγαν νότιον ὠκεανόν, καὶ μετ' ἀπεριγράπτους ταλαιπωρίας καὶ κινδύνους, ἠτύχησε ν' ἀνακαλύψῃ τὴν μὲ τὴν βόρειον Ἀμερικὴν ἠνωμένην μεγάλην χερσόνησον *Καλλιφόρνιαν*. Εἶναι περιττὸν στοχάζομαι νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἶναι αὕτη ἡ Χερσόνησος;

Ὅλοι (δεικνύοντες εἰς τὸν πίνακα). Ὡ! ἐδῶ! ἐδῶ!

Ἰωάννης. Ὁ μέγας κόλπος ἐδῶ, ὅστις τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, ὀνομάζεται *Ἐρυθρὰ θάλασσα*.

Πατ. Τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει νὰ συγχύσωμεν μὲ

Πέτρος. Μὲ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν τὴν μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Ἀραβίας.

Πατ. Βέβαια! Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν ἐπίπονον ταύτην θαλασσοπορείαν, ἡ βουλὴ ἐξηκολούθει πάλιν νὰ τὸν παρενοχλῇ ὡς καὶ πρότερον, ἀπεφάσισε πεποιθὼς εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ κυρίου του, νὰ μεταβῇ ἐκ νέου τὴν Ἰσπανίαν, καὶ νὰ καθυποβάλῃ τὰ παράπονά του αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Ὁ δυστυχὴς! δὲν προέβλεπεν ποίας νέας καὶ πικροτέρας θλίψεις ἐπήχαινε ν' ἀπαντήσῃ!

Ἐπὶ τῆς ταραχώδους καὶ πολεμικῆς του ζωῆς δὲν εἶχεν εὐκαιρία νὰ γνωρίσῃ ποτὲ πόσον εὐμετάβολος εἶναι ἡ τῶν αὐλῶν ἀτμοσφαῖρα, πόσον ἡ εὐνοια τῶν μεγάλων ἀβέβαιος. Ἐπρεπε τώρα νὰ τὸ διδαχθῇ.

Καὶ τῷ ὄντι τὸ ἐδιδάχθη μὲ μεγάλην του ἑκπληξιν. Τὸν ἐδέχθησαν ψυχρῶς, τὸν ἤκουσαν ἀδιαφόρως, τὸν ἀπέβαλον περιφρονητικῶς. Ἦτον ἤδη γέρων, μεγάλας ἐκδουλεύσεις δὲν ἐδύναντο ν' ἀναδείξῃ πλέον. Ἦρκει τοῦτο διὰ νὰ μὴ φροντίσῃ κανεὶς πλέον περὶ αὐτοῦ. Ὅσα δ' ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἡ εἶχον ἤδη λησμονηθῇ, ἡ ἐθεωροῦντο ὡς ἀρκούντως ἀνταμειφθέντα! Ἐν ἐνὶ λόγῳ, καὶ ὁ μέγας οὗτος, ὁ πλήρης προτερημάτων, ὁ σπάνιος ἀνὴρ, εὐρέθη ἤδη εἰς τὸ τέλος τῶν κόπων καὶ τῶν κινδύνων τοῦ δυσκόλου σταδίου του, ὡς ὁ Κολόμβος ποτὲ, εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀπαιτῇ δικαιοσύνην ἀπὸ ἀχάριστον βασιλέα, καὶ ἀπὸ κακεντρεχεῖς ὑπουργούς. Ἐξ ὀλόκληρα, ἐξ θλιβερά ἔτη ἔζησεν ἀγωνιζόμενος εἰς τὰς ὀχληρὰς ταύτας ὑποθέσεις, τὰς τοσοῦτον ἐναντίας εἰς τε τὸν χαρακτῆρά του καὶ εἰς τὸν παρελθόντα τῆς ζωῆς του τρόπον. Τέλος ἡ θλίψις καὶ ἡ ἀγανάκτησις του, διὰ τὴν τοιαύτην πρὸς αὐτὸν διαγωγὴν τῆς Κυβερνήσεώς του ἐπετάχυνον τῆς ζωῆς του τὸ τέλος, καὶ ἀπέθανε τὴν δευτέραν Δεκεμβρίου 1530, κατὰ τὸ ἐξηκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Τὸ λείψανόν του μετεκομίσθη κατὰ ῥητὴν αἰτησίαν του εἰς τὴν νέαν Ἰσπανίαν· ἴσως διότι ἐθεώρει τὴν γῆν τῆς πατρίδος του ἀναξίαν νὰ δεχθῇ τὸ σῶμα εὐεργέτου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνταπεδόθη ἀχαριστία.

Τινές. ὦ! κ' ἐτελείωσε;

Πατ. Τώρα ἐτελείωσε βέβαια. Τίς ἠξέυρει ὅμως εἰς αὐτὸ τὸ μεταξὺ τί συνέβη εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀμερικῆς! Διὰ τοῦτο θὰ ἐξετάσω, καὶ ἂν μάθω τι ἄξιον διηγήσεως....

Ἀλέξανδρος. ὦ! ἠξέυρω! Περὶ τοῦ Πιζάρρου! περὶ τοῦ Πιζάρρου!

Ἀνδρέας. ὦ! Πῶς θὰ τὸ χαρῶ!

Νὰ ἰδῶμεν, εἶπεν ὁ πατὴρ, καὶ ἡ συνέλευσις διελύθη.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΖ'.

Ἀλλὰ Πάτερ, εἶπεν ὁ Νεοκλῆς, νέος προσήλυτος τῆς οἰκογενείας, ἀφ' οὗ ἀνέγνωσε τὰς προηγηθείσας διηγήσεις περὶ Κολόμβου καὶ Κόρτες· τίς ἀνεκάλυψε τὰ μεγάλα κράτη τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Χιλὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν;

Περὶ τούτων, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ, θέλω σᾶς διηγηθῆ προσεχῶς.

Ὁ δὲ Ἀριστείδης, καὶ αὐτὸς νεωστὶ προστεθεὶς εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἐρώτησε νὰ μάθῃ, πότε θ' ἀρχίσῃ τὸ προσεχῶς τοῦτο.

Ὅταν θέλετε, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ· καὶ σήμερον, καὶ τώρα ἀμέσως.

Τότε ἤρχισαν οἱ συνήθεις ἀλαλαγμοὶ τῆς χαρᾶς τοὺς ὁποίους γνωρίζει ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὰ προηγούμενα διηγήματα, καὶ ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐπῆγον, ἢ ἔτρεχν, ἢ ἐπῆδησαν μᾶλλον πρὸς τὴν σκιερὰν πρασινάδα, ὅπου, ἀφ' οὗ ἐκάθησαν ὅλοι γύρω, ἤρχισεν ὁ πατήρ τὴν νέαν διήγησίν του ὡς ἀκολουθῶς.

Ὅλα τ' ἀξιοσημεῖωτα συμβάντα περὶ τῶν ὁποίων μέλλω, τέκνα μου, νὰ σᾶς ὁμιλήσω εἰς τὸ ἐξῆς, εἶναι σύγχρονα τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Κόρτες μας ἠνδραγάθει εἰς τὸ Μεξικόν. Πρέπει ἐπομένως νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἦτον ἄγνωστον ἀκόμη τὸ Μεξικόν, διὰ νὰ εὕρωμεν τὸν πρῶτον μῖτον τοῦ θαυμαστοῦ ὑφάσματος τῶν συμβεβηκότων τὰ ὅποια θέλουν ἐλκύσει ὅλην τὴν προσοχὴν μας.

Ὑπομείσθε ἀκόμη ἀναμφιβόλως, ὅτι ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε πρῶτος τὰ παραθαλάσσια τῆς στερεᾶς εἰς τὴν Ἀμερικὴν, κατὰ τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ Ὁρονόκου, ἂν καὶ ὁ κενόδοξος Ἀμερικὸς

Βεσπούτιος κατώρθωσε νὰ δρέψῃ αὐτὸς τὴν τιμὴν τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης. Ἐπίσης δὲν ἐλησμονήσατε, ἐλπίζω, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εὐρέτης τῶν νέων κόσμων περιέπλευσεν ὅλα τὰ παραθαλάσσια τοῦ πορθμοῦ μεταξὺ τῆς μεσημβρινῆς καὶ τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἀπὸ τῆς νήσου Γουαϊάνης μέχρι τῆς Νόμβρε δὲ Δίος, καὶ ὀλίγον νοτιώτερον ἔτι, ἐπ' ἐλπίδι μήπως εὕρῃ που θαλάσσιον δίοδον διὰ τῆς ὁποίας νὰ διαπλεύσῃ ἀπὸ τὸν βόρειον εἰς τὸν νότιον ὠκεανὸν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Ἀλλ' ἐψεύσθη, καθὼς ἤξεύρετε, τῆς ἐλπίδος του ταύτης, καὶ ἐνθυμεῖσθε ἀναμφιβόλως μὲ φρίκην ἀκόμη τὰς ἀπεριγράπτους ταλαιπωρίας καὶ τοὺς κινδύνους κατὰ τῶν ὁποίων ἀντεμάχετο ἀδιακόπως ὁ μέγας ἀνὴρ εἰς τὸν τελευταῖον ἐκεῖνον πλοῦν του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κολόμβου πολλοὶ τυχοδιώκται ἠκολούθησαν ἀλληλοδιαδόχως τὰ ἔχνη του ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀνακαλύψουν καὶ αὐτοὶ νέους τόπους εἰς τὴν στερεάν. Δύω ἐξ αὐτῶν, ὁ Ὁγέδας καὶ ὁ Νικουέσσας, διευθύνθησαν πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Δαρίας. (Ὅσῳ εἰς τὸ ἐξῆς ὀνομάζω πόλιν ἢ τόπον τινά, προσέχετε πάντοτε ἀφ' ὑμῶν αὐτῶν εἰς τὸν πίνακα· εἰς τὸ ἐξῆς θὰ σᾶς δεικνύω πάντοτε σιωπῶν τὸν τόπον περὶ τοῦ ὁποίου θὰ γίνεται λόγος, μὲ τὴν ῥάβδον μου, διὰ νὰ μὴ βιάζωμαι πάντοτε νὰ διακόπτω τὴν διήγησίν μου. Κατὰ τὸ παρὸν ἠμποροῦμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν ἀκόμη τὸν πίνακα τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον θὰ σᾶς δώσω ἄλλον.) Σᾶς λέγω τὰ ὀνόματα τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, διότι αὐτοὶ κατώκισαν δύο πόλεις λόγου ἀξίας, ὁ Ὁγέδας τὸν Ἅγιον Σεβαστιανὸν, ὁ δὲ Νικουέσσας, τὴν Νόμβρε δὲ Δίος, ὡς τὴν ὠνόμασε.

Ἀντώνιος. Τὶ σημαίνει, πάτερ, ἡ λέξις αὕτη;

Πατ. Εἶναι λέξις Ἰσπανικὴ, καὶ σημαίνει *Θεωνυμία* ἢ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Ἀνδρέας. Καὶ διατὶ ὠνόμασε τὴν πόλιν τοιουτοτρόπως;

Πατ. Διότι φθάσας εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ εὐρών αὐτὸν ἀρμόδιον πρὸς ἀποικίαν, ἐφώναξεν ἰσπανιστὶ πρὸς τοὺς ὑπαδούς· *Paremos aquí en il nombre de Dios!* τούτέστι, ἅς μείνωμεν

ἐδὼ διὰ ὄνομα Θεοῦ! Καὶ ἐκ τούτου ἡ ἀποικία ὠνομάσθη Θεω-
νυμία, Νόμβρε δὲ Δίος.

Οἱ κάτοικοι τῆς παραλίας ταύτης ἦσαν φιλοπόλεμοι, καὶ ἐννοήσαντες ποῖος ἦτον ὁ σκοπὸς τῶν ἐπισκέψεων τῶν λευκῶν ξένων, ἐτόλμησαν νὰ τοῖς ἀντισταθοῦν μὲ τὰ ὅπλα. Ἦσαν ἐπιδέ-
ξιοι τοξόται, καὶ τὸ χεῖριστον, μετεχειρίζοντο βέλη φαρμακευ-
μένα, ὥστε καὶ ἡ ἐλαφροτάτη πληγὴ των ἦτον θάνατηφόρος.
Πολλοὶ ὁπαδοὶ τοῦ Ὀγέδου ἀπέθανον ἐκ τούτου, κ' ἐβιάσθη νὰ
στείλῃ εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν ζητῶν νέαν βοήθειαν.

Ἐνῶ ὁ ἀπεσταλμένος του καταγίνεται εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἐν-
τολῶν του, θέλω σᾶς διηγηθῇ ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτοῦ καὶ βάρβαρα
ἔθιμα παρατηρηθέντα μεταξὺ τῶν ἀγρίων καὶ μαχίμων κατοί-
κων τοῦ τόπου τούτου. Παρατηρήθη ὅτι διάφοροι καὶ ἄν-
δρες καὶ γυναῖκες εἶχον ἀποκεκομμένον τὸν πρῶτον ἀρμόν ἐνὸς
τῶν δακτύλων των. Ἐξετάσαντες δὲ οἱ Ἰσπανοὶ πόθεν τοῦτο
προεῖρχετο, ἔμαθον ὅτι κατ' ἐπιχώριον ἔθος ἕκαστος ἀνὴρ ὅταν
ἀπέθνησκεν ἡ γυνὴ του, καὶ ἐκάστη γυνὴ, ὅταν ἀπέθνησκεν ὁ
ἀνὴρ της, ἦτον ὑπόχρεως νὰ κολοβοῦται κατὰ τὸν τρόπον τοῦ-
τον. Πόθεν δὲ ἡ παράδοξος αὕτη συνήθεια δὲν μᾶς λέγουν οἱ
ιστοριογράφοι, διότι, ὡς φαίνεται, οὐδ' αὐτοὶ δὲν τὸ ἔξευρον.

Ἄλλη πολὺ φρικωδεσττέρα συνήθεια, ἀλλὰ μᾶλλον εὐεξή-
γητος, ἦτον ἡ ἐξῆς· ὅσας ἀπέθνησκε χήρα γυνὴ, συνέθαπτον
μετ' αὐτῆς καὶ ἐκεῖνα τῶν τέκνων της, ὅσα διὰ τὸ ἀνήλικον
δὲν ἐδύναντο νὰ τροφοῦν ἀκόμη ἀφ' ἐχυτῶν.

Ἑλένη. ὦ! οἱ ἀχρεῖοι ἄνθρωποι!

Αἰτώριος. Καὶ διατὶ τοῦτο, πάτερ;

Πατ. Διότι καὶ νῦν δὲν ἤθελε ν' ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα τῆς
διχτροφῆς των, καὶ ἐπομένως ἐνόμιζον ὅτι ἐξεπλήρουν φιλανθρω-
που συμπαιδείας χρέος σώζοντες τὰ δυστυχῆ παιδιὰ ἀπὸ τὸν
βραδὺν τῆς ἀσιτίας θάνατον διὰ τοῦτο τὰ ἐθαπτον ἅμα ἀπέθνη-
σκεν ἐκεῖνη ἣτις τὰ ἔτρεφεν ἕως τότε. Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν
πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν τὸν ὁποῖον ἐπεμψέν ὁ Ὀγέδας εἰς τὴν
Ἰσπανιόλαν.

Οὗτος ἐπιστρέφων συνωδεύετο ἀπὸ ἀνδρα τὸ ὁποῖον τὸ ὄνομα

μα πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ, διότι μετὰ ταῦτα κατέστη περίφημον. Ὄνομάζετο Νούγνης δὲ Βαλβόας, ἀνὴρ πολλῆς ἰκανότητος καὶ γενναῖος. Κατηγορηθεὶς εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν δὲν ἤξεύρω διὰ τί πταῖσμα, καὶ κινδυνεύων νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ἐπεννόησε νὰ κρυφθῇ εἰς πῖθον ἐντὸς τοῦ πλοίου τὸ ὁποῖον ἐπέστρεφε πρὸς τὸν Ὀγέδον ὀπίσω. Τὸ τέχνασμα τοῦ ἐπέτυχε, καὶ οὔτε αὐτὸς τοῦ πλοίου ὁ κυβερνήτης, ἔχων αὐστηρὰν διαταγὴν νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ δεχθῇ κανένα κακοῦργον ἀπὸ τὴν νῆσον, ἐννόησε τὸ παραμικρόν. Μετ' ὀλίγας δὲ μόνον ἡμέρας, ἀφ' οὗ τὸ πλοῖον ἐμακρύνθη περίπου ἑκατὸν μίλια, ἐτόλμησεν ὁ Νούγνης νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν πῖθον τοῦ κυβερνήτης τοῦ πλοίου τρομάξας, τὸν ἐφοβέρισεν ὅτι θέλει τὸν ἀποβιβάσει εἰς τὴν πρώτην ἔρημον νῆσον τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἀπαντήσῃ· ἀλλ' ἐνδοὺς εἰς τὰς παρακλήσεις ὅλου τοῦ πληρώματος, συγκατένευσε τέλος πάντων νὰ τὸν λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του, καὶ οὕτως ἔφθασεν ὁ Βαλβόας εἰς τὴν Δαρίαν. Ἐδὼ διεκρίθη μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς φρονήσεως, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς εὐσταθείας του. Κατὰ συμβουλήν του, ἐκυρίευσαν οἱ Ἰσπανοὶ θέσιν τινὰ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δαρικοῦ ποταμοῦ, καὶ συνώκισαν ἐκεῖ πόλιν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν Σάντα Μαρία (Παναγίαν) Ἐλ Ἀντίκουα Δὲλ Δάρια.

Ἀλέξανδρος. ὦ δυστυχία! τί μακρὸν ὄνομα!

Πατ. Πολλάκις ὁμῶς τὸ βραχύνουν, λέγοντες μόνον Σάντα Μαρία, ὅπερ ἐστὶ Μαριόπολις. Ἰκεῖ ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἠΰξανε τοῦ Βιλβόου ἡ ἐπιρροή μεταξὺ τῶν συντρόφων του, ὥστε τέλος διωρίσθη καὶ διοικητὴς ὑπ' αὐτῶν. Ὦν δὲ φύσει πνεύματος δραστηρίου, ἤρχισε νὰ ζητῇ λαμπρᾶς τινας ἀνακαλύψεως καὶ κατακτήσεως εὐκαιρίαν διὰ νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν θέσιν του.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξέδραμε συνεχῶς εἰς τὰ πέριξ, συνεμάχησε μὲ τινὰς τῶν γειτόνων Κασίκων, καὶ ἐνίκησεν ὅλους ὅσοι ἐτόλμησαν νὰ τὸν ἀντιπράξωσι. Μεταξὺ τῶν πρώτων εὗρίσκετό τις Κομάγρης καλούμενος, ὑποδεχθεὶς τὸν Βαλβόαν καὶ τοὺς συντρόφους του φιλικώτατα καὶ φιλοξενώτατα. Τούτου ὁ πρεσβύτερος υἱὸς, εὐφυὴς κ' εὐπροσήγορος νέος, παρατηρῶν μὲ πόσῃ ἐπιθυμίᾳ οἱ Ἰσπανοὶ ἐζήτουν παντοῦ χρυσίον, ἔφερε διὰ

νὰ τοῖς χαρίσῃ μεγάλην ποσότητα τοῦ μετάλλου τούτου, τὸ ὁποῖον κατ' αὐτὸν οὐδεμίαν εἶχεν ἀξίαν. Ὁ νέος ἔμεινεν ἐκθαμβος ἰδὼν μὲ πόσῃν σπουδῇ ἐρρίφθησαν οἱ Ἰσπανοὶ εἰς αὐτὸ, καὶ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ τὸ διανέμουν. Βλέπων δὲ αὐτοὺς ζυγίζοντας τὸ χρυσίον καὶ ἀναισχύντως φιλονεικοῦντας διὰ τινὰς κόκκους του καὶ διαπληκτιζομένους, ἀνατρέπει τὴν στάθμην μὲ ἀγανάκτησιν, καὶ ῥίπτων τὸ χρυσίον κατὰ γῆς, « Εἶναι ἀπρεπὲς, τοῖς λέγει, νὰ φιλονεικῇτε διὰ τοιαῦτα μηδαμηνά. Ἀλλ' ἂν τῷ ὄντι τόσον λατρεύετε τὸ χρυσίον, ὥστε διὰ τὴν ἐπιθυμίαν του ἀφήσαντες τὴν πατρίδα σας ἦλθετε νὰ ταραξήτε τὴν ἡσυχίαν ἄλλων εἰρηνικῶν ἐθνῶν, σᾶς ὑπόσχομαι νὰ σᾶς δείξω τόπον ὅπου νὰ φορτωθῇτε ἀπὸ τὴν ἄχρηστον αὐτὴν γῆν ὅσῃν θέλετε. »

Εἰπέτε, παιδία μου, τίς ἐδὼ ἦτον ἄγριος; Ὁ γυμνὸς Ἀμερικανὸς, ὅστις ἔρριπτε τὸ χρυσίον μὲ περιφρόνησιν κατὰ γῆς, ἢ οἱ Ἰσπανοὶ οἵτινες ἐμάχοντο δι' αὐτὸ μετὰξὺ των; Ὁ κατηγορῶν τὴν πλεονεξίαν τῶν τυχοδιωκτῶν, ἢ οἱ τυχοδιώκται οἵτινες διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὴν φιλαργυρίαν των, κατέστρεφον ἀσυνειδότως ἀθῶων ἀνθρώπων εἰρήνην, ἐλευθερίαν, εὐτυχίαν, ζωήν; Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτῆς.

Ὁ λόγος τοῦ νέου Ἀμερικανοῦ περὶ τοῦ χρυσοφόρου τόπου ἐξῆψεν ὡς σπινθὴρ τὴν πλεονεξίαν τῶν Ἰσπανῶν. Ἐρωτηθεὶς δὲ τίς ἦτον ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ Ἀμερικανὸς ὅτι ἦτον μέγα καὶ ἰσχυρὸν κράτος πρὸς μεσημβρίαν.

Ἐλένη. Ἄ! ἤξεύρω ποῖον τόπον ἐννοεῖ· τὴν Περουβίαν!

Πατ. Ἐπέτυχες! Ἀλλὰ, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀμερικανὸς, ὀλίγον ὡς εἴσθε, δὲν πρέπει νὰ τολμήσετε νὰ ὑπάγητε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, διότι ὁ βασιλεὺς τοῦ πλουσίου τούτου τόπου ὢν ἰσχυρὸς, ἤθελε σᾶς πολεμήσει εὐτόλμως, καὶ ἤθελε σᾶς ἀποδιώξει βεβαίως ἂν δὲν εἴσθε ἰσχυρότεροι.

Αὕτη ἦτον ἡ πρώτη εἰδήσις περὶ τοῦ μεγάλου βασιλείου τῆς Περουβίας τὴν ὁποίαν πρὸς δυστυχίαν τῶν ἀθλίων κατοίκων αὐτοῦ ἤκουσαν ποτὲ οἱ Ἰσπανοί. Καὶ ἦσαν μὲν τότε ἀκόμη ἀδύνατοι, ὥστε νὰ ἐκτελέσουν ἀμέσως τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον συνέλαβον, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία των εἶχεν ἐρεθισθῇ, καὶ ὁ

Βαλδός ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σάντα Μαρίαν με ἀπόφασιν στερεάν νὰ ἐλκύσῃ πρῶτον ἱκανὴν στρατιωτικὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν Ἰσπανιόλαν, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐπιχειρισθῇ θαρρόχλως τὴν ἐκστρατείαν.

Ἀλλ' ἡ θεία πρόνοια ἠθέλησε ν' ἀναχαιτίσῃ ἀκόμη πρὸς ὀλίγον τὴν καταιγίδα ἣτις ἐπῆρχετο κατὰ τῶν Περουβίων. Τὸ πλοῖον τὸ ὁποῖον ἔπεμψεν ὁ Βαλδός εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν ἐναυάγησεν εἰς τὰς παραλίας τῆς Υουκατάν· οἱ δὲ ἐπιβάται του ἐσώθησαν μὲν εἰς τὴν ξηρὰν, ἀλλὰ περιπετόντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐγχωρίων, ἐθυσιάσθησαν εἰς τὰ εἰδῶλα. Δύω δὲ μόνοι τῶν δυστυχῶν τούτων κατῴρθωσαν νὰ ἐκφύγουν. Ὁ εἰς Ἀκουϊλάρος καλούμενος . . .

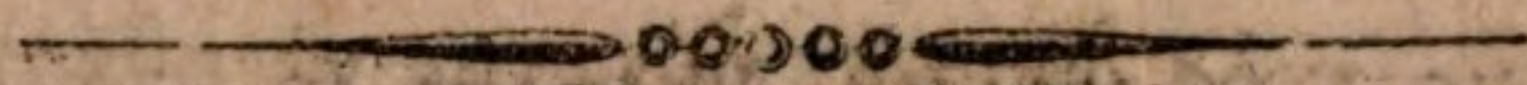
Νικόλαος. Ἄ! ἐκεῖνος βέβαια τὸν ὁποῖον εὔρεν ὁ Κόρτες εἰς ταῦτα τὰ μέρη!

Πατ. Ὁ ἴδιος! Ἡξευρετε λοιπὸν καὶ τὴν ἱστορίαν του, καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψω εἰς αὐτὴν περιστότερον. Ὁ Βαλδός ἐπρότμεινε λοιπὸν ματχίως τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πλοίου του, τὸ ὁποῖον ὡς ναυαγῆσαν, δὲν ἤμποροῦτε βέβαια νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον. Ἀλλὰ, τὸ δεινότερον, ἔλαβε καὶ ἀπὸ τὴν Ἰσπανιόλαν τὴν λυπηρὰν εἰδήσιν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ του κατῴρθωσαν με διαφόρους κατηγορίας νὰ παροξύνουν μεγάλως τὴν αὐλὴν κατ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐμελλε νὰ προσκληθῇ ν' ἀπολογιθῇ. Αὐτὰ καὶ τὰ δύω δὲν ἤλθον ὡς ἐμελέτα. Ἀλλ' ἡ εὐστάθειά του ἦτον ὅλων τῶν δυσκολιῶν ἀνωτέρα.

Ἡξευρεν ὅτι τὸ μόνον πρὸς δικαιολογίαν του μέσον, ὁ μόνος τρόπος διὰ ν' ἀπολαύσῃ πάλιν τὴν εὐνοίαν τῆς αὐλῆς ἦτον νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν εἰδήσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Κομάγρου, καὶ νὰ εὕρῃ τὸν τόπον ὅστις κατὰ τὴν περιγραφὴν ἦτον πλουσιώτερος ἀφ' ὅσους εἶχον τὴν δυστυχίαν νὰ ἀνακαλυφθοῦν ἕως τότε ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν τῶν Εὐρωπαίων. Ἀλλὰ τὸ στράτευμά του ἦτον ἀσθενὲς καὶ εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἐπρεπε νὰ τολμήσῃ νὰ ῥιφθῇ με ὀλίγους κακῶς ὠπλισμένους στρατιώτας εἰς ἰσχυρὸν κράτος, δυνάμενον νὰ τὸν ἀντιτάξῃ στρατεύματα φοβερά; Ἀλλ' ἠθέλησε καὶ τυφλώττων πρὸς

ὅλους τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους, κατώρθωσε νὰ κινήσῃ καὶ τοὺς πλεονέκτας συστρατιώτας του, ἀμέτρων θησαυρῶν κέρδος ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς πείσῃ ὑπὲρ τῆς ἀποφάσεώς του.

Ὅλον τὸ στράτευμά του συνέκειτο ἀπὸ ἑκατὸν ἐξήκοντα ἄνδρας καὶ ἀπὸ τινας μεγάλους σκύλους, τοὺς ὁποίους, ὡς σᾶς εἶναι γνωστὸν, μετεχειρίζοντο ἀσπλάγχχνως εἰς ἐκεῖνου τοῦ καιροῦ τοὺς πολέμους κατὰ τῶν ἀθλίων γυμνῶν Ἀμερικανῶν. Τοιαύτη δύναμις συγκρινομένη πρὸς τὰ μεγάλα ὅσα ὁ Βαλδόας ἐμελέτα νὰ ἐπιχειρισθῇ δ' αὐτῆς, ἦτον βεβαίως ἐλαεινή. Ὁ υἱὸς τοῦ Κομάγρου τοὺς ὠδήγει κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του· ἐκίνησαν λοιπὸν, καὶ — ἡ διήγησις ἐτελείωσε διὰ σήμερον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΗ΄.

Πατήρ. Μ' ὅλον ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας τοῦ Βαλβόα μὲ τοὺς ὀλίγους συντρόφους του ἦτον ἡ κατάκτησις τοῦ χρυσοφόρου τόπου τῆς Περουβίας, ἀπέβλεπεν ὁμῶς οὗτος καὶ εἰς ἄλλο οὐχ ἦττον δι' αὐτὸν σπουδαῖον. Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ νέου Κομάγρου, ἤρχιζε πρὸς μεσημβρίαν εἰς ἀπόστασιν ἐξ ἡλίων, (καθὼς ἐξεργάζετο ἐννοῶν ἐξ ἡμερῶν δρόμον) ἄλλος ὠκεανὸς, περιορίζων τὸν χρυτοῦχον τόπον, τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθη νὰ δείξῃ εἰς τοὺς Ἰσπανούς. Ὁ Βαλβόας ἐστοχάσθη ὁρθῶς ὅτι αὕτη πρέπει νὰ εἶναι ἡ θάλασσα τὴν ὁποίαν ἐζήτησε μὲν ὁ Κολόμβος εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἀλλὰ δὲν εἶρε, καὶ διὰ τῆς ὁποίας πλέων τις πρὸς δυσμὰς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Ἡ δὲ ἐλπίς ἀνακκλύψεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέτυχεν ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ, τῷ ἐφαίνετο αὕτη μόνη ἀνταξία ὅλων τῶν κινδύνων καὶ κακουχιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔμελλε νὰ ἐκτεθῇ ἤδη.

Χρίστος. Καὶ διατὶ ἦτον τόσον ἐπίπονον κ' ἐπικίνδυνον νὰ διαβῇ τὸν στενὸν ἐκεῖνον ἰσθμὸν;

Πατ. Διὰ πολλοὺς λόγους· πρῶτον διότι ἡ φύσις διὰ νὰ ὀχυρώσῃ τὸν στενὸν τοῦτον ἰσθμὸν τῆς Δαρίας, τὸν προσβαλλόμενον ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ὠκεανῶν, τὸν ἐστήριξε μὲ σειρὰν ὑψηλοτάτην ὀρέων ἀποτελούντων συνέχειαν τῶν Κορδελλιέρων ἢ τῶν Ἀνδῶν, καὶ ἐκτεινομένων ἕως ἔνδον εἰς τὴν ἀρκτώαν Ἀμερικὴν· τὰ ὅρη δ' αὐτὰ ἐκαλύπτοντο μὲ δάση τόσον πυκνὰ, ὥστε ἄνθρωποι μικροτέρας ὑπομονῆς ποτὲ δὲν ἤθελον δοκιμάσει νὰ διασχίσουν δι' αὐτῶν δρόμον.

Ὡς δὲ πρὸς τὰς κοιλάδας τὰς μεταξὺ τῶν ὀρέων τούτων εὕρισκομένας, αὗται ἦσαν ἢ βαθεῖαι καὶ ἄβατοι βάλτοι, ἢ κατεκαλύπτοντο διόλου μὲ ὕδωρ, διότι εἰς τὸ ὑγρὸν τοῦτο κλῖμα βρέχει ἀκαταπαύστως τὰ δύο τρίτα τοῦ ἔτους. Μέρος τοσοῦτον

ὕγρὸν, βαλτώδες καὶ θερμὸν πάντοτε, παράγει παντὸς εἶδους ἑρπετὰ καθιστῶντα δυσχερεστάτην τὴν ἐκεῖ διαμονήν· ἐκεῖ εὐρίσκονται ἀναρίθμητοι χελῶναι, ὄφεις, αἰχιδναὶ καὶ σαῦραι. Ἐκεῖ οἱ κορμοὶ καὶ οἱ κλάδοι τῶν δένδρων καλύπτονται ἀπὸ φθοροποιῶν μύρμηκας, καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐπιβλαβῆ ζωῦφια· τέλος ἐκεῖ ὁ ἀὴρ σκτίζεται ἀπὸ κώνωπας, μυίας, καὶ ἀπὸ παντοῖα ἄλλα μυτάρᾳ καὶ φαρμακερὰ ἔντομα, τῶν ὁποίων τὸ κέντημα εἶναι ἐπίσης ὀδυνηρὸν καὶ ἐπιβλαβές, ὥς τὸ τῶν σφηκῶν καὶ σκορπιῶν εἰς ἡμᾶς. Ἀπὸ τὰ ὄρη κατέρχονται ὀρμητικοὶ χεῖμαρροι, καὶ ἔχει τόλμης καὶ νεύρων ἀνάγκη ὅστις θέλει νὰ τοὺς διαπλεύσῃ ἢ νὰ τοὺς διέλθῃ πεζός. Προσθέσατε καὶ αἶρα καυστηρὸν καὶ πνιγερὸν, πεφορτισμένον μὲ φαρμακερὰς ἀναθυμιάσεις, ἐπιφερούσας εἰς ὅλους ὅσοι τὰς ἀναπνέουν μεγίστην χάνωσιν σώματος καὶ ψυχῆς, καὶ πολλάκις κινδυνωδεστάτας ἀσθενείας, καὶ θέλετε νοήσῃ ὅτι ἔπρεπε τῷ ὄντι νὰ ἔχῃ μεγίστην τόλμην ὅστις ἤθελεν ἀψηφίσει τοσαύτας δυσκολίας μὲ τόσον ἄθλιον στράτευμα.

Ὁ Βαλβόας εἶχε τὴν τόλμην ταύτην, ὅθεν κ' ἐκίνησε θαρράλως. Κατὰ πρῶτον ἔφθασεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κασίκου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε κλείσει προηγουμένως συμμαχίας συνθήκην· ἐκεῖθεν προὔχώρησε πρὸς τὰ ὄρη εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἄλλου Κασίκου, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μαθὼν τί ἐζήτουν οἱ Ἰσπανοὶ, ἐπέστρεψεν ὀπίσω διὰ ν' ἀγοράσῃ τὴν φιλίαν τῶν μὲ ὅσον χρυσίον ἐδυνήθη νὰ συνάξῃ.

Ἐν τούτοις ἔφθασαν εἰς τὸ δυσκολώτατον μέρος τοῦ δρόμου, εἰς τὰ βουνά. Ἰσχυρὸς Κασίκης μαθὼν περὶ τῆς ἐλεύσεως τῶν ληστρικῶν τούτων ξένων, συνήθροισε φοβερὸν στράτευμα κ' ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτῶν.

Μ' ὅλον τοῦτο οἱ Ἰσπανοὶ ἐπροχώρουν, χωρὶς νὰ μικροψυχήσουν διόλου, βλέποντες τὸ τόσον πολυάριθμον στράτευμα. Ἀμερικανοί τινες προελθόντες τοὺς ἠρώτησαν διχτὶ ἦλθον, καὶ τοὺς εἶπον ὅτι δὲν δύνανται νὰ προβοῦν παρέκει. Ἀλλ' οἱ Ἰσπανοὶ δὲν ἐπρόσεξαν οὐδ' εἰς τὴν ἐρώτησιν, οὐδ' εἰς τὴν διαταγὴν, ἀλλ' ἐπροχώρησαν θαρράλως. Τότε προβάς ὁ Κασίκης,

ὅσῃς διεκρίνετο ἀπὸ τοῦς γυμνοῦς στρατιώτας του ὡς φέρων βαμβακερὸν ἔνδυμα, ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς μάχης. Ἀμέσως οἱ Ἀμερικανοὶ ὥρμησαν μὲ τρομεροὺς ἀλαλαγμοὺς κατὰ τῶν Ἰσπανῶν. Ἀλλ' ὡς ἐπλησίασαν ἕως βολὴν πυροβόλου, διέταξεν ὁ Βαλβόας τοὺς φέροντας πυροβόλα στρατιώτας του νὰ πυροβολήσουν κατ' αὐτῶν. Ὁ κρότος τῶν ὀπλῶν καὶ ἡ πτώσις τινῶν πληγωθέντων, ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς λοιποὺς, ὡς πάντοτε, τόσον τρόμον, ὥστε ὅλοι ἀμέσως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, πεπεισμένοι ὅτι μάχονται πρὸς ὄντα κρατοῦντα τὴν βροντὴν καὶ τὴν ἀστραπὴν, τὰ ὄπλα τοῦ Οὐρανοῦ. Πολλοὶ τῶν δυστυχῶν φυγάδων συλληφθέντες κατεσφάγησαν· ἐκ δὲ τῶν διαφυγόντων τὰ ξίφη, παμπόλλους κατεσπάραξαν οἱ κύνες ἐλεεινῶς· μεταξὺ τῶν πρώτων εὐρίσκετο καὶ ὁ Κασίκης αὐτός, ἡ δὲ πόλις του (ἂν πόλις πρέπη νὰ ὀνομασθοῦν ὀλίγα διεσπαρμέναι καλύβαι) παρεδόθη χωρὶς ἀντίστασιν κ' ἐλεηλατήθη· ὅσον δὲ χρυσίον εὖρον οἱ Ἰσπανοὶ εἰς αὐτὴν τοὺς ἀντέμειψε δαψιλῶς διὰ τὰς δυσχερείας ὅσας εἶχον ὑπομείνει εἰς τὴν ἐπίπονον ταύτην ὁδοιπορίαν καὶ τοὺς ἐνεψύχωσε διὰ νὰ ὑπομείνουν γενναίως ὅσα ἀκόμη τοὺς ἔμενον.

Τοὺς ἀσθενήσαντας ἐκ τῶν στρατιωτῶν του διὰ τὸ νοσῶδες τοῦ κλίματος κατέλιπεν ὁ Βαλβόας εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἔσπευσε δὲ μὲ τὸ λοιπὸν μίκριστον στράτευμά του πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του. Καὶ ἀπῆντησε μὲν καθ' ὁδὸν δεινὰ, ἐμπόδια καὶ κινδύνους ἀπεριγράπτους, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν του τὰ σώματα ἐφαίνοντο ὡς νὰ ᾔσαν σιδηρᾶ, καὶ χάλκιναι αἱ καρδίαι των, διότι μὲ ὑπομονὴν καὶ μ' ἐπιμονὴν ὁποῖαν οἱ ἀβροδίατοι ἡμεῖς οὐδὲ καὶ νὰ φαντασθῶμεν δυνάμεθα, ὑπερενίκων πᾶσαν δυσκολίαν πρὸς τὴν ὁποῖαν προσέκοπτον καθ' ὁδὸν, καὶ ὑπέφερον πείναν καὶ δίψαν, καύσωνα καὶ ψύχος, καὶ ὅλας τὰς λοιπὰς κακοπαθείας δρόμου μόλις εἰς θηρία βατοῦ. Ὅπου κίνδυνοι, ἐκεῖ ἔτρεχεν ὁ Βαλβόας· ὑπέμεινε δὲ στερήσεις καὶ ταλαιπωρίας ὁμοίως μὲ τοὺς ἐσχάτους του στρατιώτας μὲ μεγίστην φαιδρότητα, καὶ τοσαύτην εἶχε τὸ παράδειγμά του ἐπιρροὴν εἰς τοὺς συντρόφους του, ὥστε τὸν ἠκολούθουν ἀγογγί-

στως, μ' ὅλον ὅτι τὸ τέρμα τῶν δεινῶν των ἐφαίνετο καθ' ἡμέραν μικρυνόμενον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Εἰκοσιπέντε ἡμέραι παρῆλθον εἰς τὴν ἐπίπονον ταύτην ὁδοιπορίαν, μ' ὅλον ὅτι δὲν διέτρεχον διάστημα περισσότερον ἅφ' ὅσον δύναται νὰ διέλθῃ πεζὸς ἐπὶ θατῆς ὁδοῦ ἐντὸς ἑξ ἡμερῶν. Τέλος δ' ἔφθασαν εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους ἀπὸ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ νέου Κομάγρου, ἔμελλον νὰ ἰδοῦν τὸν ἄγνωστον ὠκεανόν. Ἐκεῖ διέτχξε ὁ Βαλβόχς τὸ στράτευμά του νὰ μείνῃ, καὶ αὐτὸς μόνος ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀφαιρέσῃ ἄλλος προλαβὼν τὴν τιμὴν τόσον σπουδαίας ἀνακαλύψεως. Οἱ ὁπαδοί του τὸν παρηκολούθουν μὲ βλέμματα μόνον ἀνυπόμονα, καὶ μὲ παλμούς καρδίας ἐπρόσμενον τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἤθελε φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν. Ἰδοὺ ἔφθασε, καὶ αἰφνης τὸν εἶδον κλίνοντα τὸ γόνυ, καὶ πλήρη ἐνθουσιασμοῦ ὑψοῦντα τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανόν. Τὸ σημεῖον τοῦτο νοήσαντες, ἔτρεξαν τότε ὅλοι πρὸς τὴν κορυφὴν διὰ νὰ συμμετασχῶσι τῆς χαρᾶς του διὰ τὴν λαμπρὰν ἀνακάλυψιν.

Ὁ ὠκεανὸς ἔκειτο ἐμπρὸς των εἰς ἀπέραντον ἑκτασιν. Ὅλοι δὲ τὸ παράδειγμα τοῦ στρατηγοῦ των ἀκολουθήσαντες, ἔκλινον τὸ γόνυ εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Θεὸν διὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ἥτις τὴν μὲν πατρίδα των ἤθελεν ὠρλήσει μεγάλως, εἰς δὲ αὐτοὺς ἤθελε περιποιήσῃ ἀθάνατον δόξαν.

Οἱ συνοδεύοντες αὐτοὺς Ἀμερικανοὶ ἔμεινον κ' ἐθεώρουν αὐτοὺς μὲ θαυμασμόν, οὐδ' ἐδύναντο νὰ κατανοήσωσι διατὶ εἰς τοὺς λευκοὺς ἐνέπνευσε τόσην ἄμετρον χαρὰν ἡ θεὰ τοῦ ὠκεανοῦ. Ἐξεπλάγησαν δ' ἔτι μᾶλλον ὅταν εἶδον τὰς παραδόξους τελετὰς μὲ τὰς ὁποίας ὁ Βαλβόχς ἔλαβε τὴν κυριότητα τοῦ τόπου τούτου καὶ ὅλου τοῦ μεσημβρινοῦ ὠκεανοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως του. Συλλέξας μεγάλους λίθων σιωροὺς, ἀνήγειρε σταυροὺς ἐπ' αὐτῶν, κ' ἐχάραξεν εἰς τὸν φλοιὸν πολλῶν δένδρων τὸ ὄνομα τοῦ τότε βασιλεύοντος Φερδινάνδου.

Πέτρος. Ποῖον ἔτος ἔγινεν αὕτη ἡ ἀνακάλυψις, πάτερ;

Πατ. Κατὰ τὸ 1513· δηλαδή πέντε ἔτη πρὶν ἐκπλεύσει

ὁ Κόρτες ἀπὸ τὴν Κοῦβαν διὰ νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεξικόν. Ἄμα δ' ἐτελείωσαν τὰς ῥηθείσας τελετὰς εἰς τὸ ὄρος, ἔτρεξαν ὅλοι εἰς τὸ παράλιον κάτω, καὶ ὁ Βαλβόας εἰσελθὼν μὲ γυμνὸν ξίφος ἕως τὴν μέσσην τοῦ σώματος εἰς τὴν θάλασσαν, ἔκραξε πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ τοὺς Ἀμερικανοὺς τοὺς ἱσταμένους ἐπὶ τὴν ἀκτὴν. »Σᾶς καλῶ μάρτυρας, ὅτι λαμβάνω κατοχὴν τοῦ πελάγους τούτου, καὶ ὅλων τῶν τόπων ὅσοι τὸ περιορίζουσιν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰσπανικοῦ στέμματος· καὶ ὅτι ὀρκίζομαι νὰ ὑπερμαχήσω μὲ τὸ ξίφος μου τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἐπ' αὐτῶν κυριότητός του ἐναντίον παντός του ἐχθροῦ!

Δὲν ἤξεύρω, τέκνα μου, ἂν συμβαίῃ τὸ ἴδιον καὶ εἰς σᾶς. Ἀλλ' ἐγὼ ὅσάκις ἐνθυμηθῶ ὀλίγους Εὐρωπαίους τυχοδιώκτας λαμβάνοντας μὲ τοιαύτην ἐπίσημον σοβαρότητα κατοχὴν διὰ τὸν βασιλέα των ὀλοκλήρων τόπων καὶ θαλασσῶν, τὰς ὁποίας κᾶνεις δὲν τοῖς ἔδωκε, καὶ γελῶ συγχρόνως καὶ ἀγανακτῶ· γελῶ, διότι εἶναι γελοῖον τῷ ὄντι νὰ θέλουν νὰ μᾶς πείσουν, ὅτι ἀνόητοί τινες τελεταὶ δίδουν εἰς ὅποιον δήποτε κυριότητος δίκαια ἐπὶ τόπων ἐχόντων ἤδη τοὺς ἐγκατοίκους των ὡς νομίμους κυρίους των.

Ἀγανακτῶ δὲ, διότι μ' ἀποστροφὴν πρέπει νὰ βλέπῃ πᾶς φιλόφρων, τινὰς νομίζοντας ὅτι μὲ τοιαῦτα παίγνια δικαιοῦνται ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων νὰ διαθέτουν τὴν ἰδιοκτησίαν, τὴν ἐλευθερίαν, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν πολλῶν χιλιάδων ἀθώων ἀνθρώπων, ἀγνοούντων ἐντελῶς τὴν ἔννοιαν τῶν τοιούτων ἐθίμων· καὶ μ' ὅλον τοῦτο πολλοὶ δὲν αἰσχύνονται ἀκόμη καὶ σήμερον νὰ στηρίζωσιν εἰς τοιαύτας γελοίας τελετὰς τὰς ἀξιώσεις των ἐπὶ νεοκαλυφθέντων τόπων. Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν μας.

Ὁ τρόπος εἰς τὸν ὅποιον ἐξετελέσθησαν αἱ γελοιοπραγαίαι αὗται ἦτον μικρὸς κόλπος, εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Παναμᾶ, αὐτὸς ἐδῶ (δεικνύων τὸν πῖνακα) ὅστις ἐκτείνεται πρὸς τὴν στερεὰν τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Ὁ Βαλβόας τὸν ὠνόμασε κόλπον τοῦ ἁγίου Μιχαήλ, καὶ οὕτως ὀνομάζεται ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον. Ἀφ' οὗ δ' ὑπεχρέωσε τινὰς τῶν παροικούντων Κασίκας, τινὰς μὲν φιλικῶς, τινὰς δὲ διὰ βίας, νὰ τὸν δώσουν ζωοτροφίας

καὶ χρυσίον, ἀπεφάσισε νὰ περιπλεύσῃ μὲ ἀμερικανικὰ πλοιάρια τὸν κόλπον τοῦτον, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβέστερον τὰς νήσους καὶ ὅλην τὴν παραλίαν του. Οἱ Ἀμερικανοὶ τὸν ἀπέτρεψαν, διότι τότε ἤρχιζεν ἡ βροχερὰ ὥρα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀλλ' ὁ Βαλβόας δὲν ἤκουσε τὰς νουθεσίας των, καὶ ἐπέβη μὲ ὀγδοήκοντα τῶν ὀπαδῶν του καὶ μὲ πολλοὺς ἀγρίους ἐννέα ἄθλια σκαφίδια, καὶ οὕτως ἤρχισε νὰ διαπλέῃ τὸ πέλαγος τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψε.

Ἀλλὰ δὲν εἶχε προχωρήσει μακρὰν, καὶ μετενόησεν ἤδη διὰ τὴν τόλμην του· διότι τοιαύτη καταιγὶς ἐπέπεσε διὰ μιᾶς κατ' αὐτῶν, καὶ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης εἰς τοιοῦτον ὕψος ἐγείροντο, ὥστε ἡ ζωὴ των εὐρέθη εἰς μέγιστον κίνδυνον. Οἱ ἴδιοι Ἀμερικανοὶ ὠχρίασαν ἐντρομοί, ἀλλὰ δὲν ἔμεινον ἀργοί, καὶ ἐπήδησαν εἰς ἀφρίζοντα κύματα, συνέδεσαν ἀνὰ δύο τὰ πλοιάρια μεταξὺ των, καὶ οὕτω τὰ ἐπροφύλαξαν τοῦ ν' ἀνατραποῦν· μ' ἀπεριγράπτους δ' ἀγῶνας ἔφθασαν τέλος εἰς νῆσον πετρώδη, ὅπου ἀποβάντες, ἐξησφάλισαν τὰ πλοιάριά των ὡς ἐδυνήθησαν. Ἀλλ' ἡ χαρὰ των ὅτι εὔρον καταφυγῆς ἄσυλον δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ· διότι ὡς ἔφθασε τῆς παλίρροιας ἡ ὥρα, ἐκαλύφθη ἡ νῆσος ὅλη ἀπὸ τὰ ὕδατα, καὶ οἱ δυστυχεῖς διέμεινον ἐν μέρος τῆς νυκτός ἔχοντες ὕδωρ ὑπὲρ τὰ γόνατα, καὶ ἀγνοοῦντες ἂν ἡ παλίρροια δὲν ἤθελεν αὐξήσῃ ἀκόμη νὰ τοὺς κατακαλύψῃ. Τέλος πάντων ἀνέτειλε πάλιν τὸ γλυκὺ φῶς τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τὸ πρῶτον θέαμα τὸ ὁποῖον εἶδαν τοὺς ἐβύθισεν εἰς μεγαλητέραν ἀπελπισίαν ἀπὸ τὴν τῆς προλαβούσης νυκτός· διότι θελήσαντες νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰ πλοιάριά των, εὔρον τινὰ μὲν αὐτῶν παντελῶς συντετριμμένα, τινὰ δὲ βεβλαμμένα μεγάλως καὶ κατατετρυπημένα, τὰ δὲ λοιπὰ πλήρη ἄμμου καὶ ὕδατος. Ὅσα πράγματα εἶχον εἰς αὐτὰ, ὁμοῦ δὲ καὶ αἱ ζωοτροφίαι των, ἠρπάγησαν ἀπὸ τὰ κύματα.

Ἡ κατάστασις των ἦτον τῷ ὄντι ὑπὲρ πάντα λόγον δεινὴ· καταβεβλημένοι ἀπὸ τὸν φόβον, τὴν ὑγρασίαν, τὸ ψύχος, μὴ ἔχοντες τίποτε πρὸς τροφήν καὶ πρὸς ἀναψυχὴν, μὴ ἔχοντες πλοῖα διὰ νὰ ἐπιστρέψουν ἀπὸ τὸν ἔρημον βράχον εἰς τὴν στερεάν, πῶς ἤθελον διαφύγει τὸν ὕλεθρον; Ἀλλὰ τί δὲν δύναται ὁ ἐφευρετικὸς νοῦς καὶ ἡ προσπάθεια πολλῶν ἀνθρώπων συνηνωμένων, ὅταν

βιάζονται νὰ εὔρουν μέσα πρὸς τῆς ζωῆς των τὴν σωτηρίαν; Καὶ ὁ Βαλβόας μετὰ τῶν ὁπαδῶν του, μ' ὅλον ὅτι μεγάλη ἡ στενοχωρία των, κατηργάσθησαν ὅμως καὶ αὐτοὶ τέχνας πρὸς σωτηρίαν των. Κατ' εὐτυχίαν των εὐρίσκοντο εἰς τὴν νῆσον νέα τινὰ δένδρα. Αὐτῶν λαβόντες τοὺς φλοιοὺς, τοὺς ἐκοπάνισαν μὲ χόρτα, καὶ ἔφραξαν διὰ τοῦ μίγματος τούτου τὰ διαρρήγματα τῶν πλοιαρίων ὅσα δὲν εἶχον συντριβῇ ἐντελῶς. Ἐπισεσωρευμένοι εἰς πλοιαρία τόσον σαθρά, ἐνεπιστεύθησαν πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ζωήν των, ἐνῶ οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπροηγούντο κολυμβοῦντες, καὶ οὕτως ἔφθασαν τέλος πάντων εἰς τὴν στερεάν.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτον τὸ τέρμα τῶν δυστυχιῶν των· διότι προσορμισθέντες διὰ νὰ καταστείλουν τὴν πεινῶντων εἰς ἐπαρχίαν Κασίκου, ὅστις κατὰ τὸ λέγειν τῶν Ἀμερικανῶν εἶχε πλῆθος ζωοτροφιῶν, εἶδαν αὐτὸν ἐπερχόμενον μὲ στρατεύμα διὰ νὰ τοὺς διώξῃ. Ἀλλ' οἱ πεινῶντες Ἰσπανοὶ μὲ τοὺς οὐχ ἤττον λιμώττοντας σκύλους των, ὥρμησαν μὲ τόσην μανίαν κατ' αὐτῶν, ὥστε οἱ ἀσθενεῖς Ἀμερικανοὶ δὲν ἐδυνήθησαν ν' ἀντισταθῶσι, καὶ πάνπολλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ὁ δὲ Κασίκης ἐπληγώθη, καὶ οἱ λοιποὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν.

Μετὰ τὴν αἱματώδη ταύτην σκηνὴν ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐκλινον πρὸς εἰρήνην. Ὁ Κασίκης ἐπεμψε τὸν υἱόν του μὲ τροφὰς καὶ μὲ λαμπρὰ δῶρα χρυσοῦ καὶ μαργαρίτων· αὐτῶν δὲ ἡ θεὰ ἐπαρηγόρησε τοὺς Ἰσπανοὺς δι' ὅσας κακοπαθείας ὑπέστησαν. Μετ' οὐ πολὺ ἦλθε καὶ ὁ Κασίκης αὐτὸς, καὶ βλέπων τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἰσπανῶν διὰ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς μαργαρίτας, τοὺς εἰδοποίησεν ὅτι μαργαρίτων μὲν δύνανται νὰ εὔρουν μέγα πλῆθος εἰς νῆσον πέντε μίλια μόνον ἐκείθεν ἀπέχουσιν, χρυσὸν δὲ πάνπολυν εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη. Ἀλλὰ τοῖς ἐσυμβούλευσε πρὶν ἀποπλεύσουν πρὸς ἐκάτερον τῶν μερῶν τούτων νὰ περιμείνουν τὸ τέλος τῆς βροχερᾶς ὥρας τοῦ χρόνου· ὥστε ὕσον ἀπλῆγως καὶ ἂν ἐπεθύμουν οἱ Ἰσπανοὶ τοὺς θησαυροὺς περὶ τῶν ὁποίων ἤκουον, ἐνθυμούμενοι ὅμως ὅσα ἐσχάτως ὑπέφερον, ἠναγκάσθησαν ν' ἀναβάλλουν τὴν κόρεσιν τῆς πλεονεξίας των μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, καὶ παρεκάλεσαν ὅλοι συμφώνως τὸν στρατηγόν

των νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ ἐν τούτοις ὀπίσω εἰς τὴν ἀποικίαν· ἐπειδὴ δὲ οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἀσθενεῖς καὶ νοσοῦντες, ἐβιάσθη ὁ Βαλβόας νὰ συγκατανεύσῃ. Ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσῃ καλῆτερα τὸν τόπον διὰ τοῦ ὁποίου ἦλθε, διευθύνθη εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του δι' ἄλλων οὐχ ἥττον τραχέων καὶ ἀβάτων τόπων, ὅπου προσέπεσεν εἰς μυρίας πάλιν καὶ ἀπεριγράπτους δυσκολίας, καὶ ἠναγκάσθη νὰ πολεμᾷ ἀδιακόπως πρὸς τ' ἀγριώτατα ὄρεινὰ ἔθνη. Τέλος πάντων μὲ δυνάμεις ἐξηντλημένας ἔφθασε πάλιν εἰς τὴν Μαριόπολιν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν συντρόφων τοῦ Βαλβόα ὁ μᾶλλον διακριθεὶς εἰς τὴν ἀξιοσημείωτον ταύτην ἐκστρατείαν, διὰ τε τὴν τόλμην, καὶ διὰ τὴν ἐπιμονὴν του εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἦτον *Πιζάρρος* τις...

Ὅλοι Ἄ! ἄ!

Πατ. Ὅστις κατὰ πρῶτον ἤδη φαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅπου μετ' ὀλίγον θέλει γίνῃ τόσον περιφανής. Αὐτὸς ἦτον...—Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ διακόψω τὴν σειρὰν τῆς διηγήσεώς μου, ὅθεν ἐξακολουθῶ περὶ τοῦ ἀνδρείου Βαλβόα.

Πρὸ παντός ἐφρόνησε κατεπεῖγον νὰ πέμψῃ ὅσον τάχιστα ἀπεσταλμένον εἰς τὴν Ἰσπανίαν πρὸς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον, διὰ νὰ τὸν ἐξιλεώσῃ πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἀγγελίας ὅτι ἀνεκάλυψε τὸν νότιον ὠκεανόν, καὶ διὰ τοῦ πλουσίου μέρους τῶν πολυτίμων λαφύρων τὸ ὁποῖον τὸν ἔστελλε, νὰ τὸν παρακαλέσῃ δὲ συγχρόνως νὰ τὸν πέμψῃ βοήθειαν ὡς χιλίων στρατιωτῶν, διὰ νὰ δυνηθῇ δι' αὐτῆς νὰ κατακτήσῃ τὸ χρυσοφόρον κράτος τῆς Περουβίας περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει θετικωτάτας πληροφορίας.

Ἡ ἐκθεσις του ἠκούσθη μὲ χαρὰν ἀπερίγραπτον. Τὸ ζήτημα τοῦ δυτικοῦ πρὸς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας διάπλου ἐφαίνετο λυθὲν πλέον, καὶ ἐτέρπετο ὁ βασιλεὺς ὅτι εὐρέθη ἡ εὐθεῖα ὁδὸς πρὸς τὸν τόπον, ὅθεν ἦντλουν οἱ Πορτογάλλοι ἀπὸ τινος θησαυροῦς ἐπιφθόνους. Ὅμως—τίς ἤθελε τὸ πιστεύσει—αὐτὴ ἐκείνη ἡ ὑποπτος διάθεσις, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς ἠὺχαρίστησε πρὸς τὸν πρῶτον εὐρετὴν τοῦ νέου κόσμου, αὐτὴ τὸν ἐκίνησε καὶ τώρα εἰς ὁμοίαν

ἀδικίαν πρὸς τὸν Βαλβόαν, διότι καὶ οὗτος τὸν ἐφάνη νοῦς ἐπιχειρηματικὸς κ' ἐπικίνδυνος ἂν διετήρη τὴν διοίκησιν τῶν τόπων ὅσους ἀνεκάλυψε. Ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ ἐξακολουθήσῃ μὲν δραστηρίως ἡ κατὰ τῆς Περουβίας ἐπιχείρισις, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ σταλῇ καὶ ἄλλος τις εἰς τὴν ἀγίαν Μαρίαν, διὰ νὰ διαδεχθῇ τὸν Βαλβόαν εἰς τοῦ τοπάρχου τὴν θέσιν.

Ἰωάννης. Εἶναι φρικτὸν πρᾶγμα πῶς οἱ βασιλεῖς μεταχειρίζονται τοὺς ἀξιοτέρους των ὑπηκόους.

Πατ. Μόνον οἱ βασιλεῖς, ἀγαπητὲ Ἰωάννη;

Ἰωάννης. Ναί· εἰς τὰς ἐλευθέρους πολιτείας, δὲν γίνονται τὰ τοιαῦτα.

Πατ. Δὲν γίνονται; Καὶ ποῦ ἔζη ὁ Μιλτιάδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Σωκράτης καὶ τόσοι ἄλλοι ἀξιόλογοι ἄνδρες, οἵτινες ἦσαν τῆς ἐποχῆς των ὁ στολισμὸς καὶ ἡ πρόνοια; Καὶ ποία ἦτον ἡ τύχη των;

Ἰωάννης. Ναί, ἐκεῖνοι....

Πατ. Πολλάκις σᾶς εἶπα, ὦ τέκνα μου, καὶ πρέπει πολλάκις ἀκόμη νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἄνδρες μεγάλων κ' ἐξόχων πλεονεκτημάτων, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ζοῦν, πρέπει πάντοτε νὰ ἠξεύρουν, ὅτι θέλουν παραγνωρισθῇ ἀπὸ τὸ μωρὸν μέρος τῶν συγχρόνων των, θέλουν φθονηθῇ ἐπομένως καὶ μισηθῇ· ἀλλ' ἀπολαμβάνουν τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην τῶν εὖ φρονούντων καὶ τῶν ἀγαθωτέρων τοῦ ἔθνους, καὶ ἀνταμείβονται ἀπὸ αὐτὴν τὴν καρδίαν των, ἐντρυφῶντες εἰς τὴν συνείδησιν τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῶν ὀρθῶν φρονημάτων, εὐδχιμονοῦν δὲ καὶ εὐφραίνονται ὅσάκις αἴρουν τὴν διάνοιάν των πρὸς τὸν παντόπτην καὶ ἀντχποδότην τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ ἀποζημίωσις δὲν εἶναι μικρά.

Ὡς δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς μεγιστάνους, πρέπει νὰ τοὺς συμπαθῶμεν μᾶλλον παρὰ νὰ τοὺς καταρώμεθα ὅσάκις ἀπατῶνται ὡς πρὸς ἄνδρας πιστοὺς καὶ ἀξιόους· διότι εἰς αὐτοὺς εἶναι πολλὰ δυσκολώτερον, παρὰ εἰς τοὺς ἰδιώτας ἡμᾶς, νὰ διακρίνουν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν· οἱ δυστυχεῖς! ἀναγκάζονται νὰ βλέπουν σχεδὸν πάντοτε μὲ ὄμματα ξένα· πολλάκις περικυκλοῦνται ἀπὸ ὑποκριτὰς, ἠξεύροντας νὰ ὑποκρυφθοῦν τόσον

ἐπιτηδείως ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς τιμιότητος, ὥστε δυσκόλως φαίνεται ὑπ' αὐτὸ ὁ ἀπατκίων. Ἐπειδὴ λοιπὸν λαμβάνουν τὰς πληροφορίας των ὡς πρὸς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ὑπηρεσίας συνεχέστατα διὰ τοῦ στόματος ἢ τοῦ καλάμου τοιούτων ἀλωπέκων φαινακισμένων, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παράξενον ἂν ἀπατῶνται περὶ πολλῶν πραγμάτων· ἂν πολλάκις κρίνουν κακῶς τὰ φρονήματα καὶ τὴν διχγωγὴν τῶν ἀγαθῶν· ἂν κατακρημνίζοντες τοὺς τιμίους, ὑψῶσι συνεχῶς ἀντ' αὐτῶν τοὺς ἀτίμους, διότι ἐκλαμβάνουν τοὺς μὲν ἀντὶ τῶν δέ.

Δημήτριος. Ἄν εἴμην βασιλεὺς, ἤξευρα τ' ἤθελα κάμει.

Πατ. Λέγεμας, τί;

Δημήτριος. Τὸν πρῶτον ὑποκριτὴν ὅστις ἤθελε μὲ εἰπεῖ ψεῦδος ἐν γνώσει, ἤθελα τὸν κάμει ὅ,τι ὁ καλὸς Ἄσμος ἔκαμε τὸν αὐλάρχην τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ἰσπανίας (*).

Πατ. Καὶ πᾶς φίλος τῆς ἀνθρωπότητος ἤθελε σὲ εὐλογεῖ διὰ τὴν ἔμφορνα ταύτην αὐστηρότητα, ἢ δὲ ἀλήθεια καὶ ἡ εὐθύτης ἤθελον εἶσθαι συμπάρεδροί σου. Ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἐμακρύνθημεν ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν μας, καὶ τώρα εἶναι πάρωρα διὰ νὰ τὴν ἀρχίσωμεν πάλιν. Λοιπὸν ὡς αὐρίον!

(*) Τὸν ἔκοψε τὸ ἐν του ὠτίον, πρὸς δικαίαν τιμωρίαν τῶν ἀναισχύντων κολακειῶν του· καὶ πρὸς νουθεσίαν ἄλλων κολάκων ἐφύλαξεν εἰς οἰνόπνευμα τὸ ὠτίον τοῦτο.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΘ'.

Ως ἔφθασε λοιπὸν ἡ ἀκόλουθος ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα τῆς διηγ-
τέως, ἤρχισεν ὁ πατήρ ὡς ἔπεται.

Ὁ σταλὲς διὰ νὰ καθιρέσῃ τὸν Βαλβόαν καὶ νὰ τὸν ἀντι-
καταστήσῃ εἰς τὴν τοπαρχίαν τῆς Δαρείας, ὠνομάζετο Πεδρα-
ρίας. Καὶ ἦτον μὲν καταγωγῆς εὐγενοῦς καὶ τρόπων ἐξηυγε-
νισμένων, ἀλλ' ἡ καρδία του δὲν συνεφώνει μὲ τὰ ἐξωτερικά του
προτερήματα ταῦτα, διότι ἦτον ἀγενὴς καὶ χαμερπῶς, δολερὰ
ἀπόδειξις καὶ τοῦτο ὅτι καταγωγῆς καὶ ψυχῆς εὐγένεια δὲν
συνυπάρχουσι πάντοτε. — Τῷ ἐδόθησαν δεκαπέντε ἐκ τῶν μεγί-
στων πλοίων καὶ στράτευμα χιλίων διακοσίων πολεμιστῶν διὰ
ν' ἀποπερατώσῃ τὴν μεγάλην κατάκτησιν τὴν ὁποίαν ὁ Βαλβόας
εἶχεν ἀρχίσει. Συνετέλεσαν δὲ μετ' αὐτοῦ αὐτοπροαιρέτως καὶ
ὡς χίλιοι πεντακόσιοι εὐγενεῖς Ἰσπανοὶ, διὰ νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ
μετοχὴν εἰς τὸ λαμπρὸν ἐπιχείρημα. Τοιαύτη παρασκευὴ μὲ
βασιλικά ἐξοδα δὲν εἶχε γίνεи ἀκόμη.

Ἄμα εἰσέπλευσεν ὁ ἰσχυρὸς στόλος εἰς τὸν κόλπον τῆς Δα-
ρείας, ἔπεμψεν ὁ Πεδραρίας ἀξιωματικὸν εἰς τὴν ξηρὰν ν' ἀγ-
γείλῃ εἰς τὸν Βαλβόαν τὴν παῦσιν του καὶ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ
εἰς τοπάρχου. Ὁ πεμφθεὶς ἐπρόσμενε νὰ ἰδῇ τὸν ἥρωα περικυ-
κλούμενον ἀπὸ λαμπρότητα ἀνάλογον πρὸς τὰς ἐνδόξους του
πράξεις· νὰ τὸν ἰδῇ ἐναντιούμενον εἰς τὴν βασιλικὴν δι-
ταγὴν, καὶ τολμῶντα νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν θέσιν του διὰ τοῦ
ξίφους· ἀλλ' ἠπατήθη! Πόσον ἐξ ἐναντίας ἐθχύματεν εὐρών τὸν
περίφημον ἄνδρα, τοῦ ὁποίου τὰ πλούτη ἐνομίζοντο ἀναρίθμητα,
ἐνδεδυμένον χονδρὸν βαμβάκερὸν χιτῶνα, ἐμβάδας ἀπὸ φλοιὸν
δένδρου φέροντα, καὶ μετὰ τινων Ἀμερικανῶν ἀσχολούμενον
εἰς τὸ νὰ καλύψῃ μὲ καλάμους τὴν πτωχὴν του καλύβην. Ὁ
ἀξιωματικὸς ἐδίσταζε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ πενιχρῶς ἐνδεδυμένος, ὁ

περὶ ποταπὰ ἀσχολούμενος οὗτος, ἦτον αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ καθ' ὅλην τὴν γῆν περίφημος, ὁ ἀνδρεῖος Βάλβoας· ἀλλ' ἐβεβαιώθη περὶ τούτου, ἰδὼν τὴν γενναιότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐδέχθη τὴν εἶδησιν τῆς ἀδικίας τοῦ βασιλέως του· διότι ἂν καὶ μεγάλως ἐξεπλάγη διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἀχαριστίαν, ἂν καὶ οἱ ἀνδρεῖοί του στρατιῶται (τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶχεν αὐξήσει ἐν τῷ μεταξὺ μέχρι τετρακοσίων διὰ βοηθείας ἐλθούσης ἀπὸ τὴν νῆσον) τὸν παρεκίνουν νὰ ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαιά του διὰ τῶν ὅπλων, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἠθέλησε ν' ἀποδώσῃ ἀπιστίαν ἀντ' ἀδικίας, ἀλλ' ἐκήρυξεν ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὅλη ἡ ἀποικία ὑποτάσσονται εὐσεβάστως εἰς τὴν βασιλικὴν διαταγὴν.

Μετὰ ταῦτα ἀπέβη ὁ ὑπερήφανος διάδοχός του εἰς τὴν ξηράν. Ἀμέσως ὁ Βαλβόας ἦλθε μὲ σέβας πρὸς προὔπαντήσιν του, καὶ τὸν διεβεβαίωσε περὶ τῆς ὑπακοῆς του εἰς ὅσα ὡς τοπάρχης ἤθελε τὸν προστάξει εἰς τὸ ἐξῆς. Ὁ δὲ Πεδραρίας θέλων νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἐθεώρει τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην ὡς ἀπλὴν δεξίωσιν, ἔκρινεν εὐλογον μετ' οὐ πολὺ νὰ τὸν ἀφαιρέσῃ ὅλους τοὺς θησαυροὺς, διὰ τοὺς ὑποίους τόσα ὑπέστη, καὶ τοσάκις ἐξέθεσε τὴν ζωὴν του. Ἡ πρόφασις δὲ τὴν ὁποίαν εὔρεν, ἦτον ὅτι ὁ Βαλβόας ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἄνευ ἀδείας ἐκηρύχθη τοπάρχης, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ μέγα χρηματικὸν πρόστιμον. Ὁ Βαλβόας ἔτρυζε μὲν τοὺς ὁδόντας, βλέπων τοὺς καρποὺς τοῦ πολυκινδύνου ἐπιχειρήματός του περιερχομένους εἰς οὐτιδανὸν ἀνδράριον, τόσον κατώτερον ἑκυτοῦ κατὰ πάντα, ἀλλ' ὑπερενίκησε τὴν ἀγανάκτησιν του καὶ ὑπέφερε καὶ ταύτην τὴν ἀδικίαν.

Ὁ Πεδραρίας ἔφθασεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς βροχερᾶς ὥρας, καθ' ὃν καιρὸν τὸ νοσῶδες ἐκεῖνο κλίμα ἀναπέμπει φαρμακερὰς ἀναθυμιάσεις, καὶ οἱ ὁπαδοί του συνησθάνθησαν μετ' οὐ πολὺ τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν αἰέρος, ὅστις καὶ εἰς τοὺς συνηθίσαντας αὐτὸν ἦτον πολλάκις φθοροποιός. Καθ' ἑκατοντάδας πολλάκις ἀπέθνησκον· οἱ δὲ λοιποὶ, δι' ἑλλειψιν ζωοτροφιῶν εὕρισκοντο εἰς τὴν ἀθλιεστάτην κατάστασιν. Ὅλοι δυσηρεστοῦντο βλέποντες ψευθείσας ὅλας τῶν τὰς ἐλπίδας, κ' ἐπιμόνως παρεκάλουν τὸν τοπάρχην νὰ τοὺς πέμψῃ ταχέως ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα τῶν.

Ἀλλ' αὐτὸς διὰ τὰ τοὺς καθησυχάσῃ μετεχειρίσθη τρόπον ὀλέθριον καὶ εἰς τὴν ἀποικίαν καὶ εἰς ὅλον τὸν δυστυχῇ ἐκεῖνον τοπον· τοῖς ἔδωκε τὴν ἀδειαν νὰ περιφέρωνται εἰς ὅλον τὸν τόπον καὶ νὰ ἐκβιάζουν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τροφὰς καὶ χρυσίον. Τῆς ἀδείας δὲ ταύτης ὠφελήθησαν οἱ Ἰσπανοὶ μὲ ἀπληστον πλεονεξίαν.

Περιτρέχοντες τὸν τόπον μέχρι τῶν ἐσχάτων ὀρίων του, ἐγύμνωνον τὰς καλύβας τῶν ἐγκατοίκων, καὶ προσεφέροντο πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴν ἐσχάτην ἀπανθρωπίαν, χωρὶς νὰ φεισθοῦν οὐδὲ τῶν μερῶν μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Βαλβόας εἶχε συνάψει συνθήκας. Τὸ δ' ἀποτέλεσμα τῶν βιαιοπραγιῶν τούτων ἦτον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς καλητέρους ἐκ τῶν ἀγρίων μῖσος πρὸς ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους τοὺς ὁποίους κατήντησαν νὰ θεωροῦν διὰ τὸν ληστρικὸν καὶ ἀπάνθρωπον χαρακτῆρά των ὡς ἰδιαίτερον γένος τῶν κινδυνωδεστέρων ἀγρίων θηρίων.

Ὁ Βαλβόας ἐθλίβετο βλέπων ἐγγίζουσιν τὴν φθορὰν τῆς ἀποικίας του, τὸν ὀλεθρον τῶν ἐγχωρίων, καὶ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ μεγάλου σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἐμελέτῃ διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Ὑπέφερε μὲν ὅλκας τὰς ἀδικίας, ἀλλὰ τοῦτο τὸν ἐφαίνετο ἀνυπόφορον. Ὅθεν ἐτόλμησε νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν βασιλέα ἔκθεσιν ἐμπεριστατωμένην περὶ τῆς ἀτόπου διαγωγῆς τοῦ Πεδραρίου· καὶ ἐπειδὴ τὰ λεγόμενά του ἔφερον τὸν τύπον τῆς ἀληθείας, ὁ Φερδινάνδος ἐπίστευσεν. Ἀναγνωρίζων δὲ ὅτι ἀπερισκέπτως ἀπέβαλεν ἓνα τῶν δραστηριωτέρων καὶ νουνεχεστέρων ὑπηρετῶν του, καὶ ἀντικατέστησεν αὐτ' αὐτοῦ αὐλικὸν ἄπειρον ἐντελῶς τοιούτων πραγμάτων, ἠθέλησε νὰ διορθώσῃ κατὰ μέρος τὸ σφάλμα του, καὶ ὀνομάσας τὸν Βαλβόαν ὑποτοπάρχην εἰς ὅλους τοὺς κατὰ τὸν μεσημβρινὸν ὠκεανὸν κειμένους τόπους, διέταξε τὸν Πεδραρίαν νὰ τὸν συντρέχῃ εἰς ὅλα τὰ ἐπιχειρήματά του· αὐτὸς δὲ νὰ μὴν ἐπιχειρίζεται τίποτε χωρὶς τῆς συμβουλῆς ἐκείνου. Τοῦτο ἐξῆψεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Πεδραρίου νέαν φλόγην ζηλοτυπίας καὶ μίσους κατὰ τοῦ Βαλβόα. Καὶ δὲν ἐδύνατο μὲν νὰ μὴν ὑπακούσῃ εἰς τὴν βασιλικὴν βούλησιν, ἀλλ' ἡ ὀργή του ἠῤῥξανεν ἀναλόγως τοῦ ἀγῶνος μὲ τὸν ὁποῖον τὴν ἔκρυ-

πτεν. Ὁ Βαλβόας ἐξ ἐναντίας, μόλις ἀναλαβὼν τὸ νέον ἀξίωμα του, ἐλησμόνησεν ὅλα τὰ παρελθόντα μὲ στρατιώτου γενναιοψυχίαν, καὶ ἡσχολεῖτο μόνον περὶ τὰς παρασκευὰς τῆς ἐκτελέσεως τοῦ πρὸ πολλοῦ μελετωμένου σκοποῦ του, δι' οὗ ἤλπιζε νὰ ὑποτάξῃ τὴν πολύχρυσον Περουβίαν εἰς τὸ σκῆπτρον τῆς Ἰσπανίας. Μετ' ἀπεριγράπτους δυσκολίας κατῴρθωσε τέλος νὰ ἐτοιμάσῃ τέσσαρα μικρὰ πολεμικὰ πλοῖα, καὶ νὰ ἐπιβιβάσῃ εἰς αὐτὰ τριακοσίους στρατιώτας, καὶ ἦτον ἕτοιμος ν' ἀποπλεύσῃ μετ' αὐτῶν διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὸ μέγιστον τῶν βασιλείων τοῦ νέου κόσμου.

Ἀλλ' ἐνῷ ἔμελλε νὰ ἐκπλεύσῃ, ἦλθον ἀπεσταλμένοι παρακαλοῦντές τον ἀπὸ μέρους τοῦ Πεδραρίου ν' ἀναβάλῃ δι' ὀλίγον τὴν ἀναχώρησίν του καὶ νὰ ἔλθῃ πρότερον εἰς ῥητόν τινα τόπον εἰς συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ. Ὁ Βαλβόας, ὦν πάσης ὑποψίας μακρὰν, συγκατένευσεν ἀδιστάκτως εἰς τὴν θέλησιν τοῦ τοπάρχου, καὶ μετέβη εἰς τὸ προσδιορισθὲν μέρος· ἀλλὰ μόλις ἔφθασε, καὶ ὁ πονηρὸς Πεδραρίας τὸν ἔρριψεν εἰς δεσμά. Ὁ ἀπατηθεὶς δὲν ἤξευρε τί τρέχει, οὔτε τίς ἦτον ὁ σκοπὸς τοῦ τοπάρχου. Ἀλλὰ δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφιβάλλων. Ὁ Πεδραρίας, τοῦ ὁποίου ἡ μικρὰ καὶ ζηλότυπος ψυχὴ ἐδίψα διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀνδρός, καὶ ὅστις ἐφοβεῖτο, ὅτι ἤθελεν ἀμαυρωθῇ ἐντὸς ὀλίγου τὸ ὄνομά του ἐντελῶς, διώρισε νὰ τὸν κρίνουν ὡς στασιαστὴν κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ὡς κατὰ τοῦ τοπάρχου ὀλεθρία φρονοῦντα, καὶ τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον.

Ὅλοι οἱ ἀποικοὶ, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δικασταὶ, τοὺς ὁποίους μετεχειρίσθη ὡς ὄργανα τῆς ἀπανθρωπίας του, παρεκάλουν τὸ αἰμοβῶρον τέρας νὰ φεισθῇ ζωῆς τοσοῦτον εἰς ὅλους προσφιλοῦς καὶ ἀναγκαίως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ εἰς μάτην! ὁ δυστυχὴς Βαλβόας ἐκομίσθη εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, καὶ ἀπεκεφαλίσθη.

Γεώργιος. Ὡ τῆς ἀχρειότητος!

Ἀριστείδης. Ἀλλὰ τὸ θηρίον ὁ Πεδραρίας, δὲν ἐθανατώθη διὰ τοῦτο;

Πατ. Ὁχι.

Δημήτριος. Ἴσως δὲν ἔμαθεν ὁ βασιλεὺς αὐτὴν τοῦ τὴν πράξιν;

Πατ. ὦ! ναί! Ἀλλ' ἀπὸ ποῖον, καὶ πῶς τὴν ἔμαθεν; Ἀπὸ ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι ἐπεθύμουν τὸν ὄλεθρον τοῦ δραστηρίου Βαλβόα ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ Πεδραρίας. Αὐτοὶ παρέστησαν τὰ πράγματα μὲ τρόπον ὥστε ἐφάνη εὐλογώτατον· ὥστε ὁ φονεὺς, ὅχι μόνον ἔμεινεν ἀτιμώρητος, ἀλλὰ καὶ διετήρησε τὴν τοπαρχικὴν τοῦ ἀξίαν.

Περικλῆς. ὦ! θὰ ἔλαβε ἄλλοῦ τὰ ἐπὶ χεῖρα τῆς κακίας τοῦ.

Πατ. Ἀναμφιβόλως τὰ ἔλαβεν ἐκεῖ, ὅπου ἡ δικαία τοῦ Θεοῦ δίκη βραβεύει πᾶσαν ἄγνωστον ἀγαθὴν πράξιν, καὶ ἀνταποδίδει τὴν ἀνήκουσαν ποινὴν εἰς πᾶσαν ἀτιμώρητον κακὴν πράξιν.

Διὰ τοὺς Περουβίους ἐν τούτοις, τῶν ὁποίων ὁ ὄλεθρος ἦτον ἐπικείμενος, ἡ περίστασις αὕτη ἦτον σωτηριώδης· διότι ἡ ἐπικρεμαμένη εἰς αὐτοὺς δυστυχία ἀνεβλήθη διὰ τινὰ ἔτη ἀκόμῃ. Ὁ μὲν Πεδραρίας δὲν εἶχεν αὐτὸς τὴν τόλμην νὰ ἐπιχειρισθῇ ἐπικίνδυνον ἐκστρατείαν τοιαύτην, πᾶς δὲ ἄξιός καὶ ἱκανὸς τρομάξας τὸ παράδειγμα τοῦ δυστυχικοῦ Βαλβόα, ἐφοβεῖτο νὰ διακριθῇ δι' ἐνδόξων πράξεων ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀρχηγοῦ τοσοῦτον ζηλοτύπου. Διὰ τοῦτο ἡ ἐκστρατεία διὰ τὴν ὁποίαν τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἀνεβλήθη, καὶ περιορίσθησαν οἱ στρατιῶται εἰς τὸ νὰ ληστεύωσι καὶ νὰ δυναστεύωσι μόνον τοὺς Ἀμερικανοὺς ὅσοι κατῴκουν τὸν πορθμὸν τῆς Δαρίας. ὦ! ἂν τοῦλάχιστον ἐξαλείφετο διὰ παντὸς ἐν ταύτῳ ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν βαρβάρων χριστιανῶν ἐκείνων καὶ πᾶσα ἰδέα περὶ τῶν θησαυρῶν τῆς Περουβίας!

Τὸ νοσῶδες τῆς θέσεως τῆς ἀποικίας Μαριοπόλεως, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Πεδραρίου νὰ δοξασθῇ διὰ τινος πράξεως, τὸν ἐκίνησαν νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν νὰ μεταθέσῃ τὴν πόλιν εἰς ἄλλην θέσιν, πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ πορθμοῦ παρὰ τὸν νότιον ὠκεανόν· ἡ αἵτησίς τοῦ εἰσηκούσθη, καὶ οὕτως ἐκτίσθη πόλις, ἡ ὁποία μετὰ ταῦτα ἐξ αἰτίας τοῦ ἐμπορίου τῆς κατέστη μία τῶν ἀξιολογωτάτων εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Ἰωάννης. Βέβαια ἡ Πανάμα!

Πατ. Βέβαια! ιδέτε την ἐδῶ εἰς τὸν μέγαν Κόλπον ὅστις, φέρει τὸ ἴδιον ὄνομα.

Ἰωάννης. Ἐδῶ βλέπω εἶναι τὸ ὄνομα Πανάμα δὲς. Διατί;

Πατ. Εἰς τὸ ἐν μέρος θὰ εὗρης μὲ μικρὰ γράμματα τὴν λέξιν παλαιὰ, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τόπος ὅπου ἔκτισε τὴν πόλιν ὁ Πεδραρίας· ἡ ἄλλη εἶναι ἡ νεωτέρα ὁμώνυμος πόλις.

Πέτρος. Λοιπὸν ὑπάρχουν δύο πόλεις Πανάμα;

Πατ. Ὅχι· εἰς τὴν παλαιὰν Πανάμαν εἰσέβαλε πρὸ ἐνὸς αἰῶνος κ' ἐπέκειντο Ἄγγλος πειράτης Μοργάνος καλούμενος, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐλεηλατήθη καὶ κατεκάη. Ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀνοικοδομηθῇ, ἐκρίθη καταλληλότερον νὰ κτισθῇ εἰς ἄλλην θέσιν, κατὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τὸν ὁποῖον οἱ Ἰσπανοὶ ὠνόμασαν *Μέγαν Ποταμόν* (*Rio grande*), καὶ οὕτω συνέστη ἡ σημερινὴ Πανάμα.

Σᾶς εἶπα ὅτι ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν μία τῶν πρωτίστων ἐμπορικῶν πόλεων τῆς Ἀμερικῆς. Ἀλλὰ διατί; Διότι ἦτον τὸ μόνον ἐμπορεῖον ὅλων τῶν πολυτίμων πραγμάτων ὅσα ἐστέλλοντο ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νότιον Ἀμερικὴν, καθὼς καὶ τῶν στελλομένων ἐκεῖθεν εἰς τὴν Εὐρώπην. Οἱ ἔμποροι τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Χιλὶ ἔπεμπον τὸ χρυσίον, τοὺς μαργαρίτας, τὸ κάκαον, τὴν κίαν καὶ ἄλλα διάφορα προϊόντα τῆς νοτίου Ἀμερικῆς εἰς τὴν Πανάμαν, ἐκεῖθεν δὲ διὰ ξηρᾶς ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ εἰς τὸν *Ὠραῖον Λιμένα* (*Porto bello*)· ἐδῶ εἰσέπλεον τὰ εὐρωπαϊκὰ πλοῖα φορτωμένα μὲ πραγματείας, αἱ ὁποῖαι μετεφέροντο ὁμοίως διὰ ξηρᾶς εἰς Πανάμαν, κ' ἐκεῖθεν μετεκομίζοντο εἰς Περουβίαν καὶ εἰς Χιλί. Ἡ Πανάμα ἦτον λοιπὸν τότε τὸ μόνον κοινὸν κέντρον τοῦ μεγάλου τούτου ἐμπορίου μεταξὺ Εὐρώπης καὶ τῆς Ἰσπανικῆς νοτίου Ἀμερικῆς, καὶ ἤμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσον μεγάλα ἐμπορικὰ ὑποθέσεις ἐνεργοῦντο τότε ἐκεῖ.

Λικόλαος. Καὶ τώρα δὲν εἶναι τὸ ἴδιον;

Πατ. Ὅχι ὅλως διόλου· διότι, ἀφ' ὅτου ἐκυρίευσαν οἱ Ἄγγλοι τὴν Ἰαμαϊκὴν, ἤρχισαν δ' αὖ τοῦ λαθρεμπορίου εἰς τὰ παράλια τῆς στερεᾶς νὰ ζημιοῦν μεγάλως τῶν Ἰσπανῶν τὸ ἐμπόριον.

Ἀνδρέας. Τί ἐστὶ λαθρεμπόριον;

Πατ. Εἰς πολλοὺς τόπους, Ἀνδρέα, ἡ Κυβέρνησις αὐτῶν ἐνέκρινε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰσαγωγὴν πραγματειῶν τινων ἐπὶ βαρεῖα ποινῇ, ἢ διότι δὲν θέλει διόλου νὰ πωλῶνται τοιαῦτα εἶδη εἰς τὴν ἐπικράτειάν της, ἢ διότι θέλει ν' ἀπολαμβάνῃ αὕτη μόνη τὴν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ πωλήσεώς των ὠφέλειαν. Τὰ τοιαῦτα εἶδη καλοῦνται ἀπηγορευμένα, καὶ ὁ θέλων νὰ εἰσάξῃ αὐτὰ βιάζεται νὰ πράξῃ τοῦτο λαθραίως· διὰ τοῦτο ὁ τοιοῦτος τοῦ ἐμπορεύεσθαι τρόπος ὠνομάσθη λαθρεμπόριον.

Ἄλλοι πάλιν λαθρέμποροι περιπλέουσι τὸ ἀκρωτήριο Κέρας ἢ Ὀρνον—ἡξεύρετε ποῦ κεῖται βεβαίως.

Τινὲς συγχρόνως. Ὡ! ναί! Μάλιστα· ἐκφῖ κάτω, εἰς τὸν Τόπον τοῦ Πυρὸς ὑπὸ τὴν Ἀμερικὴν!

Πατ. Ὡσαύτως πλέουσι καὶ διὰ τοῦ Μαγελλανικοῦ πορθμοῦ, ὅστις, ὡς ἡξεύρετε, διαιρεῖ τὸν Τόπον τοῦ Πυρὸς ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν· ἀναβαίνουν ἔπειτα τὸν νότιον ὠκεανὸν, ἕως ὅτου φθάνουν εἰς μέρος ὅπου ἀποβιβάζουν τὰς πραγματείας των κρυφίως εἰς τὴν ξηράν, καὶ ἀνταλλάττουν αὐτὰς μὲ ἄλλας. Καὶ ἔχουν μὲν οἱ Ἰσπανοὶ τινὰ πλοῖα, ἀκταιωροὺς συνήθως καλούμενα καὶ διωρισμένα νὰ περιπλέωσι περὶ τὰς παραλίας, διὰ νὰ συλλαμβάνουν τοὺς λαθρεμπόρους, ἀλλ' αὐτοὶ ἡξεύρουν νὰ προφυλάττωνται τοιουτοτρόπως, ὥστε ὅταν οἱ ἀκταιωροὶ μακρύνωνται, τότε μόνον αὐτοὶ προσορμίζονται. Ἀκόμη δὲ μεγαλητέραν ζημιαν ὑπέφερε τὸ Ἰσπανικὸν ἐμπόριον, διὰ τῆς ἐν Οὐτρέχτῃ εἰρήνης, διὰ τῆς ὁποίας ἔπαυσε . . . ποῖος πόλεμος;

Τινὲς. Ὁ Ἰσπανικὸς περὶ διαδοχῆς.

Πατ. Τῷ ὄντι! Διὰ ταύτης τῆς εἰρήνης ἠναγκάσθησαν πρῶτον νὰ ὑποσχεθοῦν οἱ Ἰσπανοὶ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, ὅτι θ' ἀγοράζωσιν ὅλους τοὺς δούλους παρ' αὐτῶν, ὅσων ἤθελον ἔχει ἀνάγκην εἰς τὴν Περουβίαν, καὶ δεύτερον νὰ τοῖς ἐπιτρέψουν, νὰ πέμπωσιν ἑτησίως ἐν πλοῖον, μεγέθους πεντακοσίων τόννων, φορτωμένον μὲ πραγματείας εἰς πᾶσαν ἐμπορικὴν πανήγυριν, γινομένην εἰς τὴν Ἰσπανικὴν Ἀμερικὴν. Ὁ τελευταῖος οὗτος ὅρος ἐφάνη κατ' ἀρχὰς ἀσήμεντος, ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ τὸν κατέστησαν σπουδαῖον· διότι ἀντὶ τοῦ συμφωνηθέντος πλοίου πεντακοσίων τόννων, ἔστειλον ὀλίγον κατ'

ὀλίγον μέχρι χιλίων τόνων· καὶ διὰ τὰ γεμίζουν ὅλας τὰς γωνίας τοῦ πλοίου μεπρατείας, τὰς ζωοτροφίας διὰ τοὺς ἐπιβάτας μετεκρήμιζον ἐπὶ ἄλλων πλοίων τὰ ὅποια συνώδευον τὸ ἐμπορικόν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκόμῃ ἔφερον πραγματείας, αἱ ὅποια ἐπὶ τῆς πανηγύρεως μετεκρήμιζοντο κρυφίως εἰς τὸ ἐμπορικόν, καὶ οὕτως ἐφαίνοντο ὥς νὰ ἐκομίσθησαν ὅλαι αἱ πραγματεῖαι ἐπ' αὐτὸ, καὶ ὥς νὰ πωλῶνται ἀπ' αὐτὸ μόνον.

Ταῦτα πάντα, καὶ ἰδίως ἡ τοσοῦτον αὐξήσασα θαλασσοπλοΐα τοῦ νοτίου ὠκεανοῦ, ἐπέφερον μεγάλην ζημίαν εἰς τὸ Ἰσπανικὸν ἐμπόριον τῆς Δαρίας, καὶ ἡ Πανάμα, καὶ ὁ Ὠραῖος Λιμὴν, δὲν εἶναι πλέον λαμπρὰ ἐμπορεῖα ὥς ἄλλοτε.

Γεώργιος. Πάλιν ἄφησεν ὁ πατὴρ τὴν ἱστορίαν του.

Πατ. Ἐχεις δίκαιον, Γεώργιε! Τὴν ἄφησα, καὶ διὰ τὰ τὴν εὔρω πάλιν ἔχω ἀνάγκην καιροῦ. Λοιπὸν αὖριον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ Μ'.

Πατήρ. Λοιπὸν, παιδιά, ἰδοὺ εἶμαι πάλιν ὅπου χθὲς ἤμην ὅταν παρεδρόμῃσα· ἂν θέλετε, ἅς προχωρήσωμεν κατ' εὐθείαν ὁδόν.

Ὅλοι. Ναὶ, ναὶ, πάτερ.

Πατ. Ὁ Πεδρὸς ἀσχολούμενος ἐπὶ τινα ἔτη εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῆς πόλεώς του καὶ εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῶν δυστυχῶν ἀγρίων, ὅσοι κατέκουν τὸν μακρὸν ἰσθμὸν μεταξὺ τοῦ νοτίου καὶ τοῦ βορείου ὠκεανοῦ, παρημέλησεν ἐντελῶς τὸ σχέδιον τοῦ Βαλδóa περὶ κατακτήσεως τῆς πολυχρύσου Περουβίας, καὶ μόνον κατὰ τὰ 1524, τούτέστι ἐξ ἔτη μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Μεξικανῶν, ἐγένετο πάλιν λόγος περὶ τοῦ σχεδίου τούτου· καὶ ἰδοὺ ἔφθασα καὶ ἐγὼ τέλος πάντων εὐτυχῶς εἰς τὸ μέρος ὅθεν ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ ἡ παροῦσα διήγησίς μου.

Ἀλέξανδρος (ζωηρῶς). Τώρα πλέον θὰ μᾶς διηγηθῇς περὶ τοῦ Πιζάρρου;

Πατ. Τώρα περὶ αὐτοῦ!

Ὅλα. Ὡ! ὦ!

Πατ. Ἀλλὰ φεῦ! Τέκνα μου . . . πρέπει νὰ σᾶς τὸ προειπῶ, διὰ νὰ μὴ ψευσθῇτε εἰς τὰς ἐλπίδας σας· ὁ ἥρως μας οὗτος δὲν εἶναι τοιοῦτος, ὥστε νὰ τὸν ἀγαπήσητε.

Ὅλοι. Ὡ!

Πατ. Ἀληθῶς θέλει σᾶς ἐκπλήξῃ πολλάκις διὰ τῆς σπικνίας ἐπιμονῆς του, διὰ τῆς ἀκαταβλήτου ὑπομονῆς του εἰς τὰ δεινὰ, καὶ διὰ τῆς λεοντίου καὶ ἀκαταμαχήτου ἀνδρείας του· ἀλλὰ τί ὠφελοῦν τὰ λημπρὰ ταῦτα προτερήματα, ὅταν δὲν συνοδεύωνται καὶ ἀπὸ εὐθύτητα, καθαρὰν καρδίαν ἀγαλότητα, καὶ φιλανθρωπίαν ἐνεργητικὴν; Τὶ εἶναι ἄλλο, εἰμὴ μάχαιρα εἰς χεῖρα ἐρμανοῦς, ὅστις ἀντὶ νὰ τὴν μεταχειρίζεται δὲ νὰ διανέμῃ τὸν

ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, πληγώνει μᾶλλον δι' αὐτῆς ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους; Ἀλλ' ὅμως διὰ νὰ πεισθῇτε ἐνδομύχως περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, καὶ διὰ νὰ μάθητε αὐτηκόως ἐκ τῆς τρομερᾶς ταύτης ἱστορίας, ὅτι χωρὶς εὐθύτητος καὶ ἀγαθότητος τῆς καρδίας οὔτε τὰ λαμπρότερα προτερήματα δύνανται νὰ μᾶς καταστήσουν ἀγαπητοὺς εἰς τοὺς συναδελφούς μας, διὰ τοῦτο σᾶς ἐκθέτω μίαν τῶν τρομερωτάτων εἰκόνων, ἀφ' ὅσας δῆποτε ἡ ἱστορία μᾶς παριστᾷ, εἰκόνα κεχαραγμένην μὲ αἶμα καὶ δάκρυα. Θέλει μὲν τρέμει ἡ χεὶρ μου ὅσάκις βιάζωμαι ν' ἀνασύρω τὸ παραπέτασμα ἐνώπιον σκηνῶν τρομερῶν· ἀλλ' οὐχ ἥτιον πεποιθότως θέλω τὸ ἀνασύρειν, διότι πεποιθότως τολμῶ νὰ ἐλπίσω, ὅτι ὅσάκις ἀκούητε τοιαύτην τινὰ σκηνὴν, θέλετε ἀνανεοῖ τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ μὴ πλανηθῇτε ποτὲ ἀπὸ φιλοδοξίαν ἢ φιλαργυρίαν εἰς πράξεις τὰς ὁποίας τὸ συνειδῶς σας ἀποδοκιμάζει, ἀλλ' εἰς ὅλα τὰ ἔργα σας νὰ ὁδηγῇσθε πάντοτε ἀπὸ νοῦν πεφωτισμένον καὶ εὐμενῆ καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς φιλανθρωπικῆς θρησκείας. Ταῦτα ἐλπίζων, προχωρῶ εἰς τὸν λόγον μου.

Μεταξὺ τῶν κατοικησάντων τὴν Πανάμαν μετὰ τοῦ Πεδραρίου ὑπῆρχον τρεῖς ἐξοχοὶ ἄνδρες, εἰς τοὺς ὁποίους θέλομεν προσηλώσει εἰς τὸ ἐξῆς ὅλην τὴν προσοχήν μας. Ὁ μὲν ὠνομάζετο Φραγκίσκος Πιζάρρος, ὁ δὲ Διέγος δὲ Ἀλμάγρος, καὶ ὁ τρίτος Φερδινάνδος δὲ Λούκης. Περὶ τοῦ πρώτου ἠκούσαμεν ἤδη τινὰ, περὶ δὲ τοῦ τρίτου πρέπει νὰ ἡξεύρωμεν ὅτι ἦτον ἱερεὺς, κερδίσας εἰς τὴν Μαριόπολιν, δὲν ἡξεύρω μὲ ποῖα τεχνάσματα, μέγιστον πλοῦτον.

Ὁ Πιζάρρος ἦτον νῶθος υἱὸς εὐγενοῦς Ἰσπανοῦ καὶ ἀχρείας τινὸς γυναικὸς. Ὁ ἀγενὴς πατὴρ του δὲν ἐφρόντισε παντάπασιν διὰ τὴν ἀνατροφὴν του, ἡ δὲ ἀναίτητος μήτηρ του, μὴ λαβοῦσα ποτὲ ἀγωγὴν ἢ ἰδίαν, δὲν ἐδύνατο νὰ δώσῃ οὐδ' εἰς τὸν υἱὸν τῆς, ὅστις διὰ τοῦτο ἠῤῥξησεν ὡς ἄγριον ἀπεριποίητον καὶ ἀτημέλητον φυτὸν, χωρὶς παιδείας, καὶ χωρὶς χειραγωγίας πρὸς τὸ ἀγαθόν. Ἐπὶ τῆς παιδικῆς καὶ τῆς νεανικῆς ἡλικίας του ἔβοσκε χοίρους, ὥστε δὲν εἶναι διόλου παράδοξον ἂν ἡ καρδιά του

δὲν μετεῖχε ποσῶς τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ φιλανθρωπίας, τὰ ὅποια ἐπιμελὴς καλλιέργεια μόνον ἐμφυτεύει εἰς τὰς καρδίας ἐπὶ τῆς πρώτης μας ἡλικίας.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ἐκινεῖτό τι ἐντός του προτρέπον αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν εὐτελῆ τοῦτον βίον, καὶ ν' ἀποβλέψῃ εἰς ἀνώτερα, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἔξευρεν οὔτε ν' ἀναγινώσκῃ, οὔτε νὰ γράφῃ. Ὅθεν ἀφίνων ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοὺς χοίρους του, γίνεται στρατιώτης. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ βίου ἐστενοχωρεῖτο τὸ φιλόδοξον καὶ ἀνήσυχον πνεῦμά του, καὶ ἤθελε μεγαλητέραν ἐνέργειαν καὶ πλατύτερον στάδιον· δι' ὃ μύλις ὑπηρετήσας ἔτη τινὰ, ἔστρεψεν, ὡς ὅλοι τοῦ καιροῦ του οἱ πολυπράγμονες, τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸ μέγα θέατρον τοῦ νέου κόσμου, καὶ δὲν ἡσύχασε πρὶν ἢ μετέβῃ ἐκεῖ.

Εὐρισκόμενος ἀκόμη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Βαλβόα, τοσοῦτον διεκρίθη εἰς πᾶσαν κινδυνώδη περίστασιν, ὥστε μ' ὅλην του τὴν ἀμάθειαν, ἐκρίθη ἄξιος νὰ λάβῃ στρατηγοῦ θέσιν. Τὸ ῥωμαλαῖόν του σῶμα ὑπέφερεν εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον πᾶσαν ταιπωρίαν· ἡ ἀπτόητος καρδία του δὲν ἐγνώριζε φόβον· εἰς τοὺς κινδύνους ἦτον ὁ πρῶτος. Ἐνέτεινε δ' ὅλας τὰς ψυχικὰς δυνάμεις διὰ ν' ἀναπληρώνῃ τὴν ἔλλειψιν τῆς παιδείας διὰ τῆς προσοχῆς καὶ τῆς σκέψεως. Ἐννοήσας δὲ ὅτι τὸ μόνον δυνάμενον νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν εὐτελειαν τῆς γεννήσεώς του ἦτον ὁ νοῦς, ἡ τόλμη καὶ ἡ ἐπιμονὴ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν χρεῶν του, προσεπάθησεν εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ διακριθῇ διὰ τῶν μέσων τούτων, καὶ ἐπέτυχεν. Ὁ χοιροβοσκὸς ἔγινεν ἀνὴρ ὅστις ἐφαίνετο γεννηθεὶς διὰ νὰ ἄρχῃ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ νὰ κατέχῃ μίαν τῶν ἀνωτέρων θέσεων μεταξὺ τῶν συγχρόνων του.

Ὁ Ἀλμάγρος ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη σχεδὸν καθὼς ὁ Πιζάρρος· διότι ὁ μὲν ἦτον αἰτχοβοίου γυναικὸς τέκνον, ὁ δὲ παιδίον ἐκθετον, ἐκ τῶν δυστυχῶν δηλαδὴ ἐκείνων παιδίων, τὰ ὅποια ἅμα γεννηθέντα, ρίπτονταί που ἀπὸ γονεῖς ἢ παρὰ φύσιν ἀφιλοστόργους ἢ παντελῶς πέννητας καὶ στερουμένους τῶν τρόπων τοῦ νὰ τὰ θρέψωσι, διὰ νὰ εὐρεθῶσι καὶ ἀνατραφῶσιν

ὑπὸ ἄλλων εὐσπλάγχχνων ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἔγινε στρατιώτης, καὶ αὐτὸς ἡσθάνθη ῥοπὴν πρὸς ἀνώτερα, καὶ αὐτὸς διὰ νὰ διακριθῇ ἦλθεν ὁμοίως εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Ὁμοιάζεν ἀκόμη τὸν Πιζάρρον κατὰ τὴν ῥώμην τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, κατὰ τὴν τόλμην τὴν εὐσθένειαν καὶ τὴν ἀκάματον δραστηριότητα· ἀλλ' ἦτον πολὺ ἀνώτερος αὐτοῦ κατὰ τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν, τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν εἰλικρίνειαν. Αἱ καλαὶ αὐταὶ ἀρεταὶ ἦσαν κατὰ δυστυχίαν ξέναι εἰς τὸν Πιζάρρον, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν περίσκεψις κατήντα πανουργία πολλάκις, ἡ δ' ἀνώτερα του σύνεσις μετέπιπτεν ὅχι σπανίως εἰς ὑπόκρισιν καὶ εἰς δόλον.

Περὶ τοῦ ἱερέως Λούκου προκρίνω νὰ μὴ σᾶς ὁμιλήσω, ἐκτὸς μόνον ὅπου δὲν θελεῖ μὲ εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἀποφύγω διότι τίς νὰ ἰδῇ τὸν ἀπόστολον τῆς εἰρήνης, τὸν κληθέντα νὰ κηρύττῃ τὴν ἡπίαν διδασκαλίαν τοῦ φιλανθρώπου Ἰησοῦ, ἀνάπτοντα διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλόδοξον λύσσαν τὴν δαῖδα τοῦ πολέμου καὶ πυρπολοῦντα ἐν ὁλόκληρον δυστυχὲς μέρος τοῦ κόσμου, καὶ δικαίως νὰ μὴν ἀγανακτήσῃ, καὶ βδελυττόμενος νὰ μὴν ἀποστρέψῃ τὰ βλέμματά του; Ὡ τῆς ἀνεξάλειπτου αἰσχύνης! Ἡ τῶν τεθλιμμένων παρήγορος· ἡ τοὺς ταλαιπωρουμένους στηρίζουσα, ἡ θρησκεία νὰ ἔχῃ μεταξὺ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν κηρύκων τῆς τοιαῦτα ἐκτρώματα, τοιούτους παρὰ φύσιν ἀνθρώπους!

Ἰδοὺ ποία ἦτον ἡ φοβερά τριανδρία ἣτις προέκυψεν ἀπὸ τὸν βόρβορον πρὸς ὄλεθρον τῶν δυστυχῶν Περουβίων. Οὗτοι συνεφώνησαν μεταξὺ των νὰ καταθέσῃ ἕκαστος ὅλην του τὴν περιουσίαν διὰ τὸν προκείμενον ὀπλισμόν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Πιζάρρος δὲν εἶχε νὰ συνεισφέρῃ ὅσα οἱ ἄλλοι, ἐπεφορτίσθη τὸ δυσχερέστερον καὶ κινδυνωδέστερον μέρος τοῦ ἔργου, νὰ ὁδηγήσῃ δηλαδὴ αὐτοπροσώπως τὴν μικρὰν στρατιωτικὴν δύναμιν ἣτις ἔμελλε νὰ ἐκστρατεύσῃ πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἀνατροπὴν τοῦ βασιλείου τῶν Περουβίων. Ὁ Ἀλμάγρος ἀφ' ἐτέρου ὑπεσχέθη νὰ τῷ φέρῃ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν βοήθειαν, ζωοτροφίας καὶ πολεμεφόδια. Ὁ δὲ ἀποτρόπαιος ἱερεὺς, ὅλας τὰς μαστρωπικὰς πανουργίας γνωρίζων, ἐνεκρίθη νὰ μείνῃ εἰς τὴν Πανάμαν διὰ νὰ κολακεύῃ τὸν

τοπάρχην καὶ νὰ φροντίζῃ καὶ περὶ ὅλων τῶν λοιπῶν ἀναγκῶν τοῦ ληστρικοῦ των δεσμοῦ.

Ἄμα ἐδόθη τοῦ τοπάρχου ἡ ἄδεια, τὸ κάθαρμα τῶν ἱερέων προέβη εἰς πρᾶξιν τὴν ὁποίαν ἠθέλετε καταγελάσει ὡς ἄτοπον, ἐὰν δὲν ἦτον μᾶλλον βδελυρὰ παρὰ ἄτοπος. Ἐλθὼν μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐλειτούργησεν ἐπισήμως κατὰ τὸ καθολικὸν δόγμα, καὶ θλάσας τὸν ἄρτον τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ καθολικοὶ ἀντὶ τῆς μεταλήψεως, ἐμέρισεν αὐτὸν εἰς τρία, ἐκράτησεν ἓν μέρος δι' ἐχυτὸν, καὶ ἔδωκε τὰ ἄλλα δύο εἰς ἕκαστον τῶν συνεταίρων του, συνδέων (ὡς λέγει σεβάσμιός τις συγγραφεὺς) ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς εἰρήνης τὸν εἰς ἀρπαγὴν καὶ σφαγὴν μόνον ἀφηρῶντα δεσμὸν των.

Τίς δὲν φρίττει βλέπων τὴν θρησκείαν, ἥτις ἔπρεπε νὰ εἶναι βάσις τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν ἀνθρώπων, ἐξευτελιζομένην πολλάκις εἰς ὄργανον κακίας καὶ ἀπανθρωπίας ἀπὸ ὑποκριτὰς καὶ τυχοδιώκτας;

Ἡ λαμπρὰ παρασκευὴ ὅλη διὰ τῆς ὁποίας ἐμελέτων ν' ἀνατρέψουν τὸ μεγαλήτερον βασίλειον τοῦ νέου κόσμου συνίστατο εἰς ἓν καὶ μόνον πλοῖον, φέρον μόνον ἕκατὸν δώδεκα ἐπιβάτας. Μὲ τὴν ἀθλίαν ταύτην στρατιωτικὴν δύναμιν ἤγειρεν ὁ Πιζάρρος τὴν ἄγκυραν κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην Νοεμβρίου 1505 ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Πανάμης καὶ διευθύνθη πρὸς μεσημβρίαν.

Εἰς τὸ ἐξῆς, παιδίᾳ, μᾶς εἶναι ἀναγκαῖος ὁ Γεωγραφικὸς πῖναξ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς· διὰ τοῦτο ἰδοὺ σᾶς τὸν ἐκάρφωσα εἰς τὸν τοῖχον. Ἀρχεται, καθὼς βλέπετε, ἀπὸ τὸν ἰσθμὸν τῆς Δαρίας, καὶ ἐκτείνεται κάτω ἕως εἰς τὴν γῆν τοῦ πυρὸς, εἰς τὸ μεσημβρινὸν πέρας τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ πλησιέστερος τόπος πρὸς τὴν Δαρίαν εἶναι, καθὼς ἴξεύρετε, καὶ καθὼς ἡμπορεῖτε νὰ τὸν ἰδῇτε πάλιν ἐδῶ, ἡ — — —

Νικόλαος. Ἡ Στερεὰ Γῆ, ἡ Τέρρα Φέρμα.

Πατ. Ἡ Τιέρρα Φέρμα, καθὼς προφέρουν οἱ Ἰσπανοί. Ἐπειτα ἔπεται.....

Ἀλέξανδρος. Ἡ Περουβία.

Πατ. Ἐπειτα....

Ὅλοι. Τὸ Χιλί! ἔπειτα ἡ Μαγελλανία.

Ἰωάννης. Διαχωριζομένη διὰ τοῦ Μαγελλανικοῦ πορθμοῦ ἀπὸ τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, ἡ Τιέρρά δελ Φουέγο.

Χαράλαμπος. Διὰ τί ὀνομάζε-ται Γῆ τοῦ Πυρός;

Πατ. Διότι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὴν ἀνεκάλυψαν εὔρον εἰς αὐτὴν πυρίπνοα ὄρη.

Ἀριστείδης. Καὶ δὲν ὑπάρχουν πλέον αὐτά;

Πατ. Τὰ ὄρη ὑπάρχουν βέβαια πάντοτε, ἀλλὰ φαίνεται δὲν πνέουν πλέον πῦρ καθὼς ἄλλοτε· διότι οἱ ἐσχάτως τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπισκεφθέντες θαλασσοπόροι δὲν ἀναφέρουν τίποτε περὶ αὐτῶν, καθόσον ἤξεύρω. Δυστυχῶς διὰ τοὺς τολμητίας μας ἡ ποιότης τοῦ κλίματος τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς ἦτον τότε ἀκόμη τόσο ὀλίγον γνωστὴ, ὥστε ἤρχισαν τὸν πλοῦν των εἰς τὸν πλέον ἀναρμόδιον καιρόν.

Ἰωάννης. Πῶς τοῦτο;

Πατ. Διότι ἐκίνησαν καθ' ὃν καιρόν οἱ περιοδικοὶ ἄνεμοι ἔπνεον ἀπὸ τὸ μέρος πρὸς ὃ διευθύνοντο.

Ἰωάννης. Ἐνόμιζα, πάτερ, ὅτι μεταξὺ τῶν τροπικῶν πνέει πάντοτε ὁ αὐτὸς ἄνεμος, ὁ κχλούμενος ἐτησίας· καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο κεῖται μεταξὺ τῶν τροπικῶν.

Πατ. Ἀληθέστατα! Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἤξεύρης, Ἰωάννη, ὅτι οἱ συνεχεῖς αὐτοὶ ἄνεμοι πνέουν μόνον εἰς τὸ μέσον τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ, ὅχι δὲ καὶ εἰς τὰς παραλίας τῆς στερεᾶς. Ἐὰν θέλητε, τέκνα μου, νὰ προσηλώσητε ὀλίγον τὴν προσοχήν σας, θέλω σᾶς περιγράψει λεπτομερέστερον τοὺς διαφόρους ἀνέμους οἵτινες περιπνέουν τὸ ἡμισφαίριόν μας.

Οἱ πλεῖστοι. Ὦ! ναὶ, ναὶ, πάτερ.

Πέτρος. Πρὸ πάντων ἐγὼ θὰ χαρῶ, διότι ἀκόμη δὲν καλοῦ- ξεύρω τί εἶναι ἐτησίας, τί περιοδικός, καὶ τί, πᾶς ἄλλος ἄνε- μος, περὶ τῶν ὁποίων ἀκούω νὰ γίνεται πάντοτε λόγος.

Πατ. Προσεξατε λοιπὸν, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ τὸ ἐνοήσητε. Μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τινὰς μοίρας ἀκόμη πρὸς βορρᾶν καὶ νότον, πνέει εἰς τὸν μέγαν Ὠκεανὸν δι' ὅλου τοῦ ἔτους χωρὶς διακοπῆς ὁ αὐτὸς πάντοτε ἄνεμος. Καὶ ὅπου μὲν ὁ ἥλιος ἵστα-

ται κατὰ κάθετον ἐπὶ τὴν γῆν, ἐκεῖ ὁ ἄνεμος οὗτος εἶναι ἐν-
τελῶς ἀνατολικός· ὀλίγον δὲ πρὸς βαρρᾶν, κατὰ τὸν τροπικὸν
τοῦ Καρκίνου, γίνεται ἀνατολικοβόρειος, καὶ κατωτέρω πρὸς
μεσημβρίαν, κατὰ τὸν τροπικὸν τοῦ Αἰγοκαίρου, ἀνατολικονό-
τιος. Οὗτος εἶναι ὁ καλούμενος ἐτησίας ἄνεμος, ὅστις ὁμῶς,
ὡς εἶπον, πνέει μόνον εἰς τὸ μέσον τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ, παύει
δὲ ἕως ἑκάτον, καὶ εἰς ἄλλα μέρη ἕως εἰς τριάκοντα μίλια
μακρὰν τῶν παραλίων τῆς στερεᾶς.

Ἰωάννης. Τώρα ἐννοῶ δι τι διαιροῦνται αἱ μικραὶ Ἀντίλλαι
νῆσοι εἰς προσηγμένους καὶ εἰς ἐπηγμένους.

Πατ. Λέγε, νὰ ἰδῶμεν.

Ἰωάννης. Προσηγένοι, πιστεύω, ὀνομάζονται, διότι ὁ ἐτη-
σίας πνέει ἕως εἰς αὐτάς· καὶ ἐπηγένοι αἱ πλησιέστεραι εἰς τὴν
γῆν, διότι ὁ ἄνεμος παύει πρὶν φθάσῃ ἕως εἰς αὐτάς.

Πατ. Ἀκούετε, σεῖς οἱ λοιποί; Προσέξατε εἰς τοῦτο, διότι
ἴσως δὲν θὰ συμπέσῃ νὰ γίνῃ πάλιν περὶ τούτου λόγος.

Πέτρος. Ἀλλὰ τίς εἶναι ἄρα ἡ αἰτία τῶν ἐτησίων ἀνέμων;

Πατ. Καὶ αὐτὴν ἐλπίζω νὰ σᾶς τὴν ἐξηγήσω καταληπτῶς!
Τὶ ἀκολουθεῖ ὅταν ἀνοίγητε ἐν καιρῷ χειμῶνος τὴν θύραν ἢ τὸ
παράθυρον θερμοῦ θαλάμου;

Πέτρος. Ὁρμᾷ διὰ μιᾶς πολὺς ψυχρὸς ἀήρ εἰς αὐτόν.

Πατ. Καὶ πόθεν ἄραγε τοῦτο;

Ἰωάννης. Ὡ! ὁ πατήρ μᾶς τὸ ἐξήγησεν ἄλλοτε. Τοῦτο
προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ θερμὸς ἀήρ τοῦ κοιτῶνος εἶναι πολὺ
ἁραιότερος, ὅθεν καὶ πολὺ λεπτότερος κ' ἐλαφρότερος ἀπὸ τὸν
ἐκτὸς τοῦ κοιτῶνος ψυχρὸν, διὰ τοῦτο δὲν δύναται ὁ θερμὸς ν'
ἀντισταθῇ εἰς ἐκεῖνον, καὶ ἐπομένως ὁ ψυχρὸς εἰσέρχεται μὲ
ὁρμὴν, ὡς ἀνοιχθῇ ἡ θύρα.

Πατ. Βέβαια! λοιπὸν ἰδοῦ, παιδία, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καθ'
ἐκάστην καὶ μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων. Εἰς τὸ μέρος
τοῦτο ἴσταται ὁ ἥλιος, ἄλλοῦ μὲν ἐντελῶς, ἄλλοῦ δὲ σχεδὸν
κατὰ κάθετον. Διὰ τοῦτο ὁ ἀήρ μεταξὺ των τροπικῶν πρέπει
νὰ θερμαίνεται πολὺ περισσότερον παρὰ πᾶς ἄλλος ἀήρ ἐκτὸς
αὐτῶν ἐπὶ τὸν ὁποῖον αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες πίπτουν πλαγίως. Ἀλλ'

ὅσον περισσότερον θερμαίνεται ὁ ἀήρ οὗτος, τόσον μᾶλλον λεπύνεται καὶ γίνεται ἐπομένως καὶ ἐλαφρότερος. Ὡς λοιπὸν τοῦτο συμβῇ, εἰσχωρεῖ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀκατασχέτως ὁ παρακείμενος πυκνότερος καὶ βαρύτερος ἀήρ, διὰ νὰ φέρῃ πάλιν τὴν διακοπεῖσαν ἰσορροπίαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἥλιος κινεῖται, ἢ φαίνεται ὅτι κινεῖται ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ὁ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν γειτνιαζὼν ἀήρ εἶν' ἐπόμενον νὰ εἰσορμᾷ κατὰ διπλὴν πλαγίαν διεύθυνσιν. Ὁ πνέων δηλαδή ἐκ τῆς ἄρκτου διευθύνεται πρὸς μεσημβρίαν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πρὸς δυσμᾶς, κατόπιν τοῦ ἡλίου, πρὸς τὸ θερμότερον τῆς ἀτμοσφαίρας μέρος, καὶ καταντᾷ ἐπομένως ἀνατολικοβόρειος. Ὁ δὲ πνέων ἐκ μεσημβρίας, διευθύνεται πρὸς ἄρκτον, ἀλλὰ πάλιν συγχρόνως καὶ πρὸς δυσμᾶς, καὶ καταντᾷ ἐπομένως ἀνατολικονότιος. Εἰς τὸ μέρος λοιπὸν ὅπου ἀπαντῶνται οἱ δύο οὗτοι πρὸς ἀλλήλους ἀντικείμενοι ἄνεμοι, καὶ ὁ εἷς διακόπτει τοῦ ἄλλου τὴν πνοήν, πρέπει ἐξ ἀμφοτέρων νὰ συντεθῇ ἐντελής ἀνατολικὸς ἄνεμος, ὡς δύνασθε νὰ τὸ ἐννοήσετε εὐκολώτερον, παρατηροῦντες τὸ σχέδιον τοῦτο (*) ὅπου προϋπέθεσα τὸν καιρὸν τῆς ἰσημερίας, καθ' ὃν ὁ ἥλιος ἴσταται κατ' εὐθείαν ἐπὶ τὸν ἰσημερινόν.

Χρίστος. Ἀλλὰ διατὶ παύει ὁ ἐτησίας ἄνεμος πλησίον εἰς τὴν ξηράν;

Πατ. Εἰπέ μοι πρῶτον, διατὶ μερικῶν ῥυάκων τὸ ὕδωρ μένει τὸ θέρος ἀκίνητον, ὡς νὰ λιμνάζῃ;

Χρίστος. Διότι τότε κλείουν τοὺς καταρράκτας, διὰ νὰ συναχθῇ τὸ ὕδωρ διὰ τοὺς μύλους.

Πατ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον παύει καὶ ὁ ἐτησίας ἄνεμος ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν στερεάν· διότι τὰ ὑψηλὰ ὄρη αὐτῆς εἶναι οἱ καταρράκται οἱ ὅποιοι κλείουν τὸν ῥοῦν του. Ἐξ αἰτίας δὲ αὐτῶν ἐμποδίζεται ὅχι μόνον πλησίον τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἱκανὸν διάστημα ἐντὸς εἰς τὴν θάλασσαν, καθὼς καὶ τῶν ῥυάκων τὸ

(*) Ἰδ. τὸ σχέδιον Α εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου.

ὑδωρ, ὅταν κλεισθῇ ὁ καταρράκτης δὲν μένει ἀκίνητον μόνον πλησίον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὑψηλότερα.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων τῶν ἐτησίων ἀνέμων, οἱ ὅποιοι καλοῦνται συνήθως καὶ σταθεροὶ ἄνεμοι, καὶ τοὺς ὁποίους κατὰ μέρος παράγει καὶ ἡ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἡμερούσιος τῆς γῆς κίνησις, ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι πνέοντες εἰς τινὰ μέρη, κατὰ τινὰς μόνον ὠρισμένους καιροὺς τοῦ ἔτους, καὶ ὀνομαζόμενοι περιοδικοὶ ἄνεμοι· (*) οἱ κυριότεροι μεταξὺ αὐτῶν εἶναι οἱ καλούμενοι *διαλείποντες* (Γάλλιστι, *μουσών*· Ἀγγλιστι, *Μωνσούνς*.)

Νικόλαος. Ὅποιοι εἶναι αὐτοί;

Πατ. Αὐτοὶ πνέουν ἐπὶ τινὰς μῆνας ἀδιακόπως πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν· ἔπειτα παύουν ἐπ' ὀλίγον ὥς νὰ ἐτοιμάζωνται νὰ στρέψουν τ' ἄρμενά των πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ μιᾶς ἀρχίζουν νὰ πνέουν ἀπὸ τὸ ἀπέναντι σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος. Τοιοῦτοι διαλείποντες ἄνεμοι πνέουν συνεχῶς εἰς τὰ παράλια τῆς Κίνας, καὶ εἰς πολλὰ μέρη μεταξὺ τῶν νήσων τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Πολλάκις δὲν μεταπηδοῦν ἡσυχῶς, ἀλλὰ μὲ σφοδρὰς τρικυμίας καὶ καταιγίδας. Ἀλλ' οἱ θαλασσοπόροι ἐσημείωσαν τὰ μέρη ὅπου τοῦτο συμβαίνει συνήθως, καὶ προφυλάττονται.

Ἄλλου εἴδους περιοδικοὶ ἄνεμοι εἶναι οἱ πνέοντες τακτικῶς κατὰ τινὰς ὥρας τῆς ἡμέρας· τοιοῦτοι παρατηροῦνται παραδείγματος χάριν εἰς τὰ παραθαλάσσια τοῦ Μεξικοῦ καὶ τοῦ Γόγκου, εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὅπου τὴν μὲν ἡμέραν πνέει ἀδιακόπως ἀπὸ τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν ξηρὰν δυτικός, τὴν δὲ νύκτα ἀνατολικὸς ἄνεμος ἀπὸ τὴν ξηρὰν πρὸς τὴν θάλασσαν. Εἰς τὴν νῆσον τοῦ ἁγίου Δομηνίου ἐγείρεται πάντοτε τὸ πρωῒ μεταξὺ τῶν ὀκτῶ καὶ ἐννέα ἀνατολικὸς πελάγιος ἄνεμος, καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας στρέφεται πάντοτε πρὸς δυσμὰς καὶ πνέει ἀπὸ τὴν ξηρὰν, ἀνατέλοντος δὲ καὶ δύοντος τοῦ ἡλίου καθ' ἐκάστην εἶναι νηνεμία. Τοιοῦτος τέλος εἶναι καὶ ὁ παρ' ἡμῖν ἐμβάτης, ὅστις

(*) Πολλάκις συμπεριλαμβάνονται καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν ἐτησίων,

ἐγείρεται ἰδίως τὸ θέρος μετὰ μεσημβρίην καὶ πνέει ἀπὸ τὸ πέλαγος.

Οἱ λοιποὶ ἐπὶ τὴν γῆν πνέοντες ἄνεμοι εἶναι οἱ συνήθεις μεταβλητοὶ καλούμενοι ἄνεμοι, πνέοντες ἄλλοτε ἄλλοθεν, καὶ ὄντες πότε μὲν θερμοὶ, πότε δὲ ψυχροὶ, πότε ὑγροὶ, καὶ πότε πάλιν ξηροί. Αἱ αἰτίαι τῆς πνοῆς τῶν τοιούτων ἀνέμων εἶναι ἀναμφιβόλως τόσον πολυσύνθετοι καὶ ἀσταθεῖς, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ γενικὸν κανόνα· τοῦλάχιστον μέχρι τοῦδε κανεῖς δὲν κατώρθωσε τοῦτο.

Μὴ λυπηθῆτε, παιδία, ὅτι τόσον ἐνδιέτριψα εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο. Ἐγνωρίσατε τὴν φυσικὴν ποιότητα τῆς παρούσης ἡμῶν πατρίδος, τῆς γῆς, ὀλίγον καλῆτερα, καὶ δὲν ἤξεύρω τῇ ἀληθείᾳ τί ἄλλο μετὰ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν πλησίον μας, εἶναι ὠφελιμώτερον δι' ἡμᾶς.

Τώρα δύνασθε νὰ κρίνητε πόσον ἐπίπονος καὶ ἐπικίνδυνος πρέπει νὰ ᾔητον ἡ θαλασσοπλοΐα πρὶν μακρὰ πεῖρα διδάξῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀνέμων κατὰ τοὺς διαφόρους καιροὺς καὶ κατὰ τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου· καὶ τώρα ἐννοεῖτε καλῆτερα ὅτι, ὡς σᾶς ἔλεγον, ὁ Πιζάρρος μὴ ἔχων τὴν τοιαύτην πεῖραν, ἐκίνησεν εἰς τὸν ἀναρμωδιώτατον καιρὸν, διότι διευθύνετο πρὸς μεσημβρίαν, καθ' ὃν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη πνέουν οἱ περιοδικοὶ ἄνεμοι ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον.

Αὔριον θὰ σᾶς διηγηθῶ πῶς ἀπέβη ὁ πλοῦς τοῦ Πιζάρρου.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΑ.

Πατήρ. Ὅ,τι μᾶς συνέβη χθές εἰς τὴν διήγησίν μας, νὰ μὴ προχωρήσωμεν οὔτε βῆμα ἐξ αἰτίας τῶν ἀνέμων, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὸν Πιζάρρον. Ἀφ' οὗ ἐβδομήκοντα ὁλοκλήρους ἡμέρας ἀντεπάλαισε πρὸς δυσχερίας καὶ πρὸς κινδύνους, πρὸς ἐναντίους ἀνέμους καὶ κύματα, δὲν προέβη ἐπέκεινα τῶν νήσων τῶν Μαργαρίτων, τὰς ὁποίας βλέπετε κειμένας ἐδῶ εἰς τὸ μέσον τοῦ κόλπου τῆς Πανάμας, διάστημα πρὸς διάπλευσιν τοῦ ὁποίου δὲν ἀπαιτοῦνται σήμερον οὔτε ἐβδομήκοντα ὥραι. Προσωρμίσθη εἰς διάφορα μέρη τῆς παραλίας, ἀλλ' ὅσα εἶδε καὶ ἤκουσεν εἰς αὐτὰ ἦσαν τόσον τρομερὰ, ὥστε Πιζάρρου εὐστάθεια μόνον ἐδύνατο νὰ μείνῃ ἀτάραχος καὶ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τοιοῦτον σκοπόν. Ἐδῶ εὔρισκε πυκνότατα καὶ ἀδιάβατα δάση δένδρων ἀκάρπων· ἐκεῖ ἀβάτους βάλτους, ἢ κατακλύστους τόπους· παντοῦ ἀγρίους καὶ δυσσυμβόλους κατοίκους, ζητοῦντας ν' ἀποδιώξουν ἀπὸ τὴν γῆν των τοὺς ἀπροσκλήτους ξένους· παντοῦ στερήσεις, κινδύνους καὶ ἀνελπίστους δυσκολίας, καὶ μηδαμοῦ χρυσὸν καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα, ὥς ἤλπιζε πεποιθότως. Ἡ ἔλλειψις ζωοτροφιῶν ἦτον τοσαύτη, ὥστε ἡ πείνα ἠνάγκαζε πολλάκις τοὺς ὁπαδούς του νὰ μασσοῦν ἀκρόδρυα καὶ βλαστοὺς δένδρων, μ' ὅλον ὅτι ἡ παρὰ φύσιν αὕτη τροφή τοῖς ἦτον ἀνεπαρκής. Ὅλα ταῦτα, καὶ πρὸ πάντων ἡ λοιμώδης ἐπιρροὴ τοῦ ὑγροῦ καὶ θερμοῦ ἀέρος ἐπέφερεν εἰς πολλοὺς τὸν θάνατον, καὶ οἱ ἐπίλοιποι τόσον ἐξησθένησαν καὶ κατεβλήθησαν, ὥστε ὁ Πιζάρρος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω διὰ νὰ λάβῃ τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλμάγρος τὸν εἶχεν ὑποσχεθῇ· πρὸς τοῦτο δ' ἐπλευσε πρὸς τὴν Χουχάμαν, τόπον κείμενον ἀπέναντι τῶν νήσων τῶν Μαργαρίτων.

Ὁ Ἀλμάγρος ἐστρατολόγησε τῷ ὄντι ἐβδομήκοντα νεοσυλλέ-

κτους, καὶ ἔπλευσε μετ' αὐτῶν κατόπιν τοῦ συνεταίρου του, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἀμφοτέρων δὲν ἠπαντήθησαν. Ὁ Ἀλμάγρος ἐλπίζων ὅτι ὁ Πιζάρρος εὕρισκετο πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν πολύχρυσον τόπον πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτεινον οἱ θερμότεροι πόθων των, διευθύνθη πρὸς αὐτὸν, καὶ προσέκρουσε πρὸς τὰς αὐτὰς δυσκολίας· οἱ ἄγριοι κάτοικοι τῆς παραλίας ἐπολέμησαν καὶ αὐτὸν ἀνδρείως, ὅπου καὶ ἂν ἐδοκίμασε ν' ἀποβῇ εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ εἰς σφοδρὰν τινα συμπλοκὴν πληγὴ βέλους τὸν ἀπέκοψε τὸν ἓνα ὀφθαλμὸν, ὥστε καὶ αὐτὸς τέλος πάντων ἐβιάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ. Μαθὼν δὲ εἰς τὰς νήσους τῶν Μαργαρίτων τὸ μέρος ὅπου κατέφυγεν ὁ Πιζάρρος, ἔσπευσε καὶ αὐτὸς ἐκεῖ διὰ νὰ τὸν ἀπατήσῃ.

Ἡ χαρὰ των ὅτι συνηνητήθησαν ἐξήλειψε διὰ μιᾶς τὴν μνήμην τῶν δεινῶν ὅσα ὑπέστησαν, καὶ ἀντὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ἐπιχείρημά των, ἀπεφάσισαν ἐξ ἐναντίας ν' ἀποπλεύσουν πάλιν ἀμέσως καὶ συμφώνως ἀμφότεροι. Ἡ τύχη τοῖς ὑπεμειδίασεν ἤδη περισσότερον παρὰ κατ' ἀρχάς· διότι ἂν καὶ ἀντεπάλαισαν πάλιν πρὸς ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ τὰ ἐμπόδια ὅσα εἶχον ματαιώσῃ τὴν πρώτην ἀπόπειράν των, ἀλλ' ἀντιτάξαντες εἰς αὐτὰ ὑπομονὴν ἀκατάβλητον, κατώρθωσαν τέλος νὰ φθάσουν ἕως εἰς τὸν *Ματθαίου κόλπον*, εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Κουΐτου, καὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν στερεὰν εἰς τὴν *Τακαμέζην*, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ τῶν Σμαράγδων.

Ὅποια διαφορὰ μεταξὺ τοῦ τόπου τούτου καὶ ὅλων τῶν ἄλλων εἰς ὅσους εἶχον προσορμισθῇ ἕως τότε! Τὸ Κουΐτον, ἡ μεγίστη καὶ καλλίστη ἐπαρχία τοῦ Περουβιανοῦ βασιλείου, εἶναι εἰς τῶν χαριεστάτων τόπων τοῦ κόσμου· μ' ὅλον δ' ὅτι κεῖται σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς διακεκαυμένης ζώνης, ἀλλὰ πνέει εἰς αὐτὸν ἀῆρ τόσον τερπνῶς εὐκραῆς, ὥστε ἐδῶ φαίνεται ἐπαληθεύων ὁ μῦθος τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, καθ' ὃν ἐκυρίευσεν αἰῶνιον ἔαρ.

Ἀριστείδης. Διατὶ δὲν εἶναι κ' ἐκεῖ τόση ἡ καῦσις, ὅση καὶ εἰς τ' ἄλλα μέρη τῆς διακεκαυμένης ζώνης;

Πατ. Διότι ἐξ ἐνὸς μὲν ὑπέρκεινται τὰ ὄρη τῶν ὑψηλῶν

Κορδελλέρων, κεκαλυμμένα πάντοτε με χιόνας και παγε-
τούς, ἐξ ἑτέρου δὲ παράκειται ὁ μέγας μεσημβρινὸς ὠκεανὸς,
βρέχων τὰ παράλια ταῦτα. Ὡστε ὅθεν δήποτε καὶ ἂν πνέῃ
ὁ ἄνεμος, εἴτε ἀπὸ τὸ πέλαγος, εἴτε ἀπὸ τὰ ὄρη, φέρει
πάντοτε τόσην δρόσον, ὥστε ὁ καύσων συγκιρνᾷται εἰς βα-
θμὸν τὸν τερπνότατον διὰ τὰς αἰσθήσεις μας. Ὁ αἶρ εἶναι
τόσον καθαρὸς, τόσον εὐκραὴς, τόσον δροσιστικὸς, ὥστε ὅστις
τὸν ἀναπνέει, νομίζει ὅτι πνέει ὑγείαν καὶ εὐεξίαν. Ἐκεῖ δὲν
ὑπάρχει κἀνὲν τῶν ἐνοχλητικῶν ζωῦφιων τὰ ὅποια εἶναι με-
γίστη τῶν περισσοτέρων μερῶν τῆς Ἀμερικῆς βάσανος. Ἡ γῆ
εἶναι ἐκ τῶν εὐφορωτέρων τῆς οἰκουμένης, καὶ τὰ προϊόντα
εὐδοκιμοῦν καὶ πολλαπλασιάζονται ἐπ' ἄπειρον εἰς αὐτήν. Σᾶς
εἶπα ὅτι αἰώνιον ἔαρ ἐπικρατεῖ εἰς αὐτήν, ἀλλὰ δὲν εἶπα ὀρθῶς,
διότι εἰς τὸν παράδεισον τοῦτον ἐπικρατεῖ συγχρόνως αἰώνιον
ἔαρ, αἰώνιον θέρος, καὶ αἰώνιον φθινόπωρον, καὶ βλαστάνοντα
γεννήματα, ὥριμοι στάχεις, ἄνθη καὶ καρποὶ, καλύπτουν τοὺς
λόφους τοῦ ἐνταυτῷ εἰς πᾶσαν ὥραν τοῦ χρόνου. Ἀλλά....

Ἀλέξανδρος. ὦ! τόπος θαυμάσιος! νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ,
πάτερ!

Πατ. Στοχάζεσαι, Ἀλέξανδρε; ἀλλ' ἄκουσε καὶ τὰ περαι-
τέρω! — Διὰ νὰ μὴν ὑπερέχη ὁ ὡραῖος αὐτὸς τόπος πολὺ ἀπὸ
τοὺς ἄλλους τόπους, καὶ διὰ νὰ μὴ καταντήσουν οἱ κάτοικοι
αὐτοῦ πολὺ προσηλωμένοι εἰς τὴν ἐπίγειον ταύτην ζωὴν, διὰ
τοῦτο ἡ φιλάνθρωπος πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἥτις προσδιώρισε τὸν
κόσμον τοῦτον ὡς σχολεῖον μόνον, εἰς τὸ ὅποιον ἀνατρεφό-
μεθα διὰ νὰ γίνωμεν ἄξιοι ἄλλου ὡραιότερου κόσμου, ἔδωκε
καὶ εἰς τὸν ἐπίγειον τοῦτον παράδεισον τὸ δυσάρεστον μέρος του.
Μετὰ φαιδρὰν καὶ θελκτικωτάτην πρωΐαν καλύπτεται αἴφνης
περὶ τὴν μίαν ἢ τὰς δύο μετὰ μεσημβρίαν ὁ οὐρανὸς ὅλος με
μελανὰ σύννεφα, θυέλλας χωνεύοντα. Μὲ παλλούσας καρδίας
περιμένουν ἄνθρωποι καὶ ζῶα τῆς καταιγίδος τὴν ἔκρηξιν· διὰ
μιάς δὲ ἄρχεται τρικυμία, τῆς ὁποίας οὐδὲ ιδεάν δυνάμεθα ἡμεῖς
νὰ συλλάβωμεν. Ὁ οὐρανὸς ὅλος φαίνεται πυρπολούμενος, καὶ αἱ
βρονταὶ σφενδονίζονται με τοιοῦτον κρότον εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἀπὸ

τὰ ὑψηλὰ ὄρη ἀντανακλῶνται ὀπίσω, ὥστε ἡ γῆ κλονεῖται ὡς σειομένη σπασμωδικῶς. Πολλάκις τοιοῦτοι σεισμοὶ συμβαίνουν καὶ πραγματικῶς συνοδεύοντες τὰς τρικυμίας, καὶ ἐπιφέροντες ὀλέθρια ἀποτελέσματα· ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν τῶν ἐγχωρίων, τοιοῦτοι σεισμοὶ, ὅταν εἶναι ὀπωσοῦν σφοδροὶ, προαγγέλλονται ἀπὸ σημεῖα ἀπαραγνώριστα.

Ἐλένη. Πῶς τοῦτο;

Πατ. Πρῶτον γίνεται αἰσθητὴ παράδοξος ταραχὴ τοῦ ἀέρος, συνοδευομένη ἀπὸ βωβὸν κρότον· αἴφνης φαίνονται ὅλα τὰ πτηνὰ ὡς σκοτοδινιῶντα· δὲν πετοῦν πλέον κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ διχκεκομμένως, οὐδ' ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ διευθύνουν τὴν πτήσιν των ὅπου θέλουν, ἀλλὰ ὀρμοῦν πρὸς τοὺς τοίχους, πρὸς τὰ δένδρα, καὶ πρὸς τοὺς βράχους, καὶ κτυπῶσι τὰς κεφαλὰς των. Μετ' ὀλίγον ἀκούεται φοβερὰ ὑπογεία βοή πρὸς τὴν ὁποίαν συνήθως προσυλακτοῦσιν οἱ σκύλοι. Ὅλα τὰ κτήνη ἴστανται ὅπου εὗρεθoῦν μὲ ἀνοικτὰ σκέλη, εἴτε κατ' ἐμφυτον ῥοπὴν εἴτε ἐκ πείρας τὸν προκείμενον σεισμόν προαισθανόμεθα. Τότε φεύγουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰς οἰκίας των εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ αἱ φωναὶ τῶν παιδίων, αἱ κραυγαὶ τῶν γυναικῶν, τὸ αἰφνηδίως ἐπερχόμενον σκότος καὶ ὁ μυκηθμὸς τῶν ἀνέμων, καθιστῶσι τὴν σκηνὴν ταύτην μίαν τῶν τρομερωτάτων ἀφ' ὅσας ἀνθρωπίνη φαντασία ἠμπορεῖ νὰ συλλάβῃ. Ἡ πρωτεύουσα Λίμα — —

Πέτρος. Ω! ναί! κατεστράφη τετράκις ἀπὸ τοιούτους σεισμούς.

Πατ. Ἔως ὅτου τέλος πάντων κατὰ τὰ 1777 κατηδαφίσθη κατὰ κράτος καὶ μετεβλήθη εἰς σωρὸν πετρῶν.

Δημήτριος. Ἀλλ' ἀνωκοδομήθη πάλιν!

Πατ. Μάλιστα! καὶ μὲ μεγαλητέραν προσοχὴν παρὰ πρότερον· ἀντὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ὑψηλῶν οἰκιῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀρμόζουν διόλου εἰς τόπους ὑποκειμένους εἰς συνεχεῖς σεισμούς, ἐκτίσθησαν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοῦ τόπου, μικραὶ ὅλαι καὶ μονόροφοι, ὑποφέρουσαι τοὺς σεισμούς εὐκολώτερον. Αἶ! τί λέγεις Ἀλέξανδρε; Πηγαίνομεν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον;

Ἀλέξανδρος. Ὁχι! σᾶς εὐχαριστῶ· οἱ σεισμοὶ δὲν μ' ἀρέσκουν διόλου.

Πατ. Ἄς μεταβῶμεν λοιπὸν κατὰ διάνοιαν μόνον ἐκεῖ, διὰ νὰ ἰδῶμεν τί θέλει πράξουν περαιτέρω ὁ Πιζάρρος καὶ ὁ Ἀλμάγρος.

Ἡ θεὰ τοῦ ωραίου τούτου τόπου, καὶ ἡ παρατήρησις ὅτι οἱ ἐγγχώριοι, οἵτινες ἔφερον μάλλινὰ καὶ βαμβάκερὰ ἐνδύματα, ἐσολίζοντο μὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα, τοὺς ἔπειθεν ὅτι ἔφθασαν εἰς τοῦ ἐπιχειρήματός των τὸ τέρμα· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ στράτευμά των ἐξασθενήσαν ἐξ αἰτίας τῶν νέων ταλαιπωριῶν τῆς ὁδοιπορίας καὶ διαφορῶν νόσων, δὲν ἐτόλμα κατ' οὐδένα τρόπον νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν πολυάνθρωπον αὐτὴν ἐπαρχίαν, διὰ τοῦτο συσχεφθέντες ὠρίμως περὶ τοῦ πρακτέου ἀπεφάσισαν ὁ μὲν Ἀλμάγρος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πανάμαν διὰ νὰ φέρῃ νέας δυνάμεις, ὁ δὲ Πιζάρρος ν' ἀποσυρθῇ πρὸς καιρὸν μετὰ τῶν λοιπῶν ὁπαδῶν του εἰς τὴν μικρὰν νῆσον *Γάλλον*, ἡ ὁποία κεῖται ἐδῶ (δείχνων εἰς τὸν πίνακα) πλησίον εἰς τὴν ξηράν· ἐδῶ δὲ ἤθελε περιμείνειν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ φίλου του μὲ τὴν ἀναγκαίαν ἐπικουρίαν.

Ὁ Ἀλμάγρος λοιπὸν ἀπέπλευσεν· ἀλλὰ φθάσας εἰς Πανάμαν, εὔρεν ἐκεῖ μεγάλας μεταβολάς. Ὁ Πεδραρίας εἶχε καθαιρεθῇ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἶχε διορισθῇ τοπάρχης *Πέτρος* τις δὲ *λὸς Ρίος* καλούμενος. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὴ ὦν διόλου ἐπιχειρηματίας, εὔρε τὸ ἐπιχείρημα τῶν τριῶν συντρόφων τόσον παράτολμον καὶ τόσον ῥιψοκίνδυνον αὐτοῦ τὴν ἐκτέλεσιν, ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἤθελε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν Ἀλμάγρον νὰ στρατολογήσῃ ἐκ νέου. Τοῦτο δὲν ἔφθανεν, ἀλλ' ἔπεμψε καὶ πλοῖον διὰ νὰ μετακαλέσῃ τὸν Πιζάρρον καὶ ὅλους τοὺς μετ' αὐτοῦ. Νέα καὶ αὕτη, ἀλλὰ φεῦ! βραχεῖα ἀναβολὴ τῆς τρικυμίας ἥτις ἐπῆρχετο κατὰ τῶν Περουβίων, καὶ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οὐδὲ καὶ ὦνειρεύοντο.

Τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον *Γάλλον*, καὶ ὁ Πιζάρρος—
τί ἔπραξε;

Γεώργιος. Ἐπανεπλευσεν εἰς τὴν Πανάμαν!

Πατ. Ὁχι!

Περικλῆς. Ἐκυρίευσεν τὸ πλοῖον, καὶ ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν του πρὸς τὴν Περουβίαν.

Πατ. Ὅχι! . . . ὁ Πιζάρρος ἐκήρυξεν ὅτι δὲν ὑπακούει εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ τῆς πόλεως, μ' ὅλον ὅτι οἱ πλείστοι τῶν ὁπαδῶν του δὲν εἶχον παντελῶς προθυμίαν νὰ ἐξακολουθήσουν ἐπιχείρημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέθανον τόσοι ἐκ τῶν συντρόφων των, αὐτοὶ δὲ τόσα ὑπέφερον. Χαράξας ὁ Πιζάρρος εἰς τὴν ἄμμον γραμμὴν μὲ τὸ ξιφὸς του, προσεκάλεσεν ὅλους ὅσοι ἤθελον νὰ τὸν ἀφήσουν, νὰ ἐξέλθουν τῆς γραμμῆς, διὰ νὰ γνωρίσῃ εἰς πόσους πιστοὺς συντρόφους ἐδύνατο νὰ ἐποικοδομῇ. Μὲ μεγάλην του δὲ θλίψιν εἶδεν ὅτι τὸ μέγιστον μέρος αὐτῶν ὑπερέβη τὴν γραμμὴν, καὶ μόνον δεκατρεῖς Ἰσπανοὶ καὶ εἰς Μελαχρός, ὅλοι ἀπεφασισμένοι καὶ ριψοκίνδυνοι ὡς αὐτὸς, διέμεινον ἐντὸς τῆς. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὸν ἔφθανον! Μὲ τοὺς δεκατέσσαρας πιστοὺς καὶ ἀνδρείους συντρόφους ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἡ τύχη του καὶ ὁ ζῆλος τῶν συνεταίρων του δὲν ἤθελε τὸν ἐγκαταλείψει.

Ἀντώνιος. Τὶ δηλοῖ, Πάτερ, μελαχρός;

Πατ. Ἄς σὲ τὸ εἰπῇ ὁ Ἰωάννης ἢ ὁ Πέτρος.

Ἀντώνιος. Λοιπὸν, Ἰωάννη;

Ἰωάννης. Μελαχρός λέγεται ὁ καταγόμενος ἐκ πατρὸς Εὐρωπαϊοῦ καὶ ἐκ μητρὸς Ἀφρικανῆς.

Πέτρος. Καὶ Μεστίζος ἡξεύρεις ποῖος λέγεται;

Ἰωάννης. Ποῖος;

Πέτρος. Ὁ γεννηθεὶς ἀπὸ γονεῖς Εὐρωπαϊοὺς καὶ Ἰνδοὺς.

Ἀλέξανδρος. Δὲν ὀνομάζονται, νομίζω, Κρεόλοι αὐτοί;

Ἰωάννης. Ὅχι διόλου! Κρεόλοι ὀνομάζονται οἱ ἀπογόνοι τῶν Εὐρωπαίων, ὅσοι κατῴκησαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Ἀλέξανδρος. Ἄ! ναὶ, τῷ ὄντι.

Πατ. Τίς δὲ ἀπὸ σᾶς ἡξεύρει νὰ μὲ εἰπῇ πῶς ὀνομάζονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ Εὐρωπαῖοι ὅσοι ἐγεννήθησαν μὲν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀπώκησαν δὲ ἐκεῖ; Κάνεις! Λοιπὸν ἄς σᾶς τὸ εἰπῶ ἐγώ. Χαπετόνοι, καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐγκριτώτεροι κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς. Μετ' αὐτοὺς ἔπονται οἱ Κρεόλοι, καὶ ἔπειτα οἱ

Μεσιζοὶ καὶ οἱ Μελαχροῖ· οἱ Μαῦροι ἀποτελοῦν τὴν τετάρτην τάξιν, οἱ δὲ δυστυχεῖς ἐγχώριοι Ἰνδοὶ τὴν ἐσχάτην, τὴν μᾶλλον περιφρονουμένην. Τώρα εἰς τὴν ἱστορίαν μας πάλιν.

Ἐπειδὴ ἡ νῆσος Γάλλος ὡς γειτνιαζούσα εἰς τὴν ξηράν, δὲν ἦτον πολλὰ ἀσφαλὴς, καὶ πρὸς τούτοις ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀφθονον γλυκὺ ὕδωρ, ἀπεφάσισεν ὁ Πιζάρρος νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλην νῆσον, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνακαλύψει προηγουμένως, καὶ διὰ τὸ ἄχαρι τῆς μορφῆς της εἶχεν ὀνομάσει *Γοργόνην* (*). Ἐπέβη δὲ εἰς πλοῖον τόσον σαθρὸν διὰ τὸν διάπλουν τοῦτον, ὥστε εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἦτον φόβος μὴ καταποντισθῇ· μ' ὅλον τοῦτο ἔφθασεν εὐτυχῶς, καὶ ἤρχισε μετὰ τῶν ὀπαδῶν του τρόπον ζωῆς ὅσας ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἤθελεν ἀπελπίσει ἀνθρώπους ὀλιγώτερον εὐσταθεῖς.

Ἡ ἔρημος νῆσος Γοργόνη, κειμένη (ὡς ἐδῶ εἰς τὸν πίνκκα βλέπετε) ὑπὸ τὴν τετάρτην μοῖραν βορείου πλάτους, περιγράφεται ἀπὸ ὅλους, ὅσοι τὴν εἶδον, ὡς τρομερώτατος καὶ δυσκολιώτατος πρὸς κατοικίαν τόπος. Τὰ κατὰπυκνα σκοτεινὰ δάση της καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀπότομα ὄρη της καθιστοῦν ἀγρίαν τὴν θέαν της. Ἡ ἀτμοσφαῖρά της εἶναι ἡ νοσηδεδστάτη καὶ δυσαρεστοτάτη τῆς οἰκουμένης. Τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες σπανιώτατα διασχίζουν τὴν πυκνὴν ὀμίχλην ἣτις ἐπικάθηται πάντοτε σχεδὸν εἰς τὴν νῆσον. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἀήρ της εἶναι πυκνός, ὑγρὸς, καὶ μυαίνεται ἀπὸ λοιμηρὰς ἀναθυριάσεις, τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἱπταμένων καὶ ἐρπομένων βλαπτικῶν ζωῶν εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερον ἐδῶ, παρὰ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος τῆς Ἀμερικῆς. Προσθέσατε εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα καὶ τὴν οὐχ ἦττον δεινὴν ἔλλειψιν τῶν πλείστων πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, καὶ τὸν φόβον αἰωνίου ἴσως περιορισμοῦ εἰς τὸ θλιβερόν τοῦτο μέρος, καὶ θέλετε θαυμάσει τὴν γενναιότητα καὶ ψυχικὴν δύναμιν τοῦ Πιζάρρου καὶ τῶν ὀπαδῶν του, προτιμησάντων νὰ ἐκτεθοῦν εἰς τὴν ἀπηλπι-

(*) Αἱ Γοργόναι ἦσαν κατὰ τὴν μυθολογίαν τρεῖς ἀδελφαί, ἔχουσαι ἀντὶ πλοκάμων ὄφεις εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐν γένει φοβεράν ὄψιν.

σμένην ταύτην θέσιν παρὰ νὰ παραιτηθοῦν τοῦ ἐπιχειρήματος τὸ ὁποῖον ἅπαξ ἀνέλαβον. Κατὰ πρῶτον οἱ ἐρημίται μας ἡσυχολήθησαν νὰ κατασκευάσουν πλοιάριον διὰ ν' ἀλιεύωσιν. Ἄμα δ' ἐτελείωσεν, ὁ Πιζάρρος πρῶτος πάντων ἐπροθυμεῖτο εἰς τὴν ἀλυσίαν, διὰ νὰ συντελῇ τὸ ἐφ' ἑαυτῷ εἰς προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων εἰς τοὺς γενναίους συντρόφους του· δὲν ἀπετρέπετο δὲ οὐδὲ ἀπὸ τὸν πνιγερὸν καύσωνα, οὐδὲ ἀπὸ τοὺς καθημερινοὺς ἀνεμοστροβίλους, οὐδὲ ἀπὸ τὰ ὀδυνηρὰ κεντήματα τῶν ἐντόμων, τῶν ὁποίων τὰ σύννεφα ἐσκότιζον τὸν ἀέρα. Ἄλλοτε πάλιν διέτρεχε τὰ πυκνότερα δάση ὡς κυνηγὸς, καὶ τὴν ἀπαρχὴν τῆς θήρας του ἐπρόσφερε πάντοτε εἰς τοὺς συντρόφους του. Ἐξ αὐτῶν τινὲς μὲν ἐνόσησαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀφίξίν των, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξησθένησαν τόσον, ὥστε ἡ βοήθεια τοῦ ὅλων τῶν ταλαιπωριῶν κρείττονος ἀρχηγοῦ των τοῖς ἦτον σωτήριος.

Πέντε μακροὶ μῆνες παρῆλθον, καὶ δὲν ἐφάνη πλοῖον νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ. Ἡ ὑπομονὴ καὶ αἱ δυνάμεις τῶν περισσοτέρων των εἶχον ἐξαντληθῇ, καὶ συνέλαβον τέλος τὴν ἀπονενοημένην ἀπόφασιν νὰ ἐμπιστευθοῦν τὴν ἀποσβεσμένην ζωὴν των εἰς τινὰς συνδεδεμένας δοκοὺς, καὶ νὰ ῥιφθοῦν μὲ αὐτὰς εἰς τὸν μέγαν ὠκεανὸν μὲ τὴν ἐλπίδα ἴσως φθάσωσιν εἰς ξηράν. Ἀλλ' ἐν ᾧ κάτεγίνοντο εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς σχεδίας, εἶδον μὲ ἀνέκφραστον χαρὰν πλοῖον ἔχον πρὸς τὴν νῆσον τὴν πρῶραν, καὶ μετ' ὀλίγον ῥίψαν τὴν ἄγκυραν εἰς αὐτήν. Ἡ χαρά των δ' ἠϋξήσεν ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἔμαθον ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο ἐπέμφθη ἀπὸ τοὺς εἰς Πανάμαν συντρόφους των, οἵτινες κατώρθωσαν τέλος πάντων νὰ λάβουν τὴν ἄδειαν τοῦ τοπάρχου.

Τὶς δὲν ἤθελε νομίσῃ ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοσαῦτα παθόντες διὰ τὴν ἀπονενοημένην των τόλμην, δὲν ἤθελον σπεύσει νὰ ἐπιβοῦν εἰς τὸ πλοῖον ἀμέσως, καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Πανάμαν πρὸς τοὺς συμπατριώτας των; Ἀλλ' ὄχι! Οἱ παράδοξοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, μόλις ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν ἐλεεινὴν των θέσιν, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐλησμόνησαν ὅσα ὑπέφερον, καὶ ἔκτοτε ἡ ἀπόφασίς των ἔγινε σταθερωτέρα παρ' ἄλλοτε νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ἐπιχειρήματά των. Ὅθεν φαιδρῶς ἀνέβησαν τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον τοῖς

εἶχε σταλῆ διὰ νὰ ἐπιστρέψουν οἴκαδε, καὶ διευθύνθησαν, οὐχὶ πρὸς τὴν Πανάμην, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνατολικόν, κατὰ τὰς Περουβικὰς Παραλίας.

Τώρα πλέον ἐρρίφθη ὁ κῦβος περὶ τῆς μοίρας τῶν δυστυχῶν Περουβίων. Μετὰ εἰκοσιμιᾶς ἡμέρας πλοῦν ἔφθασεν ὁ Πιζάρρος εἰς τὸ μέρος τοῦ παραθαλασσίου, ὅπου ἔκειτο Περουβική τις πόλις, Τούμβες καλουμένη (ὡς ἡμπορεῖτε νὰ ἰδῆτε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακά μας), καὶ ἔρριψεν ἄγκυραν εἰς τὸν ὄρμον αὐτῆς.

Νεοκλῆς. Τὶ ἐστὶ ὄρμος;

Πατ. Ὁρμος λέγεται μέρος θαλάσσης ἔχον ἀπὸ ἓν ἢ δύο μέρη ἐπιπροσθοῦν κατὰ τῶν ἀνέμων τὸ παραθαλάσσιον, μὴ ἔχον δὲ βάθος μέγα, καὶ ἐν γένει τόπος ἀρμόδιος εἰς προσόρμισιν. Εἰς τοιαῦτα δὲ μέρη προσορμίζονται ὅσα πλοῖα ἢ ἔχουν τόσον βαρὺ φορτίον, ὥστε δὲν δύνανται νὰ εἰσπλεύσουν εἰς τινὰς λιμένας, ἢ ἐξελθόντα ἐκ τοῦ λιμένος προσμένουν οὔριον ἄνεμον διὰ ν' ἀποπλεύσουν, ἢ τέλος ὅσα ἐξ αἰτίας ἐναντίων ἀνέμων δὲν ἡμποροῦν νὰ εἰσπλεύσουν εἰς τὸν λιμένα.

Δημήτριος. Καὶ δὲν ὑπάρχουν καὶ ὄρμοι ὅπου δὲν εἶναι λιμένες;

Ἰωάννης. Ἐννοεῖται. Τὸ Φαληρόν παραδείγματος χάριν εἶναι ὄρμος καὶ δὲν ἔχει λιμένα.

Πατ. Τὸ αὐτὸ ὑπάρχει εἰς διάφορα μέρη. Ὀρμους καὶ λιμένας εἶδατε ὅλοι σας. Τῆς Ἑλλάδος σχεδὸν ὅλα τὰ παράλια εἶναι ἀξιόλογοι ὄρμοι, λιμένες δὲ, ὅποῖος ὁ Πειραιεὺς π. χ. διακόπτουν παντοῦ τὰς ἀκτάς της, καὶ καθιστοῦν τὸν πλοῦν τῶν θαλασσῶντης εὐκόλον εἰς μικρὰ καὶ εἰς μεγάλα πλοῖα.

Τώρα, παιδιά, ἅς μείνῃ ὁ Πιζάρρος ὡς αὔριον εἰς τὸν ὄρμον τῆς Τούμβης, διότι ἂν ὁ καιρὸς καὶ ὁ ἄνεμος εἶναι ἀρμόδιος, θέλω προσπαθήσει νὰ τὸν ἀποβιβάσω ὅλως διόλου εἰς τὴν ξηράν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΒ'.

Χαράλαμπος. Λοιπὸν, πάτερ, εἶναι ἀρμόδιος ὁ καιρὸς καὶ ὁ ἄνεμος;

Πατ. Μάλιστα. Ἐξετελέσατε σήμερον ὅλοι καλὰ τὰ χρέη σας, καὶ αὐτὸς, ὡς ἤξεύρετε, εἶναι ὁ ἄνεμος ὅστις μ' ἐλαύνει εἰς τὴν διήγησίν μου. Λοιπὸν ἀποπλέω.

Μόλις ἔρριψεν εἰς Τούμβην ὁ Πιζάρρος τὴν ἄγκυραν, κ' εὐθὺς ἤλθον πρὸς αὐτόν τινες τῶν Περουβίων, κ' ἐθαύμαζον μεγάλως ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν παράδοξον κατασκευὴν τοῦ πλέοντος οἴκου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν θαυμασίαν μορφήν τῶν λευκῶν καὶ γενειοφόρων ἀνθρώπων. Μετὰ ταῦτα ἔπλευσαν εὐθὺς πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν ξηράν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔφθασαν δέκα ἢ δώδεκα σχεδίαί βριθουσαι ἀπὸ ζωοτροφίας καὶ ποτὰ εἰς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα. Χαρμόσυνον, θελκτικὸν θέαμα διὰ τοὺς Ἰσπανοὺς, οἵτινες ἐπείνων ἐπίσης διὰ νωπὰς τροφὰς ὅσον καὶ διὰ χρυσίον. Ταῦτα δ' ἔπεμπεν ὁ Κασίκης ἐκείνου τοῦ τόπου, φιλοφρόνως καὶ φιλοξένως πρὸς τοὺς μέλλοντας κατερημωτὰς καὶ τυράννους τῆς πατρίδος του. Τοὺς προσεκάλεσε δ' ἐνταυτῷ νὰ καταβοῦν καὶ εἰς τὴν ξηράν διὰ νὰ προμηθευθῶσι μὲ ὅλα ὅσων ἤθελον ἔχει ἀνάγκην.

Καὶ οἱ Ἰσπανοὶ διεφλέγοντο μὲν ἀπὸ ἐπιθυμίαν νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν πρόσκλησιν ταύτην διὰ νὰ βυθίσουν τὰς ἀπλήστους τῶν χειρὰς εἰς τοῦ τόπου τούτου τοὺς θησαυρούς· ἀλλ' ὁ Πιζάρρος, φρονῶν τὴν περίσκεψιν ἀναγκαίαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἔδωκε τὴν ἄδειαν κατὰ πρῶτον εἰς δύο μόνον, εἰς ἓνα δηλαδὴ Ἰσπανὸν καὶ εἰς ἓνα μαῦρον, νὰ καταβοῦν εἰς τὴν ξηράν, διὰ νὰ λάβουν βεβαιωτέρας πληροφορίας. Ὡς δ' ἔφθασαν αὐτοὶ εἰς τὸ παράλιον, ἔμεινον ἐκπλητοὶ οἱ Περουβιοὶ, οὐδ' ἤξευρον τίνα τῶν δύο νὰ θαυμάσουν μᾶλλον, ἢ τὸν λευκόχρουν Εὐρω-

παῖον, ἢ τὸν μέλανα Ἀφρικανὸν, διότι ἀμφότεροι ἦσαν σπανιότητες τὰς ὁποίας οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ ἄλλοτε.

Ἐλένη. Καὶ πῶς εἶναι αὐτοὶ οἱ Περούβιοι;

Πατ. Χαλκόχρωες. — Διὰ τὸν μαῦρον ἐθαύμαζον περισσότερο. Ἦρχισαν νὰ τὸν πλύνουν, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ κατορθώσουν νὰ τὸν λευκάνουν ἀλλ' ἤμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσον ἐξεπλάγησαν ὅταν εἶδον ὅτι οὐδεμία διαφορὰ δὲν ἐγίνετο. Ὅσα εἶδαν οἱ δύο οὗτοι κατὰσκοποι, ἐπεκύρωσαν τὴν μεγάλην ιδέαν τὴν ὁποίαν εἶχον ἤδη συλλάβει οἱ Ἰσπανοὶ περὶ τοῦ πλούτου τοῦ τόπου ἐκεῖνου. Εἰς τὰς κατοικίας τῶν Περουβίων, ὅπου ἐφιλοξενήθησαν φιλοφρονέστατα, εἶδον πλῆθος χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα ἐμεταχειρίζοντο οἱ ἐγχώριοι εἰς τὰς κοινοτέρας των χρείας, καὶ οἱ ἴδιοι ἔφερον διαφόρων εἰδῶν πλούσια κοσμήματα ἐκ τῶν ἰδίων μετάλλων. Τὰ μάλ्लινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα μὲ τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐνδεδυμένοι, καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς τέχνης πάμπολλα ἀπεδείκνυσαν εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς ὅτι εὕρισκονται μεταξὺ λαοῦ διαφέροντος ἀπὸ τοὺς ἄλλους τῆς Ἀμερικῆς ὅσους ἕως τότε εἶχον γνωρίσει, ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπέχει ἀπὸ τὴν γῆν.

Νικόλαος. Πόθεν ἐλάβανον οἱ Περούβιοι τὸ μαλλίον διὰ τὰ ἐνδύματά των; Δὲν πιστεύω νὰ εἶχον οἱ ἴδιοι πρόβατα.

Πατ. Πρόβατα μὲν δὲν εἶχον, ἀγαπητὲ Νικόλαε, ἀλλ' εἰς τὸν τόπον των εὕρισκετο ἄλλο τι εἶδος ἐριοφόρων ζώων, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουσι μὲ τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ὁποῖα εἶδαν ἐκεῖ κατὰ πρῶτον οἱ Ἰσπανοί.

Τινές. ὦ! ἐγὼ, ἐγὼ ἤξεύρω τί ζῶα ἦσαν αὐτά!

Πατ. Τὶ ζῶα;

Ὅλοι. Λάμαι!

Πατ. Πόθεν τὸ ἤξεύρετε;

Χρίστος. Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ροβινσῶνος. Ἐκεῖ μᾶς διηγήθη, πάτερ, ὅτι ὁ λάμας εἶναι ἐγχώριον ζῶον τῆς Περουβίας.

Πατ. Χαίρω ὅτι τὸ ἐνθημεῖσθε· δὲν ἤξεύρω ἂν τότε σᾶς εἶπα καὶ τὰ λοιπὰ ὀνόματα τοῦ ζώου τούτου.

Ἰωάννης. Μάλιστα! Ὀνομάζεται καὶ Περουβικὸν πρόβατον.

Περικλῆς. Ὁμοίως καὶ Καμιλοπρόβατον, διότι ἔχει μακρὸν καὶ κυρτὸν λαιμὸν ὡς ἡ Κάμιλος.

Πέτρος. ὦ! ἔχει καὶ ἄλλο ὄνομα, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐθυροῦμαι. Γουα — γουα —

Πατ. Γουανάκος ἴσως;

Πέτρος. Ναι, ναι, γουανάκος!

Πατ. Ἄν ἔχητε ὀρεξιν ν' ἀκούσητε τινὰς πληροφορίας περ τοῦ ζώου τούτου, εἶμαι πρόθυμος νὰ σᾶς διηγηθῶ, ὅ,τι ἤξεύρω περὶ αὐτοῦ.

Ὅλοι. Μάλιστα! μάλιστα!

Πατ. Ἡ ὁμοιότης τοῦ ζώου τούτου μετὰ τὰ πρόβατα καὶ μετὰς καμήλους εἶναι πολλὰ μικρά· μετὰ τὰ μὲν ὁμοιάζει μόνον κατὰ τὸ ἔριον, μετὰς δὲ κατὰ τὸν μακρὸν λαιμὸν. Ἡ κεφαλὴ του εἶναι μικρά, καὶ ὁμοιάζει κατὰ τι μετὰ κεφαλὴν ἵππου· τὸ ἄνω χεῖλος του εἶναι διεσχισμένον εἰς δύο, καὶ διὰ τοῦ σχίσματος πτύει τὸν ἐνοχλοῦντα αὐτὸ ἕως εἰς δέκα βημάτων ἀπόστασιν· τὸ ὕψος τοῦ σώματός του εἶναι τεσσάρων περίπου ποδῶν, τὸ δὲ μῆκος πέντε ἕως ἑξ· ἀλλ' ὁ τράχηλός του ἀποτελεῖ τὸ ἥμισυ ἀμφοτέρων· τὸ χρῶμα τῶν μὲν ἀγρίων εἶναι ὑπόξανθον, τῶν δὲ ἡμέρων, μέλαν ἢ λευκόν, ἢ ποικίλλον.

Εἶναι ἐν πῶν ὠφελιμοτάτων ζώων, ὅχι μόνον διὰ τὸ ἔριον καὶ διὰ τὸ κρέας του, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐπιτήδειον εἰς ἀχθοφορίαν. Φέρον διακοσίων λιτρῶν καὶ ἐπέκεινα βάρος ἀναβαίνει ἀποτομώτερα ὄρη· τὸ βάδισμά του εἶναι μὲν βραδύ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἶναι τὸ βῆμά του ἀσφαλέστερον· περιπατεῖ τέσσαρας ἕως πέντε ἡμέρας ἀκαταπαύστως, ἀλλ' ἔπειτα μένει ἀφ' ἑαυτοῦ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας καὶ ἀναπαύεται. Πρὸς τούτοις δὲν εἶναι δύσκολος ἡ διατροφή του, διότι ζῇ μόνον μετὰ χόρτα τινὰ τὰ ὅποια εὐρίσκει καθ' ὁδὸν πάντοτε· ποτοῦ δὲν ἔχει ἀνάγκην, διότι ὁ σιάλος ὅστις ἀφθόνως σχηματίζεται εἰς τὸ στόμα του ἀναπληροῖ τὴν ἔλλειψιν ὕδατος. Τὸ ζῶον τοῦτο εἶναι μὲν διαθέσεως ἡμέρου, ἀλλ' ἐνταυτῷ ἐμβριθοῦς καὶ ψυχρᾶς ἐν ὅσῳ συναισθάνεται δυνάμεις, ὑπεφέρει πείναν καὶ δουλείαν μετὰ μεγίστην ὑπομονήν· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐξαντληθούν αἱ δυνάμεις του,

δὲν κινεῖται ἀπὸ τὸν τόπον του, οὔτε μὲ προτροπὰς οὔτε μὲ ῥαβδισμούς. Λέγεται δὲ ὅτι ἡ ἰσχυρογνωμία του εἰς τοιαύτην περίστασιν εἶναι τοσαύτη, ὥστε θανατώνεται μόνον του κτυπῶν κατὰ γῆς βιαίως τὴν κεφαλὴν του.

Οἱ Περούβιοι ἠγάπων τὰ ὠφέλιμα ταῦτα ζῶα ὡς φίλους των. Ὅταν ἤρχετο ὁ καιρὸς νὰ καθυποβληθοῦν κατὰ πρῶτον νέοι λάμαι εἰς ἐργασίαν, τοῦτο δὲν ἐγίνετο ποτὲ χωρὶς μεγάλην καὶ κατανυκτικὴν τελετὴν. Ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ οἱ γνώριμοι τοῦ οἴκου συνείρχοντο ὡς εἰς πανήγυριν, ἐστόλιζον τοὺς νέους λάμας μὲ τενίας καὶ μὲ στεφάνους, καὶ ἐόρταζον τὴν εἴσοδόν των εἰς τὸν ἐργατικὸν βίον· δύο ἡμέρας μὲ χοροὺς καὶ εὐωχίας· ἐν τῷ μεταξὺ εἶρχοντο ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τινες τῶν προσκεκλημένων εἰς τὸν σταῦλον, καὶ προσεκάλουν τὰ ζῶα ταῦτα μὲ μεγάλην τρυφερότητα καὶ τὰ κατεφίλουν· ὅταν δ' ἐτελείονεν ἡ ἐορτὴ, τότε ἤρχιζον νὰ τὰ μεταχειρίζωνται μόνον εἰς ἐργασίαν, καὶ τοῖς ἄφινον τὰς τενίας καὶ τοὺς στεφάνους ἐν ὧν δὲν τοὺς ἔχανον μόνον των.

Ἀλέξανδρος. ὦ! διατὶ δὲν φέρουν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ καλὸν αὐτὸ ζῶον;

Πατ. Τοῦτο ἔγινε πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' ἡ δοκιμὴ δὲν ἐπέτυχε, διότι ὅλα ὅσα μετεκομίσθησαν ἀπὸ τὴν Περουβίαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἐφόφησαν εὐθὺς ὡς ἀπέβησαν.

Ἀλέξανδρος. Καὶ διατί;

Πατ. Διότι τῆς Ἰσπανίας τὸ κλίμα, καθὼς ἤξεύρεις, εἶναι πολλὰ θερμὸν, καὶ τὰ ζῶα ταῦτα εἶναι συνηθισμένα νὰ πνέουν τὸν ψυχρὸν ἀέρα τῶν ὑψηλῶν Κορδιλλέρων.

Γεώργιος. Ἄς τὰ ἔφερον εἰς τὴν Ἑλβετίαν· ἐκεῖ ἤμποροῦσαν νὰ ζήσουν ἐπάνω εἰς τὰς Ἄλπεις.

Πατ. Ἡ ιδέα σου εἶναι ὀρθή, καὶ πολλοὶ τὴν συνέλαβον. Τίς ἤξεύρει ἂν ποτὲ δὲν ἐκτελεσθῇ;

Ἀνδρέας. Ὅταν ἐγὼ ὑπάγω εἰς τὴν Περουβίαν, βεβαίως θὰ φέρω μερικοὺς λάμας εἰς τὴν Εὐρώπην νὰ τοὺς ἀναθρέψω εἰς κἄνεν ἀπὸ τὰ ὑψηλότερά μας βουνά.

Μήτηρ. Ναί, Ἀνδρέα μου, φέρε τότε καὶ δι' ἐμέ δύω, ἂν ἔχῃς εἰς τὸ πλοῖόν σου τόπον.

Ἀνδρέας. Μάλιστα, μῆτερ, σὲ φέρω.

Πατ. Τώρα τὴν ἱστορίαν μας! Ὁ Κασίκης τοῦ τόπου προσήλωσε τὴν προσοχὴν του ἐξαίρετως εἰς ἓν πυροβόλον ὄπλον, καὶ ἤτον περιέργος νὰ μάθῃ τὴν χρῆσιν του. Ὁ Εὐρωπαῖος ὅστις τὸ ἔφερεν, ἐπυροβόλησε πρὸς σανίδα, καὶ τὴν διεπέρασε μὲ τὴν σφαῖράν του. Πολλοὶ τῶν παρόντων Περουβίων ἔπεσον ἐντρομοὶ κατὰ γῆς, ἄλλοι ἤρχισαν ν' ἀλαλάζουν, καὶ ὁ Κασίκης αὐτὸς ἔμεινεν ὅλος ἐκθαμβος. Διατάξας δὲ νὰ φέρουν φιάλην ποτοῦ καὶ προσφέρων αὐτὴν εἰς τὸν Εὐρωπαῖον· « Πίε, τὸν εἶπε διότι ἔχεις τὴν δύναμιν ν' ἀποτελῇς τοιοῦτον κρότον· τῷ ὄντι ὁμοιάζεις τὴν βροντὴν τοῦ οὐρανοῦ! » Αἱ πληροφορίες τὰς ὑποίας ὁ Πιζάρρος ἔλαβε διὰ τῶν ἀποστόλων του τὸν ἔπεισαν ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μωρὸν ἐπιχείρημα νὰ προσπαθήσῃ νὰ ὑποτάξῃ ἔθνος τοσοῦτον πολυάνθρωπον καὶ καλῶς ὠργανισμένον ὡς τὸ τῶν Περουβίων μὲ δύναμιν τόσον μηδαμινὴν ὅποια ἡ ἐδική του. Ὅθεν ἐβιάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ τούτου, καὶ νὰ περιορισθῇ πρὸς τὸ παρὸν μόνον εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβέστερον ὅλα τὰ παραθαλάσσια τοῦ ὠραίου τούτου τόπου, καὶ νὰ λάβῃ ὅ,τι πλείστας πληροφορίες περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ πολιτεύματός του. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀνέσυρε τὴν ἄγκυραν ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς καὶ ἔπλευσε πρὸς μεσημβρίαν μακρύτερα. Τὸ πρῶτον μέρος ὅπου προσωρμίσθη πάλιν ἦτον ἡ Παῦτᾶ, λιμὴν κείμενος εἰς τὴν πέμτην μοῖραν τοῦ μεσημβρινοῦ πλάτους, τοὔτέστι ἐβδομήκοντα πέντε μίλια πέραν τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἡ φήμη των τοῦς εἶχεν ἤδη προλάβει, ἀγγέλλουσα αὐτοῦς ὡς λευκόχροα καὶ γενειοφόρα ὄντα, μὴ βλάπτοντα τινὰ, μὴ ἀρπάζοντα οὐδὲ φονεύοντα, ἀλλὰ μάλιστα ἡμερα καὶ φιλόανθρωπα, καὶ προθύμως χαρίζοντα ὅ,τι εἶχον. Ὡ! εἶθε οἱ Εὐρωπαῖοι ὡς τοιοῦτοι νὰ ἔμενον πάντοτε γνωστοὶ εἰς τοῦς ἀγαθοὺς κατοίκους τοῦ μέρους τούτου τοῦ κόσμου!

Ἡ καλὴ αὕτη φήμη ὠφέλησε μεγάλως τοῦς τυχοδιώκτάς

μας, διότι παντοῦ ὅπου ἀπέβαινον εἰς τὴν ξηρὰν, οἱ ἐγγύριοι τοὺς ἐδέχοντο μὲ χαρὰν μεγάλην, καὶ τοὺς ἐξένιζον φιλοφρόνως, προσπαθοῦντες νὰ προλαμβάνουν τὰς ἐπιθυμίας των, καὶ λυπούμενοι ὅταν δὲν ᾔθελον νὰ διατρίβουν πολὺ παρ' αὐτοῖς. Εἰς τῶν ναυτῶν καλούμενος Βόκα Νέγρα, τόσον ἐθέλχθη ἀπὸ τὴν περιποιητικὴν διαγωγὴν τῶν καλῶν τούτων ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου τὴν ὠραιότητα, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ ἐκεῖ· ὡς δ' ἔλλειψεν ἀπὸ τὸ πλοῖον, ὁ Πιζάρρος διατάξας ν' ἀναζητηθῇ, τὸν εὔρε μεταξὺ τῶν Ἀμερικανῶν φίλων τ' αὐτοῦ, ἐκφραζόντων μὲ μυρίας τρυφερὰς περιποιήσεις τὴν μεγάλην των χαρὰν διὰ τὸν σκοπὸν τοῦ τὸν ὁποῖον συνέλαβε νὰ μείνῃ πλησίον των. Θέντες αὐτὸν εἰς φορεῖον, τὸν περίφερον εἰς ὅλον τὸν τόπον διὰ νὰ τὸν ἰδοῦν οἱ συμπατριῶταί των. Ἐπειδὴ δὲ κατ' οὐδέναν τρόπον δὲν ἐδυνήθησαν οἱ σύντροφοί του νὰ τὸν πείσουν νὰ μεταβάλλῃ τὴν πρόθεσίν του, τὸν ἄφησαν ἐκεῖ, καὶ δὲν ἤκουσα πλέον νὰ ἔγινε ποτὲ περὶ αὐτοῦ λόγος.

Ὅταν δὲ ὁ Πιζάρρος, πλέων πάντοτε πρὸς μεσημβρίαν, ἔφθασε τέλος εἰς τὴν Σάνταν, (ἰδέτε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα) ἐνδίδων εἰς τὴν παράκλησιν τῶν συντρόφων του, οἵτινες ἐπεθύμουν μεγάλως νὰ ἐπιστρέψουν, ἔστρεψε τὸν πλοῦν του πρὸς τὴν Πανάμαν ὀπίσω, ἐπ' ἐλπίδι νὰ λάβῃ νέαν βοήθειαν, καὶ νὰ δυνηθῇ δι' αὐτῆς νὰ κατακτήσῃ τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψεν.

Οἱ ἐκτεταμένοι τόποι αὗτοί τοὺς ὁποίους προλαβὼν ὠνόμασα Περουβίαν κατὰ τὸ νῦν σύνηθες αὐτῶν ὄνομα, δὲν εἶχον τότε, καθ' ἃ ἠξεύρομεν, ἐπωνυμίαν κοινὴν. Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ὠνόμασαν οἱ Ἰσπανοὶ κατὰ ποταμὸν τινα ὅστις ἐκαλεῖτο Βιρού· ἐκεῖθεν δ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐσχηματήσθη τὸ ὄνομα Περού ἢ Περουβία.

Ὁ Πιζάρρος ἔφερε κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του μεθ' ἑαυτοῦ δείγματα τῶν ἀξιολογωτέρων πραγμάτων τῶν μερῶν εἰς τὰ ὁποῖα διέτριψεν. Ἦσαν δὲ αὐτὰ κυρίως διάφορα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, καὶ τινες λάμραι. Συμπαρέλαβε δὲ καὶ τινας νέους Περουβίους διὰ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστροφὴν του ὡς διερμηνεῖς,

διότι ἐφρόνει βέβαιον, ὅτι ὁ τοπάρχης Δὲ λὸς Ῥίος ἀκούων περὶ τοῦ μεγάλου πλούτου τούτων τῶν τόπων, καὶ βλέπων τὰ δείγματα τοῦ πλούτου τούτου, ἤθελε πεισθῇ εὐκόλως νὰ δώσῃ βοήθειαν εἰς αὐτόν καὶ εἰς τοὺς συνεταίρους του πρὸς νέαν ἐκστρατείαν· ἀλλ' ἡ ἐλπίς του αὕτη ἐματαιώθη. Διότι ὁ τοπάρχης ἄνθρωπος, νουνεχὴς, δὲν ἔκρινεν εὖλογον νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ἀποικίαν του ἣτις δὲν ἦτον ἀκόμῃ εἰς στερεὰς ἐπωκοδομημένη βάσεις, διὰ νὰ θηρεύσῃ ἀβεβαίους κατακτήσεις· ἴσως προέβλεπεν ἀκόμῃ ὅτι οἱ ἄδρεῖοι οὗτοι οἵτινες, ἐτόλμων ν' ἀναλάβουν ἐπιχείρημα τοσοῦτον ρίψοκίνδυνον, ἤθελον σπεύσει νὰ κηρυχθῶσι καὶ ἀνεξάρτητοι. Ἐξηκολούθησεν ἐπομένως ἀρνούμενος πᾶσαν βοήθειαν εἰς τοὺς τρεῖς συνεταίρους, καὶ τοῦτο τοὺς ἔφερεν εἰς μεγίστην στενοχωρίαν καὶ ἀπορίαν.

Ἡ χρηματικὴ περιουσία των εἶχεν ἐξαντληθῇ· δάνεια πλέον δὲν εὐρίσκον· ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἐξαντληθῇ καὶ ὁ ζῆλος, ἡ ἐπιμονή των καὶ ἡ πεποίθισίς των. Ἐμεινον δ' ἐξ ἐναντίας ἀπαράμειωτοι, οὐδὲ τὰς ἐξησθένει ἡ κακὴ τῶν πραγμάτων κατάστασις. Ἐνόησαν δὲ ὅτι δὲν τοῖς ἔμενεν ἄλλο μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς εὐχῆς των, εἰμὴ νὰ διευθυνθοῦν ἀμέσως πρὸς τὴν Ἰσπανικὴν αὐλὴν, καὶ νὰ λάβουν πληρεξουσιότητα παρ' αὐτῆς διὰ ν' ἀποπερατώσουν τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον εἶχον ἀρχίσει, καὶ τὸ ὁποῖον ὑπέσχετο λαμπρὰ τὰ ἀποτελέσματα. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ν' ἀπέλθῃ ὁ Πιζάρρος εἰς Ἰσπανίαν διὰ νὰ ζητήσῃ ἐκεῖ τὴν ἐπὶ τοῦτο ἄδειαν.

Μὲ μεγάλην δυσκολίαν κντῶρθωσαν οἱ τρεῖς συνεταῖροι, ἐξ αἰτίας τῆς δεινῆς καταστάσεως τῆς περιουσίας των, νὰ συνάξουν ὅσα χρήματα ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὁδοιπορίαν. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Πιζάρρος ἀπέπλευσε, καὶ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν Ἰσπανικὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν, (διότι τότε ἐβασίλευε Κάρολος ὁ πῆμτος εἰς τὴν Ἰσπανίαν) μὲ τόσῃν ἀξιοπρέπειαν, ὥστε ἐθαύμασαν ὅσοι ἐγνώριζον τὴν ποταπὴν του καταγωγὴν καὶ τὴν κακὴν ἀνατροφὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβε. Περιέγραψεν ὅλας τὰς δεινοπαθείας ὅσας ὑπέστη αὐτός τε καὶ οἱ ὀπαδοί του· παρέστησε

τὴν θαυμασίαν ποιότητα, καὶ τὰ ἐξάίσια πλούτη τῶν ἀπεράντων τόπων τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψε, καὶ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων του ἐπέδειξε καὶ τὰ πραγματικὰ δείγματα τὰ ὁποῖα εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ.

Καὶ ὁ Κάρολος καὶ οἱ ὑπουργοὶ του ἐθαύμασαν μεγάλως ἀκούσαντες τὴν περιγραφὴν ταύτην, καὶ φιλοφρονέστατα ὑποδεχθέντες τὸν Πιζάρρον ἐνέκρινον τὴν αἴτησίν του, καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὸν πληρεξουσιότητα διὰ νὰ κατακτήσῃ τοὺς τόπους ὅσους ἤθελεν ἀνακαλύψει. Ὁ δὲ Πιζάρρος ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν εὐνοὴν πρὸς αὐτὸν διάθεσιν τοῦ βασιλέως του, παρεκάλεσε νὰ τῷ δοθῇ ὅχι μόνον ἡ τοπαρχικὴ ἐξουσία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνωτάτη δικαστικὴ ἐφ' ὅλων τῶν τόπων ὅσους ἤθελε κυριεύσει, μ' ὅλον ὅτι εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ ζητήσῃ τὴν δικαστικὴν ταύτην θέσιν ὑπὲρ τοῦ φίλου του Ἀλμάγρου.

Ἀριστείδης. ὦ! αἰσχροτάτα ἔπραξε, πάτερ!

Πατ. Βεβαίως αἰσχροτάτα. Ἀλλὰ σᾶς προεῖπα, ὅτι θὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἥρώος μας τούτου πολλὰς κηλίδας αἰσχροῦ, ἀξίας τῆς ἀποστροφῆς παντὸς εὖ φρονούντος. Ἰδοὺ, ἐδὼ βλέπετε μίαν τῶν κηλίδων τούτων, καὶ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι λυπεῖσθε καθὼς ἐγὼ, ὅτι ἄνθρωπος, τοσαῦτα ἔχων πλεονεκτήματα, ἐστιγμάτισεν αἰωνίως τὸ ὄνομά του διὰ ποταπῆς αἰσχροκερδείας καὶ δι' ἀπιστίας αἰσχροῦ.

Χαράλαμπος. Καὶ διὰ τὸν δεύτερον συνεταῖρόν του οὐτ' ἐφρόντισε βεβαίως διόλου.

Πατ. ὦ! μάλιστα! Πρὸς ἐκεῖνον, ὡς ἱερωμένον, δὲν εἶχεν ἀντιζηλίαν καμμίαν, διὰ τοῦτο ἐζήτησεν δι' αὐτὸν τὴν ἐπισκοπικὴν ἀξίαν εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ἤθελε κατακτήσει, καὶ εἰσηκούσθη.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Πιζάρρος ὑπεσχέθη εἰς τὴν Ἰσπανικὴν διοίκησιν νὰ προμηθεύσῃ αὐτὸς ἐξ ιδίων του ὅλην τὴν τῆς ἐκστρατείας παρασκευὴν χωρὶς νὰ συνεισφέρῃ τίποτε ἢ κυβέρνησις, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ συστήσῃ στρατιωτικὸν σῶμα ἀπὸ διακοσίους πεν-

τήκοντα στρατιώτας. Ἀλλὰ μ' ὅλον ὅτι μικρὰ ἡ δύναμις αὕτη διὰ τῆς ὁποίας ἔμελλε νὰ καταστρέψῃ ἐν τῶν μεγίστων βασιλείων τοῦ κόσμου, ὁ Πιζάρρος ὅμως δὲν εὗρέθη εἰς κατάστασιν νὰ τὴν συλλέξῃ δι' ἰδίων ἐξόδων. Κατ' εὐτυχίαν του εἶχεν ἔλθει ὁ Κόρτες κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, καθὼς ἤξεύρομεν, διὰ νὰ ζητήσῃ προσωπικῶς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ αὐτοκράτορός του. Ἀγάπῳν δὲ ὅλους τοὺς ἐπιχειρηματικούς ἀνθρώπους, καὶ πρὶν τῆς ἐκστρατείας του κατὰ τοῦ Μεξικοῦ συστρατιώτης χρηματίσας τοῦ Πιζάρρου, κατέβαλε δι' αὐτὸν ἐξ ἰδίων του ποσότητα τινὰ ἱκανὴν διὰ τὴν ἐφόπλισιν τῆς ἡμισείας δυνάμεως ἀφ' ὅσῃν εἶχεν ὁ Πιζάρρος ὑποσχεθῇ νὰ συλλέξῃ. Μετὰ τὴν δύναμιν ταύτην ἀνεχώρησε κρυφίως ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Σεβιλλίας, διότι ἦσαν διωρισμένοι ἄνθρωποι νὰ παρατηροῦν ἂν ἐξετέλεσε τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης του. Διαφυγὼν λοιπὸν τὴν ἔρευναν ταύτην, ἐπανέπλευσε εἰς Δαρίαν.

Μεταξὺ τοῦ μικροῦ τάγματός του, περιέχοντος μόλις ἑκατὸν στρατιώτας, διεκρίνοντο ἰδίως τέσσαρες νέοι, εὐρωστοὶ καὶ ζωηροὶ, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ τὰ ὀνόματα, διότι εἰς τὴν σκηνὴν ἣτις μέλλει νὰ παραστηθῇ ἐντὸς ὀλίγου ἐμπρὸς σας θέλουν λάβει τὸ ἐνεργητικώτατον μέρος· οἱ τρεῖς ἦσαν ὁμοπάτριοι ἀδελφοὶ τοῦ Πιζάρρου, Ἰωάννης, Γονζάλος, (ἢ κατ' ἄλλους Γονζαλέζος) καὶ Φερδινάνδος ὀνομαζόμενοι. Ὁ δὲ τέταρτος ἦτον θεῖός του, Φραγκίσκος Ἀλκανάρας καλούμενος. Τὰ ὀνόματά των πρέπει ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς νὰ μᾶς εἶναι γνωστά.

Ἄμα δ' ἔφθασεν ὁ Πιζάρρος εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον, διεύθυνε τὸν πλοῦν του πρὸς τὴν Νόμβρε δὲ Δίος· ἐκεῖ δὲ ἀποβὰς εἰς τὴν ξηρὰν μετὰ τῶν ὁπαδῶν του, διῆλθε πεζὸς διὰ τοῦ ἰσθμοῦ πρὸς τὴν Πανάμαν, ὅπου ὁ ἀγαθὸς Ἀλμάγρος ὑπερχαρεῖς κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν ἐπιστροφὴν του καὶ διὰ εὐτυχῇ ἔκβασιν τῶν διαπραγματεύσεών του, ἠσθάνθη μετ' ὀλίγον ἑκπληξιν καὶ ἀγανάκτησιν βαθεῖαν, ὡς ἐγνώρισε τὴν πρὸς αὐτὸν χαμερπῇ ἀπιστίαν τοῦ Πιζάρρου, καὶ ὡς ἔντιμος στρατιώτης ἠρνήθη μετ' ἀποστροφῆς πᾶσαν περαιτέρω συνέργειαν μετ' ἀνθρώπου τό-

σον ἀτίμως πρὸς αὐτὸν ἐνεργήσαντος. Ἀλλὰ τέλος ἐπραῦνθη διὰ τῶν προτροπῶν τοῦ ἱερέως Λούκου καὶ δι' ὑποσχέσεως τοῦ Πιζάρρου ὅτι τῷ παραχωρεῖ οἰκειοθελῶς τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνωτάτου δικαστοῦ, καὶ οὕτως ὁ δεσμός τῆς τριανδρίας ἀνενεώθη. Ἦρχισαν νὰ ἐπιταχύνουν τὰς προπαρασκευάς, καὶ . . .

Καὶ ἐπῆγον νὰ κοιμηθοῦν, εἶπεν ἡ μήτηρ, προσθέτουσαι ὅτι εἶναι δέκα ἡ ὥρα. Ὁ πατὴρ ἔμεινε μὲ τὸ ἥμισυ τῆς περιόδου του εἰς τὸ στόμα, καὶ πᾶσα ἡ συντροφία διελύθη ν' ἀναπαυθῇ.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΒ΄.

Τῇ ἐπαύριον, ἐπανέλκεν ὁ πατήρ τὴν σειράν τῆς διακοπείσης διηγήσεώς του ὡς ἀκολουθῶς.

Ἡ μικρὰ δύναμις τὴν ὁποίαν ὁ Πιζάρρος μετὰ τῶν φίλων του κατώρθωσε τέλος πάντων νὰ συλλέξῃ συνίστατο εἰς τρία μικρὰ πλοῖα καὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα στρατιώτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν τριάκοντα ἑξὶ ἱππεῖς. Μὲ τὰ ἄθλια ταῦτα μέσα, ἀλλὰ καὶ μὲ γενναιότητα χιλιάδας ἀναπληροῦσαν, ἀπέπλευσεν ὁ Πιζάρρος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χιλιοστοῦ πεντακοσιοστοῦ τριακοστοῦ πρώτου ἔτους· ὁ σκοπὸς του ἦτον νὰ προσορμισθῇ εἰς τὴν Τούμβην, ἀλλ' οἱ ἐναντίοι ἄνεμοι δὲν τὸν ἐπέτρεψαν νὰ φθάσῃ εἰς εἰ, κ' ἐβιάσθη νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τοῦ ἁγίου Ματθαίου τὸν κόλπον.

Ἐκεῖθεν δ' ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Τούμβην, ἀπέχουσαν ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα μίλια ἐκεῖθεν. Μ' ὅλον τοῦτο, τὸ μῆκος τῆς ὁδοιπορίας δὲν ἦτον τὸ μεγαλύτερον πρόσκομμα· τὸ χερίστον ἦτον, ὅτι ἔπρεπε νὰ διαβοῦν ἀκαλλιεργήτους καὶ βαλτώδεις τόπους, καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμοὺς μάλιστα εἰς τὰς ἐκβολὰς των, ὅπου, κατὰ φυσικὸν λόγον, εἶναι πλατύτεροι καὶ βαθύτεροι. Ἀλλ' ἀνὴρ ἀτρόμητος ὡς ὁ Πιζάρρος, καὶ τὸν μέγαν ὠκεανὸν ἂν ἔβλεπε πρὸ ποδῶν του, δὲν ἤθελε διόλου διστάσει. Ἐνέπνευσε δὲ καὶ εἰς τοὺς ὁπαδοὺς του μέρος τῆς ἀφοβίας του, καὶ οὕτω φαιδρῶς καὶ θαρρόντως ἐκίνησαν.

Εἰς τὰς πολλὰς δυσχερίας τὰς ὑποίας ἀπῆντων οἱ Ἰσπανοὶ εἰς τὴν ὁδοιπορίαν των ταύτην, προσετίθετο καὶ ἄλλη τὴν ὁποίαν ἐκουσίως διήγειραν καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς ἀπλήστου καὶ ἀπανθρώπου πλεονεξίας των· ἀντὶ δηλαδὴ ν' ἀσχοληθοῦν ν' ἀποκτήσουν τὴν εὐροίαν καὶ τὸ σέβας τῶν ἐγχωρίων, εἶα καὶ ληστεία εἶπετο ἐξ ἐναντίας παντοῦ ἐπὶ τὰ βήματά των. Πρώτη δὲ τούτου συνέπεια ἦτον, ὅτι οἱ κάτοικοι ἔφυγον πανταχοῦ ἀπ' ἐμπρός των, δευτέρα δὲ, ὅτι μετ' οὐ πολὺ τοῖς ἔλλειψαν ἐντε-

λῶς ζωοτροφίαι καὶ ἀναπαύσεις· ἐξησθενημένοι ἀπὸ πείναν καὶ διαφόρους ἄλλας ταλαιπωρίας ἔφθασαν ἐν τούτοις μέχρι τῆς Κοάκης, πόλεως παραθαλασσίου, κειμένης σχεδὸν ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν. Τὴν ἐπαρχίαν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος εὐρίσκετε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα.

Μὲ τὴν αὐτὴν αἰμοχαρῇ ἀπληστίαν μὲ τὴν ὁποίαν ὀρμῶσι λιμώττοντες λύκοι εἰς ποίμνην προβάτων, ὥρμησαν καὶ οἱ Ἴσπανοὶ εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν αὐτὴν πόλιν, ἀπεσόβησαν διὰ τῆς βιαίας διαγωγῆς των τοὺς ἐντρόμους κατοίκους, καὶ ἤρπασαν τὰς ἰδιοκτησίας των, συνιστάμενας οὐ μόνον εἰς ζωοτροφίας, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, καὶ εἰς πολυτίμους λίθους ἐκ τῶν καλουμένων σμαράγδων, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη.

Χρῖστος. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη ἴσως καὶ ὁ ποταμὸς ὅστις ῥέει ἐκεῖ Ποταμὸς Σμαράγδων.

Πατ. Βεβαιώτατα!

Ἀντώνιος. Πῶς εἶναι αὐτοὶ οἱ λίθοι;

Πατ. Πράσινοι, Ἀντώνιε! Πρέπει νὰ τοὺς εἶδες πολλάκις.

Ἀντώνιος. Ἄ! ναι, εἰς δακτυλίδι!

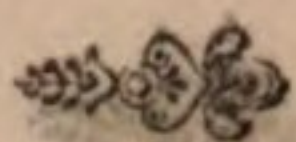
Πατ. ἔχεις δίκαιον! Ἡ χαρὰ τῶν Ἰσπανῶν διὰ τὰ πλούσια ταῦτα λάφυρα ἐξήλειψεν ἀπὸ τὴν μνήμην των τὴν θλιβεράν ἐνθύμησιν τῶν παρελθόντων δεινῶν καὶ τοῖς ἐνέπνευσε προθυμίαν ν' ἀκολουθήσουν καὶ περαιτέρω τὸν ἀρχηγόν των, ὅπου καὶ ἂν τοὺς ἤθελεν ὀδηγήσει. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὐχ ἥττον ἔχαιρε βλέπων κατὰ μέρος ἐπαληθεύουσαν τὴν λαμπρὰν περιγραφὴν τῶν θησαυρῶν τοῦ τόπου, διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνης εἶχε καταπείσει τοὺς ὀπαδούς του νὰ τὸν ἀκολουθήσουν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην· ἔσπευσε δὲ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν πρώτην εὐτυχῇ ταύτην ἐκβασιν τοῦ ἐπιχειρήματός του, καὶ ἐλκύων πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἄλλους τολμητίας νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸ μικρὸν στράτευμά του. Πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν ἐν τῶν πλοίων του εἰς Πανάμαν καὶ ἄλλο εἰς Νικαράγουαν διὰ νὰ συλλέξῃ στρατιώτας, ἐρεθίζων αὐτοὺς διὰ τε τῆς περιγραφῆς τῆς ἐπιτυχίας του καὶ διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν συναχθέντων λαφύρων.

Δημήτριος. Ἀλλὰ περὶ τῆς Νικαραγούας δὲν ἠκούσαμεν ἀκόμῃ τίποτε.

Πατ. Ἐχεις δίκαιον. Ἐδὼ θεωρήσατε πάλιν τὸν πρῶτον πίνακα τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου. Ἰδοὺ, ὅλη ἡ μεσαία ἐπαρχία αὕτη μεταξὺ τῆς Ὀνδούρας καὶ Βεραγούας, καλεῖται Νικηράγουα. Ἐδὼ κάτω εἰς τὰς παραλίας τοῦ μεσημβρινοῦ ὠκεανοῦ, οὐ μακρὰν τῆς μεγάλης λίμνης τοῦ ἁγίου Σεβαστιανοῦ βλέπετε κειμένην καὶ τὴν ὁμώνυμον ἀποικίαν τὴν ὁποίαν κατέστησεν ὁ τοπάρχης Πεδραρίας· πρὸς ταύτην ἔπεμψε τὸ ἐν πλοῖόν του ὁ Πιζάρρος, τὸ δὲ ἄλλο διεύθυνε πρὸς τὴν Πανάμαν.

Αὐτὸς δ' ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του διὰ ξηρᾶς, ἀκολουθῶν τὰ παραθαλάσσια μὲ ἀμίμητον τόλμην, ἢ μᾶλλον αὐθάδειαν. Φόβος καὶ τρόμος προηγοῦντο τῆς ἐμφανίσεώς του καὶ ἀπεδίωκον τοὺς ἐγγχωρίους ἀφ' ὅπου αὐτὸς ἐπλησίαζεν. Αἱ λεηλασίαι τῶν ἐρήμων οἰκιῶν τῶν φυγάδων ἐξηκολούθουν πάντοτε, καὶ δὲν εὐρέθη κανεὶς νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἀρπαγὰς τῶν ληστρικῶν τούτων τυχοδιωκτῶν, ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον Ποῦναν, κειμένην εἰς τὸν κόλπον Γουαῦακουήλ, ὡς βλέπετε ἐδὼ εἰς τὸν πίνακα.

Ὁ Πιζάρρος θεωρήσας τὴν νῆσον ταύτην κατάλληλον διὰ νὰ περιμείνῃ ἐκεῖ τῶν πλοίων του τὴν ἐπιστροφὴν, ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ προσωρινῶς εἰς αὐτήν. Ὅθεν κατασκευάσας σχεδίας, ἔπλευσεν ἐπ' αὐτῶν εἰς τὴν νῆσον μὲ τὰ στρατεύματά του· ἀλλὰ μεγάλως ἐξεπλάγη εὐρὼν εἰς αὐτὴν πάντῃ διαφόρους ἀνθρώπους ἀφ' ὅσους εἶχε γνωρίσει ἕως τότε εἰς τὴν ξηράν. Οἱ νησιῶται οὗτος ἀποτελοῦντες, ὡς ἐφαίνοντο, λαὸν ἰδιαίτερον, ἦσαν εὐτολμοὶ καὶ πολεμικοὶ, κ' ἐπρόκρινον νὰ χύσουν καὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ αἵματός των ῥανίδι, παρὰ νὰ στρέψουν τὰ νῶτα πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν των, καὶ νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν εἰς τὸν ἐχθρόν. Ἀντιπαρετάχθησαν ἐπομένως εἰς τοὺς ἐπερχομένους Ἰσπανοὺς μ' ἀφοβίαν· καὶ μὲ ὅλον ὅτι κατὰ τε τὰ ὅπλα καὶ κατὰ τὴν πολεμικὴν τέχνην αὐτοὶ μεγάλως τοὺς ὑπερέβαινον, τόσῃν ὁμῶς τόλμην ἀντέταξαν εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς, ὥστε ὁ Πιζάρρος ἠγωνίζετο ἐξ μῆνας πρὶν τοὺς καταδαμάσῃ.

Ἐν τούτοις ἔφθασαν τὰ πλοῖά του ἀπὸ τὴν Πανάμαν καὶ Νικαράγουαν, φέροντα μικρὰν μὲν, ἀλλ' εἰς ἣν εὐρίσκετο θέσιν, εἰς ἄκρον ἀνγκραίαν βοήθειαν. Ἐκάστου πλοίου ἐπέβαινον τριάκοντα περίπου νιοτύλλεκτοι στρατιῶται, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο καὶ δύο περίφημοι ἀξιωματικοί, Βεναλκαζάρ καὶ Σόττος καλούμενοι. Τὴν μηδαμηνὴν ταύτην προσθήκην εἰς τὰς δυνάμεις του ἐθεώρητεν ὡς ἀρκοῦσαν ὁ παράτολμος Πιζάρρος, καὶ ἔσπευσε χωρὶς περαιτέρω ἀναβολῆς, νὰ ὁρμήσῃ μετ' αὐτῆς εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ ἀπεράντου κράτους, διὰ νὰ κατκτήσῃ τόπον ἔχοντα περιστότερα τετραγωνικὰ μίλια μέγεθος ἀφ' ὅσας αὐτὸς εἶχε κεραλὰς εἰς τὸ στράτευμά του.

Ἐπομένως διευθύνθη πάλιν ἀπὸ τὴν νῆτον Πούναν πρὸς τὴν Ξηράν, ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀποβῇ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Τούβην· ἀλλὰ μὲ μεγίστην δυσχέρεσκα ἐμχθεν ὅτι καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐθεωρεῖτο ἤδη καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του διαφόρως ἀφ' ὅ,τι εἶχον θεωρηθῇ ὅταν κατὰ πρῶτον ἐνεφανίσθησαν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τούτους, διότι ἡ ληστρικὴ διαγωγὴ καὶ αἱ βιαιοπραγίαι τοῦ στρατεύματός του εἶχον διακηρυχθῇ πανταχοῦ, καὶ εἰς τὴν Τούβην ἀκόμη, καὶ ἡ πρώτη φιλύξενος γλυκύτης τῶν κατοίκων καὶ τοῦ Κασίκου των μετεβλήθη ἤδη εἰς φόβον καὶ εἰς ἀποστροφὴν· ὥστε ἔλαβον καὶ τὰ ὅπλα, καὶ πᾶσα προσπάθεια πρὸς φιλικὸν συμβιβασμὸν μετὰ τοῦ Κασίκου ἔμεινεν ἀκαρπός.

Ὁ Πιζάρρος παροργισθεὶς διὰ τοῦτο, ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ τὸν Κασίκην· ὅθεν συνοδευμένος ὑπὸ δύο τῶν ἀδελφῶν του καὶ ὑπὸ πεντήκοντα ἱππέων, διέβη διὰ νυκτὸς τὸν ποταμὸν ὅστις διεχώριζε τὸ στράτευμά του ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ, διέτρεξε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τόπον δύσβατον, καὶ ἔφθασεν ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ Κασίκης. Οἱ δυστυχεῖς Ἀμερικανοί, ἐκπλαγέντες διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐμφάνισιν ἐχθροῦ τὸν ὁποῖον δὲν ἐφρόνουν τόσον πλησίον, καὶ ἔντρομοι γενόμενοι ὡς εἶδαν τὰ ἄγνωστα τέρατα, τοὺς ἵππους, οἵτινες ἐφχίνοντο ἀποτελοῦντες ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ζῶον μὲ τοὺς ἱππεῖς των, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ὑπομείνουν τὴν ὁρμὴν τῶν Ἰσπανῶν, ἀλλ' ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· καὶ πολλοὶ μὲν ἐξ αὐτῶν κατεκόπησαν

ἀπὸ τὰ ξίφη, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν ὅλοι. Ἀναγνωρίσας δὲ καὶ ὁ Κασίκης διὰ τῆς περιστάσεως ταύτης τὴν ἀδυναμίαν του, καὶ τῶν ἐχθρῶν του τὴν ἀνυπόστατον δύναμιν, ἔκλινε τὸν αὐχένα, καὶ πέμψας δῶρα πρὸς τὸν νικητὴν, ἐζήτησε τὴν εἰρήνην.

Ἀλέξανδρος. Ἦτον αὐτὸς βασιλεὺς ὅλου τοῦ τόπου;

Πατ. Ὁχι, Ἀλέξανδρε. Ἦτον μόνον τοπάρχης διοικῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τούμβης.

Ἰωάννης. Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ διατὶ εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ βασιλεὺς μένει τόσον ἥσυχος, καὶ διατὶ πρὸ πολλοῦ δὲν ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν;

Πατ. Θὰ σὲ τὸ ἐξηγήσω· ἀλλὰ προηγουμένως πρέπει νὰ σᾶς διηγηθῶ ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Περουβικοῦ βασιλείου, καὶ τῆς τότε καταστάσεως αὐτοῦ. Θέλετε;

Ἰωάννης. Ὡ! βέβαια, πάτερ;

Πατ. Πολλὰ καλὰ· ἀλλ' ἀνάγκη νὰ σᾶς προειδοποιήσω ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ἂν ὅλη δὲν εἶναι μῦθος, τοῦλάχιστον φαίνεται ἔχουσα πολλὰ τὰ μυθολογούμενα, καθὼς καὶ σεῖς θέλετε τὸ παρατηρήσει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

Τὸ Περουβικὸν βασίλειον, διηγοῦνται οἱ Ἰσπανοὶ ἱστοριογράφοι, ἦνθει πρὸ τετρακοσίων ἤδη ἐτῶν. Θεμελιωταὶ αὐτοῦ ἦσαν ὁ Μάγκο Καπάκης καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μαμά Ὁζέλλο· ἐνομίσθη δὲ ὅτι τὸ ζεῦγος τοῦτο, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ οἱ ἀπόγονοί του, ἐκαλεῖτο Ἰγγὰς, τουτέστι Κύριοι, κατήγετο ἀπὸ Εὐρωπαίους. Ἰσως, ὑποθέτουν οἱ ἱστοριογράφοι οὗτοι, Εὐρωπαῖοι ἐπλανήθησαν ποτὲ (τὶς οἶδε πρὸ πόσων αἰώνων) εἰς τὸν ἀτλατικὸν ὠκεανὸν, καὶ ναυγήσαντες εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Βρασιλίας, ἦσαν οἱ πρόγονοι τῆς φυλῆς ταύτης.

Πέτρος. Ἀλλὰ εἰς τὶ ἐστηρίζετο ὁ συμπερασμὸς οὗτος;

Πατ. Εἰς ὅχι πολλὰ πειστικὸς λόγους. Ὁ πρῶτος ἦτον ἡ παρατήρησις ὅτι οἱ Περουβιοὶ διήρουν τὸ ἔτος εἰς 365 ἡμέρας καθὼς οἱ Εὐρωπαῖοι, καὶ εἶχον καὶ ἄλλας τινὰς ἀστρονομικὰς γνώσεις κοινὰς μὲ ἡμᾶς. Δεύτερον ἐβεβαίουν οἱ Ἰσπανοὶ τοῦ τόπου κατακτηταὶ ὅτι ὅλη ἡ φυλὴ τῶν Ἰγγὰς διεκρίνετο ἀπὸ

τοὺς λοιποὺς ἐγχωρίους κατὰ τὴν λευκότητα τοῦ δέρματος, καὶ διάφοροι ἄνδρες τῆς φυλῆς ταύτης, διὰ τοῦ γενείου τὸ ὁποῖον ἔφερον εἰς τὸν πώγωνα. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἦσαν τεκμήρια πιθανολογοῦντα εὐρωπαϊκὴν καταγωγὴν· τέλος πάντων μᾶς εἰδοποιοῦν οἱ αὐτοὶ, δὲν ἤξεύρω ἂν βασίμως ἢ ὄχι, ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τὴν Περουβίαν ἀνέκαθεν παράδοσις ὅτι ἄνθρωποι μὲ γένειον καὶ μὲ θαυμάσια ὄπλα ἤθελον ἔλθει ὑπερθαλάσσιοι νὰ κυριεύσουν τὸν τόπον τοῦτον (*).

Ἄλλ' ὅπως ἂν ἔχη, τοῦλάχιστον φαίνεται πιθανὸν τοῦτο, ὅτι ὑπῆρξε ποτὲ τῷ ὄντι Μάγκο Καπάκης τις καὶ τις Μαμά Ὁζέλλο θέντες τὰς βάσεις τοῦ μεγάλου βασιλείου τῶν Ἰγγάς. Οἱ δύο δὲ οὗτοι, λέγεται, διαφέροντες παραδόξως κατὰ τε τὸ μέγεθος ἀνάστημα τοῦ σώματος, κατὰ τὸ χρῶμα, καὶ κατὰ τὸν ἱματισμὸν ἀπὸ τοὺς ἀγρίους καὶ γυμνοὺς κατοίκους τοῦ τόπου, ἐφάνησαν ἐκεῖ αἰφνηδίως, χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ τις πόθεν ἦλθον, καὶ ἐκήρυξαν ὅτι ἦσαν τέκνα τοῦ ἡλίου, ὅστις τοὺς ἐπεμψε νὰ καταστήσουν τοὺς ἀνθρώπους τῶν μερῶν ἐκείνων καλοκάγαθους καὶ εὐτυχεῖς. Τὸ μέρος δὲ ὅπου κατώκησαν ἦτον αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπετε ἐδῶ εἰς τὴν δεκάτην τρίτην μοῖραν μεσημβρινοῦ πλάτους σημειούμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα Κοῦσκον. Λέγεται ἀκόμη ὅτι ὁ Μάγκος συναθροίσας τοὺς ἀγρίους κατοίκους τοῦ ὀρεινοῦ αὐτοῦ τόπου, τοῖς ἐδίδαξε νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν, νὰ ἐνδύωνται, καὶ νὰ οἰκοδομῶσι καλύβας πρὸς κατοικίαν. Ἡ δὲ Ὁζέλλο πάλιν, ὅτι ἐδίδαξε τὰς γυναῖκας τῶν ἀγρίων νὰ νήθουν καὶ νὰ ὑφαίνουν, συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλας διαφόρους γυναικείας ἐργασίας, ἀναγκαίας εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν. Ἀμφότεροι δὲ, λέγεται, εὖρον προθύμους καὶ εὐμαθεῖς μαθητάς, καὶ ὑποδοκίμησαν εὐκόλως νὰ μεταβάλουν τοὺς ἀγροίκους τούτους καὶ κτηνώδεις ἀνθρώπους εἰς ἔθνος ἄξιον κατὰ πολλοὺς λόγους νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξευγενισμένον.

(*) Ἀρχαῖα χειρόγραφα ἐξηγηθέντα ἐσχάτως, ἀποδεικνύουν ὅτι Σκανδιναυεὶ εἶχον πλεύσει εἰς Ἀμερικανὴν κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα Μ. Χ. Ἀνασκαφαὶ δὲ γεγόμεναι εἰς Βρασιλίαν ἀνακάλυψαν καὶ οἰκοδομήματα καὶ ἀγάλματα Σκανδιναυικὰ εἰς αὐτήν.

Οἱ θαυμάσιοι οὗτοι νομοθέται ἐπεμελήθησαν πρὸ παντὸς ἄλλου ν' ἀντικαταστήσουν τὴν ἀπάνθρωπον εἰδολολατρείαν τῶν ἀγρίων, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνίστατο εἰς ἀνθρώπων θυσίας, διὰ θρησκείας ἡμερώτερα ἐμπνεούσης φρονήματα, κ' ἐδίδαν ἐπομένως τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ἐν καὶ μόνον ὑπάρχει ὑπέρτατον ὄν, ἀγαπῶν περιπαθῶς τοὺς ἀνθρώπους ὡς πλάσματά του, κ' εὐχαριστούμενον ὅταν τοὺς βλέπῃ ν' ἀνταγαπῶνται καὶ αὐτοὶ μεταξὺ τῶν ὅτι δὲ τὸ ἀγαθοποιόν, τὸ εὐμενὲς τοῦτο ὑπέρτατον ὄν, εἶναι . . . ὁ ἥλιος.

Τινές. Ὡ!

Πατ. Βεβαίως λυπρὸν εἶναι ὅτι ἡ διάγνωσίς των εἰς τόσον καλὰς στηριζομένη βάσεις δὲν ἐπροχώρησεν ὀλίγον τι περαιτέρω διὰ ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι καὶ ὁ ἥλιος, τοῦτο τὸ ὠραῖον, τὸ εἰς ἡμᾶς τοσαύτας εὐεργεσίας παρέχον οὐράνιον σῶμα, δὲν εἶναι ὁ Θεὸς αὐτός, ἀλλὰ πλάσμα καὶ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, μέσον καὶ αὐτὸς εἰς τὰς χεῖράς του, δι' οὗ εὐεργετεῖ καὶ ἡμᾶς καὶ πάμπολλα ἄλλα ὄντα τὰ ὅποια ἐποίησεν. Ἀλλ' ἂν ὑπάρχῃ σφάλμα συγγνωστὸν, εἶναι τοῦτο, νὰ ὑπολάβουν ἐσφαλμένως ἄνθρωποι ἀδίδακτοι τὴν λαμπρὰν ταύτην καὶ μεγαλοπρεπῆ πυρίνην σφαῖραν, τὴν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν φύσιν ἀναρίθμητα ἀγαθὰ διαχέουσιν, νὰ ὑπολάβουν τὸ μέγα τοῦτο καὶ τὰ πάντα ζωογονοῦν φῶς τοῦ κόσμου, ὡς αὐτὸν τὸν δημιουργὸν καὶ διατηρητὴν τοῦ παντός.

Πόσον εὐκόλον ἦτον ὁ ἄνθρωπος Σὲ νὰ λατρεύσῃ,
Ἥλιε, μόνη πηγὴ τοῦ φωτός, βασιλεῦ τῶν αἰθέρων,
Ὅτ' αἰσθανθεῖς κατὰ πρῶτον, τῆς πλάσεως εἶδε τὸ θαῦμα!
Σὲ πανταχοῦ τῶν εἰδώλων ὁ λάτρης, καὶ πάντοτ' ἐπίσης
Σὲ προσκυνεῖ. Ὁ μὲ ἄνθη κοσμῶν τὸν ναόν σου εἰς Κύσκον, (*)
Ὁ ἱερεὺς ποῦ τὰς ὄχθας οἰκεῖ τοῦ Ἰδάσπου ἢ Γάγγου, (**)

(*) Πόλις μεσόγειος τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἦτον ποτὲ ἡ καθεδρὰ τῶν βασιλέων τῆς Περουβίας.

(**) Ὁ Ἰδάσπις, ποταμὸς τῆς Μηδίας καὶ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ὁ δὲ Γάγγης τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν.

Καὶ λευκοφόρος εἰς ἤχον ὀξὺν λιγυφώνων σαλπίγγων
 ὕμνων θυσίαν πρὸς σέ καὶ καπνὸν θυριάματος πέμπει,
 Ἢ ὁ Ἰνδὸς ποῦ γυμνὸς σχηματίζων τὸ εὐθυμον κύκλον,
 Σὲ χαιρετᾷ μὲ χοροῦς, — ἀξιώτερ, ἀνθρώπου δὲν πράττει,
 Ἢ ἂν ἐλάτρευε τάυρους (*) καὶ ἂν προσεκύνει θηρία; (**)
 Ὁ ἥλιος λοιπὸν ἦτον ὁ Θεὸς τῶν Περουβίων, καὶ ἐξ αὐτοῦ
 ἤξιουν ὅτι κατήγοντο οἱ Ἰγκοί. Εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἦσαν ναοὶ
 ἀνηγερμένοι, καὶ μόνον οἱ Ἰγκοί, οὐδεὶς δὲ ἄλλος ποτὲ, ἦσαν
 πάντοτε ἱερεῖς αὐτοῦ. Ὁμοίως ἦσαν εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ
 τούτου ἀφιερωμένοι καὶ αἱ παρθένοι τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰγκῶν,
 κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἑστιάδων τῆς Ῥώμης ἢ τῶν ἐδικῶν μας
 καλογραῖων. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὰς ἐμπόδιζε τοῦ νὰ νυμ-
 φευθῶσιν· ἐχρεώσθουν ὅμως νὰ λάβουν ἄνδρας ἐκ τῆς ἰδίας τῶν
 φυλῆς τῶν Ἰγκῶν.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἐθεώρουν καὶ τὴν σελήνην ὡς θεότητα, ἀλλὰ
 κατωτέρας ἀξίας καὶ θνητῆς φύσεως. Περίεργος δὲ εἶναι ἡ
 ιδέα τὴν ὁποίαν εἶχον περὶ τῶν ἐκλείψεων αὐτῆς. Ὅσακις συνέ-
 βαινε τοιοῦτο φαινόμενον, ἐνόμιζον ὅτι ἡ σελήνη ἐνόσει, καὶ
 ἐφοβοῦντο ὅτι θέλει ἀποθάνει, καὶ πεσοῦσα θέλει συντρίψει τὴν
 γῆν. Καὶ γελοῖος μὲν ἦτον ὁ φόβος τῶν διὰ τὴν φανταστὴν
 ταύτην δυστυχίαν, ἀλλ' ἔτι γελοιωδέστερος ὁ τρόπος διὰ τοῦ
 ὁποίου προσεπάθουν νὰ τὴν ἀποφύγουν, ἀλαλάζοντες, συρίζον-
 τες καὶ τυμπανίζοντες, ἐπ' ἐλπίδι, φαίνεται, ν' ἀνακαλέσουν ἀπὸ
 τὴν λειποθυμίαν τῆς εἰς τὴν ζωὴν τὴν δυστυχῇ νοσοῦσαν σελή-
 νην. Ἔδενον δὲ καὶ τοὺς σκύλους τῶν καὶ τοὺς ἐρράβδιζον ἀνι-
 λεῶς, διὰ νὰ τοὺς βιάσουν νὰ γαυγίζωσι φανταζόμενοι ὅτι ἡ
 σελήνη, ἥτις δὲν ἤξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν ἐφρόνουν ὅτι τοὺς
 ἠγάπα πάρα πολὺ, ἤθελε συνέλθει εὐκολώτερον ὡς ἤκουε τὰς
 φωνὰς τῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρέθιζον καὶ τὰ τέκνα τῶν

(*) Ὡς οἱ Ἰνδοὶ καὶ Αἰγύπτιοι.

(**) Περὶ τοῦ ῥιθμοῦ τῶν στίχων τούτων (ἑξαμέτρων ὡς καὶ εἰς τὸ Γερμανι-
 κὸν πρωτότυπον) ἴδε τὴν περὶ προσωδίας πραγματείαν τοῦ Κ. Α. Ρ. Ραγκαβῆ
 εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῶν ποιημάτων του.

νά φωνάζουν καὶ νά κλαίου· καὶ ἐνῶ συνίστατο ὁ μέγας οὔτος θόρυβος, ἔκραζον νέοι καὶ γέροντες ἀδιακόπως καὶ μὲ δακρύοντας ὀφθαλμούς *Μαμά Κουίλλα!* τουτέστι ἀγαπητὴ μητέρα σελήνη!

Ἄν ἤλαττοῦτο ἡ ἔκλειψις, ἐφρόνουν ὅτι ἀνελάμβανεν ἡ σελήνη· ὅταν δὲ παρήρχετο μὲ τελειότητα, τότε χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἀλαλαγμοὶ ἀντήχουν πανταχόθεν, καὶ ὅλοι εὐχαρίστουν τὴν ἀγαπητὴν *Μάμα Κουίλλαν* ὅτι δὲν ἀπέθανεν καὶ δὲν ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν νά τοὺς κατασυντρίψῃ.

Ἀντώνιος. Περίεργον ἦτον τοῦτο.

Πατ. Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, φίλε Ἀντώνιε, ἡμεῖς οἱ φανταζόμενοι ὅτι εἴμεθα τόσον σοφοὶ καὶ φρόνιμοι, ἔχομεν καθὼς καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ἔθνη τῆς γῆς παμπόλλους ἀνοσίους συνηθείας καὶ προλήψεις, αἱ ὁποῖαι εἰς ὅσους ἐκ νεαρᾶς τῶν ἡλικίας δὲν τὰς ἐγνώρισαν, φαίνονται οὐχ ἥττον γελοῖαι. Αὔριον θέλω σᾶς διηγηθῇ ὀλίγα τινὰ ἀκόμη περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν διατάξεων τῶν Ἰγκῶν, τὰ ὁποῖα θέλουν σᾶς φανεῖ ὅχι γελοῖα, ἀλλὰ θαυμαστά, καὶ θέλουν κινήσει ἔτι μᾶλλον τὴν περιέργειάν σας πρὸς τῆς διηγήσεώς μου τὴν ἐξακολούθησιν, διότι δὲν θέλετε δυνηθῇ, ἡ καρδιά σας μὲ τὸ ἐγγυᾶται, νά μὴν ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαθοὺς Περουβίους, καὶ τότε θέλετε συναισθάνεσθαι πολὺ ζωηρότερα τὰ δυστυχήματα ὅσα εἰς αὐτοὺς συμβαίνουσιν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΓ'.

Πατήρ. Σήμερον ὀλίγα τινά ἀκόμη περὶ τῶν νόμων, καὶ τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος τῶν Περουβίων.

Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους ὡς ἀδελφούς!

Οὗτος ἦτον ὁ πρῶτος καὶ κύριος ὅρος τῆς νομοθεσίας τῶν Ἰγκῶν, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο δὲν περιώριζον εἰς λέξεις μόνας· ἐξ ἐναντίας διωργάνισαν τὸ κράτος ὅλον μὲ τρόπον ὥστε ὅλοι οἱ ὑπήκοοί των ἠναγκάζοντο νὰ θεωρῶνται ὡς μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἀκούσατε δὲ πῶς κατώρθωσαν τοῦτο.

Ὅλοι τοῦ τόπου οἱ ἀγροὶ διηρέθησαν εἰς τέσσαρα μέρη· τὸ πρῶτον μέρος, εἶπον οἱ Ἰγκοὶ, ἀνήκει εἰς τὸν ἥλιον, καὶ πρέπει νὰ τὸ καλλιεργῶμεν ὅλοι κοινῶς, τὸν δὲ καρπὸν τῶν ἀγρῶν αὐτῶν τοῦ ἡλίου θέλομεν μεταχειρισθῇ πρὸς τροφήν τῶν ἱερέων καὶ ἱερείων καὶ πρὸς προμήθειαν ὅλων τῶν περὶ τὴν λατρείαν. Τὸ δεύτερον μέρος, τὸ ὁποῖον χρεωστοῦμεν ὡσαύτως νὰ καλλιεργῶμεν ὅλοι κοινῶς, θέλει ἐπιφυλαχθῇ εἰς τοὺς γέροντας, τὰς χήρας, τὰ ὀρφανὰ, τοὺς ἀδυνάτους καὶ νοσοῦντας, καὶ τέλος εἰς τοὺς ὑπερμαχοῦντας ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Τὸ τρίτον μέρος πρέπει ν' ἀνήκη εἰς ἡμᾶς τοῦ τόπου τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοῦτο χρεωστεῖτε σεῖς νὰ καλλιεργῇτε ἐπίσης ὅλοι κοινῶς· διότι ἡμεῖς ἀφ' ἐτέρου ἐπαγρυπνοῦμεν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας σας, καὶ διατηροῦμεν ὅλους τοὺς ὑπαλλήλους ὅσοι εἶναι διωρισμένοι καὶ προσέχουν μὴ σᾶς βλάβῃ κανεὶς. Τὸ δὲ τέταρτον τέλος θέλει διανεμηθῇ μεταξὺ ὑμῶν ὅλων τοιουτοτρόπως, ὥστε πᾶσα οἰκογένεια νὰ λάβῃ τόσον μέρος γῆς ὅσου ἔχει χρεῖαν πρὸς διατροφήν καὶ ἐξοικονόμησίν της.

Τότε συνῆλθον ὅλοι οἱ ἀγαθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι, ὁμοῦ δὲ μ' αὐτοὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες τοῦ οἴκου τῶν Ἰγκῶν, καὶ συνῆλθον μὲ τόσην χαρὰν καὶ μὲ τόσην προθυμίαν, ὥς νὰ ἤρχοντο εἰς πανή-

γυριν· καὶ τῷ ὄντι εἰς πανήγυριν ἤρχοντο, διότι ὅλος ὁ καιρὸς τῆς καλλιεργείας ἦτον ἑορτὴ δι' αὐτοὺς, καὶ καθ' ἐκάστην ἤρχιζε κ' ἐτελείονε μὲ χοροὺς καὶ μὲ μουσικὴν. Κατὰ πρῶτον ἐγεώργουν τοὺς ἀγροὺς τοῦ ἡλίου, ἀμέσως ἔπειτα τοὺς τῶν ἐνδεῶν καὶ τῶν πολεμιστῶν, μετὰ ταῦτα τοὺς τῶν Ἰγκῶν, καὶ τέλος τοὺς εἰς τὸν λαὸν ἀνήκοντας.

Αἱ κοινὰ αὗται ἐργασίαι, συνδυαζόμεναι μὲ κοινὰς καὶ ἀθῶας διασκεδάσεις, ἐνέπνεον εἰς ὅλους ἐμπιστοσύνην καὶ ἀδελφικὴν εὐνοίαν ἀμοιβαίως, ὥστε τοὺς μὲν Ἰγκὰς ἐθεώρουν ὡς πατέρας τῶν, ἐαυτοὺς ὡς ἀδελφοὺς, καὶ ὅλον τὸ ἔθνος ὡς μίαν καὶ μόνην οἰκογένειαν. Ὅ,τι διέταττον οἱ Ἰγκαὶ, τοῖς ἦτον ἱερὸν διότι τὸ ἐθεώρουν ὡς ἀμέσον ἐπιταγὴν τοῦ ἡλίου, τοῦ μεγάλου Θεοῦ τῶν. Ἄν δέ τις, κατὰ δυστυχίαν, ἡμάρτανεν ἐναντίον τῶν νόμων, τότε, ὦ! σημειώσατε παιδία τὸ ὠραῖον τοῦτο χαρακτηριστικὸν τῆς διαθέσεως τῶν καλῶν Περουβίων! τότε ἔτρεχε πρῶτος ὁ ἴδιος πταίστης αὐτόκλητος νὰ ἐγκαλέσῃ αὐτὸς ἐαυτὸν, νὰ φανερώσῃ τὰ κρυπτότατα σφάλματά του, καὶ νὰ παρακαλέσῃ νὰ τιμωρηθῇ δι' αὐτά. Τὶ λέγετε πρὸς τοῦτο, τέκνα μου!

Τινές. Τὶ καλοὶ ἄνθρωποι!

Πατ. Τῷ ὄντι καλοί! Ἀλλ' ἀκούσατε καὶ ἄλλα περὶ αὐτῶν. Διὰ νὰ ἐνισχύωνται καὶ ὑποθάλλωνται μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἀδελφικὰ ἐκεῖνα φρονήματα, τὰ ὅποια τοῖς ἐνέπνευσαν οἱ Ἰγκαὶ, δὲν ἦτον ἐπιτετραμμένον εἰς κανένα νὰ ἔχῃ ἰδιὸν τι κτῆμα· καὶ οἱ ἀγροὶ αὐτοὶ, οἵτινες ἐδόθησαν εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν πρὸς διατροφὴν, δὲν ἦσαν μόνιμον αὐτῆς κτῆμα, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ἐκάστου ἔτους ἐγίνετο νέα διανομὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐθεωρεῖτο πάντοτε ἡ αὐξήσις, ἢ ἡ ἐλάττωσις τῆς οἰκογενείας. Ὁ χρυσὸς δὲ καὶ ὁ ἄργυρος δὲν εἶχον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἄλλων ἀξίαν πλὴν τῆς ἀληθοῦς, ἐθεωροῦντο δηλαδὴ ὡς στερεὰ ὕλη, χρήσιμος εἰς κατασκευὴν ἀναγκαίων σκευῶν. Τὰ νομίσματα καὶ τὸ ἐμπόριον τοῖς ἦσαν ἄγνωστα πράγματα, ἔδιδε δ' ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον ὅ,τι περιττὸν εἶχε, ἢ τὸ πολὺ τὸ ἀντήλλαττε μὲ πράγματα τῶν ὁποίων αὐτὸς μὲν εἶχεν ἀνάγκην, εἰς δὲ τὸν δίδοντα ἦσαν περιττά.

Ὅ,τι δὲ οἱ σοφοὶ νομοθέται τοῦ λαοῦ τούτου αὐστηρότερον ἀπηγόρευσαν ἦτον ὀκνηρία καὶ ἡ ἀργία, διότι ἤξευρον κάλλιστα ὅτι ἡ ἀργία εἶναι πηγὴ ὅλων τῶν ἐλαττωμάτων, καὶ ὅτι ἀφεύκτως ἐπιφέρει ψυχικὴν καὶ σωματικὴν διχθοράν· διὰ τοῦτο ἐτιμώρουν τὴν κακίαν ταύτην μὲ αὐστηρότητα, καὶ ἔπραττον ὀρθότατα τιμωροῦντές την. Ὁ ὀκνηρὸς δὲν ἀμαρτάνει μόνον καθ' ἑαυτοῦ, βυθιζόμενος εἰς πτωχείαν καὶ ἀθλιότητα, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλης τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας, διότι τρέφεται μὲ τοὺς πικροὺς ἰδρώτας τῶν φιλεργοτέρων συναδελφῶν του, χωρὶς νὰ συνεισφέρει ὁ ἴδιος τὸ ἐλάχιστον ὑπὲρ τῆς δημοσίου εὐημερίας. Οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀσθενεῖς τὸ σῶμα, ὅσοι δὲν ἐδύναντο πλέον νὰ ἐργάζωνται, ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ πράττουν τι πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνίας, καὶ ἦσαν διὰ τοῦτο διωρισμένοι νὰ φυλάττουν τοὺς ἀγροὺς, καὶ ν' ἀποσοδοῦν ἀπὸ τοὺς καρποὺς τὰ πτηνά.

Περίεργος εἰς ἄκρον εἶναι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐδοκιμάζοντο οἱ νέοι Ἰγκαί, πρὶν κηρυχθοῦν ἄξιοι τῆς τιμῆς τοῦ νὰ κληθοῦν υἱοὶ τοῦ ἡλίου, καὶ πρὶν καταταχθοῦν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ σῶμα τῶν εὐγενῶν. Θὰ σᾶς τὸν διηγηθῶ, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλει σᾶς προξενήσει εὐχαρίστησιν, καὶ ἂν θέλετε καὶ ὠφέλειαν, δύνασθε νὰ κατοπτρισθῆτε εἰς τὴν διήγησιν ταύτην, καὶ νὰ ταυτισθῆτε κατὰ διάνοιαν μὲ τοὺς νέους Ἰγκὰς, διὰ νὰ γνωρίσητε ἂν ἠμπορῆτε νὰ παραβληθῆτε μὲ αὐτοὺς κατὰ τὴν ὑπομονήν, κατὰ τὴν καρτερίαν εἰς σωματικοὺς πόνους, κατὰ τὴν ἀνδρικὴν εὐστάθειαν, τὴν δύναμιν τοῦ σώματος, τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὴν εὐκίνησιν, καὶ κατὰ τὸ ἀτρόμητον τῆς καρδίας.

Οἱ Ἰγκαί, φαίνεται, εἶχον πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἀληθές τοῦτο ἀξίωμα· ὅτι ὁ θέλων νὰ ἄρχῃ ἄλλων, καὶ νὰ τιμᾶται ὑπ' ἄλλων, πρέπει νὰ ὑπερέχῃ αὐτῶν, κατὰ ψυχικὴν τε καὶ σωματικὴν δύναμιν, κατ' ἀρετὴν καὶ κατὰ προτερήματα. Διὰ τοῦτο δὲν εἶχον ποσῶς τὴν ιδέαν ὅτι ἐξευγενίζει μόνη ἡ γέννησις. Ὅστις ἤθελε νὰ καλῆται παρ' αὐτοῖς εὐγενὴς καὶ νὰ τιμᾶται ὡς τοιοῦτος παρὰ τῶν ἄλλων, δὲν ἐτολμοῦσε ν' ἀναφέρῃ τοὺς εὐγενεῖς του προγόνους, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ δειχθῇ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ

ἐνώπιον ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἄνθρωπος εὐγενής. Πρὸς τοῦτο δ' ἐνομοθετήθησαν αἱ ἀκόλουθοι δοκιμασίαι.

Ἄμα οἱ νέοι Ἴγκαι ἐγίνοντο δεκαεξαετείς, ὠδηγοῦντο εἰς ἰδιαίτερον οἶκημα καταλληλότατον διὰ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὅποιον ἦτον προσδιωρισμένον. Εἰς αὐτὸ δὲ συνηθροίζοντο καὶ διάφοροι γέροντες ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἴγκων, ἐκλεγόμενοι δικασταὶ διὰ τε τὴν ἐμπειρίαν των καὶ τ' ἄλλα των προτερήματα κ' ἐκδουλεύσεις. Οὗτοι ἤρχιζον τὴν δοκιμασίαν διορίζοντες εἰς τοὺς νέους Ἴγκας ἑξαήμερον νηστείαν διηνεκῇ, ἐπὶ τῆς ὁποίας τοῖς ἔδιδον ὡς καθημερινὴν τροφήν των μόνον μίαν πύκτην ἀραβοσίτου ὤμοῦ, καὶ ὡς ποτὸν ὀλίγον μόνον ὕδωρ. Ὅλοι οἱ συγγενεῖς τῶν νέων ἦσαν παρόντες, καὶ ἐνήστευον μετ' αὐτῶν, διὰ νὰ τοῖς ἐμπνεύσουν μεγαλητέραν εὐστάθειαν διὰ τοῦ παραδείγματός των, προσηύχοντο δὲ συγχρόνως εἰς τὸν κοινὸν πατέρα τὸν ἥλιον διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα των γενναιότητα καὶ δύναμιν ὅπως ὑποφέρουν τὴν δοκιμασίαν ταύτην. Ἄν δέ τις τῶν νέων δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπομείνῃ τὴν νηστείαν, καὶ ἐζήτει νὰ φάγῃ, ἐκηρύττετο ἀνάξιος τῆς τιμῆς τοῦ νὰ καλῇται τέκνον τοῦ ἡλίου, καὶ ἀπεβάλλετο. Ἀλλ' οἱ γενναίως ὑποστάντες τὴν πρώτην ταύτην τραχεῖαν δοκιμασίαν, ἅμα ἀνελάμβανον δι' ὑλικωτέρας τροφῆς, καθυπεβάλλοντο εἰς δοκιμασίαν δευτέραν. Ἐν καὶ ἡμισυ μίλιον μακρὰν τῆς πόλεως Κύσκου, ἔκειτο λόφους ἀπὸ τοὺς κατοίκους ὡς ἱερὸς θεωρούμενος· εἰς αὐτὸν ἤρχοντο οἱ γέροντες, καὶ μετὰ τοὺς γέροντας καὶ οἱ νέοι· ἐχρεώστων δὲ νὰ τρέξουν οὗτοι ὅστις ταχύτερον ἐκεῖθεν ἕως εἰς τὴν πόλιν ἀπνευστί. Οἱ γέροντες καὶ συγγενεῖς των ἴσταντο παρὰ τὸν δρόμον, καὶ παρώτρυνον ἐπιβοῶντες τοὺς τρέχοντας νὰ μὴν ἀπαυδῇσωσι, καὶ νὰ ἐκπνεύσουν μᾶλλον παρὰ νὰ διακόψουν τὸν ἐντιμὸν δρόμον των πρὶν φθάσουν εἰς τὸ τέλος. Ἄν δὲ πάλιν εἶχέ τις τὴν δυστυχίαν νὰ μὴν ὑπομείνῃ μέχρι τέλους ἐκηρύττετο ὁμοίως ἀνάξιος καὶ ἀπεβάλλετο.

Διὰ δὲ τοὺς εὐδοκιμήσαντας καὶ εἰς ταύτην τὴν δοκιμασίαν ἤρχιζε τρίτη ἄλλη. Διηροῦντο εἰς δύο τάγματα, ἐξ ὧν τὸ ἐν προσέβαλλε καὶ προσεπάθει νὰ πορθήσῃ φρούριόν τι, τὸ δὲ ἄλλο

τὸ ὑπερασπίζετο καὶ προσεπάθει ν' ἀποκρούσῃ τὴν ἔφοδον. Καὶ εἶχον μὲν διὰ τὴν δοκιμασίαν ταύτην τῆς πολεμικῆς ικανότητός των ἀμβλέα ὅπλα διὰ νὰ μὴ βλάπτωνται· ἀλλ' ἡ μάχη πολλάκις καθίστατο τόσον θερμὴν, ὥστε τινὲς μὲν αὐτῶν ἐπιπταν νεκροὶ, ἄλλοι δ' ἐπληγόνοντο θανατηφόρως. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπεχρεοῦντο πάλιν ν' ἀγωνισθοῦν ἀνὰ δύο διὰ νὰ δείξουν τὴν ῥώμην καὶ εὐκίνησιν τοῦ σώματός των παλαίοντες, πηδῶντες, ῥίπτοντες λίθους, ἀκοντίζοντες, τοξεύοντες, καὶ σφενδονίζοντες. Ἄν ἐφαίνοντο ἐπιδέξιοι καὶ εἰς τὰς τέχνας ταύτας, τότε ἐτάττοντο ἐπὶ δέκα ἢ δώδεκα νύκτας κατὰ σειρὰν ὡς σκοποὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὸν ὅστις ἤθελε κλείσει καὶ μίαν μόνον στιγμὴν τοὺς ὀφθαλμούς του! Ἀμέσως ἐμαστιγοῦτο ἀνιλεῶς, καὶ ἐκηρύττετο διὰ παντὸς ἀνάξιος τῆς εὐγενείας τῶν προπατόρων του.

Μ' ὅλον τοῦτο τὴν μαστίγωσιν οὐχ ἤττον δὲν τὴν ἀπέφευγον, διότι καὶ αὕτη ἀπετέλει ἐν τῶν πρωτίστων μερῶν τῆς δοκιμασίας. Ἐμαστιγοῦντο δὲ ἀφειδῶς εἰς τοὺς γυμνοὺς πόδας καὶ εἰς τοὺς βραχίονας, καὶ δὲν τοῖς ἦτον συγχωρημένον νὰ δώσουν εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τὸ ἐλάχιστον σημεῖον συναισθήσεως πόνου· ὁ μικρότατος κλόνος, ἡ ἐλαχίστη ἀπόσυρσις τοῦ μαστιζομένου μέλους τοῖς ἐπέφερεν αἴσχος καὶ ἀποβολήν· διότι, ἔλεγον οἱ δικασταί, ὅστις δὲν εἶναι ικανὸς νὰ ὑποφέρῃ τὰς πληγὰς τῆς μάστιγος, ἀκόμη ὀλιγώτερον θέλει εἶσθαι ικανὸς νὰ ἐκτεθῇ εἰς πληγὰς ξιφῶν καὶ δοράτων, ὅταν ἤθελε πρόκεισθαι νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν πατρίδα του κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Μετ' αὐτὴν εἶπετο ἄλλη δοκιμασία ἔτι αὐστηροτέρα. Ἐπιτήδιοι ὅπλασκοὶ ἐπαρουσιάζοντο καὶ μεταχειρίζοντο ὅλην των τὴν τέχνην διὰ νὰ βιάσουν τοὺς νέους νὰ δείξουν καὶ νὲν φόβου σημεῖον. καὶ ἄλλοτε μὲν ἐφόρμων προτείνοντες ὀξείαν λόγχην κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν των ὡς νὰ εἶχον σκοπὸν νὰ τοῖς τοὺς ἐκκόψουν, ἄλλοτε δ' ἐπροσποιοῦντο ὡς νὰ ἤθελον νὰ τοῖς κόψουν χεῖρα ἢ πόδα· ὅστις δὲ τῶν νέων ἐδείκνυε τὸ ἐλάχιστον δηλείας σημεῖον, ὅστις ἐκλείε τοὺς ὀφθαλμούς ἢ ἀπέσυρε μόνον ὀλίγον τὸ μέλος τοῦ σώματός του, τὸ ὅποιον ἐφαίνετο ὁ ὅπλασκός ὅτι

ἤθελε νὰ κτυπήσῃ, καὶ αὐτὸς ἀπεβάλλετο ὡσαύτως, καὶ πλέον δὲν ἦτον δεκτὸς εἰς περαιτέρω δοκιμασίαν· διότι, ἔλεγον οἱ κριταὶ, πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ δειλιῶν ἐνώπιον τῶν ὅπλων τῶν φίλων του, οἱ ὅποιοι, ἡξεύρει, ὅτι δὲν θέλουν τὸν βλάψει, νὰ μὴ δειλιᾷ πολὺ περισσότερον ἐνώπιον τῶν ἐχθρικῶν ὅπλων;

Ἀφ' οὗ δὲ τοιουτοτρόπως ἐδοκιμάζοντο οἱ νεανίσκοι κατὰ τὴν εὐστάθειαν, τὴν ὑπομονὴν, τὴν ἀφοβίαν, καὶ τὴν πολεμικὴν ἐπιδεξιότητα, τότε ἐχρεώσθουν ν' ἀποδείξουν ἀκόμη ὅτι ἔμαθον νὰ θαρραλεύωσιν ἀφ' ἑαυτῶν ὅλας των τὰς ἀνάγκας ὡς στρατιῶται· καὶ πρὸς τοῦτο νὰ κατασκευάσουν τόξον καὶ βέλη, πέτρινον ῥόπαλον, λόγχην, σφενδόνην, ἀκόντιον, ἀσπίδα, καὶ ἐμβάδας ἐρράμμενας ἀπὸ δέρμα μὲ βαμβακερὰ δέματα.

Ἐν ὅσῳ διήρκουν αἱ τοιαῦται δοκιμασίαι, ἓνα δηλαδὴ ὁλόκληρον μῆνα, ἐπεσκέπτοντο καθ' ἡμέραν τοὺς νέους Ἰγκὰς οἱ προΐστάμενοι καὶ διδάσκαλοί των, καὶ τοὺς ἐνεψύχουν νὰ ὑπομένουν γενναίως, ὑπενθυμίζοντες αὐτοὺς τὴν ἐκ θεῶν καταγωγὴν των καὶ τὰ κατωρθώματα τῶν προγόνων των, ἀποδεικνύοντες εἰς αὐτοὺς ὅτι ἔχουν χρέος νὰ θυσιάζωνται ὑπὲρ τῆς πατρίδος των, διδάσκοντές τους ὅτι χρεωστοῦν νὰ προσφέρωνται μὲ πραότητα καὶ γλυκύτητα πρὸς ἕκαστον πολίτην τοῦ κράτους, καὶ μὲ γενναίαν ἐλευθεριότητα, ὡς τέκνα τοῦ ἡλίου, πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς. Πρὸ πάντων δὲ τοῖς συνίστων ἐπιμόνως τὸ πρῶτιστον πάντων τῶν χρεῶν τοῦ κοινωνικοῦ βίου, τὴν δικαιοσύνην, καὶ τοὺς ἐπειθον ὅτι διὰ τοῦτο μόνον τοῖς ἐδίδετο ἰσχύς καὶ ἐπιρροή, διὰ νὰ δύνανται νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν πάσχουσαν ἀθωότητα, καὶ νὰ προσέχουν ὥστε νὰ μὴν ἀδικῇται κανεὶς.

Εἰς τὰς αὐτὰς ταύτας δοκιμασίας ὑπέκειτο μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων νέων τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰγκῶν καὶ αὐτὸς ὁ διάδοχος τοῦ βασιλείου, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς αὐτὸν αὐστηρότης ἦτον μεγαλύτερα παρὰ πρὸς τοὺς λοιποὺς ὅλους· διότι, ἔλεγον οἱ σεβασμίαι δικασταὶ, οὗτος μέλλων νὰ βασιλεύσῃ ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων, πρέπει καὶ νὰ ὑπερτερῇ τοὺς ἄλλους ὅλους τόσον κατ' ἀρετὴν, ὅσον θέλει τοὺς ὑπερτερεῖ κατ' ἀξίαν· καὶ πρέπει ἐπομένως νὰ εἶναι ὁ ὑπομονητικώτατος, ὁ γεννασιότατος, ὁ εὐστάτης

θέστατος, ὁ μετριοπαθέστατος, ὁ ἀγαθότατος, καὶ ὁ δραστηριώτατος πάντων εἰς ὅλον τὸ κράτος· καὶ αὐτὰ μόνα τὰ προτερήματα, ὅχι δὲ ἡ γέννησίς του, τῷ δίδουν τὸ δικαίωμα νὰ ἄρχῃ ἐπ' ἄλλων. Εἶναι δὲ ἀναγκαῖον, ἐπρόσθετον, νὰ δοκιμάσῃ καὶ ὅλας τοῦ πολέμου τὰς ταλαιπωρίας, καὶ νὰ μάθῃ νὰ ἐκτιμᾷ ἐκεῖνους οἵτινες ἤθελον τὰς ὑποφέρει ποτὲ ἀντ' αὐτοῦ.

Ἐφ' ὅλου τούτου τοῦ καιροῦ τῆς δοκιμασίας ὁ διάδοχος περιεφέρετο ῥακενδύτης καὶ ἀνυπόδυτος, διὰ νὰ μάθῃ νὰ θεωρῇ καὶ τοὺς κατωτέρους καὶ πτωχοτέρους τῶν ὑπηκόων του ὡς ἀδελφούς του, νὰ προσφέρηται εὐμενῶς καὶ ἀγαθοεργῶς πρὸς αὐτοὺς, καὶ νὰ γίνῃ οὕτως ἐπ' αἵματος τοῦ ἐξαισίου ἐπιθέτου Οὐχα-κουϊάκ, τοῦτέστι φίλος τῶν ἐνδεῶν.

Ἄμα δ' ἐτελείονον ἐπιτυχῶς ὅλαι αἱ δοκιμασίαι αὗται, προσκαλοῦντο αἱ μητέρες καὶ ἀδελφαὶ τῶν εὐγενῶν νεανίσκων, καὶ τοῖς ἔδιδον τὸ πρῶτον τιμητικὸν σημεῖον, συνιστάμενον εἰς εἶδος πεδίλων μὲ δέματα, τὰ ὅποια τοῖς ὑπέδεν μόναι των. Μετὰ ταῦτα ἤρχετο ὁ βασιλεὺς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν προϋχόντων τοῦ κράτους καὶ ὑπὸ τῶν πλησιεστέρων του συγγενῶν· οἱ νεανίσκοι ἐπιπτον ἐμπρὸς του κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, αὐτὸς δ' ἐξεφώνει πρὸς αὐτοὺς λογίδριον, ἐξηγοῦν ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ φέρωσι μόνον τὰς τῆς ἀξίας των διακρίσεις καὶ τῶν εὐγενῶν τὴν στολὴν, ἀλλ' ὅτι πρέπει καὶ ν' ἀσκῶσιν ὅλας τὰς ἀρετάς, διὰ τῶν ὁποίων ἐδοξάσθησαν οἱ εὐγενεῖς των προπάτορες. Πρὸ πάντων δὲ ὅτι εἶναι καθήκόν των τοῦ λοιποῦ νὰ ὑπερασπίζωνται τοὺς καταπιεζομένους, νὰ ἐλεοῦν τοὺς πτωχοὺς, καὶ ν' ἀποδίδουν εἰς πάντας δικαιοσύνην. Τέλος δ' ἐπρόσθετεν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποδειχθῶσιν ἄξιοι τῆς ὑψηλῆς των καταγωγῆς διὰ πράξεων ἐπίσης λαμπρῶν κ' εὐεργετικῶν, ὡς εἶναι αἱ ἀκτῖνες τοῦ κοινοῦ των πατρὸς, ὅστις ἔπεμψε τοὺς προπάτοράς των ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μόνον διὰ νὰ καταστήσωσιν εὐτυχεῖς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὶ καὶ οἱ ἀπόγονοί των.

Μετὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἐπλησίαζον οἱ νεανίσκοι εἰς τὸν βασιλέα, ἐκλινον τὸ γόνυ ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐμπρὸς του, καὶ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἔδιδε διὰ χειρός του τὸ πρῶτιστον σημεῖον

τῆς βασιλικῆς των καταγωγῆς, διατρυπῶν τὰ ὠτία των διὰ μεγάλης χρυσῆς βελόνης, τὴν ὁποίαν ἄφινεν ἔπειτα ἐμπηγμένην εἰς τὸ ὠτίον, διὰ νὰ μεγαλώνη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ τρύπα. Οἱ νέοι εὐγενεῖς ἠσπάζοντο μετὰ ταῦτα τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως, κ' ἐστρέφοντο ἔπειτα πρὸς τὸν Ἰγκάν, ὅστις ἦτον μετὰ τὸν βασιλέα δεύτερος μεγιστάν τοῦ βασιλείου· οὗτος τοῖς ἔλυνε τὰ σχοινόπλεκτα πέδιλα, καὶ τοῖς ὑπέδεν ἄλλα ὠρχιότερα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἰγκαὶ ἐθεώρουν ὡς ἰδιαίτερον τῆς τάξεώς των διακριτικὸν σημεῖον· καὶ φιλῶν καθένα αὐτῶν εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον, ἔλεγεν, » Ὁ υἱὸς τοῦ ἡλίου, ὅστις ἔδωκε τόσα λαμπρὰ ἀρετῆς δείγματα, εἶναι ἄξιός νὰ φιληθῇ. » Ἐπειτα τοῖς ἐδίδετο τὸ βασιλικὸν διάδημα, συνιστάμενον εἰς βαμβάκερὸν ὕφασμα, τὸ ὁποῖον τοῖς ἐδένετο περὶ τὴν κεφαλὴν, κ' ἐστολίζετο μὲ ἀνθὴ καὶ φύλλα. Τέλος τοῖς ἐγχειρίζετο εἰς ἕκαστον δόρυ καὶ πέλεκυς μὲ τὰς λέξεις. » Σοὶ δίδονται τὰ ὅπλα ταῦτα, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇς τιμωρῶν τοὺς κακουργούς, τοὺς προδότας, τοὺς σκληροὺς, τοὺς ὀκνηροὺς, καὶ πάντας τοὺς κακοτρόπους ταραττοντας τὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν τῆς κοινωνίας. »

Μετὰ τοῦτο ἐτελείονεν ὅλη ἡ τελετὴ, καὶ τότε ἔσπευδον οἱ συγγενεῖς καὶ ἠσπάζοντο τοὺς νέους εὐγενεῖς, συγχαίροντες αὐτοὺς διὰ τὴν εὐτυχὴ ἐκβάσιν τῆς δοκιμασίας των. Ὅλοι ἠγάλλοντο, καὶ ἡ χαρμόσυνος αὕτη περίστασις ἐπανηγυρίζετο ἐπὶ τινὰς ἡμέρας μὲ χοροὺς καὶ μὲ ἄσματα.

Τὶ λέγετε τώρα, παιδιά; Ἡθέλετε ἔχει τὴν γενναιότητα νὰ ἐκτεθῇτε καὶ σεῖς εἰς τοιαύτας δοκιμασίας; Τὶ λέγεις, Ἀνδρέας;

Ἀνδρέας. Ναί, ὅταν κ' ἐγὼ θὰ εἶμαι δεκαἕξ χρόνων. Τώρα εἶμαι μόνον ὀκτώ.

Πατ. Πολλὰ καλὰ· ἄς προσμείνωμεν ἀκόμη ὀκτὼ ἔτη, καὶ τότε βλέπομεν. Ἐν τούτοις χαίρω, τέκνα μου, ὅτι ἠμπόρεσα νὰ σᾶς δείξω καὶ πάλιν τὶ δύναται ὁ ἄνθρωπος ὅταν ἔχη σταθεράν τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ τελειοποιηθῇ, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀμέτρων σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων καὶ ἱκανότητων του οὐδὲ μία τὴν ὁποίαν δὲν δύναται ν' ἀναπτύξῃ

καὶ νὰ ἐνισχύσῃ μέχρι βαθμοῦ ἐξαισίου. Εὐτυχεῖς εἴσθε ὅτι εὐ-
ρίσκεσθε εἰς ἡλικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν δύνασθε ἀκόμη νὰ λάβητε
τὴν πεῖραν τούτου ἐφ' ὑμῶν αὐτῶν. Ὡ! ἄς μὲ ἦτον δυνατόν νὰ
ἐπιστρέψω κ' ἐγὼ εἰς τὴν ἡλικίαν σας! Πῶς ἤθελα ὠφελθῇ
ἀπὸ πᾶσαν συμβουλὴν πρὸς τελειοποίησίν μου. Πῶς ἤθελα σκλη-
ρύνει τὸ σῶμά μου, πῶς ἤθελα θωρακώσῃ τὸ πνεῦμά μου κατὰ
πάσης δυσμενείας τῆς τύχης, κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ συμ-
φορᾶς τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς μὲ ἀκαμάχητον σταθερότητα!
Πόσα προτερήματα, πόσας ἐπιδεξιότητας ἤθελα ἀποκτήσῃ!
Πῶς ἤθελα διδαχθῇ νὰ εἶμαι ὀλιγαρκής! Ἀλλὰ φεῦ! Παρῆλθε
πλέον ὁ καιρὸς δι' ἐμέ. Ὅποιος εἶμαι ἤδη, τοιοῦτος πρέπει νὰ
μείνω δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς. Θλιβερόν εἶναι τοῦτο, ἀλλ' ἡ
ιδέα ὅτι θέλω, παιδιά μου, ἀναζήσῃ εἰς σᾶς, ὅτι θέλω ἰδεῖ σᾶς,
διὰ τοὺς ὁποίους μόνον σήμερον ζῶ καὶ κήδομαι, ὑγιεῖς, εὐρώ-
στους κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα, προσκετωμένους ἐπωφελεῖς γνώσεις
καὶ προτερήματα, καὶ γινομένους ἀνδρας ἐναρέτους καὶ κοινω-
φελεῖς, ἡ ιδέα αὕτη μὲ παρηγορεῖ, ὅτι ἐστερήθην ἐγὼ
ὀρθῆς καθοδηγίας ἐπὶ τῆς νεότητός μου. Ἦθελα ἀρκεσθῇ εὐχα-
ρίστως μὲ τὴν μικροτάτην καλλιιεργείας δόσιν τὴν ὁποίαν κατώρ-
θωσα ν' ἀποκτήσω ἐπὶ τῆς γῆς, ἐὰν ἰδῶ ὅτι σεῖς, φίλτατά
μου, ἐφθάσατε εἰς τὸ ὑψηλότερον τέρμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγὼ
δὲν ἠμπόρεσα πλέον νὰ φθάσω, ἐπειδὴ ὅταν ἤρχισα νὰ θηρεύω
αὐτὸ ἦτον ὁψὲ τῆς ἡμέρας μου. Ὡ Θεέ! μὴ ἐπιτρέπῃς νὰ ψευσθῇ
ἡ ἐλπίς μου αὕτη, τὸ γλυκύτατον παραμύθημα τῆς καρδίας μου
εἰς τὰς πικρὰς πατρικὰς μερίμνας τὰς ὁποίας μ' ἐπέβαλες
(Μικρὰ σιωπή. Μετ' αὐτὴν ἤρχισε πάλιν ὁ πατὴρ ὡς ἀκο-
λούθως.) Τώρα, τέκνα μου, ἄς ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν ἱστο-
ρίαν μας.

Ἐξ ὅσων σᾶς διηγήθην μέχρι τοῦδε περὶ τῶν Περουβίων,
καὶ ἰδίως περὶ τῶν βασιλέων των, τῶν Ἰγκῶν, θέλει νὰ σᾶς
φανῇ ἔτι μᾶλλον δυσκατάληπτον, πῶς ἄφησαν τοὺς Ἰσπανοὺς
νὰ τοὺς διαρπάζουν ἀκωλύτως καὶ νὰ βιαιοπραγῶσι, χωρὶς νὰ
στείλουν στράτευμα κατ' αὐτῶν νὰ τοὺς ἀναχαιτίσουν. Κρά-
τος εἰς τοιούτους σοφοὺς στηριζόμενον νόμους, καὶ τοιούτους

ἔχον ἡγεμόνας νουνεχεῖς, ἀγαθοὺς καὶ ἀνδρείους, ἤθελεν ἰδεῖ
 ῥαθύμως συνταραπτομένην τὴν ἡσυχίαν του, ἀπ' ὀλίγους τυχο-
 διώκτας; Καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἶδαμεν ὅτι τοῦτο συνέβη. Ἀκατα-
 νόητον φαίνεται τοῦτο, ἀλλὰ προσέξατε, θὰ σᾶς ἐξηγήσω παι-
 δία, τὸ αἴνιγμα.

Ἐνδεκα βασιλεῖς διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς
 Περουβίας, ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν ὁ θεμελιωτὴς αὐτοῦ Μάγκος, καὶ
 ὅλοι ἦσαν ἀγαθοὶ, γενναῖοι, ὀλιγαρχεῖς, οὐδ' ἐστοχάσθη κανεῖς
 των ποτὲ νὰ ἐκτείνῃ τῆς ἀρχῆς του τὰ ὅρια. Ἀρκούμενοι
 πάντοτε εἰς ὅ,τι εἶχον, ὑπερασπίζοντο αὐτὸ μὲ ἀνδρείαν κατὰ
 πάσης ἐχθρικῆς προσβολῆς, καὶ δὲν κατείχοντο παντελῶς ἀπὸ
 κατακτῆσεων δίψαν· οἱ δὲ νόμοι τοῦ σοφοῦ Μάγγου ἦσαν
 ἐπίσης ἱεροὶ καὶ εἰς τοὺς χρηστοὺς τούτους βασιλεῖς καὶ εἰς
 ὅλους τοὺς ὑπηκόους των· ὅλοι ἡμιλλῶντο νὰ ζῶσι καθὼς αὐτοὶ,
 καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι ἔζων εὐχαριστημένοι καὶ εὐτυχῶς. Ἀλλ' ἡ
 εὐδαιμονία αὕτη συνεταράχθη ἅμα ἀνέβη τὸν θρόνον βασιλεὺς,
 ὅστις ὑπὸ πλεονεξίας καὶ φιλοδοξίας κινούμενος, ἠθέλησε νὰ
 ἐκτείνῃ τὰ σύνορα τοῦ βασιλείου του.

Ἰανὰ Καπάκ, ὁ δωδέκατος βασιλεὺς μετὰ τὸν θεμελιωτὴν
 τοῦ βασιλείου, ἦτον ὁ καταστρέψας τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ. Ἐξι-
 στορεῖται ὡς ἀνδρεῖος πολεμιστῆς· ὅτι δὲ κέκτηται τὸ πλεο-
 νέκτημα τοῦτο ἤθελε καὶ ἐμπράκτως νὰ τὸ ἀποδείξῃ, ὥστε
 ἐκυρίευσεν τὴν μεγάλην ἐπαρχίαν τοῦ Κουίτου, καὶ ἠῤῥησε δι'
 αὐτῆς κατὰ τὸ ἥμισυ τὸ βασίλειόν του· ἀλλ' ἐνταυτῷ δι' αὐτῆς
 ταύτης τῆς κατακτῆσεως προωδοποίησε τὴν πτῶσιν τοῦ κράτους
 του, διότι διὰ νὰ συσσωματώσῃ μονιμωτέρως τὸν νεόκτητον
 τόπον μὲ τὸ βασίλειον τῶν πατέρων του, ἐνυμφεύθη τὴν
 θηγατέρα τοῦ νικηθέντος βασιλέως, καὶ ἠθέτησε διὰ τούτου
 νόμον τὸν ὁποῖον οἱ προκάτοχοί του ἐσεβάσθησαν ὡς ἱερὸν πάν-
 τοτε, τὸν ὀρίζοντα ὅτι εἰς τοὺς Ἰγκὰς δὲν ἦτον συγχωρημένον
 νὰ νυμφεύωνται ἄλλας γυναῖκας ἐκτὸς τῆς ἰδίας οἰκογε-
 νείας των. Ὅποῖος ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτος καὶ ὁ λαός. Ὅταν ὁ βα-
 σιλεὺς καταπατῇ τοὺς νόμους τοῦ βασιλείου του, τὸν μιμοῦνται

ἄμέσως καὶ ἡ ὑπήκοοί του. « Φιλεῖ γὰρ τὸ ὑπήκοον γνώμη τῇ τοῦ βασιλέως βιώναι » λέγει τις τῶν σοφῶν ἐλλήνων.

Ἰδέτε, τέκνα μου· ἰδοὺ ἴσως ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἐγχώριοι τοῦ τόπου τούτου, ὅταν ἤλθεν ὁ Πιζάρρος εἰς αὐτὸν, δὲν ἦσαν πλέον ὅποιοι ἔπρεπε νὰ εἶναι κατὰ τοῦ παρελθόντος των τὰ διδόμενα. Ἀλλ' οὔτε τοῦτο δὲν λύει ἀκόμη τὸ αἰνίγμα διατὶ ἐθεώρουν τόσον ἡσύχως τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἰσπανῶν εἰς τὴν πατρίδα των, ὡς αἱ αὐθάδεις ληστεῖαι τῶν Ἰσπανῶν νὰ μὴ τοὺς ἀπέβλεπον. Ἀκούσατε λοιπὸν περαιτέρω.

Ὁ Ὑανά Καπάκ ἄφησε μετὰ θάνατόν του δύο υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐγεννήθη ἀπὸ γυναῖκα ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἰγκῶν, ὁ δὲ ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τοῦ Κουΐτου τὸν ὁποῖον κατεπολέμησεν. Ὁ πρῶτος ὠνομάζετο Οὐασκάρ, ὁ δὲ δεύτερος Ἀταχουάλπας (*). Ἀποθνήσκων διέταξε νὰ διανείμουν οἱ δύο ἀδελφοὶ τὴν βασιλείαν μεταξὺ των, οὕτως ὥστε ὁ μὲν Οὐασκάρ νὰ λάβῃ τὸ προπατορικόν του βασίλειον, ὁ δὲ Ἀταχουάλπας τὸ κατακτηθὲν τοῦ Κουΐτου. Ἡ διάταξις αὕτη, ἀντιβαίνουσα αὐθις εἰς τὸν ῥητὸν νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ βασιλεύσῃ ἂν πατρόθεν καὶ μητρόθεν δὲν κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἰγκῶν, δυσηρέστησε τὸν λαόν, καὶ ὁ Οὐασκάρ πατηρήσας τοῦτο, ἀπεφάσισε νὰ βιάσῃ τὸν ἀδελφόν του Ἀταχουάλπαν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐξουσίας του ἐπὶ τοῦ Κουΐτου. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν εἶχεν ὄρεξιν νὰ ὑπακούσῃ, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία τῶν δύο ἀδελφῶν ἐξῆψε κατὰ πρῶτον εἰς τὸν τόπον τοῦτον, τὸν ποτὲ εὐτυχῇ, ὀλέθριον ἐμφύλιον πόλεμον.

Ὁ μὲν Οὐασκάρ εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς νόμους καὶ τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ, ὁ δὲ Ἀταχουάλπας ἀφ' ἐτέρου μέγα καὶ καλῶς ἡσκημένον στράτευμα τὸ ὁποῖον ὁ πατήρ του τὸν εἶχεν ἀφήσει εἰς τὸ Κουΐτον. Ἡ ἐκβασίς δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφιρρέπῃς. Ἡ δικαιοσύνη ἐνέδωσεν εἰς τὴν δύναμιν. Ὁ Ἀταχουάλπας ἐνίκησε, καὶ ὁ Οὐασκάρ ἠχμαλωτίσθη. Δυστυχῆς φιλοδοξία! εἰς

(*) Παρ' ἄλλων καλεῖται Ἀταχουάλιπας, καὶ παρ' ἄλλων πάλιν Ἀταχάλιπας.

ποῖα ἀτοπήματα παρασύρεις τοὺς ἀνθρώπους ὅταν ἅπαξ εἰς τὰς καρδίας των ρίζωθῇ! Ὁ Ἀταχουάλπας διὰ νὰ στερεώσῃ τὸν θρόνον του καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλην τὴν γενεὰν τῶν νομίμων ἀρχόντων τοῦ Περουβιανοῦ κράτους ἐθανάτωσεν ὅλα τὰ τέκνα τοῦ ἡλίου ὅσα ἐδυνήθη νὰ συλλάβῃ εἴτε μὲ δόλον εἴτε μὲ βίαν, καὶ μόνον τῆς ζωῆς τοῦ αἰχμαλωτισθέντος ἀδελφοῦ του ἐφείσθη ἀκόμη, ἀλλὰ φεῦ! ὄχι ἀπὸ ἀγαθότητα ἢ ἀπὸ φιланθρωπίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ πραῦνῃ διὰ τοῦ ὀνόματός του τοὺς ἐξαγριωθέντας ὑπηκόους του, καὶ διὰ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν του.

Βλέπετε, παιδιά· οὕτως εἶχον τὰ πράγματα εἰς τὴν Περουβίαν καθ' ὃν καιρὸν, ἐπεχειρίσθη ὁ Πιζάρρος τὴν κατάκτησιν αὐτῆς. Οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς τοῦ δυστυχοῦς τούτου τόπου ἦσαν τότε μὲ τὰς ἐσωτερικὰς ταύτας καὶ ὀλεθρίους ταραχὰς των εἰς τόσον βαθμὸν ἀπησχολημένοι, ὥστε δὲν ἐδυνήθησαν νὰ προλάβουν ἐν καιρῷ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἰσπανῶν, εἰς τὰ σύνορα τοῦ βασιλείου των. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὅ,τε ὁ Οὐασκάρ καὶ ὁ Ἀταχουάλπας ἤλπιζον νὰ ἐνισχύσουν διὰ τῶν τρομερῶν τούτων ξένων τὸ κόμμα του ἑκάστου, ὅθεν ἀμφοτέρωι ἐθήρευν τὴν φιλίαν των.

Ἐννοεῖτε τώρα διατὶ τοῖς ἐπετρέπετο νὰ πράττουν ὅ,τι ᾔθελον ἐλευθέρως, καὶ διατὶ δὲν ἐπέμφθη στράτευμα ἐναντίον των ν' ἀναχαιτίσῃ τὰς ληστρικὰς πράξεις των;

Πέτρος. Ναὶ, τώρα ἐννοεῖται τὸ πρᾶγμα.

Πατ. Οὐαὶ εἰς τὸν τόπον, οὐαὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ἣτις κατασπαράττεται ἀπὸ ἐσωτερικὰς διχονοίας! Ἡ εὐτυχία τῆς καταστρέφεται, καὶ ὁ ἀσθενέστερος ἐξωτερικὸς ἐχθρὸς εἶναι ἱκανὸς νὰ τὴν κατατροπώσῃ. Παράδειγμα τούτου, παράδειγμα δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς νοουθεσία εἰς τοὺς λαοὺς, δίδει ἡ ἐξακολουθήσις τῆς ἱστορίας μου, τὴν ὁποίαν αὐριον θέλετε ἀκούσει.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΕ΄.

Πατήρ. Ὁ Πιζάρρος ἐπροχώρησεν ἀπὸ Τούμδης πρὸς μεσημβρίαν, ἕως ὅτου ἔφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ, τὸν ὅποιον εὐρίσκετε εἰς τὸν πίνακα σημειούμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πιούρου*.

Χρίστος. Ναὶ ἐδῶ (δείχνων εἰς τὸν πίνακα) ὅπου κεῖται ἡ πόλις Ἅγιος *Μιχαήλ*.

Πατ. Μάλιστα. Ἡ πόλις αὕτη ἅγιος *Μιχαήλ* εἶναι ἡ ἀποικία τὴν ὁποίαν οἱ Ἰσπανοὶ κατέστησαν εἰς τὴν *Περουβίαν*. Ὁ Πιζάρρος εὔρε τὴν θέσιν ταύτην καταλληλοτάτην πρὸς ἀποικισμὸν, ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ ἐν μέρος τοῦ μικροῦ τοῦ στρατοῦ· αὐτὸς δὲ μὲ τὰ μικρὰ λείψανα τῶν ἐναπολειπομένων ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ ἐνδότερον εἰς τὸν τόπον.

Ἐνῷ ἐσχεδιάζε ταῦτα, ἔλαβε τὰς πρώτας πληροφορίας περὶ τῶν συγχύσεων καὶ τῶν ταραχῶν αἵτινες ἐπεκράτουν εἰς τὸν τόπον κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καὶ ἐννόησεν ἀμέσως διατὶ ὡς τότε τῷ ἐπετρέπετο νὰ προχωρῇ ἀκωλύτως καὶ νὰ πράττῃ ὡς ἤθελεν. Ἀσπαστοτάτη εἶδησις δι' αὐτὸν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπωκοδόμησε τὸ δραστήριον πνεῦμά του μεγίστας ἐλπίδας. Καὶ δικαίως τοῦτο, διότι τί εὐκυλώτερον παρὰ ν' ἀνατραπῇ βασίλειον διχονοοῦν πρὸς τὸν ἑαυτόν του; Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ὠφεληθῇ ἀμέσως ἀπὸ τὰς εὐκταίας περιστάσεις αὐτάς, καὶ ἤρχισε νὰ προχωρῇ πρὸς τὴν *Καξαμάλκαν*, πόλιν ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ Ἀταχουάλπας μὲ μέγαν ἀριθμὸν τῶν ἐπιλέκτων *Περουβίων* στρατιωτῶν.

Δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ ὅταν ἦλθε πρὸς αὐτὸν πρεσβεΐα παρὰ τοῦ Ἀταχουάλπου, δηλώσασα τὸν σκοπὸν τῆς μᾶλλον διὰ μεγαλοπρεπῶν δώρων, ἢ διὰ λόγων. Ὡς διερμηνέα μετεχειρίσθη ὁ Πιζάρρος νέον τινὰ, τὸν ὅποιον λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν οἱ Ἰσπανοὶ ἀπὸ τὴν *Πούναν* εἶχον βαπτίσει καὶ τὸν ὠνόμασαν *Φιλίπ-*

πίλλον, (μικρὸν Φίλιππον). ἀλλ' αὐτὸς οὔτε τὴν Ἰσπανικὴν γλῶσσαν ἤξευρεν ἀκόμῃ καλῶς, οὔτε ἡ μᾶλλον τετορνευμένη Περουβιανὴ διάλεκτος τῷ ἦτον γνωστή. Διὰ τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ ὁ κύριος τῆς πρεσβείας σκοπὸς, ἂν τὰ μεγάλα δῶρα τὰ ὁποῖα ἔφερε δὲν ἀνεπλήρουν πᾶσαν, καὶ τὴν εὐκρινεσάτην αὐτοῦ ἐξήγησιν, καὶ δὲν διεδήλουν εἰρηνικὰ φρονήματα. Ἐξ ὀλίγων δέ τινων λέξεων τὰς ὁποίας ὁ Φιλιππίλλος ἐξήγησεν, ἐννόησαν ἀκόμῃ οἱ Ἰσπανοὶ ὅτι ὁ Ἰγκᾶς τοὺς προσκαλεῖ νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ συνδέσουν συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας. Τὰ δὲ δῶρα συνίσταντο εἰς διάφορα εἶδη καρπῶν, εἰς ὠραῖα ὑφάσματα, εἰς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, καὶ εἰς πολυτίμους λίθους, πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς ἓν ζεῦγος πολυτίμων ὑποδημάτων καὶ χρυσῶν ψελλίων, πεμπομένων διὰ νὰ τὰ φορέσῃ ὁ Πιζάρρος, ὥστε ἐξ αὐτῶν ὁ Ἰγκᾶς νὰ τὸν γνωρίσῃ ἀμέσως.

Ὁ Πιζάρρος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν μ' εὐχαρίστησιν, καὶ ἐπρωχῶρει ἤδη μετὰ πολλῆς πεποιθήσεως, πέμψας ἐμπρὸς τὸν ἀδελφόν του Φερδινάνδον καὶ τὸν Σότον διὰ ν' ἀντασπασθοῦν τὸν Ἰγκᾶν ἐν ὀνόματί του. Καθ' ὅλην τὴν πορείαν του τὸν ἐδέχοντο πανταχοῦ οἱ ἐγχώριοι μὲ πολὺ σέβας καὶ φιλοφροσύνην· τὸν ἔφερον καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους του ζωοτροφίας ἀφθόνους, καὶ οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἄνθρωποι ἐδαψίλευον περιποιησεις μεμιγμένας μὲ σέβας ὡς καὶ εἰς τοὺς ἵππους τῶν Ἰσπανῶν. Παρατηρήσαντες δὲ ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα ἐδάγκανον τοὺς χαλινούς των, ἐνόμισαν ὅτι τρέφονται μὲ μέταλλα καὶ ἔσπευδον νὰ τοῖς φέρουν πλῆθος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ νὰ τοῖς προθέτουν αὐτὰ ὡς τροφήν. Οἱ Ἰσπανοὶ τοὺς ἄφινον εἰς τὴν πλάνην ταύτην, ἥτις πολὺ τοῖς ἐσύμφερε, καὶ συνέλλεγον μὲ πολλήν των χαρὰν εἰς βαλάντιά των τ' ἀποφάγια τοῦ παραδόξου τούτου δείπνου τῶν ἵππων των.

Ἐν τούτοις οἱ δύο ἀπεσταλμένοι ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰγκᾶ, περίπου ἐν μίλιον μακρὰν τῆς πόλεως Καξαμάλλκας κείμενον· ἐκεῖ ἦλθον πρὸς αὐτοὺς δημόσιοί τινες ὑπηρέται τοῦ Ἰγκᾶ, καὶ ὠδήγησαν αὐτοὺς πρὸς τάγμα ὠπλισμένων Ἀμερικανῶν, οἵτινες εἶχον σταλῇ πρὸς προὑπάντησίν των. Ἀλλ' ὁ

Σότος μὲν ἡξεύρων καλῶς ὁποῖός τις ἦτον ὁ σκοπός των, ἐκέντησε τὸν ἵππον του καὶ ὤρμησε πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐπιτίμου ταύτης φρουρᾶς. Ἡ θεὰ ἱππέως ἀπὸ ῥυτῆρος ἦτον εἰς τοὺς Περουβίους φαινόμενον τόσον νέον καὶ φοβερόν, ὥστε διὰ μιᾶς διεσκορπίσθησαν ὕλοι, καὶ κἄνεις δὲν ἔμεινεν εἰς τὰς τάξεις του, ἐκτὸς μόνου τοῦ ἀξιωματικοῦ, ὅστις ἴστατο μετ' εὐλαβείας περιμένων νὰ ὑποδεχθῇ τοὺς φοβεροὺς ξένους.

Ἐκείθεν ὠδηγήθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰγκᾶ, ὅστις τοὺς ὑπέδεχθη μὲ μεγίστην φιλοφροσύνην. Δύω παρθένοι τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τοῖς ἐπρόσφερον ποτόν τι καὶ τοῖς προέθεντο χρυσᾶ καθίσματα διὰ ν' ἀναπαυθοῦν. Τὶ ὀφθαλμοὺς ἤνοιζαν οἱ Ἰσπανοὶ ὅταν ἴδον τόσον χρυσὸν καὶ τόσον ἄργυρον, καὶ ὅτι τὰ κοινότατα οἰκιακὰ σκεύη ἦσαν κατεσκευασμένα ἀπὸ τὰ μέταλλα ταῦτα! Πόσῃν ἐπιθυμίαν εἶχον ν' ἀπλώσουν τὰς ἀκορέστους των χεῖρας καὶ ν' ἀρπάσουν! Ὁ Φερδινάνδος διεδήλωσεν ἐν τούτοις διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Φιλιππίλλου εἰς τὸν Ἰγκᾶν τὴν αἰτίαν τῆς ἐλεύσεώς του μὲ τοὺς ἀκολουθοῦς λόγους. Ὅτι

» Ὁ κραταιὸς κυριάρχης τῶν τόπων πρὸς ἀνατολὰς, ὁ κύριός μου καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ὁ Πάπας, » τοὺς ἔπεμψε διὰ νὰ ἐλευθερώσουν τὸν Ἰγκᾶν καὶ τοὺς ὑπηκόους του ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου. »

Ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἦτον ἀφ' ἐαυτῆς πολλὰ καταληπτὴ εἰς τὸν καλὸν μας Ἰγκᾶν. Ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὁ Φιλιππίλλος, ὅστις μόλις ἐννόησε τὸ τρίτον μέρος αὐτῆς, τὸν μετέφρασε τόσον ἀνόητα, ὥστε ὁ Ἰγκᾶς δὲν ἐννόησεν οὔτε λέξιν· ἀπεκρίθη μ' ὅλον τοῦτο μὲ πολὺν εὐγένειαν, » ὅτι τὴν ἐπαύριον θέλει » ἔλθει νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν στρατηγὸν των ὁ ἴδιος, καὶ νὰ πληροφορηθῇ κατὰ τίνα τρόπον δύναται νὰ τὸν εὐαρεστήσῃ. » Οἱ δύο ἀπεσταλμένοι ἐπανῆλθον μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Καξαμάλκαν, ὅπου εἶχε φθάσει καὶ ὁ Πιζάρρος, καὶ κατώκησεν εἰς ἓνα τῶν οἰκῶν τοὺς ὁποίους ὁ Ἰγκᾶς εἶχεν ἐκεῖ.

Ὅ,τι οἱ Περουβιοὶ ἕως τότε εἶδαν καὶ ἤκουσαν ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς, συνετάραξε τόσον τὰς ιδέας των, ὥστε κατήντησαν ν' ἀμφιβάλλουν πῶς ἔπρεπε νὰ θεωροῦν τοὺς ξένους τούτους.

Καὶ ἄλλοτε μὲν ἤθελον νὰ τοὺς ἐκλάβουν ὡς ἀνώτερα ὄντα ἀπὸ τὸν Θεόν των πεμφθέντα κ' ἐρχόμενα νὰ τοὺς εὐεργετήσουν· τὴν δόξαν των δὲ ταύτην ἐπεκύρου καὶ ἡ διαβεβαίωσις αὐτῶν τῶν ιδίων Ἰσπανῶν, » ὅτι ἐστάλησαν διὰ νὰ τοῖς δείξουν τὴν ἀληθῆ ὁδὸν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν! » Ἄλλοτε δ' ἠναγκάζοντο νὰ τοὺς θεωροῦν ὡς ἐχθρικά ὄντα ἐλθόντα νὰ τοῖς ἀναγγεῖλουν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ παροργισθέντος Θεοῦ των, καὶ νὰ ἐπιφέρουν κατ' αὐτῶν φοβεράς τιμωρίας διὰ τὰς ἁμαρτίας των· τὴν ιδέαν δὲ ταύτην τοῖς ἐνέπνεον αἱ ἄρπαγαὶ καὶ αἱ βιαιοπραγίαι τῶν Ἰσπανῶν. Ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰγκᾶ ἐφάνη ἡ πρώτη ιδέα ὑπερισχύσασα, διότι ἀπεφάσισεν αὐθορμήτως νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν παραδόξων τούτων ξένων.

Ἐν τούτοις ἐγένοντο ἀμφοτέροθεν προπαρασκευαί διὰ τὴν μέλλουσαν ἐπίσκεψιν, ἀλλ' ὅχι τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Ὁ μὲν Ἀταχουάλπας διεκόςμει λαμπρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ πομπήν, χωρὶς νὰ συλλάβῃ οὐδ' ἐλαχίστην καὶ ὑποψίαν δολιότητος ἐκ μέρους τῶν ξένων. Ὁ δὲ Ηιζάρρος ἐξ ἐναντίας προπαρασκευάζετο μετ' ὅσον, ὅστις δὲν ἐφαίνετο μὴνύων φιλικὴν καὶ πανηγυρικὴν συνέντευξιν. Διαιρέσας τοὺς ἐξήκοντα ἵππεῖς του εἰς τρία σώματα, τοὺς παρέταξεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Φερδινάνδου, τοῦ Σότου καὶ τοῦ Βενκλαζάρου ὀπίσω παλαιοῦ τοίχου, ὅπου ἐδύναντο νὰ μένουν κεκρυμμένοι μέχρις ὅτου ἤθελε λάβει αὐτῶν χρεῖαν. Παρὰ τὴν πύλην τῆς αὐλῆς ἔστησε δύο τηλεβόλα, τὰ ὅποια εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ πλησίον τῆς πύλης ἔθεσεν ἑκατέροθεν τοὺς τοξότας του. Εἴκοσι τῶν ἐπιλέκτων κ' εὐτολμοτέρων στρατιωτῶν του διετήρησεν ὡς σωματοφύλακας περὶ ἑαυτὸν, τοὺς δὲ λοιποὺς πεζοὺς παρέταξεν ὀπλοφοροῦντας εἰς τὴν ἐνδοτέραν αὐλήν.

Κτυπᾷ ἡ καρδία μου ἐν ᾧ ἐξακολουθῶ διηγούμενος περαιτέρω, καὶ νομίζω ὅτι καὶ σεῖς ἀκούοντες τὰς μυστικὰς ταύτας προπαρασκευάς, ὑποπτεύετε καταχθόνιον τινα πρόθεσιν, καὶ φρίττετε ἀπὸ τοῦδε. Δὲν εἶναι ὁ φόβος σας μάταιος. Τῷ ὄντι μελετῶνται σκοποὶ προδοσίας· καὶ ἂν ἡ δόλιος ἐπιβουλὴ τὴν

ὁποῖαν ἐγκυμονεῖ ἡ παράτολμος ψυχὴ τοῦ Πιζάρρου δὲν ματαιώ-
θη ὑπὸ ἀοράτου δυνάμεως, θὰ ἰδῇτε μετ' οὐ πολὺ, μετ' οὐ
πολὺ—Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ προλάβω τὰ πράγματα· προτιμῶ δὲ
ν' ἀναπτύξω ἐνώπιόν σας τὸ τρομερὸν συμβάν τὸ ὁποῖον αἰνίτ-
τομαι, κατὰ τὴν τάξιν καθ' ἣν καὶ συνέβη.

Μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τὴν ἐπαύριον, καὶ ὅλον τὸ Περουβια-
νὸν στράτευμα ἐφαίνετο κινούμενον καὶ παρασκευαζόμενοι διὰ
τὴν πομπήν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἀταχουάλπας ἤθελε νὰ τιμήσῃ
τοὺς ξένους, καὶ νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ συγχρόνως ὑψηλὴν ιδέαν
περὶ τῆς λαμπρότητός του. Πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας παρῆλθεν
εἰς τὰς τοιαύτας προπαρασκευάς, καὶ ὅταν τέλος πάντων ἔφθα-
σεν ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως, ἡ λαμπρὰ καὶ μεγάλη πομπὴ
ἤρχισε νὰ κινῆται μὲ τοσαύτην βραδύτητα, ὥστε διὰ νὰ δια-
τρέξῃ τὸ ἐν μίλιον δρόμου τὸ ὁποῖον διήρει τὰ δύο στρατεύμα-
τα, ἐχρειάσθη τέσσαρας ὁλοκλήρους ὥρας. Οἱ Ἰσπανοὶ ἤρχισαν
ν' ἀνυπομονοῦν, ὁ δὲ Πιζάρρος ὑποπτεύσας ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀρ-
γοπορίας ταύτης ἦτον ὑποψία τις, ἥτις ἀνυπόστατος δὲν
ἤθελεν εἶσθαι, ἔπεμψεν ἓνα τῶν ἀξιωματικῶν του νὰ διαβεβαιώ-
σῃ ἐκ νέου τὸν Ἰγκᾶν περὶ τῶν φιλικῶν φρονημάτων του ὁ
ἄπιστος!

Ὁ Ἀταχουάλπας δὲν ἐδυσπίστησε παντελῶς πρὸς τὴν διαβε-
βαίωσιν ταύτην, κ' ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, πομπωδῶς καὶ
βραδέως μὲ ὅλην τὴν μεγάλην του συνοδείαν πρὸς τὴν Καξα-
μάλκαν κινούμενος· ἐκάθητο εἰς φορεῖον ἐπίχρυσον καὶ ἐπ' ἀργυ-
ρον πεποικιλμένον μὲ πτερὰ διαφόρων χρωμάτων· ἐφέρετο δὲ
ὑπὸ τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς αὐλῆς του ἀξιωματικῶν. Οἱ μετ'
αὐτὸν ἀμέσως τὰς ἀνωτέρας ἀξίας κατέχοντες ἐφέροντο κατό-
πιν του ὁμοίως εἰς φορεῖα λαμπρά. Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν
συνωδεύετο ἀπὸ ψάλτας καὶ χορευτὰς, καὶ τριάκοντα χιλιάδες
στρατιωτῶν παρείποντο εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην πομπήν.

Ἦδη δ' ἐπλησίασαν εἰς τῶν Ἰσπανῶν τὸ στρατόπεδον, καὶ
μοὶ φαίνεται ὡς νὰ βλέπω πλῆθος ἀσθενῶν καὶ ἀθώων περι-
στερῶν, πετῶν πρὸς φωλεὰν σαρκοφάγων γυπῶν, οἵτινες μὲ
τοὺς ὄνυχας ἐτοίμους, καὶ μὲ σπινθηροβολοῦντας τοὺς ὀφθαλ-

μοὺς περιμένουν ἀνυπομόνως τὴν ἔλευσίν του. Ὁ Ἰγκᾶς παρ-
τήρησε τὴν πολεμικὴν διάθεσιν τῶν Ἰσπανῶν, ἀλλ' εἶπε πρὸς
τοὺς φίλους του ὅσοι ἐφάνησαν ἀνησυχοῦντες ὡς πρὸς αὐτήν·
» οἱ ξένοι οὗτοι εἶναι Ἀπόστολοι τῆς θεότητος· προσέξατε μὴ
» τοὺς παροργίσετε, ἀλλ' ἅς προσπαθήσωμεν μᾶλλον νὰ τοὺς
» πρᾶύνωμεν διὰ φιλοφροσύνης. »

Ἐν ᾧ ταῦτα ἔλεγεν ὁ Ἰγκᾶς, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ ἱερεὺς τοῦ
Ἰσπανικοῦ στρατεύματος, *Βικέντιος Βαλβέρδης* καλούμενος,
σταυρὸν εἰς τὴν μίαν, καὶ σύνοψιν (*) εἰς τὴν ἄλλην χεῖρα
κρατῶν, ἐστάθη πλησίον εἰς τὸ φορεῖον τοῦ Ἰγκᾶ, κ' ἐξεφώ-
νησε σχοινοτενῆ καὶ παράδοξον λόγον, διὰ τοῦ ὁποίου ἠθέ-
λησε νὰ ἐξηγήσῃ διεξοδικῶς τὴν δημιουργίαν τοῦ παντός, τὴν
ἁμαρτίαν καὶ ἔκπτωσιν τοῦ Ἀδάμ, τὴν ἐνανθρώπισιν, τὰ πάθη,
τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Μετὰ ταῦτα πε-
ριέγραψε μεγαλοπρεπῶς τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ Πάπα,
λέγων » ὅτι εἶναι ἐπίτροπος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν· » καὶ τέλος
ἐπρόσθεσε τὴν ἀπροσδόκητον εἵδησιν, ὅτι ὁ Πάπας οὗτος
Ἀλέξανδρος ὁ Ἑκτος καλούμενος, ἐχάρισεν εἰς τὸν βασιλέα
τῆς Ἰσπανίας ὅλον τὸν νέον κόσμον. Μετὰ τοῦτο ἐσυμβούλευσε
τὸν Ἰγκᾶν νὰ δεχθῇ ἀμέσως τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ν' ἀνα-
γνωρίσῃ τοῦ Πάπα τὸ ἀπαράσφαλτον, καὶ νὰ ὑποταγῇ
ἐκουσίως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας, ὅστις ἦτον πλέον ὁ μόνος
νόμιμος κυριάρχης του, κ' ἐπρόσθεσε τέλος ὅτι ἐπὶ τοιαύτῃ
συνθήκῃ ἤμπορεῖ νὰ ἐξακολουθῇ ἀσκῶν ἀταράχως τὴν βασι-
λικὴν του ἰσχὺν, καὶ θέλει εὔρει ὑπεράσπισιν δραστηρίαν καθ'
ὅλων του τῶν ἐχθρῶν· ἂν δὲ ἠθέλεν ἀρνηθῇ νὰ δεχθῇ τὰς προ-
τάσεις ταύτας, ὅτι τῷ κηρύττεται ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως
πόλεμος κ' ἐξολοθρευμός. »

Ὁ Ἀταχουάλπας ἤκουσε μὲ ἄκραν ὑπομονὴν μέχρι τέλους
τὴν μακρὰν αὐτὴν φλυαρίαν, ἥτις διερμηνευθεῖσα εἰς αὐτὸν ὑπὸ

(*) Βιβλιάριον περιέχον τὰς εὐχὰς ὅσας ἀναγινώσκουν οἱ ἱερεῖς εἰς τὰς ἐκκλη-
σίας, ἢ κατ'ιδίαν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς προσευχὰς των.

τοῦ Φιλιππίλλου, κατήντησεν ἐντελῶς ἀκατάληπτος. Τὰ ὀλίγα δὲ ὅσα ἐννόησεν, ἐκίνησαν τὴν ἐκπληξίν του. Ἀλλὰ χωρὶς διόλου νὰ παρεκτραπῇ ἀπεκρίθη μὲ πολλὴν ἡσυχίαν·

» Ὅτι εἶναι μὲν πρόθυμος νὰ γίνῃ φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, ὅμως κατ' οὐδένα τρόπον καὶ ὑποτελής του. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ Πάπα, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι τῷ ὄντι πολλὰ παράδοξος ἄνθρωπος, διότι φαντάζεται νὰ χαρίζῃ πράγματα ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ἔχει ὁ ἴδιος αὐτὸς οὐδὲν δικαίωμα, ὅτι τὴν θρησκείαν του δὲν τὴν ἀλλάζει μὲ καμμίαν ἄλλην, διότι τὸν φαίνεται εὐλογώτερον νὰ λατρεύῃ τὸν ἀθάνατον ἥλιον, παρὰ τὸν Θεὸν τῶν χριστιανῶν, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμολογοῦν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὅτι ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἀφ' ὅλα δὲ τὰ ἀκατάληπτα πράγματα τὰ ὁποῖα ὁ ἱερεὺς τὸν ἀνέφερεν ὅτι δὲν ἐννόησε τίποτε, ὅτι μ' ὅλον τοῦτο ἦτον περίεργος νὰ μάθῃ πόθεν τὰ ἔμαθε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος. »

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ Βαλβέρδης δίδων τὴν σύνοψιν εἰς αὐτόν.

Ὁ Ἰγκᾶς λαβὼν τὸ βιβλίον τὸ ἐθεώρησεν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη, τὸ ἐπλησίασεν εἰς τὸ ὠτίον του, ἐμειδίασε, καὶ εἶπε, ῥίπτων αὐτὸ μὲ περιφρόνησιν κάτω· » Αὐτὸ δὲν λέγει οὔτε λέξιν! » Τοῦτο ἐξῆψε τὴν ὀργὴν τοῦ ἀπανθρώπου ἱερέως, ὅστις στραφείς ὡς λυσσῶν πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς, ἔκραξε μὲ μεγάλην φωνήν. » Ἐκδίκησιν, χριστιανοί! ἐκδίκησιν! Βλέπετε πῶς περιφρονεῖται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ! Ἄγετε καὶ θανατώσατε τοὺς κύνες τούτους, οἵτινες καταπατοῦν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ! »

Τὶ σᾶς φαίνεται, τέκνα μου, ν' ἀκούεται τοιούτους τρομεροὺς λόγους ἐκ στόματος ἱερέως; Δόξα εἰς τὸν ὕψιστον ὅτι παρῆλθον οἱ ἀξιοθρήνητοι καιροὶ καθ' οὓς εὕρισκοντο τοιαῦτα τέρατα μετὰ τῶν ὑπουργῶν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας, καὶ χάρις, χάρις μεγίστη εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ φιланθρώπους ἐκείνους, ὅσοι διὰ τοῦ πεφωτισμένου νοός των καὶ διὰ τῆς ἐπιρροῆς των συνετέλεσαν κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους αἰῶνας εἰς τὸ ν' ἀφοπλίσουν τὸ τρομερὸν πνεῦμα τοῦ καταδιωγμοῦ, καὶ νὰ διαδώσουν καθ'

ὅλον τὸν κόσμον ὀλίγον κατ' ὀλίγον φρονήματα ἀνοχῆς καὶ πρά-
τητος.

Ἄμα ὁ ἐκδίκησιν πνέων ἱερεὺς εἶπε τὰς λέξεις ταύτας, καὶ ὁ
Πιζάρρος, μόλις δυνηθεὶς ν' ἀναχαιτίσῃ ὡς τότε τοὺς στρατιώ-
τας του, τοὺς ὁποίους παρώτρυνε τοσοῦτων θησαυρῶν θέα,
ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς. Διὰ μιᾶς τύμπανα καὶ σάλ-
πιγγες ἤχησαν, καὶ διὰ μιᾶς τὰ τηλεβόλα καὶ τὰ πυροβόλα
ἐκρότησαν ἐν μέσῳ τῶν ἐκπλήκτων Περουβίων. Συγχρόνως ὤρ-
μησαν καὶ οἱ ἱππεῖς ἀπὸ τῆς ἐνέδρας των, καὶ ὁ Πιζάρρος με-
τοὺς πεζοὺς στρατιώτας του ἐρρίφθη εἰς τὸ τάγμα τὸ περικυ-
κλοῦν τὸν Ἰγκᾶν. Φαντασθῆτε τὸν τρόμον καὶ τὸν φόβον τοῦ
δυστυχοῦς βασιλέως καὶ τῶν ὑπηκόων του, ὅταν εἶδον τὴν ἀκα-
ταμάχητον δύναμιν τῶν ἱππέων, καὶ τὴν τρομερὰν τῶν πυρο-
βόλων ἐνέργειαν, καὶ ὅταν προσεβλήθησαν ἀπροσδοκῆτως ὑπ'
ἀμφοτέρων. Μόνον οἱ εὐγενεῖς τοῦ λαοῦ περιεκύκλωσαν μεγα-
λοψύχως τὸν βασιλέα των, διὰ νὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴν των πρὸς
σωτηρίαν του, οἱ δὲ λοιποὶ ἐτράπησαν ὅλοι εἰς φυγὴν, καὶ
πολλοὶ μὲν ἔπεσον ὑπὸ τὰς πληγὰς τῶν ξιφῶν τῶν διωκόντων
ἱππέων, πολλοὶ δὲ κατεπατήθησαν ἀπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων.

Ὁ Πιζάρρος ἐπροχώρησεν ἕως εἰς τὸ φορεῖον τοῦ Ἰγκᾶ, καὶ
ἄρπάσας τὸ θῦμα τῆς προδοσίας του ἀπὸ τὸν βραχίονα, τὸν
ἐρρίψε κατὰ γῆς, καὶ τὸν ἔσυρεν ἕως εἰς τὴν κατοικίαν του. Οἱ
ὀλίγοι τῶν εὐγενῶν, ὅσοι ἐτόλμησαν νὰ τὸν ὑπερασπισθοῦν,
εἶχον θανατωθῆ, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι, οἵτινες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν
διὰ νὰ σωθῶσι, κατεδιώχθησαν ἀπανθρώπως, καὶ ὅλοι ὅσοι
κατελήφθησαν, ἐσφάγησαν ἀνιλεῶς. Ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους
Περουβίους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ πολλὰ παιδία, γυ-
ναῖκες καὶ ἀπόλεμοι γέροντες, ἔπεσον νεκροὶ, ἐν ᾧ ἀπὸ τοὺς
φονεῖς των κανεῖς οὔτε τὴν ἐλαχίστην εἶχε πληγὴν, ἐκτὸς μόνου
τοῦ Πιζάρρου, τοῦ ὁποίου τὴν χεῖρα ὅταν ἤρπασε τὸν Ἰγκᾶν,
ἐπλήγωσεν ἐλαφρῶς εἰς τῶν ἰδίων του στρατιωτῶν. Ἐν ὧσιν
διήρκει ἡ σφαγὴ, δὲν ἔπαυεν ὁ ἀπάνθρωπος ἱερεὺς ἐρεθίζων ἔτι
μᾶλλον τοὺς λυσσῶντας Ἰσπανοὺς, καὶ φωνάζων » νὰ μὴ κτυποῦν

» ἀλλὰ νὰ τρυποῦν μὲ τὰ ξίφη, διὰ νὰ εἶναι αἱ πληγαὶ βαθύ-
» τεραι καὶ κινδυνωδέστεραι!

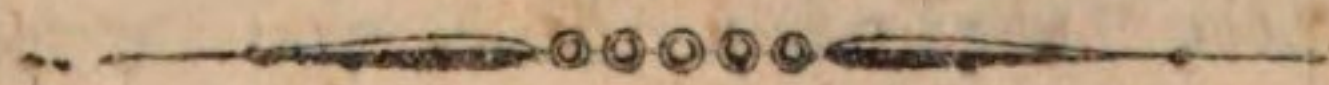
Μήτηρ. ὦ! τὸ βδελυρὸν τέρας!

Πατ. Διὰ νὰ κορυφωθῇ δὲ τὸ αἷσχος τῆς ἀνοσίτου ταύτης
ἡμέρας, οἱ Ἰσπανοὶ συλλέξαντες πλούσια λάφυρα εἰς τῆς σφα-
γῆς τὸ πεδῖον, παρεδόθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς εἰς εὐθυμίαν
θορυβώδη καὶ εἰς κτηνώδεις εὐωχίας· τὴν δ' ἐπαύριον ἐκυρίευσαν
καὶ ὅλον τὸ στρατόπεδον τῶν Περουβίων, καὶ εὗρον εἰς αὐτὸ
ἀπίστευτον πλῆθος θησαυρῶν, χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, ὑφα-
σμάτων, καὶ ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων, τῶν ὁποίων πάντων
ἡ τιμὴ ἦτον τοσαύτη, ὥστε ὑπερέβαινε μεγάλως τὰς τολμη-
ροτέρας ἐλπίδας τῶν χρυσομανῶν τούτων τυχοδιωκτῶν, τὰς
ὁποίας εἶχον συλλάβει ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὸν τόπον αὐτόν.

Χρῖστος. Τώρα τοῦλάχιστον πρέπει νὰ ἐκορέσθησαν τέλος
πάντων!

Πατ. Νομίζεις; Διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο, ἔπρεπε τὰ πάθη ν' ἀλ-
λάξουν τότε κατὰ πρῶτον τὴν φύσιν των. Διότι πάντοτε αὐτὰ
ὅσον περισσότερον θεραπεύονται κ' ἐκπληροῦνται, τόσον μᾶλλον
αὐξάνουν, καὶ τόσον ἀπληστοτέραν πρὸς νέας ἀπολαύσεις καθι-
στοῦν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ δυστυχίαν τοῦτο συνέ-
βη καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Ὅσος περισσότερος χρυσὸς
ἐπιπτε εἰς τὰς αἰμοσταγεῖς χεῖρας τῶν ληστῶν τούτων, τόσον
περισσότερον ἤθελον νὰ ἔχουν, τόσον περισσότερον ἐξήπτοντο
αἱ ἐλπίδες των, καὶ τόσον αὐθαδέστεροι καὶ ἀπανθρωπότεροι
ἀνεδεικνύοντο ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων πρὸς ἐκπλήρω-
σιν τῶν ἀτόπων προσδοκιῶν των.

Ἀλλὰ σήμερον δὲν θέλω ν' ἀναφέρω ἄλλας πλέον κακουργίας
τῶν ἀπανθρώπων αὐτῶν. Περισσότερα τῶν ἀρκούντων εἵπομεν
σήμερον. Αὐριον πάλιν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΓ΄.

Πρὶν ἀρχίσῃ ὁ πατὴρ τὴν διήγησίν του τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ἐν τῶν παιδίων, δὲν ἤξεύρω ποῖον, ἐρώτησε » διατὶ ἐσυγχώ-
» ρησεν ἡ θεία πρόνοια νὰ ἔλθουν οἱ ἄπιστοι καὶ ἀπάνθρωποι
» Ἰσπανοὶ εἰς τὴν Περουβίαν; — Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἤξεύρῃ!
» εἶπεν Ἰωάννης.

Κάνεις, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ· διότι τὶς εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐπιτηρή-
σῃ τὰς ὁδοὺς τῆς προνοίας;

Ἀλλὰ, εἶπεν ἡ Ἑλένη, ὅταν μᾶς διηγῇθης περὶ τοῦ Κόρτες, ἐννοήσαμεν κάλλιστα διατὶ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ καταστραφῇ τὸ βασίλειον τῶν Μεξικανῶν.

Ἀλέξανδρος. Ναὶ, διότι εἶχον τὴν βδελυρὰν ἐκείνην εἰδο-
λολατρείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐθυσίαζον πάντοτε τόσους ἀν-
θρώπους.

Γεώργιος. Ἀλλ' οἱ Περουβιοὶ δὲν ἦσαν τοιοῦτοι!

Νικόλαος. Καὶ ἦσαν καὶ τόσον καλοὶ ἄνθρωποι!

Ἀριστείδης. Ὦ! ναὶ! Τόσον καλοί!

Χαράλαμπος. Δὲν ἤξεύρει ἄραγε ὁ πατήρ διόλου νὰ μᾶς εἰπῇ διατὶ ἐσυγχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ ὑπάγουν ἐκεῖ οἱ βδελυροὶ Ἰσπανοί!

Πατ. Πολλάκις σᾶς εἶπα, παιδιά, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μωρὰ ἢ καὶ ἀξιόποινος ἢ αὐθάδεια τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀμβλιοποῦντος ἀνθρώπου, ὅστις ἤθελε τολμήσῃ νὰ καθίσταται πάντοτε δικαστῆς τῶν σκοπῶν τῆς πανσόφου καὶ καλοκαγάθου προνοίας. Πῶς ἡμεῖς οἱ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ παρὸν μόνον, καὶ ἐξ αὐτοῦ τόσον ἐλάχιστον μόνον μέρος, πῶς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν διατὶ ὁ ἐφορῶν τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον διευθύνει κατὰ τοῦτον μᾶλλον ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον τὴν τύχην τῶν

πλασμάτων του; Μ' ὅλον τοῦτο μᾶς εἶν' ἐπιτετραμμένον, ταπεινούμενοι ἐν συνειδήσει τῆς ἀμβλυοπίας μας, νὰ σκεπτώμεθα μήπως ἐπιτύχωμεν νὰ κατανοήσωμεν μὲ ὁμοιαλήθειάν τινα ἓνα ἐκ τῶν παμπληθῶν πανσόφων καὶ φιλοστόργων σκοπῶν τῶν κινούντων τὸν Θεὸν εἰς τὸ νὰ ἐπιτρέψῃ ὅσα βλέπομεν συμβαίνοντα εἰς τὴν γῆν. Τοῦτο θέλομεν πράξει καὶ ἡμεῖς τώρα, καὶ ἅς εὐχαριστηθῶμεν ἂν δυνηθῶμεν ν' ἀνακαλύψωμεν ἀμυδρὰν καὶ ἀκτῖνα, δι' ἧς νὰ ὑποκλέψωμεν δειλὸν βλέμμα εἰς τὸ ἱερὸν σκότος τὸ ἐπικαθήμενον εἰς τὰς ἀνεξιχνιάστους ὁδοὺς τῆς προνοίας.

Καὶ πρῶτον, παιδίᾳ, πρέπει νὰ σᾶς ὑπενθυμήσω δύο σπουδαίας ἀληθείας, αἵτινες θέλουν μᾶς καθοδηγήσει εἰς τὴν εὐθεΐαν ὁδὸν κατὰ τὴν παροῦσάν μας σκέψιν.

Ἡ πρώτη εἶναι, » ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει ἐνίοτε μικροτέρας δυστυχίας πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλητέρων. »

Ἡ δὲ δευτέρα ὅτι » ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει ἐνίοτε τὸ κακὸν, διότι ὡς πάνσοφος προβλέπει ὅτι ἐξ αὐτοῦ θέλει βλαστήσει πολλαπλάσιον ἀγαθόν.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα, ἂν ἀμφοτέραι αἱ ἀλήθειαι αὗται δὲν ἐφαρμόζωνται εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν.

Σᾶς ὑπέδειξα ἤδη ὅτι οἱ Περούβιοι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀφίξεως τῶν Ἰσπανῶν εἶχον παρεκτραπῆ πρὸς ἠθικὴν διαφθοράν, καὶ προώδευον μὲ ταχέα βήματα εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην. Οἱ βασιλεῖς των εἶχον ἀρχίσει νὰ καταπατοῦν τοὺς ἐγγχωρίους νόμους, εἶχον γίνεи φιλόδοξοι, πλεονέκται καὶ ἄσπλαγχνοι· καὶ ἀναμφιβόλως τὸ παράδειγμά των εἶχεν ἤδη ὀλεθρίως ἐπενεργήσει καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν τῶν ὑπηκόων κατάστασιν. Ἄν λοιπὸν ὁ Θεὸς προεῖδεν ὅτι ἡ διαστροφή αὕτη ἐμελλε ν' αὐξήσῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τέλος τοῦ λαοῦ τὴν παντελεῖ ἑξαχρεΐωσιν, ἂν προεγνώρισεν ὅτι οἱ ἄλλοτε καλοκάγαθοι οὗτοι ἄνθρωποι ἤθελον ὀλίγον κατ' ὀλίγον μεταβληθῇ εἰς ἄγρια καὶ αἰμοβόρα θηρία, καὶ ὅτι διὰ τῶν κακιῶν των ἤθελον ἐξολοθρεύσει ἀφεύκτως ἑαυτοὺς καὶ τὰ γειτνιαζόντα ἔθνη, τί λέγετε τότε; Ἄν συλλογισθῶμεν τὴν σκληρότητα τοῦ Ἀταχουάλπου ἐξολοθρεύσαντο; τὴν ἀθώαν καὶ πολυάριθμον γενεάν τῶν Ἰγκῶν διὰ φόνου,

θέλομεν εὔρει ὁμοιοληθέστατον τὸν συμπερασμὸν μας, καὶ τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἡ καταστροφή τοῦ Περουβιανοῦ βασιλείου ἦτον ἴσως μία τῶν περιστάσεων ἐκείνων, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ πάνσοφος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης ἐπιτρέπει νὰ συμβαίνουν μικραὶ δυστυχίαι πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλητέρων.

Ἀλλ' ἅς ἐρευνήσωμεν κατ' ἐξοχὴν τὰς συνεπείας τὰς ὁποίας ἡ κατάκτησις αὕτη τῆς Περουβίας ἐπέφερεν καὶ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἀκόμη εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ ἅς σκεφθῶμεν ἔπειτα ἂν τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἐπροξένησαν τότε οἱ Ἰσπανοὶ δὲν παρήγαγε καὶ δὲν ἤμπορῇ ἴσως νὰ παραγάγῃ ἀκόμη καλὸν πολὺ μεγαλότερον.

Σᾶς ἀναφέρω δύο μόνον ἐκ τῶν αὐτοχθόνων προϊόντων τοῦ τόπου τούτου, τὰ ὁποῖα πρὸ τῆς κατακτήσεως αὐτοῦ ἦσαν πάντῃ ἄγνωστα εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ τώρα δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς μέγιστον τοῦ οὐρανοῦ εὐεργέτημα εἰς τόσα ἑκατομμύρια συναδελφῶν μας. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ γαιόμηλα καὶ ὁ φλοιὸς τῆς Κίνας.

Ἀριστείδης. Καὶ τὰ γαιόμηλα λοιπὸν ἀπὸ τὴν Περουβίαν κατὰγονται;

Πατ. Εἰς ἡμᾶς ἐκομίσθησαν μὲν ἀπὸ τὴν Βιργινίαν· ἀλλ' ἡ Περουβία, καὶ ἰδίως ἡ εὐφορος ἐπαρχία τοῦ Κουΐτου εἶναι ἡ κυρίως πατρίς των. Ἐκεῖθεν δὲ μετεφυτεύθησαν ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀμερικῆς κατὰ πρῶτον, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τέλος πάντων καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Στοχασθῆτε τώρα, παιδία, πόσαι χιλιάδες ἀνθρώπων τρέφονται τὴν σήμερον καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἀρκτικά τῆς Εὐρώπης μέρη, ὅπου ὁ σῖτος εἶναι σπανιώτερος, ἀπὸ μόνον τὸ φυτὸν τοῦτο τὸ ὁποῖον κατὰ δυστυχίαν εἰσέτι δὲν ἐπολλαπλασιάσθη ἀρκούντως εἰς τὴν Ἑλλάδα· πόσαι χιλιάδες θέλουν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τρέφεσθαι ἀπὸ αὐτό· ἐνθυμηθῆτε πόσον εἶναι θρεπτικόν, ὑγιεινόν, καλὸν εἰς τὴν γεῦσιν καὶ εὖωνον, καὶ θέλετε ὁμολογήσει ὅτι ἡ κατάκτησις τῆς Περουβίας διὰ τῆς ὁποίας ἐγνωσποιήθη καὶ διεδόθη τὸ πολύτιμον τοῦτο τρόφιμον εἰς ὅλην τὴν

οἰκουμένην, θεωρουμένη ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ὑπῆρξεν εὐεργεσία εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἄλλ' ὁ φλοιὸς τῆς Κίνας ἀκόμη! Πόσα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων μασιζομένων ἀπὸ δεινούς πυρετούς δὲν ἀνέλαβον τὴν ὑγείαν των ἀφ' οὗ καιροῦ ἐκυριεύθη τὸ βασίλειον τῆς Περουβίας! Πόσα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀσθενῶν καὶ νοσοῦντων δὲν ἀνέλαβον δι' αὐτοῦ τὰς δυνάμεις των! Ἴδου λοιπὸν πάλιν καὶ ἄλλη σωτηριώδης συνέπεια τῆς κατακτήσεως τοῦ τόπου ἐκεῖνου δι' ὅλα τὰ λοιπὰ μέρη τῆς γῆς.

Ἐλένη. Πῶς φύεται, πάτερ, ἡ Κίνα;

Πατ. Εἶναι φλοιὸς δένδρου φυομένου εἰς Περουβίαν, τὸ ὁποῖον φαίνεται πλάσας ὁ ποιητῆς διὰ νὰ μᾶς χορηγήσῃ μόνον τὸ σωτηριῶδες τοῦτο ἱατρικόν· διότι δὲν φέρει εἰμὴ φύλλα μόνον καὶ ἄνθη, ὁμοιάζοντα κατὰ τι μὲ τὸν Ἰάκινθον. Εἶναι δὲ πολυτιμώτατον διὰ τὸν φλοιὸν του. Ἦτον καιρὸς ὅτε διὰ μίαν μόνην λίτραν αὐτοῦ ἐδίδοντο εἰς Εὐρώπην ἑκατὸν δίστηλα.

Ἀντώνιος. Καλὴ ὑπόθεσις νὰ εἴχωμεν τότε ἐν δάσος τοιούτων δένδρων.

Πατ. Θὰ εἴχομεν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δίδωμεν τὸν φλοιὸν χάριν εἰς ὅλους τοὺς πένητας ἀσθενεῖς.

Ἀνδρέας. Ἐγὼ θὰ ἰάτρευα ὅλους τοὺς ἀνθρώπους χάριν.

Πατ. Ἐννοεῖται, ἂν εἴσουν ὁ ἴδιος πολλὰ πλούσιος· διότι ἀλλέως ἤμποροῦσες νὰ ζητῆς νὰ σὲ πληρόνουν οἱ πλούσιοι.

Ἀνδρέας. Οἱ πλούσιοι, ναί!

Πατ. Καὶ τότε, ἀφ' οὗ ἐγίνεσο πλούσιος, ἤμποροῦσες νὰ μεταχειρίζησαι τοῦ πλούτου σου τὸ περίσσευμα πρὸς περίθαλψιν ἐνδεῶν. Ἄλλ' ἅς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν διήγησίν μας.

Βλέπετε λοιπὸν, παιδία, ὅτι ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐσυγχώρησε τότε, ὡς συγχωρεῖ πάντοτε, νὰ συμβῇ κακὸν, διότι ἐξ αὐτοῦ προῆλθε καλόν! Καὶ ἐγὼ μὲν σᾶς ἀνεκάλυψα δύνω μόνον τῶν καλῶν τούτων συνεπειῶν, ἀλλὰ πόσας ἄρα δὲν βλέπει ὁ παντεπόπτης Θεός! Πόσαι ἄρα δὲν θέλουν ἀκόμη ἀνακαλυφθῇ εἰς ἡμᾶς, εἰς τὸ μέλλον! Τίς οἶδε τί δύναται νὰ γίνη, τί θέλει γίνεαι ἀκόμη ἡ Ἀμερικὴ ἂν ποτὲ ἀποσεῖσῃ ἐντελῶς τὸν ζυγὸν

τῶν Εὐρωπαϊῶν τυράννων τῆς, ἣ ἂν δὲν ἤθελε μείνει πολλῶν ἐσερημένη ἀνίσως δὲν εἶχε κύψει πρὸς καιρὸν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦτον; Τὸ κατ' ἐμὲ, μοὶ φαίνεται καθ' ἐκάστην πιθανώτερον, ὅτι τὸ καταπιεζόμενον τοῦτο μέρος τοῦ κόσμου θέλει ποτὲ καταντήσῃ τὸ κατοικητήριον τῆς ἐλευθερίας, τῆς γενικῆς ἀνοχῆς, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς εὐδαιμονίας. Εἰς ἓν μέρος τῆς βορείου Ἀμερικῆς, τὸ ὁποῖον ἤδη διέρρηξε τὰ δεσμά του, εἶναι οἱ ἄνθρωποι πολὺ εὐτυχέστεροι καὶ φρονιμώτεροι παρὰ εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης. Τὸ παράδειγμα τοῦτο θέλουν ἀκολουθήσῃ καὶ οἱ λοιποὶ Ἀμερικανοὶ, καὶ τότε ὅστις θέλει νὰ ἰδῇ σοφοὺς νόμους, ἀνθούσας πόλεις, καὶ ἀνθρώπους εὐδαίμονας θ' ἀπέρχηται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἱστορίαν μας.

Ὁ δυστυχὴς Ἀταχουάλπας ἦτον αἰχμάλωτος. Ἰδὼν ἑαυτὸν πονηρῶς προδοθέντα, ἔμεινεν ὡς κεραυνόβλητος ἀπὸ ἐκπληξιν. Μετὰ ταῦτα δ' ἐβυθίσθη εἰς θλίψιν βαθεῖαν διότι αἰφνιδίως ἀνετράπη ἡ ἰσχὺς του καὶ πᾶσα ἡ εὐδαιμονία του. Ἀλλ' ὅλ' αὐτὰ δὲν τὸν ἐμπόδιζον τοῦ νὰ παρατηρῇ τὰς διαθέσεις τῶν προδοτῶν του, διὰ νὰ γνωρίσῃ διὰ τίνων τρόπων ἦτον δυνατόν νὰ κινηθῶν αἰ θηριώδεις καρδίαι των. Ἐννόησε δὲ μετ' οὐ πολὺ ὅτι τὸ πρῶτιστον τῆς ψυχῆς των πάθος ἦτον ἡ δειψὰ χρυσοῦ, καὶ εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην ἐπωκοδόμησε σχέδιον πρὸς ἀπελευθέρωσίν του.

Ὁ θάλαμος εἰς τὸν ὁποῖον ἐφυλάττετο εἶχεν εἰκοσιδύω ποδῶν μῆκος καὶ δεκαἕξ πλάτος· αὐτὸν τοῖς ὑπὲσχεθη νὰ τοῖς δώσῃ ὁ Ἰγκᾶς πλήρη χρυσῶν σκευῶν, ἕως ὅπου ἤθελε φθάσῃ αὐτὸς ἱστάμενος ὄρθιος, καὶ τὰς χεῖράς του πρὸς τὰ ἄνω ἐκτείνων, ἐπὶ συνθήκῃ, λαβόντες τὰ λύτρα ταῦτα νὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερον. Ἡ πρότασις τοῖς ἐφάνη λαμπρά, καὶ τὴν ἐδέχθησαν ἐν τῷ ᾄμα. Ὁ Πιζάρρος ἐσημείωσε τὸ συμφωνηθὲν ὕψος μὲ γραμμὴν εἰς τοῦ θαλάμου τὸν τοῖχον, καὶ ὁ Ἰγκᾶς ἔπεμψεν ἀποστόλους του εἰς τὸ Κύσκον, τὸ Κουΐτον, καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, διατάττων νὰ τῷ σταλοῦν τὰ λύτρα τὰ ὁποῖα ὑπὲσχεθη. Ἦτον δὲ τοσοῦτον τὸ σέβας τοῦ λαοῦ τούτου πρὸς τοὺς βασιλεῖς του,

ὥστε τοῦ αἰχμαλώτου Ἀταχουάλπου ἡ φωνὴ ἦτον εἰς αὐτὸν ἐπίσης ἱερὰ τότε, ὡς καὶ πρὶν τῆς αἰχμαλωσίας του. Εὐθὺς ἤρχισεν ὁ λαὸς νὰ συλλέγῃ πανταχόθεν πλῆθος χρυσοῦ, καὶ ἐλπίζων νὰ ἰδῇ τὸν βασιλέα του μετ' οὐ πολὺ πάλιν ἐλεύθερον, παρημέλει τὰ μέσα πρὸς ἀποδίωξιν τῶν αὐθαδῶν ξένων, οἵτινες μετὰ τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν των ἐτόλμων νὰ περιφέρονται ἀκόμη κατὰ μικρὰ τάγματα εἰς τὰ ἐνδότερα ληστρικῶς.

Ἐν τούτοις τὸ προσδοκώμενον χρυσίον δὲν εἶρχετο μὲ ὅσῃν ταχύτητα τὸ ἐπρόσμενον ἢ ἀπληστία τῶν Ἰσπανῶν. Ὁ Ἰγκᾶς ἐδικαιολογεῖτο διὰ τὴν βραδύτητα ταύτην, ὡς προερχομένην ἐκ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως τῶν πόλεων ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ μετακομισθῇ τὸ χρυσίον, λέγων ὅτι τὸ Κῦσκον ἀπεῖχεν ἑκατὸν μίλια ἀπὸ τὴν Καξαμάλκαν, καὶ ὁ μεταξὺ τῶν δύο πόλεων δρόμος ἦτον πολλὰ δύσβατος. Ἐπρότεινε δὲ νὰ πέμψῃ αὐτὸς ὁ Πιζάρρος τινὰς τῶν ἀνθρώπων του διὰ νὰ πληροφορηθῇ ὅτι εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του. Παρατηρήσας δὲ ὅτι ἐδίσταζον οἱ Ἰσπανοὶ νὰ εἰσχωρήσουν τόσον βαθέως εἰς τὰ ἐνδον τοῦ τόπου, τοῖς εἶπε μειδιῶν· » Τὶ φοβεῖσθε; Δὲν ἔχετε εἰς τὴν ἐξουσίαν σας ἐμὲ, τὰς γυναῖκας καὶ » τὰ παιδία μου; καὶ δὲν ἀρκοῦμεν ἡμεῖς ὡς ἐνέχυρα ὅτι κἀνεὶς » δὲν θέλει σᾶς βλάψῃ; » Τότε ἀνεδέχθη ὁ Σόττος νὰ ἐπιχειρησθῇ αὐτὸς τὴν μακρὰν ὁδοιπορίαν, συνοδευόμενος ἀπὸ ἓνα μόνον Ἰσπανὸν, Βάρκον ὀνομαζόμενον. Ὁ δὲ Ἰγκᾶς ἐζήτησε νὰ ὁδοιπορήσῃ μὲ τὰ βασιλικά του φορεῖα, διὰ νὰ τὸν δεχθῶσι παντοῦ οἱ ὑπήκοοί του μὲ μεγαλήτερον σέβας.

Ἡ ὁδοιπορία λοιπὸν ἤρχισε. Δώδεκα περίπου μίλια μακρὰν τῆς Καξαμάλκας ἀπῆντησαν στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ Ἀταχουάλπου, φέρον αἰχμάλωτον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Οὐασκάρο, ὅστις μαθὼν τίνες ἦσαν οἱ εἰς τὰ βασιλικά φορεῖα ὁδοιποροῦντες, ἐζήτησε νὰ τοῖς ὁμιλήσῃ. Λαβὼν δὲ τούτου τὴν ἀδειαν, ἤρχισε νὰ διηγῇται εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς τὴν ἀδικίαν τὴν ὁποίαν ὑπέφερεν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του, καὶ νὰ τοὺς παρακαλῇ νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ δικαιώματά του. Ἀκούσας δὲ ἀπὸ τὸν Σόττον ὁποῖα λύτρα ὑπεσχέθη ὁ ἀδελφός του νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἰσπα-

νοὺς, ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν ὁ Οὐασκάρ, ἂν οἱ Ἰσπανοὶ τὸν συνέδραμον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, νὰ τοῖς προσφέρῃ δῶρον τριπλασίου χρυσοῦ ἀπὸ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὑποχρεούμενος δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ πλήρη μὲ χρυσᾶ σκεύη τὴν αἵθουσαν, ὅχι ἕως εἰς τὰς γραμμάς τὰς εἰς τὸν τοῖχον σημειωθείσας, ἀλλ' ἕως εἰς τὴν σέγην, κειμένην τρεῖς ὑψηλότερον ἀπὸ τὰς γραμμάς. » Ὁ ἀδελφός μου, ἐπρόσθεσε, θέλει ἀναγκασθῇ νὰ κενώσῃ τοὺς ναοὺς » τοῦ Κῦσκου διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, ἀλλ' » ἐγὼ ἔχω ὅλους τοὺς θησαυροὺς καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους » τοὺς ὁποίους μὲ ἄρῃσεν ὁ πατήρ μου. » Τοῦτο δὲ δὲν πρέπει νὰ ᾔτον ματαία καύχησις ἀπὸ μέρους του, διότι, ὡς ἐλέγετο, εἶχεν ὅλους τοὺς ἀναριθμήτους θησαυροὺς τοῦ πατρός του εἰς τὴν γῆν κεκρυμμένους, καὶ εἶχε θανατώσει ὅλους ὅσους μετεχειρίσθη εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ κατ' οὐδένα τρόπον ὁ ἀδελφός του ν' ἀνακαλύψῃ ποτὲ τὸ μυστήριον.

Περικλῆς. Τίς ἠξεύρει; Ἴσως καὶ τώρα ἀκόμη νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν γῆν.

Πατ. Ἐνδεχόμενον. Ἀλλ' οἱ δύο Ἰσπανοὶ μὴ τολμῶντες νὰ παραβοῦν τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν διαταγὴν, ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των. Ἐν τούτοις οἱ συνοδεύσαντες τὸν Οὐασκάρ εἰδοποίησαν τὸν Ἀταχουάλπαν περὶ τῶν διατρεξάντων, καὶ ὁ Ἰγκᾶς ἤρχισε νὰ τρέμῃ φοβούμενος μήπως τοῦ ἀδελφοῦ του τὸ πρόβλημα γίνῃ γνωστὸν εἰς τὸν Πιζάρρον πρὶν αὐτὸς ἐλευθερωθῇ. Καὶ ὑποπτεύων μὴ ἀπολέσῃ διὰ παντὸς καὶ ἐλευθερίαν καὶ θρόνον, διέταξε κρυφίως τοῦ ἀδελφοῦ του τὸν θάνατον, καὶ ἡ διαταγὴ του ἐξετελέσθη καὶ κατὰ τοῦτο μετ' αὐστηρᾶς ἀκριβείας. Ὁ Οὐασκάρ ἐθανατώθη, καὶ λέγεται ὅτι ἀποθνήσκων μὲ πολλὴν καρτερίαν, εἶπε τοὺς προφητικούς τούτους λόγους· » Ἐγὼ ἔβα- » σίλευσα ὀλίγον μόνον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ὁ προδάτης ὅστις μὲ » θανατώνει μ' ὅλον ὅτι εἶναι ὑπήκοός μου, δὲν θέλει βασιλεύ- » σαι ἐπὶ πολὺ οὐδ' αὐτός. » Μετ' ὀλίγον θέλομεν ἰδεῖ ἂν ἡ προφητεία του ἐπιλήθυσεν.

Ὁ Σόττος καὶ Βάρκης ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των πρὸς τὸ Κῦσκον, ἀπαντῶντες παντοῦ ὅπου ἤρχοντο πρόθυμοι ὑποδοχὴν

ἀπὸ μέρους τῶν ἐγγχωρίων, καὶ ἀπολαμβάνοντες τιμὰς, ὅποῖαι ἀπεδίδοντο συνήθως εἰς τοῦ τόπου τοὺς βασιλεῖς καὶ εἰς τὴν θεότητα. Τοιουτοτρόπως ἔφθασαν τέλος εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον των, καὶ ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὸ ἀκατανόητον πλῆθος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τὸ ὅποιον εὐρίσκετο εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Ἰγκᾶ καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ ἡλίου. Καὶ τοσοῦτον ἡ θεὰ αὕτη ἐξῆψε τὴν δίψαν των, ὥστε ἐπέμεινον νὰ ἐκκενωθοῦν καὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα οἰκοδομήματα. Καὶ ἡ ἰδέα μόνη τοιαύτης ἀνοσιουργίας ἔφερε φρίκην εἰς τοὺς Περουβίους, ἐδείκνυον δὲ ὅτι δὲν εἶχον ἀνάγκην ἱεροσυλίας διὰ νὰ δώσουν τὰ λύτρα τοῦ βασιλέως των. Ἀλλ' εἰς μάτην! Αὐθαδῶς οἱ Ἰσπανοὶ ἀπέσπασαν μὲ τὰς χεῖράς των ἀπὸ τοὺς τοίχους τῶν ναῶν τὰς χρυσᾶς πλάκας αἱ ὅποῖαι τοὺς ἐκάλυπτον καὶ οἱ Περουβιοὶ ἐκπληκτοὶ ἔμενον θεωροῦντες τὴν ἱεροσυλίαν, μὲ θλίψιν καὶ θαυμασμόν. Τόσον τρόμον καὶ τόσον σέβας ἐνέπνευσαν οἱ ὀλίγοι οὗτοι λησταὶ τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ ἔθνος ὁλόκληρον.

Ἐν τούτοις ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰσπανῶν ἡ χαρμόσυνος εἰδήσις, ὅτι ὁ Ἀλμάγρος φέρων βοήθειαν ἦλθε καὶ προσωρμίσθη εἰς τὸν ἅγιον Μιχαήλ. Οἱ στρατιῶται τοῦ Πιζάρρου φοβηθέντες τότε μὴ ζητήσουν καὶ οἱ νεήλυδες νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ ἴσον μέρος ἐκ τῶν λαφύρων, ἂν τὰ εὕρωσιν ἀκόμῃ ἀδιανέμητα, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκτελέσουν ἀμέσως τὴν διανομὴν, μ' ὅλον ὅτι ὅλος ὁ χρυσὸς ὅσον ὁ Ἀταχουάλπας εἶχεν ὑποσχεθῇ δὲν εἶχε συναχθῇ ἀκόμῃ. Ἐπιφυλάξαντες λοιπὸν κατὰ μέρος τινὰ τῶν ὠραιότερων σκευῶν διὰ νὰ τὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ἀνέλυσαν τὰ λοιπὰ, διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ διανείμουν εὐκολώτερον τὸν χρυσὸν διὰ τῆς στάθμης· καὶ ὥς νὰ ἔμελλον νὰ ἐκτελέσουν θεοσεβῇ τινα πράξιν, προσδιώρισαν τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου διὰ τὴν διανομὴν τῶν ληστευμάτων των, καὶ ἤρχισαν τὸ ἔργον μὲ προσευχὴν, ἐκ τῆς ὁποίας δυνάμεθα καὶ αὖθις νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι τοσοῦτον ἐτυφλοῦντο ἀπὸ δεισιδαιμονίαν, ὥστε δὲν ἐνόμιζον ὅτι ἁμαρτάνουν ληστεύοντες καὶ καταπιέζοντες τοὺς δυστυχεῖς Ἀμερικανούς, ἀλλ' ἐφαντάζοντο μᾶλλον ὅτι ἐξετέλουν

ἔργον θεοσεβές καὶ θεάρεστον. Τοιαύτη ἦτον ἡ ἀπάτη εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἐδύθιζεν ἀμαθὴς θεοβλάβεια.

Τὴν πέμπτην μερίδα τοῦ ὅλου ἐπεφύλαξαν κατὰ τὴν τότε συνήθειαν διὰ τὸν Αὐτοκράτορα, ἑκατὸν δὲ χιλιάδας Πέζων διὰ τὸν Ἀλμάγρον. Μετὰ ταῦτα ἔλαβεν ὁ Πιζάρρος, οἱ ἀδελφοί του καὶ οἱ λοιποὶ Ἀξιωματικοὶ ἕκαστος κατὰ τὴν ἀξίαν του, τὸ ἀνάλογον εἰς αὐτὸν μέρος. Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου ἔλαβεν ἕκαστος μὲν ἱππεὺς ὀκτῶ, ἕκαστος δὲ πεζὸς τέσσαρας χιλιάδας Πέζων. Ἄλλοι δὲ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν καὶ μεγαλητέρας ποσότητας.

Πέτρος. Καὶ τί εἶναι τὸ Πέζον;

Πατ. Τὸ Πέζον, ἡ νόμισμα τῶν ὀκτῶ, περιεῖχε τότε ὀκτῶ ἀργυρᾶ ῥεάλια, τὸ δὲ ῥεάλιον τιμᾶται σχεδὸν ἐν δίστηλον ἢ ὀλίγον τι ὑπὲρ τὰς ἑξ δραχμάς.

Ἄν δὲ σοχασθῇτε ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δέκα δίσηλα ἥξιζον ὅσον σήμερον ἑκατὸν, θέλετε συμπεράνει πῶς ἐζαλίζετο ἡ κεφαλὴ τῶν γυμνῶν μᾶς τυχοδιωκτῶν ὅταν εἶδον τόσον πλοῦτον διὰ μιᾶς εἰς τὰς χεῖράς των. Οἱ πλεῖστοι ἐπεθύμουν νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν πατρίδα των διὰ ν' ἀπολαύσουν ἐν ἡσυχίᾳ τοὺς θησαυροὺς των, καὶ ὁ Πιζάρρος ἦτον εὐδιάθετος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν εὐχὴν των, φρονῶν ὅτι ἄνθρωποι ποθοῦντες ἀπόλαυσιν ἀνέτου βίου, δὲν ἤθελον εἶσθαι πολὺ χρήσιμοι εἰς τὰ μέλλοντα ἐπιχειρήματά του, καὶ συλλογιζόμενος ὅτι ἡ θεὰ τοσούτων θησαυρῶν ἤθελε παρακινήσει πολλοὺς ἄλλους τοιούτους τοιχοδιώκτας ν' ἀφήσουν τὴν πατρίδα των καὶ νὰ σπεύσουν ὑπὸ τὰς σημαίας του.

Ἐν τούτοις ἔφθασε καὶ ὁ Ἀλμάγρος μὲ τὸ στράτευμά του εἰς τὴν Καξαμάλκαν. Καὶ μὲ ὅλον ὅτι ἡ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τοὺς ὀπαδοὺς του ἐπιφυλαχθεῖσα μερίς τοῦ χρυσοῦ, αὕτῃ καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, δὲν ἦτον μικρά, μ' ὅλον τοῦτο μὲ δυσἀρέσκειαν εἶδε, καὶ οἱ ὀπαδοί του μὲ πολὺν φθόνον, τὸν Πιζάρρον κρατήσαντα τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀπειραρίθμων λαφύρων δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας του, διὰ δὲ τοὺς συμμάχους του ἀφήσαντα μερίδα τόσον μικράν. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἐπιπλήξεις καὶ εἰς διενέξεις αἱ ὁποῖαι ἐδύναντο νὰ ἐπιφέρουν

καὶ αἱματώδεις σκηνὰς μεταξὺ τῶν Ἰσπανῶν, ἃν ὁ Πιζάρρος δὲν κατεπράυνε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ συμμάχου του διὰ δώρων καὶ ὑποσχέσεων.

Ὁ δυστυχὴς Ἰγκᾶς ἐπέμενεν ἐν τούτοις εἰς μάτην ζητῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ἣτις τῷ εἶχε δοθῇ, μ' ὅλον ὅτι ὅλη ἡ ποσότης τοῦ χρυσοῦ τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἶχεν ὑποσχεθῇ τοῖς παρεδόθη ἀκεραία. Ἡ τότε ἐπικρατοῦσα ἀπάνθρωπος ἀρχὴ, καθ' ἣν οἱ δυστυχεῖς Ἀμερικανοὶ ἐθεωροῦντο ὡς ὄντα κατέχοντα μέσσην τάξιν μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν, καὶ πᾶσα κατ' αὐτῶν ἀδικία ἐνομιζέτο ἐπιτετραμμένη, ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτον καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Πιζάρρου καὶ Ἀλμάγρου ἐρρίζωμένη. Διὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ ἐκτελέσουν τὴν ὑπόσχεσίν των, παρημέλουν ἐξ ἐναντίας τὸν δυστυχῆ βασιλέα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ προσεφέροντο ἀπρεπῶς πρὸς αὐτόν. Μόνος ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρος ἐφαίνετο διατηρῶν εὐσπλαγχνίας τι αἶσθημα πρὸς αὐτόν, καὶ τὸν παρηγόρει εἰς τὰς δυστυχίας του μὲ ἡπιώτερον προσφερόμενος τρόπον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ παρηγορία αὕτη ἐπέπροτο νὰ τὸν ἀφαιρεθῇ ἤδη. Ὁ Φερδινάνδος διωρίσθη νὰ ἐπανέλθῃ μὲ τοὺς ἀπερχομένους στρατιώτας εἰς Ἰσπανίαν, καὶ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὴν δι' αὐτόν προσδιορισθεῖσαν τῶν λαφύρων μερίδα, καὶ νὰ τὸν ἐκθέσῃ τὴν μέχρι τοῦδε πρόοδον τοῦ ἐπιχειρήματος. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐλύπησε μεγάλως τὸν Ἰγκᾶν, ὅστις βλέπων τὸν μόνον ὑπέρασπιστήν του ἔτοιμον ν' ἀναχωρήσῃ. » Μὲ » ἀφίνεις, ἀρχηγέ, τὸν εἶπε. Τετέλεσται, εἰς τὴν ἀπουσίαν σου θὰ μὲ φονεύσουν ὁ προγᾶστωρ καὶ ὁ μονόφθαλμος. » Μονόφθαλμον δὲ ἐννόει τὸν Ἀλμάγρον, καὶ προγᾶστορα Ἀλφόνσον τινὰ Ρεκουέλμην, ὅστις ἦτον αὐτοκρατορικὸς θησαυροφύλαξ. Φαίνεται ὅτι οἱ δύο οὗτοι προσεφέροντο σκληρότατα πρὸς αὐτόν.

Ἀντώνιος. ὦ! Ἐλπίζω ὅμως, πάτερ, δὲν θὰ τὸν θανατώσουν.

Πατ. Ἄς ἐλπίζωμεν τοῦλάχιστον καὶ Ἀφ' οὗ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ βοηθήσωμεν, ἅς ἀφήσωμεν ὡς αὐρίον τὸν δυστυχῆ εἰς τὴν μοίραν του.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΖ΄.

Τῇ ἐπαύριον ἐκάθηντο τὰ παῖδιά περιμένοντα ἀνυπομόνως καὶ περίφοβα ν' ἀκούσουν τι ἄρα ἀπεφασίσθη περὶ τῆς τύχης τοῦ δυστυχοῦς Ἀταχουάλπα. Τὸ κατηφές πρόσωπον τοῦ πατρὸς προσερχομένου πρὸς αὐτοὺς, δὲν τοῖς ἐφάνη προμήνυμα αἴσιον. Ἐσιώπησαν, καὶ ὁ πατὴρ ἤρχισε.

Πολλαὶ περιστάσεις συγχρόνως καθίστων εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς ὀχληράν τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ αἰχμαλώτου Ἰγκᾶ. Ὁ μὲν Ἀλμάγρος καὶ οἱ στρατιῶται του ἐφοβοῦντο, ὅτι ἐν ὧσφ ἔζη ὁ Ἰγκᾶς, ὁ Πιζάρρος καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ἤθελον οἰκαιοποιεῖσθαι ἐπὶ λόγῳ πάντοτε λύτρων, ὅλους τοὺς θησαυροὺς ὅσους ἤθελον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀκόμη συλλέξει. Ὁ δὲ Πιζάρρος ἐνόμιζεν ὅτι προσεβλήθη προσωπικῶς ἀπὸ τὸν Ἰγκᾶν κατὰ τὴν ἀκόλουθον περίστασιν.

Ὑπὲρ ὅλας τὰς τέχνας τῶν Εὐρωπαίων ὁ φρόνιμος Ἀταχουάλπας ἐθαύμαζε τὴν τέχνην τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, καὶ ἐξεπλήττετο βλέπων μὲ πόσῃν εὐκολίᾳ διὰ τῆς τέχνης ταύτης μετοχετεύουν τοὺς στοχασμοὺς των οἱ ἄνθρωποι. Ἀμφιβάλλων δὲ ἂν τὸ προτέρημα τοῦτο ἦτον ἔμφυτον εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς, ἢ ἂν ἀπεκτᾶτο διὰ διδασκαλίας καὶ δι' ἀσκήσεως, διὰ νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν του, παρεκάλεσεν ἓνα τῶν στρατιωτῶν οἵτινες τὸν ἐφύλαττον, νὰ τὸν γράψῃ εἰς τὸν ὄνυχά τοῦ ἀντίχειρός του τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ του· ὁ στρατιώτης τὸ ἔγραψε, καὶ ὁ Ἰγκᾶς δεικνύων τὸν ἀντίχειρά του εἰς ὅλους ὅσοι εἰσῆρχοντο εἰς τὸν θάλαμόν του, τοὺς ἠρώτα τι δηλοῖ τὸ γεγραμμένον; Ἦκουσε δὲ μὲ θαυμασμόν του ὅλους νὰ προφέρουν τὴν ἰδίαν λέξιν. Τέλος ὡς εἰσῆλθε καὶ ὁ Πιζάρρος πρὸς αὐτὸν, τὸν παρεκάλεσεν ὁμοίως ν' ἀναγνώσῃ τὸ γεγραμμένον εἰς τὸν ὄνυχά του· ἀλλ' ὁ καλὸς μας εἰς τὴν νεότητά του ἦτον χοιροβοσκὸς, καὶ

δὲν ἔμαθεν οὔτε ν' ἀναγινώσκη οὔτε νὰ γράφῃ, ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀμάθειάν του. Ἐξ ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἤρχισε νὰ τὸν καταφρονῇ ὁ Ἰγκᾶς, ὡς ἄνθρωπον χωρὶς ἀνατροφῆς, διότι ἐννόησεν ὅτι τὸ προτέρημα τοῦ ἀναγινώσκειν δὲν ἦτον ἔμφυτον ἀλλ' ἐπίκτητον, καὶ ὅτι ὁ Εὐρωπαῖος ὅστις σερεῖται αὐτοῦ, πρέπει νὰ εἶναι ἄνθρωπος ταπεινῆς καταγωγῆς καὶ ἀνάγωγος.

Ὁ Πιζάρρος δὲν ἐδύνατο ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν ἰδίαν ὅτι κατεφρονεῖτο ἀπὸ Ἀμερικανὸν, δηλαδή, κατὰ τὸν τότε τρόπον τοῦ σκέτεσθαι τῶν Ἰσπανῶν, ἀπὸ ἡμιάνθρωπον, κ' ἐζήτει ἀφορμὴν διὰ νὰ πλύνῃ τὸ αἷσχός του εἰς τὸ αἷμα τοῦ δυστυχοῦς. Κατὰ δυστυχίαν δὲ ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἤργησε νὰ εὕρεθῇ.

Ὁ ἄθλιος διερμηνεὺς Φιλιππίλλος, ὅστις ἤρχισεν ἤδη νὰ ἔχη μεταξὺ τῶν Ἰσπανῶν ἀξιώσεις πολὺ ἀνωτέρας τῆς ποταπῆς του καταγωγῆς, ἐπῆρθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τοσοῦτον ἀλαζωνίας, ὥστε συνέλαβε τὴν κενόδοξον ἀπόφασιν νὰ νυμφευθῇ μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ ἡλίου, μίαν τῶν συζύγων τοῦ Ἰγκᾶ· ἀλλ' ἐννοῶν καλῶς, ὅτι ἐν ὅσῳ ἔζη ὁ Ἀταχουάλπας ὁ σκοπός του δὲν δύναται ποτὲ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐκπληρωθῇ, ὁ αἷσχος ἀπεφάσισε νὰ κατωρθώσῃ τὸν θάνατον τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως· καὶ πρὸς τοῦτο ἐκήρυξεν ὅτι ἀνεκάλυψε μυστικὰς τοῦ Ἰγκᾶ ἐνεργείας, θέλοντος νὰ θανατώσῃ ὅλους τοὺς Ἰσπανοὺς, καὶ ὅτι εἰς διάφορα μέρη συνῆλθον πολυάριθμοι ὠπλισμένοι Περούβιοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιβουλῆς ταύτης.

Τοιαύτη σπουδαία κατηγορία ἦτον τῆς ἐμβριθεστάτης ἐρεύνης ἀξία, ἀλλ' εἰς τοὺς βαρβάρους, οἵτινες εἶχον ἤδη προαποφασίσαι τὸν θάνατον τοῦ Ἰγκᾶ, ἤρκει καὶ ἡ φαινομένη πρόφασις αὕτη διὰ νὰ δώσουν εἰς τὴν ἀπάνθρωπον πρᾶξίν των δικαιοσύνης πρόσχημα, καὶ προσποιούμενοι μὲν ὅτι ἤθελον νὰ δώσουν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἐγκαλούμενον διὰ ν' ἀπολογηθῇ, κατέστησαν δικαστήριον ἐνώπιον τοῦ ὁποίου προσεκλήθη νὰ ἐμφανισθῇ διὰ ν' ἀποκρούσῃ τὴν κατηγορίαν τοῦ Φιλιππίλλου· ἀλλ' ἐπειδὴ ὅσα δικαιολογήματα ἐδύνατο νὰ προτείνῃ ἦτον ἀνάγκη νὰ διερμηνευθοῦν διὰ τοῦ στόματος τοῦ κατηγοροῦ του, ὅστις ἐδύνατο νὰ τὰ μεταποιήσῃ ὡς ἤθελεν, εἶναι πρόδηλον ὅτι ὅλη ἡ

δίκη αὕτη ἦτον ἀπάνθρωπος μόνον γοητεία σκοπὸν ἔχουσα νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς φονεῖς εἰς τὸ μέλλον κατὰ πάσας εὐθύνης. Ἀλλὰ χαίρω δυνάμενος νὰ προσθέσω πρὸς τιμὴν τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν συντρόφων τοῦ Πιζάρρου εὐρέθησαν πολλοὶ κατακρίνοντες ἀναφχνδὸν τὴν φονικὴν τοῦ ἀπόφασιν καὶ κινήσαντες πάντα λίθον διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν τοῦ δυστυχοῦς Ἰγκᾶ· ἀλλ' εἰς μάτην! Ἦσαν οἱ ὀλιγώτεροι. Ἡ πλειονοψηφία κατεσίγασε τὴν φωνὴν των, καὶ ὁ Ἰγκᾶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

Ὁ ἄσπλαχνος Πιζάρρος τὸν ἀνήγγειλε μόνος τῷ τὴν ἀπόφασιν. Ὁ δ' Ἰγκᾶς ἀκούσας αὐτὴν, ἔχυσε πρῶτον ποταμὴδὸν δάκρυα, ἔπειτα δὲ προσπετὼν ὡς προτευχόμενος ἐμπρὸς τοῦ δημίου του, ἐζήτηε ἔλεος· διεμαρτύρετο δι' ὅρκων περὶ τῆς ἀθωότητός του, παρεπονεῖτο μὲ λέξεις, ἱκανὰς νὰ κινήσουν καὶ τῶν θηρίων τὸν οἶκτον, διὰ τὴν ἀπιστίαν μὲ τὴν ὁποίαν προσεφέρθησαν πρὸς αὐτὸν οἱ γενειοφόροι ἄνθρωποι, οἵτινες ἀφ' οὗ τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ δώσῃ μέγιστα λύτρα διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ζωὴν του, ἤθελον ἤδη νὰ τὸν ἀφαιρέσωσι καὶ αὐτήν. Τέλος παρεκάλεσε τὸν Πιζάρρον, ἂν φοβῇται νὰ τὸν ἔχῃ πλησίον του, νὰ τὸν πέμψῃ καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅπου ὑπέσχετο νὰ φέρῃ μεθ' ἐαυτοῦ καὶ μεγίστην ποσότητα τοῦ μετάλλου τούτου τὸ ὅποῖον τόσον ἐτίμων οἱ Ἰσπανοί.

Ἀφ' οὗ εἶπε τοὺς λόγους τούτους, ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ, ὁ δὲ Πιζάρρος, ὁ ψυχρὸς, ὁ ἄπιστος, ὁ βάρβαρος καὶ ἀπάνθρωπος, τὸν ἀπεκρίθη μὲ καταχθόνιον ἀναισθησίαν ὅτι ἡ καταδίκη του εἶχεν ἤδη ἀποφασισθῇ καὶ δὲν ἐδύνατο ν' ἀναιρεθῇ πλέον. Μετὰ ταῦτα ἔνευσε πρὸς μαύρους τινὰς τοὺς ὁποίους εἶχε διορίσει ἐκτελεστάς τῆς ἀπανθρώπου διαταγῆς του νὰ τὸν ἐκφέρουν, καὶ ἐν τῷ ᾧ ἅμα ἡ διαταγή του ἐξετελέσθη, καὶ ὁ δυστυχὴς Ἀταχουάλπας ἀπεπνίγη.

Τινές. ὦ! ὁ ἀχρεῖος Πιζάρρος!

Μήτηρ. Ναὶ, ἀχρεῖος ἦτον βέβαια· ἀλλὰ τέκνα μου, δὲν βλέπετε πάλιν ἐδῶ, τὴν χεῖρα τῆς δικαίας καὶ ἀνταποδότου προνοίας, ἥτις ἐπέφερεν εἰς τὸν Ἀταχουάλπαν ὅ,τι αὐτὸς εἶχε πρό-

τερον πράξει πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ πρὸς ὅλην τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἰγκῶν;

Τινές. Ναί, τῷ ὄντι!

Μήτηρ. Τοιουτοτρόπως μεταχειρίζεται ἡ θεία δίκη ἐνίοτε καὶ κακοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τιμωρήσῃ δι' αὐτῶν κακοὺς πάλιν!

Ἰωάννης. Ναί· ὅμως τοῦτο δὲν δικαιολογεῖ τὸν Πιζάρρον. Τίς τὸν κατέστησε δικαστὴν τοῦ Ἀταχουάλπου;

Μήτηρ. Κάνεις! Οὔτε ἡ παρατήρησις αὕτη τείνει πρὸς δικαιολογίαν του· ἠθέλησα μόνον νὰ προσέξῃτε καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἰς τὸ ὅτι καὶ αἱ καλὰ καὶ αἱ κακὰ πράξεις ἀνταμείβονται κατ' ἀξίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ εἰς τὴν ζωὴν ταύτην ἀκόμη.

Πατ. Τοιαῦτα παραδείγματα θὰ ἰδῶμεν ἀκόμη πειστικώτατά τινα εἰς τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς διηγήσεώς μου· καὶ οὗτος ὁ φόνος τοῦ Ἀταχουάλπου δὲν θὰ μείνῃ ἀνανταπόδοτος· καὶ δύναμαι μάλιστα νὰ σᾶς εἰπῶ ἀπὸ τώρα ὅτι ὅλοι ὅσοι μετέσχον αὐτοῦ ἀπέθανον ὅμοιον θάνατον. Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ ὑπερπηδῇσω τὴν σειρὰν τῶν συμβάντων, καὶ ἐξακολουθῶ ἐξιστορῶν τὰ γενόμενα καθ' ἣν τάξιν συνέβησαν.

Πρὶν ὅμως προχωρήσω περαιτέρω, θέλω νὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ ἄλλην τινὰ λεπτομέρειαν περὶ τοῦ φόνου τοῦ Ἀταχουάλπου, διὰ νὰ ἰδῇτε καὶ αὐθὺς πόσον συγγενεῖς εἶναι ἡ μωρὰ θεοβλάβεια καὶ ἡ ἀπάνθρωπος σκληρότης.

Ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ἀποτρόπαιος ἱερεὺς τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ ἔδωκε τὸ σημεῖον τοῦ αἰχμαλωτισμοῦ τοῦ Ἰγκᾶ καὶ τοῦ φόνου τῶν ἀθώων Περουβίων, ὁ Βαλβέρδης, ὅχι μόνον ἀδιστάκτως ὑπέγραψε τὴν θανατικὴν ἀπόφασιν κατὰ τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος, ἀλλὰ καὶ ἀναισχύντως τὸν συνώδευσε καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ἐπὶ λόγῳ — ὦ! ὁ κακοῦργος ὑποκριτής, νὰ τὸν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ δεχθῇ τὸν χριστιανισμόν. Ἡ ἀπόφασις ἦτον νὰ καῇ ζῶν ὁ Ἀταχουάλπας· ὁ δὲ Βαλβέρδης τὸν ὑπὲσχέθη ὅτι ἤθελεν ἐλαφρυνθῇ ἡ τιμωρία του ἂν συγκατένευε νὰ δεχθῇ τὸν χριστιανισμόν. Ὁ δυστυχὴς ἡμιθανὴς ἤδη ὢν, συγκατένευσεν εἰς ὅ,τι ὁ ἱερεὺς ἤθελεν· ὅθεν ἀμέσως τὸν

ἐβάπτισαν οἱ Ἰσπανοὶ, καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα — τὸν ἐπνίξαν. Ἰδοὺ ὅλη τῆς ποινῆς ἡ ἐλάφρυνσις τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὡς χάριν ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ ἀσπλάγχνου του παρηγόρου.

Ὁ Ἀταχουάλπας ἄφησεν ἓνα υἱὸν καὶ δύο ἀδελφούς· ἐπειδὴ δὲ ὁ υἱὸς του ἦτον ἀκόμῃ μαιράκιον, ἀπεφάσισεν ὁ Πιζάρρος νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν διάδοχον τοῦ πατρικοῦ του θρόνου, ὅχι διὰ ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸν δικαιοσύνην, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ὄνομά του πρὸς εὐκολωτέραν τοῦ ἔθνους του ὑποδούλωσιν. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ παιδὸς τούτου διέμενον τότε εἰς τὸ Κουϊτον ὑπὸ τὴν προστασίαν Περουβίου τινὸς στρατηγοῦ, Ρουμινάγουι καλουμένου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποθνήσκων ἔπεμψεν ὁ Ἀταχουάλπας ἓνα τῶν πρωτίστων αὐλικῶν του, διὰ νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ ἐξακολουθῇ κηδόμενος ὑπὲρ τῶν τέκνων του. Πρὸς αὐτὸν τοῦτον ἐκομίσθη καὶ τὸ σῶμα τοῦ φονευθέντος βασιλέως ὑπὸ τινων πιστῶν ὑπηρετῶν του, διὰ νὰ ἐνταφιασθῇ βασιλικῶς κατὰ τοῦ τόπου τὰ ἔθνημα. Ἀλλ' ὁ Ρουμινάγουι ἀντέμειψε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως του μ' αἰσχροτάτην ἀχαριστίαν. Πρῶτον μὲν ἐπνίξεν ὅλα τὰ τέκνα τοῦ ἡγεμόνος, τῶν ὁποίων ἐχρεώσται νὰ ἦναι προστάτης, μετὰ δὲ ταῦτα ἐνταφιάσας τὸν νεκρὸν τοῦ βασιλέως μὲ τὰς ἀπαιτουμένας τιμὰς, διὰ νὰ καθησυχάσῃ τὰς ὑποψίας, ἐθανάτωσεν ὅλους τοὺς πιστοὺς ἀρχηγοὺς ὅσοι εἶχον ἔλθῃ νὰ κλαύσουν τοῦ βασιλέως τὸν θάνατον. Ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἀπόδειξις, ὅτι ἡ διαφθορά τῶν ἡθῶν τῶν Περουβίων, εἶχε τόσον προχωρήσει, ὥστε καὶ ἄνευ τῆς ἐλεύσεως τῶν Ἰσπανῶν ἡ πτῶσις τοῦ βασιλείου των ἤθελε συμβῇ πιθανῶς.

Ἐν τούτοις εἰς Κύσκον προεκηρύχθη Ἰγκᾶς ἀδελφός τις τοῦ Οὐασκάρου, Πάουλις καλούμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς κατὰ πρόσχημα μόνον· διότι καὶ ὁ προκηρύξας αὐτὸν ἔτρεφεν ὡς καὶ ὁ Ρουμινάγουις τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀναβῇ ὁ ἴδιος τὸν βασιλικὸν θρόνον· αὐτὸς ὠνομάζετο Κουισκουίτζ. Εἰς ἄλλας δ' ἐπαρχίας τοῦ κράτους ἀνεφάνησαν ἄλλοι θέλοντες νὰ κυριεύσουν τὸν θρόνον, καὶ παντοῦ ἐπεκράτει σύγχυσις, ἀπιστία καὶ στασιασμός.

Εὐχαρίστως ἐθεώρει ὁ Πιζάρρος τὴν ἐσωτερικὴν τὰύτην τοῦ κράτους διάλυσιν, ἐπειδὴ ἔβλεπε πόσον εὐκολωτέρα καθίστατο

δι' αὐτῶν ἡ κατάκτησίς του. Μὴ θέλων δὲ οὕτα στιγμὴν νὰ παραμελήσῃ τὰς ὥρελείας ὅσας τὸν παρίστα ἡ κατάστασις αὐτῆ τῶν πραγμάτων, ἀπεφάσισε νὰ διευθυνθῇ ἀμέσως πρὸς τὴν μητρόπολιν Κύσκον. Ἐκίνησε, καὶ καθ' ὁδὸν ἀπέθχενεν ὁ βασιλόπαις τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ὄργανον πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιχειρημάτων του· μ' ὅλον τοῦτο ἐξηκολούθησεν οὐχ ἥττον ἀδιστακτως τὸν δρόμον του· καὶ τῷ ὄντι δὲν εἶχε τί νὰ φοβηθῇ, διότι ἡ κατάστασις ὅλου τοῦ κράτους ἦτον τοιαύτη, καὶ αἱ βοήθειαι τὰς ὁποίας ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν Πανάμαν καὶ ἀπὸ ἄλλας Ἰσπανικὰς ἀποικίας ἦσαν τόσον μεγάλαι, ὥστε πεπειθότως ἐδύνατο νὰ ἐλπίζῃ εὐτυχῇ τοῦ ἐπιχειρήματός του τὴν ἔκβασιν. Ναὶ μὲν εἶχεν ὁ Κουσκουίτζ συναθροίσει μέγαν στρατὸν, κ' ἐτύλμησε νὰ κινηθῇ μετ' αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, ἀλλ' ἰδομεν ἤδη πολλάκις πόσον ἀσθενῇ εἶναι καὶ τὰ μέγιστα ἄτακτα πλήθη τῶν ἀπείρων πάσης πολεμικῆς τέχνης Ἀμερικανῶν κατ' ὀλιγαρίθμων ἐξησκημένων στρατιωτῶν τῆς Εὐρώπης· ἐκαστῇ μάχῃ ἐπέφερε φοβεράν ἥτταν τῶν Ἀμερικανῶν, ἐνῷ ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς μόλις ἐπληγώνετο ἐλαφρὰ εἰς ἡ δύο στρατιῶται, καὶ σπανίως κἀνεῖς ἐφονεύετο. Τοιουτοτρόπως κατῴρθωσεν ὁ Πιζάρρος νὰ φθάσῃ εἰς Κύσκον.

Τὰ λάφυρα τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ταύτην τοῦ κράτους ἦσαν ἀναρίθμητα, καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν ὑπερέβαινε καὶ τὸν τεράστιον ἐκείνον θησαυρὸν τὸν ὁποῖον ὁ Ἀταχουάλπας εἶχε δώσει ὡς λύτρον, μ' ὅλον ὅτι οἱ κάτοικοι πρὶν τῆς ἀφίξεως τῶν Ἰσπανῶν εἶχον κρύψει πολλά. Ἐκ τούτου καὶ οἱ Ἰσπανοὶ αὐτοὶ ἤρχισαν νὰ μὴ τιμοῦν πλέον ὡς πρότερον τὸν χρυσόν, διότι τοῖς ἐπιπτεν εἰς τὰς χεῖράς των τόσον εὐκόλως καὶ εἰς τοσοῦτον ἄμετρον πλῆθος. Οἱ ἀπλοῖ στρατιῶται ἔπαιζον μεταξὺ των ποσότητας, ὁποίας βασιλεῖς ἤθελον παίξει δυσκόλως. Ἡγόραζον ἐν ζευγος μαλλίνων περικνημίδων διὰ τριάκοντα πέζους, διὰ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐν ζευγος ὑποδημάτων καὶ ἓνα ἵππον διὰ τέσσαρας ἢ πέντε χιλιάδας φλωρίων. Αἱ τιμαὶ αὗται διετηρήθησαν πολὺν καιρὸν ἀκόμη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Περουξίαν.

Τὴν χαρὰν τὴν ὁποίαν ὁ Πιζάρρος ἡσθάνθη διὰ τὴν εὐτυχὴ ἔκδοσιν καὶ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματός του παρεπίκρανε περὶστασίς τις συμβᾶσα εἰς τινὰς τῶν ὁπαδῶν του ἐκ μεγάλης ἀμελείας, ὡς φαίνεται. Συμπλακέντες αὐτοὶ εἰς ἀκροβολισμὸν μετὰ τῶν Περουβίων, συνελήφθησαν ὑπ' αὐτῶν ζῶντες, καὶ ἐκομίσθησαν ἐνώπιον τοῦ Τίτου Αὐτάχε ἀδελφοῦ τοῦ Ἀταχουάλπου, διὰ ν' ἀποφασίσῃ αὐτὸς περὶ τῆς τύχης των. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων τούτων τινὲς μὲν ἐγνωρίσθησαν ὡς συνεργήσαντες εἰς τὸν φόνον τοῦ Ἰγκᾶ, ἄλλοι δὲ πάλιν, ὡς προσπαθήσαντες νὰ τὸν ἐμποδίσωσιν. Ὁ Τίτου Αὐτάχε, ὡς δίκαιος ἄνθρωπος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν ἐν τῷ ἅμα δούς καὶ πλούσια εἰς αὐτοὺς δῶρα, ἐκείνους δὲ διέταξε νὰ πνίξουν διὰ τοῦ βρόχου εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀγχόνην εἰς τὴν ὁποίαν ἐκρέμασαν τὸν ἀδελφόν του οἱ Ἰσπανοί.

Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σαθροῦ Περουβικοῦ κράτους συνέβη ἄλλη τις νέα σκηνή, ἥτις ἐπετάχυνε καὶ αὕτῃ μεγάλως τὴν τελείαν καταστροφὴν του.

Μαθὼν ὁ Βεναλκάζαρ, τὸν ὁποῖον ὁ Πιζάρρος εἶχεν ἀφήσει εἰς τὸν ἅγιον Μιχαὴλ μὲ ὀλίγους τινὰς στρατιώτας, τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Κύσκου, δυσηρεστεῖτο μεγάλως ὅτι ἔμενεν ἐκεῖ διάγων ζωὴν ἀργὴν καὶ ἄδοξον, ἐνῶ οἱ συστρατιῶταί του ἐπλουτίζοντο μὲ θησαυροὺς, καὶ ἔδρεπον δάφνης. Διὰ νὰ ἐξέλθῃ δὲ ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην τῆς ἀδρανείας συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ προσβάλῃ τὸ Κουΐτον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς μεγίστης ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ὅπου, καθὼς ἤξεύρομεν, διῆγεν ὁ Ρουμινάκουϊ ἀφ' ὅτου κατεκράτησε τὴν ἀνωτάτην δύναμιν. Τὴν πόλιν ταύτην ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ ὁ Βεναλκάζαρ· ἐπικουρία δὲ νεοσελλέκτων ἐν καιρῷ ἐλθόντων ἐκ τῆς Πανάμας ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας του, καὶ τὸν ἐβοήθησαν εἰς τὸ προκείμενον ἐπιχείρημα. Ἀφήσας ἐπομένως μικρὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν εἰς τὸν ἅγιον Μιχαὴλ, ἐκινήθη αὐτὸς κατὰ τοῦ Κουΐτου. Ὁ δρόμος πρὸς τὴν πόλιν ἐκείνην ἦτον ἐκτεταμένος καὶ εἰς ἄκρον δύσκολος· διήρχετο διὰ ποταμῶν, διὰ πεπυκνωτάτων δασῶν, ἀνέβαινε τραχέα καὶ ἄβυσσος βουνά, καὶ διέσχιζε βαλτώδεις

κοιλάδας, όπου ο πατών εκινδύνευεν εἰς πᾶν βῆμα νὰ βυθισθῇ. Ἀλλὰ πᾶν ἐμπόδιον καὶ πᾶσα δυσκολία ἀντετάττετο ματαίως κατ' ἀνθρώπων σκληρυνθέντων πρὸς τὰς ταλαιπωρίας καὶ διαφλεγόμενων ὑπὸ ἐπιθυμίας δόξης καὶ πλούτου. Ἀντιπαλεύσαντες κατὰ παντὸς ἐμποδίου, ἐνίκησαν πολλάκις τὸν Ρουμινάκουϊ, ἐκστρατεύσαντα ἐναντίον των μὲ τοὺς ἐπιλέκτους τοῦ Περουβικουῦ στρατεύματος, τὸν ἔτρεψαν πολλάκις εἰς φυγὴν, καὶ ἐκυρίευσαν τὴν μητρόπολιν Κουίτον, ὅπου ἤλπιζον νὰ εὔρουν καὶ τοὺς ἐπιλοίπους θησαυροὺς τοῦ Ἀταχουάλπου.

Ἀλλ' ἐψεύσθησαν μεγάλως αἱ ἐλπίδες των. Ἡ πόλις ὅλη εὐρέθη γυμνὴ ἀπὸ θησαυροῦς, διότι οἱ κάτοικοι φοβούμενοι τὴν πλεονεξίαν τῶν ἐχθρῶν των, ἐφρόντισαν ἐν καιρῷ νὰ μακρύνουν ὅλα τὰ ὅπως οὖν πολύτιμα κτήματά των, καὶ ὅλοι ἐπομένως οἱ μόχθοι καὶ αἱ κακοπάθειαι τὰς ὁποίας ὑπέφερον οἱ Ἰσπανοὶ δὲν ἀντεμείφθησαν κατὰ τὰς ἐλπίδας των.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον καιρὸν παρουσιάσθη εἰς τὴν σκηνὴν ἄλλος τις τὸν ὁποῖον εἶχαμεν γνωρίσει καὶ ἄλλοτε. Ὁ Ἀλβαράδος

Τινές. Ἄ! ἐκεῖνος, ὅστις ἦτον ὁπαδὸς τοῦ Κόρτες εἰς τὸ Μεξικόν;

Πατ. Ἐκεῖνος ὁ ἴδιος! Ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἀρχηγὸς ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Κόρτες ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του τὴν τοπαρχίαν τῆς ἐπαρχίας Γουατιμάλλας, τὴν ὁποίαν βλέπετε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα τοῦ Μεξικοῦ (δεικνύων εἰς τὸν πίνακα) κειμένην ὑπὸ τὸ Ταβάσκον, παρὰ τὴν μεσημβρινὴν θάλασσαν. Ἐκεῖ ἔμαθε τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Πιζάρρου εἰς τὴν Περουβίαν. Ὁρμώμενος δὲ ἀπὸ πνεῦμα θερμὸν καὶ δραστήριον πρὸς νέα πολεμικὰ κατορθώματα, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Περουβίαν διὰ νὰ συμμεθεῖξῃ τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν στρατιωτῶν του. Τὸ μέγα του ὄνομα τοσούτους εἵλκυσε φιλαρπάγους τολμητίας ὑπὸ τὰς σημαίας του, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐδυνήθη ν' ἀποπλεύσῃ μὲ πεντακοσίους πολεμιστάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν διακόσιοι ἔχοντες τὰ μέσα τοῦ

ν' αγοράσουν ἵππους· καὶ ἤξεύρετε εἰς ποίας τιμὰς ἡγοράζοντο τότε.

Ἐφθασε λοιπὸν καὶ προσωρμίσθη εἰς τὸ Πουέρτο Βιέιον, λιμένα τὸν ὁποῖον βλέπετε εἰς τὸν πίνακα ὀλίγον τι μεσημβρινῶς τῆς γραμμῆς· καὶ ἐκεῖθεν διευθύνθη διὰ ξηρᾶς κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ Κουίτον. Ἀλλ' ἀκόμη μέχρι τοῦδε δὲν ὑπάρχει εἰς ὅλην τὴν Ἀμερικὴν δυσβατώτερος ἀπ' αὐτὸν δρόμος. Ὅλα τὰ δεινὰ ὅσα ὑπέφερον κατὰ καιροῦς ὁ Πιζάρρος καὶ οἱ σύντροφοί του εἰς ὅλας τὰς ὁδοιπορίας των ἀλληλοδιαδόχως, ὅλα ἀπηντῶντο ὁμοῦ εἰς τὸν δρόμον τοῦτον· καὶ ὅστις ἀναγνώσῃ λεπτομερῆ περιγραφὴν αὐτῶν, δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἀνθρώπιναι δυνάμεις ἐξαρκοῦν εἰς τοιαύτας ταλαιπωρίας. Ἡ πείνα τοὺς ἠνάγκασε πολλάκις νὰ σφάζουν τοὺς ἵππους των καὶ νὰ τοὺς φάγουν· καὶ τὴν δείψαν των δὲν εἶχον πολλάκις πῶς ἄλλως νὰ καταστείλουν εἰμὴ γλύφοντες τὴν δρόσον ἣτις εὕρισκετο συνηγμένη εἰς τὰ κοιλώματα τῶν φυτῶν· εἰς τὰ βουνὰ ὅπου ἀνέβαινον ἔρποντες εὕρισκον τόσον σφοδρὸν ψύχος, ὥστε ἐπάγωσαν ἐξήκοντα Ἰσπανοί. Εἰς τὰς κατωτέρας θέσεις ἔπασχον ἔτι δεινότερα, διότι ὁ ἀήρ ἔφερεν ἀπὸ τὰ πυρίπνοα ὄρη τὰ κείμενα κατὰ τὸ Κουίτον τόσῃν στάκτην θερμὴν, ὥστε ἦσαν ἀδιακόπως σχεδὸν περικεκαλυμμένοι ἀπὸ φλέγοντα σύννεφα, καὶ πολλάκις ἐστεροῦντο αἴρος διὰ νὰ πνεύσουν. Μ' ὅλον τοῦτο ἐπροχώρει ὁ Ἀλβαράδος ἀκάθεκτος δι' ὅλων τῶν δυσκολιῶν τούτων, καὶ τέλος ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν Κουίτον, ἣτις ἦταν ἤδη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βεναλκαζάρου.

Ἐδὼ πρέπει νὰ τὸν ἀφήσωμεν ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον ἀπὸ τὰς κακοπαθείας τοῦ δρόμου, καὶ αὔριον θὰ σᾶς διηγηθῶ, πῶς τὸν ὑπεδέχθησαν ἐκεῖ οἱ συμπατριῶταί του.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΗ΄.

Πατήρ. Ὁ Βεναλκαζάρ μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε πρὸ ὀλίγου συνενωθῇ καὶ ὁ Ἀλμάγρος μὲ τὸ στράτευμά του, ἀνησύχησεν ἀκούσας τὴν ἄφιξιν εὐρωπαϊκοῦ στρατεύματος, διότι ὁ σκοπὸς τοῦ Ἀλβαράδου δὲν τὸν ἦτον ἕως τότε ἀκόμη γνωστὸς, καὶ δὲν ἤξευρεν ἂν ἔρχηται ὡς σύμμαχος ἢ ὡς ἐχθρός.

Ἀπεφάσισε λοιπὴν διὰ κάθε περίστασιν νὰ στείλῃ εἰς ἀπάντησίν του. Ἀλλὰ ἐπτὰ ἱππεῖς πεμφθέντες ἐμπρὸς διὰ νὰ κατασκοπεύσουν, συνελήφθησαν κατὰ περίστασιν ἀπὸ τὸ ἐπερχόμενον στράτευμα τοῦ Ἀλβαράδου, καὶ αἰχμαλωτισθέντες ἐκομίσθησαν ἀμέσως ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ. Αὐτὸς ἠρκέσθη ἐρωτήσας αὐτοὺς μόνον διάφορα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ στρατεύματός των, καὶ μετὰ ταῦτα φιλοξενήσας αὐτοὺς τοὺς ἄφησεν ἐλευθέρους, χωρὶς νὰ τοῖς δώσῃ καμμίαν παραγγελίαν πρὸς τοὺς ἀρχηγούς των. Ἐκ τούτου ἐνισχύθησαν ἔτι μᾶλλον εἰς τὰς ὑποψίας των ὁ Βεναλκαζάρ καὶ ὁ Ἀλμάγρος, ὅθεν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωνται εἰς πόλεμον.

Ὁ οὐτιδανὸς, ὁ μικροπρεπὴς Φιλιππίλλος, πάντοτε πρόθυμος εἰς πᾶσαν αἰσχροὴν πράξιν, ὅταν ἦτον συμφέρουσα πρὸς αὐτὸν, ἀπεφάσισε καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ μεταχειρισθῇ νέαν προδοσίαν διὰ ν' ἀνὰβῃ, ὡς ἤλπιζεν, ὑψηλότερα. Δραπετεύσας κρυφίως εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Ἀλβαράδου, ὑπεσχέθη εἰς τὸν στρατηγὸν τοῦτον νὰ τὸν προμηθεύσῃ μέσα διὰ τῶν ὁποίων, ὅχι μόνον νὰ συλλάβῃ τὸν Ἀλμάγρον αἰχμάλωτον, ἀλλὰ καὶ νὰ κατεξουσιάσῃ ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ καὶ ὅλον τὸν τόπον. Ἀλλ' ὁ Ἀλβαράδος ἐνόμισεν ἀγενὲς νὰ δεχθῇ τοιαύτην πρότασιν, ὥστε τὸ αἰσχρὸν σχέδιον τοῦ προδότου ἐματαιώθη.

Ἐν τούτοις τὰ δύο στρατεύματα ἐπροχώρουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸ ἓν κατὰ τοῦ ἄλλου, ἕως ὅτου εὗρέθησαν ἀντιπαρατεταγμένα, καὶ τότε ἔμεινον ἀμφοτέρω ἰστάμενα, καὶ πε-

ριμένοντα ἀμφοτέρω ἀπὸ τοῦ ἐνεννιέου τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἐχθροπραξίας ἢ πρὸς φιλικὸν συμβιβασμόν· ἀλλ' ἀμφοτέροθεν ἡ φιλικὴ καὶ ἡ ἀλαζωνία δὲν τοῖς ἐσυγχώρει νὰ φανοῦν προθυμότεροι, προτείνοντες πρῶτοι εἰρήνης προβλήματα· ὅθεν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἤθελεν ἀρχίσει τέλος πάντων ὁ πόλεμος ἂν δὲν ἐπέμβαιεν εἰς τὸ μέσον τῶν φρόνιμός τις ἀνὴρ, οὐχὶ στρατιώτης, ἀλλὰ νομικός, καὶ δὲν τοῖς ἔπειθεν ἀμφοτέρους νὰ συγκατανεύσουν εἰς ἀνακωχὴν ὅπλων ἐπὶ διάστημα εἰκοσιτεσσάρων ὥρων, διὰ ν' ἀρχίσουν ἐν τῷ μεταξὺ συμβιβασμοῦ φιλικούς.

Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ταύτην ὑπεγράφη μεταξὺ τῶν τακτικῆ συνθήκη, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἀλβαράδος λαμβάνων εἰς ἀποζημίωσιν τῶν ἐξόδων τοῦ ὀπλισμοῦ του ἑκατὸν χιλιάδας πέλους, ὑπεχρεώθη νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, χωρὶς εἰς τὸ ἐξῆς νὰ λάβῃ τὸ ἐλάχιστον πλεόν μέρος εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Περουβίας. Πρὸς τούτοις ἀπὸ καλωσύνης πέραν τῆς δεούσης κινούμενος, ἐνήργησε νὰ συγχωρηθῇ καὶ ὁ προδότης Φιλιππίλλος, ἐνῶ ἂν χωρὶς νὰ τὸν βασανίσῃ περιωρίζετο νὰ τὸν κρεμάτῃ μόνον εἰς τὸ πρῶτον δένδρον τὸ ὁποῖον ἀπῆντα, ἤθελε πάλιν προσφερθῇ φιλικνθρώπως πρὸς τὸν ἀνόσιον τοῦτον. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ πρῶτον τὸ μέτρον τῶν κακουργιῶν του, διὰ νὰ λάβῃ διὰ μιᾶς ἐν τέλει τὴν ἀνταξίαν τῶν τιμωρίαν.

Ἀλλ' ἄς ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἀκόμη πρὸς τοὺς δυστυχεῖς Περουβίους. Ὁ Τίτου Αουτάχης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀταχουάλπου περὶ τοῦ ὁποίου σᾶς ὠμίλησα χθές, ἦτον ὁ νόμιμος διὰδοχος τοῦ βασιλικοῦ θρόνου· ἀλλ' αὐτὸς ἀπέθανε, καὶ ὁ τὰς ἀξιώσεις του διεδέχθεις, ὁ ἄλλος τοῦ ἀδελφοῦ Μάγκος καλούμενος, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ ἀμέσως εἰς Κύσκον διὰ νὰ συνομιλήσῃ αὐτοπροσώπως μετὰ τοῦ Ἀποῦ, ὡς οἱ Περουβιοὶ εἰς τὴν γλῶσσάν των ἐκάλουν τὴν τοπάρχην Πιζάρρον. Οἱ φίλοι του τὸν ἀπέτρεπον, καὶ τὸν ἐσυμβούλευον νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαιά του μᾶλλον διὰ τῶν ὅπλων, καὶ νὰ βιάσῃ τὸν Ἀποῦ νὰ τὸν ἀναγνώρίῃ νόμιμον κυριάρχην τοῦ Περουβικοῦ βασιλείου. Τὸν ἔλεγον ὅτι δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι, οἱ λευκοὶ αὐτοὶ βάρβαροι, καὶ ὅτι ἐκείλῃς δύναται

νὰ ὑποπέσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀτα-
χουάλπου. Ὁ Μάγκος ὅμως δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ τὴν συνετὴν
ταύτην συμβουλήν, διότι ἡ γενναία ψυχὴ του δὲν ἐδύνατο νὰ
συλλάβῃ οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον φόβον ἀπὸ μέρους ἀνθρώπων πρὸς
τοὺς ὁποίους εἵρχετο μὴ εἰρηνικώτατα φρονήματα. Ἦλθε λοι-
πὸν τῷ ὄντι εἰς Κύσκον, καὶ ὁ Πιζάρρος ἐδείχθη κατὰ πρῶτον
καὶ αὐτὸς γενναῖος, δικαιώσας τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην
τοῦ Ἰγκᾶ. Ὑποδεχθεῖς δὲ αὐτὸν μὲ φιλόφρονας δεξιώσεις, τὸν
ἔδωκε καὶ τὴν ἐρυθρὰν τενίκν, τὸ σημεῖον βασιλικῆς ἀξίας εἰς
τὴν Περουβίαν.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλμάγρος καὶ Βεναλκάζκος διευθύνοντο πρὸς
τὴν μητρόπολιν Κουΐτον, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀλβαράδου,
ὅστις πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐπεθύμει νὰ ἰδῇ τὸν Πιζάρρον.
Καθ' ὁδὸν συνεκρούσθησαν πολλάκις μὲ τὸν Κουισκουίτζ, καὶ
εἰς τὰς συμπλοκάς ἐφρονεύθησαν δεκατέσσαρες, καὶ ἐπληρώθησαν
πεντήκοντα Ἰσπανοί. ὅταν δὲ τέλος ὁ Κουισκουίτζ τοὺς εἶδε
πλησιάσαντες εἰς τὴν πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποσυρθῇ μὲ
τὸν στρατὸν του, δὲν ἤξευρε τί πλέον νὰ πράξῃ. Τινὲς τῶν
ἀξιωματικῶν του τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ ζητήσῃ εἰρήνην,
ἀλλ' ἡ ἀνγανάκτησίς του κατὰ τῶν τῶν τυράννων τῆς πατρίδος
του ἦτον τοσαύτη, ὥστε ἠπείλησε νὰ θανατώσῃ ἐκεῖνον, ὅστις
ἤθελε τολμήσῃ νὰ τὸν προτείνῃ καὶ ἐκ δευτέρου τοιοῦτό τι.
Ἄλλοι ἐπομένως τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ δοκιμάσῃ εἰς γενικὴν
μάχην τὴν τύχην τῶν ὅπλων. ἐπειδὴ δ' ἀπέβαλε καὶ ταύτην
τὴν συμβουλήν, ὀργισθεὶς εἰς τῶν ἀξιωματικῶν του τὸν διετρύ-
πησε μὲ τὴν λόγχην του. Τότε τὰ Περουβικὰ στρατεύματα
διεσκορπίσθησαν, καὶ οἱ Ἰσπανοὶ εἰσῆλθον ἀκολούτως εἰς τὸ
Κουΐτον.

Ἐν τῷ μεταξὺ μαθὼν ὁ Πιζάρρος τὴν ἄριξιν τοῦ Ἀλβαράδου
καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συμφωνηθεῖσαν συνθήκην, καὶ φρονῶν ὅτι
ἦτον ἐπικίνδυνον ν' ἀφήσῃ νὰ ἰδῇ ἀντίζηλος τόσον ἐπίφοβος τοὺς
θησαυροὺς ὅτους οἱ Ἰσπανοὶ εἶχον συλλέξει εἰς Κύσκον, ἀπε-
φάσισε νὰ ἔλθῃ αὐτὸς εἰς προὔπαντήσιν του, καὶ νὰ τὸν κατα-
πείσῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν

Κουατιμάλλαν ὅσον τάχιον. Ὅτε δὲ συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ, τὸν ἐδέχθη μὲ μεγίστας τιμὰς, καὶ τὸν ἔδωσεν ὅχι μόνον τὴν ποσότητα τῶν ἑκατὸν χιλιάδων πέζων τὴν ὁποίαν τὸν ἐχρεώσται κατὰ τὴν συνθήκην, ἀλλὰ τὸν ἐπρόσφερε προσέτι καὶ ἄλλην ἴσην ποσότητα, διάφορα πολύτιμα χρυσᾶ σκεύη, καὶ πολυτίμους λίθους, ὡς ἐκούσιον δῶρον.

Ὁ Ἀλεξάρδος ἀπῆλθε μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν τοπαρχίαν του, ἐγκαταλείψας τοὺς πλείστους τῶν ὁπαδῶν του ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Πιζάρρου. Ὁ δὲ Πιζάρρος ἔπεμψε τὸν σύντροφόν του Ἀλμαγρον εἰς τὴν Κύσκον, διότι σκοπὸς τις τὸ ὁποῖον ἀμέσως θέλετε ἀκούσει εἴλκυεν αὐτὸν τὸν ἴδιον πρὸς τὰ παραθαλάσσια.

Ἀπῆλθεν ἐπομένως συστήσας εἰς τὸν φίλον του τὸν Ἰγκᾶν Μάγκον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφήσει εἰς Κύσκον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν δύο του ἀδελφῶν, καὶ παραγγείλας αὐτὸν νὰ προσφέρηται φιλοφρόνως καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ὅλους τοὺς λοιποὺς Περουβίους ὅσοι ἤθελον ὑποταχθῇ ἐκουσίως. Εἴθε τὸ φιλάνθρωπον αἶσθημα, ἢ ἡ πολιτικὴ σύνεσις, ἥτις ἐφάνη ὁδηγοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, νὰ ἐγίνετο καὶ εἰς τὸ μέλλον τῶν πράξεών του κανὼν.

Ὁ δὲ σκοπὸς ὅστις τὸν ἐνησχόλει ἦτον νὰ οἰκοδομήσῃ πόλιν, ἥτις νὰ γίνῃ τὸ κέντρον τῶν κατκτησέων του, καὶ μητρόπολις τῆς τοπαρχίας του. Πρὸς τοῦτο δ' ἐξελέξατο τόπον χαρίεντα καὶ καρποφόρον οὐ μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, παρὰ ποταμὸν τινα τότε μὲν Ῥιμάκ καλούμενον, ἐπομένως δὲ Λίμαν μετανομασθέντα, τὸν ὁποῖον βλέπετε εἰς τὸν πίνακά μας ἐδῶ, ὑπὸ τὴν δεκάτην τρίτην μοῖραν τοῦ μεσημβρινοῦ πλάτους· ἐκεῖ ἔθεσε τὸν πρῶτον λίθον τῆς πόλεώς του, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Τριῶν Βασιλέων, ἢ τῶν Θεοφανείων, καὶ ἐκ τούτου ὠνόμασε τὴν πόλιν, Λὸς Ῥέϋες, ἥτοι τῶν Βασιλέων.

Ἀλέξανδρος. Ἀλλὰ δὲν ὀνομαζέται πλέον τῶρα μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα;

Πατ. Ὡ! μάλιστα. Ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ δικαστικὰ τῶν Ἰσπανῶν συγγράμματα· συνήθως δὲ ὀνομαζέται, ὡς ἠξεύρετε, Λίμα. Πρὸ ὀλίγου εἶπομεν ὅτι ἡ πόλις αὕτη συνεχῶς κατεδαφίσθη ὑπὸ

τῶν σεισμῶν. Εἰς καὶ ἐν μέρος τῆς οἰκουμένης ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ ἀσωτεία δὲν ἐκορυφώθη ὡς εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Ἡ γυνὴ τοῦ ἐμπόρου ὅταν ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς ἀξίζει συνήθως ὡς τεσσαράκοντα χιλιάδας διστηλῶν μόνον διὰ τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ τὰ τρίχαια μὲ τὰ ὁποῖα περιτυλίσσεται ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Αἱ οἰκοδομαὶ ἐπροχώρουν μὲ τοσαύτην ταχύτητα, ὥστε μία τῶν λαμπροτάτων πόλεων ἀνεφάνη διὰ μιᾶς ὡς ἀπὸ τὴν γῆν βλαστήσασα. Ὁ Πιζάρρος τὴν ἐπτόλισε μὲ πολυτελεῖαν ἀνάκτορα προδωρισμένα δι' ἐχυτὸν, καὶ οἱ ἀξιοματικοὶ τοῦ ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα του, κτίσαντες καὶ αὐτοὶ λαμπροὺς οἴκους, ἕκαστος κατὰ τὴν χρηματικὴν του περιουσίαν.

Ἐν τούτοις ἔφθασεν ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρος εἰς Ἰσπανίαν, φέρων τὴν ἀναρίθμητον ἐκείνην ποσότητα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἡ ὁποία ὡς τὸ πέμπτον μέρος τῶν λαφύρων, ἐπέμπετο δῶρον εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὅλη ἡ Ἰσπανία ἐθαύμασαν διὰ τὸ μέγεθος τοῦ κέρδους, καὶ ἡ αὐλὴ καὶ ὅλον τὸ ἔθνος ἠμιλλῶντο τίς νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Φερδινάνδον μὲ πλείστας δεξιώσεις καὶ μὲ τιμὰς. Συγκατεριθμήθη εἰς τὸ ἱππωτικὸν τάγμα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἐνῶ ἡ τιμὴ αὕτη ἦτον τὸ καύχημα τὸν ἀρχαιοτάτων μόνον τῆς Ἰσπανίας οἰκογενειῶν. Οὔτε οἱ συναδελφοὶ τοῦ Φραγκίσκος καὶ Ἀλμάγρος δὲν παρημελήθησαν. Ἀλλὰ τὸν μὲν πρῶτον ἀνέδειξεν ὁ αὐτοκράτωρ Μαρκέζον, ἐγκατατάξας οὕτως αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐπισημοτάτων εὐγενῶν τῆς Ἰσπανίας, καὶ τὸν ἐπεκύρωσεν ὡς τοπάρχην ὅχι μόνον ὅλης τῆς Περουβίας τῆς ὁποίας ἡ τοπαρχία τὸν εἶχε καὶ προηγουμένως ἤδη δοθῇ, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν παραθαλασσίων εἰς ἑβδομήκοντα θαλάσσια μίλια πρὸς μεσημβρίαν ἐκτεινομένων. Ὅλοι δὲ οἱ ἐκτεταμένοι οὗτοι τόποι ὠνομάσθησαν εἰς τὸ δίπλωμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐδίδοντο εἰς αὐτὸν, Νέα Καστιλία. Ὁ δὲ Ἀλμάγρος ἔλαβε τὴν ἀξίαν Ἀδελαιδάδου, ἥτοι ὑποτοπάρχου τὴν ὁποίαν ὁ Πιζάρρος τὸν εἶχεν ὑποσχεθῇ συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλην ἰδιαιτέραν καὶ ἀνεξάρτητον, τοπαρχίαν διακοτίων θαλασσίων μιλίων ἑκτασιν ἔχουσαν πρὸς μεσημβρίαν τῆς τοπαρχίας τοῦ Πιζάρρου. Ἀλλ' αὐτὴν ἔπρεπε πρῶτον νὰ τὴν κυριεύτῃ.

Χρίστος. Λοιπὸν ἔλαβε τὸ Χιλί;

Πατ. Εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν δίπλωμα ὁ τόπος ὠνομάζετο Νέα Τολέδος, διότι τὸ ὄνομα Χιλί δὲν ἦτον ἀκόμῃ γνωστόν. Ἡ ἀγγελία τούτων ὅλων ἔφθασεν εἰς τὴν Περουβίαν πρὶν ἐπανέλθῃ ὁ Φερδινάνδρος. Ποῖαι δὲ ἦσαν αὐτῆς αἱ συνέπειαι; Αἱ αὐταὶ τὰς ὁποίας ἐπιφέρει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ἀνθρωπίνους καρδίαις ἡ ὑπέρμετρος εὐτυχία, καθιστῶσα αὐτὰς ἀγερόχους, αὐθάδεις, φιλαύτους, καὶ τῶν ἱερωτέρων παραβάτας χρεῶν. Τῆς ἀληθείας ταύτης σᾶς παριστοῦν, παιδία, νέον παράδειγμα οἱ δύο Ἰσπανοὶ ἀρχηγοὶ ὁ Πιζάρρος καὶ ὁ Ἀλμάγρος. Μόλις ἤκουσεν ὁ Ἀλμάγρος ὅτι τῷ ἐδόθη ἀνεξάρτητος τοπαρχικὴ ἀξία ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν τόπων τοὺς ὁποίους ἔμελλεν ἀκόμῃ νὰ κυριεύσῃ, καὶ ἤρχισεν ἀμέσως νὰ δι´χυρίζηται ὅτι καὶ ἡ Κύσκος, ἡ μητρόπολις τῶν Ἰγκῶν, ἐμπεριλαμβάνεται ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας ἣτις εἶχε παραχωρηθῇ εἰς αὐτὸν, ὅθεν ἀπῆτει νὰ τὴν λάβῃ ἀπὸ τὸν Πιζάρρον. Ὁ Πιζάρρος ἀφ' ἑτέρου, τοῦ ὁποίου τὴν φιλαρχίαν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος του ὅσον περισσότερον, διηρέεταν ἔτι μᾶλλον αἱ πρὸς αὐτὸν ἐνδείξεις εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος, δι´χυρίζετο ὅλον τὸ ἐναντίον. Ἀμφότεροι ἐξήφθησαν. Φθόνος καὶ ζηλοτυπία τοὺς ἐκέντα, ἐπιμένοντάς εἰς τὰς ἀξιώσεις των. Ἐκάτερον ὑπεστήριζεν ἰδιαιτέρα φατρία, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τέρψουν οἱ Ἰσπανοὶ τῶν Περουβίων τὰς ὄψεις παρουσιάζοντες εἰς αὐτοὺς χαρμόσυνον θέαμα ἐμφυλίου πολέμου.

Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ἑκάτερος τῶν δύο ἀρχηγῶν τόσον ἐξετίμα τὴν ἱκανότητά τοῦ ἀντιζήλου του, ὥστε ἀμφότεροι ἐπεθύμουν φιλικόν, εἰ δυνατόν, τῆς διενέξεώς των συμβιβασμὸν ὅθεν ὁ Πιζάρρος ἐπρότεινε πρῶτος εἰρήνην, καὶ ὁ Ἀλμάγρος ἐνδίδων πάλιν εἰς τὴν εἰληκρίνειαν ἣτις ἦτον εἰς τὴν καρδίαν του ἔμφυτος, ἐδέχθη τὰς ἀκολούθους προτάσεις. Νὰ προσπαθήσῃ πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ κυριεύσῃ τὸ Χιλί, καὶ ἂν μετὰ ταῦτα ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη δὲν εἶναι οὔτε τόσον μεγάλη, οὔτε τόσον πλουσία, ὡς ἐνομίζετο, τότε ὁ Πιζάρρος νὰ τὸν παραχωρήσῃ ἐν μέρος τῆς Περουβίας.

Μ' ὅλον ὅτι ὁ Ἀλμάγρος ἐγνώρισε πολλάκις πόσον δὲν ἦσαν αἱ ὑποσχέσεις τοῦ συντρόφου του ἀξιώπιστοι, ἀπεφάτισε μ' ὅλον τοῦτο νὰ δώσῃ καὶ πάλιν εἰς τὸν λόγον του πίστιν, καὶ ἐδέχθη τὰ προταθέντα. Ἡ συνθήκη ἐπεκυρώθη διὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνης τελετῆς διὰ τῆς ὁποίας εἶχον κατ' ἀρχὰς ὀρκισθῇ τὴν πιστὴν διατήρησιν τοῦ συμμαχικοῦ των δεσμοῦ, καὶ ὁ Ἀλμάγρος ἠτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Χιλί.

Τὸ στράτευμα τὸ ὁποῖον συνήθροισεν ἐφαίνετο ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ προκειμένου ἐπιχειρήματος. Ἐξακόσιοι περίπου Εὐρωπαῖοι συνήχθησαν ὑπὸ τὰς σημαίας του, καὶ ὁ Ἰγκᾶς Μάγκος τὸν ἐβοήθησε μὲ δεκαπέντε χιλιάδας Περουβίων.

Γεώργιος. ὦ δυστυχία! Τώρα θὰ καταστραφοῦν καὶ οἱ δυστυχεῖς Χιλιανοί;

Ηατ. Νὰ ἰδῶμεν ἀκόμη! — Ἀπὸ τὴν Κύσκον διπλοῦς δρόμος ἔφερε πρὸς τὸ Χιλί. Ὁ μὲν ὁμαλὸς καὶ βατὸς διευθύνετο διὰ πεδιάδος, παρὰ τὸ ἀκροθαλάσσιον, ἀλλ' ἦτον ὁ μακρότερος· ὁ ἄλλος ἦτον πολὺ βραχύτερος, καὶ διέβαινε διὰ τῶν δυσβάτων ὑψηλῶν βουνῶν τὰ ὁποῖα διαχωρίζουν τὴν Περουβίαν ἀπὸ τὸ Χιλί. Εἶναι δὲ διὰ τὸ ὑπερβολικὸν ψύχος τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὰ ὄρη ἐκεῖνα, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος ἡ ὁποία σχεδὸν τὰ πάντοτε καλύπτει, μόνον κατὰ τὸ μέσον τοῦ θέρους βατὸς, ἀλλὰ καὶ τότε δυσκολώτατος καὶ ἀπεριγράπτους παρέχων ταλαιπωρίας. Διὰ τοῦτο οἱ Περουβιοὶ ἐσυμβούλευσαν τὸν Ἀλμάγρον ν' ἀκολουθήσῃ τὸν εὐκολώτερον, ἂν καὶ διεξοδικώτερον, ἀλλ' ἡ συμβουλή των δὲν ἔσχυσεν. Ὁ Ἀλμάγρος καὶ οἱ ὀπαδοὶ του αὐτοῦ ἦσαν τοσοῦτο πρὸς πᾶσαν ταλαιπωρίαν ἀπεσκληρυμένοι, καὶ τόσον εἶχον συνηθίσει νὰ ὑποφέρουν κακοκαιρίας, ὥστε καὶ ἡ φοβερά περιγραφὴ τῶν δεινῶν ὅσα ἔμελλον νὰ ὑποφέρωσιν εἰς τὰ ὄρη δὲν τοῖς ἐνέπνευσε διόλου δειλίαν, καὶ ἀπεφάσισαν παρατόλμως ν' ἀποδείξουν εἰς τοὺς Περουβίους ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ κατορθώσουν καὶ τ' ἀδύνατα δυνατό. Οὕτω λοιπὸν διευθύνθησαν πρὸς τὰ ὄρη.

Ἀλλ' ἀκριβὰ ἐπλήρωσαν τὴν αὐθάδειάν των, διότι ὅσον περισσότερον εἰσεχώρουν εἰς τῶν βουνῶν τὰ ἐνδότερα, τόσον μᾶλ-

λον εὕρισκον ἐπαληθεύουσαν τὴν περιγραφὴν τῶν Περουβίων, καὶ πρὸς τόσον μεγαλητέρας καὶ δεινότερας ἀντεπάλαιον δυσκολίας. Τὸ ψύχος ἦτον τόσον, ὥστε μόνον ἀκαταπαύστως κινούμενοι ἐδύναντο νὰ προφυλαχθῶσι καὶ νὰ μὴ παγώσουν. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου δὲν τοῖς ἔμεινον πλέον δυνάμεις διὰ τοιαύτην ἀκατάπαυστον κίνησιν, διότι εἰς τὸ τραχὺ τοῦτο κλίμα ὅπου ἐπικρατεῖ χειμῶν αἰώνιος, καὶ ὅπου ποτὲ δὲν διαλύεται ἡ χιών, δὲν εὕρισκον οὐδεμίαν τροφήν, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ δεινὰ προσετέθη καὶ ἡ πείνα, τὴν ὁποίαν σφάζοντες μόνον τοὺς ἵππους των ἐδύναντο ὀλίγον νὰ καταστείλωσιν. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὅλων προσεβάλλοντο πολλάκις καὶ ἀπὸ ἀγρίους τῶν ὀρέων κατοίκους, τῶν ὁποίων ἡ μεγίστη τόλμη καὶ ἡ περὶ τὸ τοξεύειν ἐπιδεξιότης τοῖς ἐδυσκόλευε τὴν πρόοδόν των μεγάλως.

Τὸ στράτευμα τοῦ Ἀλμάγρου ἐσμικρύνθη οὐκ ὀλίγου ἐξ αἰτίας τῶν ταλαιπωριῶν τούτων. Πολλοὶ Ἰσπανοὶ καὶ περισσότεροι ἀκόμη Περουβιοὶ ἐπάγωσαν ἐκεῖ ὅπου εὕρισκοντο, καὶ ἔμεινον στηριζόμενοι εἰς δένδρον ἢ βράχον τινὰ ὡς ἄψυχα εἶδωλα, διατηροῦντες τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐξέπνευσαν. Τινὲς τῶν ἱστορικῶν διηγοῦνται μάλιστα, ὅτι μετὰ πέντε μῆνας, ὅταν ἐπέστρεφε τὸ στράτευμα διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, εὔρε τὰ σώματα τῶν παγωμένων τούτων εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, κρατοῦντα ἀκόμη εἰς τὰς χεῖρας των τοὺς χαλινούς τῶν ἵππων των, οἱ ὅποιοι ὡσαύτως εἶχον παγώσει· ὅτι δὲ τὸ κρέας τῶν ἵππων ἦτον ἀκόμη τόσον νωπὸν, ὡς νὰ εἶχον τότε μόνον παγώσει, καὶ ὅτι εἰς τοὺς λιμόττοντας Ἰσπανοὺς ἐφάνη ἡδυτάτη τροφή.

Τέλος μετὰ πολλὰ καὶ ἀπερίγραπτα παθήματα ἔφθασαν εἰς τὰς εὐφόρους καὶ τερπνοτάτας πεδιάδας τοῦ Χιλί. Τὸ πεδεινὸν μέρος τοῦ τόπου τὸ ἐκτεινόμενον παρὰ τὴν παραλίαν ἀπὸ ἄρκτον πρὸς μεσημβρίαν ἀνταπεκρίνετο ἐντελῶς εἰς τὰς προσδοκίας των. Τὸ κλίμα του εἶναι ἐκ τῶν γλυκυτάτων καὶ εὐκραιοτάτων τῆς οἰκουμένης, τὸ δ' ἔδαφος ὑπερβαίνει κατὰ τὴν εὐφορίαν πᾶν ἄλλο μέρος τῆς γῆς. Ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς του ὁ τόπος οὗτος ἔπρεπε νὰ εἶναι εἰς τῶν θερμοτάτων, διότι κεῖται πλησίον τῆς διακεκαυμένης ζώνης· ἀλλ' ἡ γειτνίασις τῶν παρα-

κειμένων ὑψηλῶν καὶ χιονοσκεπῶν Κορδιλλέρων ἢ Ἀνδῶν ἀφ' ἐνὸς, καὶ τῆς μεσημβρινῆς ἀφ' ἐτέρου θαλάσσης, ἣτις βρέχει τὴν παραλίαν τοῦ, μετριάζουσι τὸν καύσωνα αὐτοῦ εἰς εὐάρεστον ἐαρευνήν θερμοκρασίαν. Ὅλα τὰ εἶδη τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων, καὶ τὰ ἡμέτερα τῆς Εὐρώπης ἀκόμη, εὐδοκίμουσι εἰς τὸν εὐφορον τοῦτον τόπον, ὥς νὰ ἦσαν ἰθαγενῆ. Ὁμοίως καὶ τὰ ζῶα τῆς Εὐρώπης οὐ μόνον πληθύνονται ἐκεῖ θυμασίως, ἀλλὰ καὶ τελειοποιοῦνται. Τὰ κερασφόρα ζῶα καὶ οἱ ἵπποι οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὸ Χιλὶ σήμερον ὑπερβαίνουν πολὺ κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ κατὰ τὴν ὡραιότητα τὰ ἐν Ἰσπανίᾳ ζῶα ἐκ τῶν ὁποίων κατὰγονται. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ εὐδαίμων οὗτος τόπος ἔχει οὐ μόνον ὅλα τὰ προτερήματα ὅσα, ὥς προλαβόντως σᾶς διηγήθην, ἔχει καὶ τοῦ Κουΐτου ἡ θέσις, ἀλλ' εἶναι συγχρόνως ἐλεύθερος καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς φοβερὰς τρικυμίας καὶ τοῦς σεισμοῦς, οἵτινες εἶναι μεγίστη τῶν κατοίκων ἐκείνου τοῦ τόπου πληγή.

Ἀλέξανδρος. Ἄ! λοιπὸν, πάτερ, πρέπει ἐκεῖ νὰ πηγαίνωμεν.

Πατ. Λέγεις, Ἀλέξανδρε!

Ἀλέξανδρος. Βέβαια, ἐκεῖ θὰ εἶναι πολλὰ καλῆτερα πρὸς εἰς τὴν Εὐρώπην.

Πατ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ καλή μας Εὐρώπη δὲν ἔχει πλέον τὴν τιμὴν νὰ σ' ἀρέσῃ, διότι πάντοτε προβάλλεις ν' ἀπέλθωμεν εἰς ἄλλους τόπους!

Ἀλέξανδρος. Ὅχι τοῦτο, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι εἶναι καλὸν νὰ κατοικῶμεν εἰς τόσον ὡραῖον τόπον.

Πατ. Ἀλλ' ἐλησμόνησας τὶ σᾶς εἶπα πολλάκις, ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωκε μὲν εἰς ἕκαστον τόπον τῆς γῆς μέρος καλῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μέρος κακῶν· διότι γνωρίζει τοὺς ἀνθρώπους τοῦ, καὶ ἠξεύρει ὅτι εἰς κατοικίαν ἔχουσιν ὅλα τοῦ παραδείσου τὰ προτερήματα ἢ θελον διαφθορῇ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν· καὶ ἐκ τούτου ἔπρεπε νὰ συμπεράνης ἀπὸ σεαυτοῦ ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Χιλὶ δὲν ἐδύναντο νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὰς ταλαιπωρίας τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς. Διὰ νὰ σ' ἀποδείξω,

ὅτι ὁ συμπερασμός σου οὗτος ἤθελεν εἶσθαι ὀρθός, ἄκουσε μικρόν τι διήγημα περὶ τοῦ εὐτυχοῦς τούτου τόπου.

Τὸ μέγιστον ἀμμοβαῖον ἐμπόριον τῶν δύο ἐπαρχιῶν τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Χιλὶ γίνεται μετὰ τῶν δύο πρωτευουσῶν τῆς Λίμας καὶ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, διὰ θαλάσσης.

Χρῖστος. Ἀλλ' ὁ ἅγιος Ἰακώβος δὲν κεῖται πλησίον τῆς θαλάσσης.

Πατ. Οὔτε ἡ Λίμα κυρίως. Ἀλλ' ἀμφότεραι κεῖνται παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν ἐκβαλλόντων οὐ μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τοιουτοτρόπως δύνανται νὰ ἐμπορεύωνται θαλασσεμπόριον, ὡς ἡ Ἀμβούργη παραδείγματος χάριν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἥτις κεῖται δεκαοκτὼ μίλια μακρὰν τῆς βορείου θαλάσσης.

Εἰς τὰς ἐλβόλας τῶν ποταμῶν ἀνηγέρθησαν δύο μικραὶ πόλεις, ὅπου εὐρίσκονται οἱ λιμένες τῆς Λίμας καὶ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου· ὀνομάζονται δὲ Καλλάον καὶ Βηλπαραιζον, ὡς δύνασθε νὰ ἰδῆτε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα. Πρὶν ἡ θαλασσοπλοῖα φθάσῃ εἰς τὸν τῆς ἐντελείας βαθμὸν εἰς τὸν ὅπου εὐρίσκεται σήμερον, οὐδεὶς θέλων νὰ πλεύτῃ ἀπὸ τὸ Καλλάον εἰς τὸν Βηλπαραιζον ἐτόλμα ποτὲ νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τὰς παραλίας, διότι ἐφοβεῖτο μὴ πλυνθῇ εἰς τὸν ἀχανῆ μεσημβρινὸν ὠκεανόν, ἅμα ἔπαυε τοῦ νὰ βλέπῃ ξηράν. Ἀλλ' ἡ παραλία αὕτη, ὡς δύνασθε νὰ ἰδῆτε ἐδῶ, κυρτοῦται πρὸς τὰ ἐντὸς οὐκ ὀλίγον, καὶ ὁ πλοῦς, ὡς δὲν ἀγνοεῖτε, δὲν εἶναι ποτὲ τόσο ἀσφαλὲς πλησίον εἰς τὰ παράλια καθὼς εἰς τὴν ἐλευθέραν θάλασσαν. Διὰ ταύτας τὰς δύο αἰτίας, διήρκει κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ πλοῦς ἀπὸ Καλλάον ἕως εἰς Βηλπαραιζον συνήθως ἐν ὀλόκληρον ἔτος, ἐνῶ τὴν σήμερον διαπλέεται τὸ αὐτὸ διάστημα μὲ ἱστιοφόρα πλοῖα εἰς ἓνα μόλις μῆνα.

Διήρκεσε δὲ ἡ βραδεῖα αὕτη καὶ δύσκολος θαλασσοπλοῖα ἐπὶ ἓνα αἰῶνα. Τέλος ἔμπερός τις Εὐρωπαῖος θαλασσοπλοῖος ἐτόλμησε νὰ δοκιμάσῃ ἄλλην ὁδὸν, καὶ διεσχίσε τὴν θάλασσαν ἀνοικτότερα, εὑρεν ἐκεῖ ἄνεμον διερχῆ, βραχύτερον δρόμον, καὶ ὀλιγοτέρους κινδύνους ἀπὸ σκοπέλους καὶ ἀπὸ σὺρτης, ὅθεν ἐξετέλεσε τὸν πλοῦν τοῦτον εἰς διάστημα ἐνὸς μηνὸς μόνον.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτον ἄξιος μεγάλων ἀνταμοιβῶν. Ἀλλὰ τὸ ἅγιον δικαστήριον τῆς ἱεροκρισίας . . . (α)

(α) Τὸ ἱερὸν δικαστήριον συνέστη περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰνοκέντιου τοῦ τρίτου, διαιρέσαντος τερατωδῶς τὴν πνευματικὴν ἐπιτήρησιν καὶ ἐπιτίμησιν ἀπὸ τὴν τακτικὴν τῆς πολιτείας ποινικὴν δύναμιν. Ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου ἐσύρετο ὑπὸ πνευματικῶν λεγομένων πατέρων, ἀλλ' ἀληθῶς ὁ ὁ λυσιπώρων καὶ αἰμαθώρων, πᾶς ὁ εἰς Χριστὸν μὴ πιστεύων, καὶ πᾶς μὴ παραδεχόμενος τὸν Πάπαν ὡς ἀπταιστον.

Τοιαῦτα δικαστήρια ἐσυστήθησαν εἰς τὴν Γερμανίαν, Ἰταλίαν, Ἰσπανίαν, Πορτογαλίαν, καὶ Γαλλίαν. Ἀλλὰ τὸ ἀπανθρωπότατον καὶ τρομερώτατον πάντων ἦτον τὸ τῆς Ἰσπανίας, συστηθὲν ὑπὸ τοῦ Καρδινάλου ἢ μητροπολίτου Σιμένου (*). Ὁ πρῶτος δὲ τὴν αἵματοσταγὴν τοῦ δικαστηρίου τούτου ἔδραν ἀναβάς ἦτον ἱερομόναχος τις ἐκ τοῦ τάγματος τῶν δομηνικάνων, Τορκουεμάδας καλούμενος.

Ἡ παρουσία τῆς ἱεροκρισίας ἐφθίρειν ὥς ἡ πανώλης εἰς σῆψιν καὶ νόσον τὰ ὑγιέστερα κοινωνικὰ σώματα εἰς τὰ ὅποια εἰσερχόρε. Ἡ θρασύτης τῶν ἀποφάσεών της ἦτον πάσης ἰδέας ἀνωτέρας, καὶ μόνη τὴν ὑπερέβαινεν ἡ ἀπανθρωπία μεθ' ἧς αἱ ἀποφάσεις οὗτοι ἐξετε οὖντο. Συνέδρε δὲ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τὸ γελοῖον μὲ τὸ τρομερὸν, ἐκίνει τὴν εὐθυμίαν τοῦ πλήθους διὰ τὸ παράδοξον τοῦ θεάματος, καὶ κατέστρεφε τὴν συμπάθειαν, ἀντιτάττουσα ἄλλο αἶσθημα εἰς αὐτὴν, καὶ καταπνίγουσα αὐτὴν εἰς γλευχισμόν καὶ εἰς περιφρόνησιν.

Τὸ θῦμα φέρεται μετὰ πομπῆς εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, συνοδευόμενον ἀπὸ ἀκατάπαυστον κωδωνοκρουσίαν τῶν ἐκκλησιῶν· ἐμπρὸς τῶν ἱερέων, ἐνδεδυμένων ἱερὰ ἄμφια, καὶ ψαλμωδούντων ἱερὰς ὕμνους, φέρεται αἱματόχρους σημαῖα, μετ' αὐτοὺς δὲ ἀκολουθεῖ ὁ καταδικασμένος ἁμαρτωλὸς, φέρων ἔνδυμα κῦτρινον, εἰς τὸ ὅποιον ἀπεικονίζονται μέλαναι διαβόλων εἰκόνες. Τὴν κεφαλὴν τοῦ καλύπτει χάρτινος πῖλος εἰς σχῆμα ἀνθρωπίνου μορφῆς, περικυκλουμένης ἀπὸ φλόγας καὶ δαίμονας. Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἐσταυρωμένου φέρεται ἀπεστραμμένη ἀπὸ τὸν εἰς αἰῶνας κεκολλημένον, διὰ τὸν ὅποιον ἐλπίς σωτηρίας δὲν ὑπάρχει πλέον· διότι τῶν φλογῶν εἶναι κτῆμα τὸ θνητὸν σῶμά του, καὶ ἡ ἀθάνατος ψυχὴ του τῶν φλογῶν τῆς κολάσεως! Τὸ στήμα αὐτοῦ κλείεται μὲ κλεῖθρον ἐμποδίζον αὐτὸν νὰ προύῃ στεναζὼν τοὺς πόρους του, νὰ κινῇ εἰς συμπάθειαν δικηγούμενος τὰ πάθη του, καὶ νὰ κοινολογῇ τὰ μυστήρια τοῦ ἱεροῦ κριτηρίου. Μετ' αὐτὸν τὸ ἱερατεῖον λαμπροφοροῦν, οἱ προύχοντες, εἰ εὐγενεῖς, καὶ τελευταῖον οἱ δικάσαντες καὶ καταδικάζοντες αὐτὸν πνευματικοὶ πατέρες!!

Νομίζεις ὅτι βλέπεις νεκρὸν ἐκφερόμενον εἰς ἐνταφιασμόν, καὶ ὁ φερόμενος

(*) Ἡ κατ' ἄλλους ὁ Καρδινάλιος Πέτρος Γονζαλέτας δι' Μενδίζας, ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τολίδου ἐσύστησεν τὴν ἱεροκρισίαν εἰς Ἰσπανίαν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου τοῦ καθολικοῦ, καὶ τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλης, κατὰ τοῦ 1478 ἔτος.

Νικόλαος. Ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἱεροκρισία;

Πατ. Ναί, κατὰ δυστυχίαν ἡ καταχθόνιος αὕτη ἐφεύρεσις τῆς ἀνθρωπίνου δεισιδαιμονίας μετεφυτεύθη ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, τὴν πατρίδα της, καὶ εἰς τὰς ἀμερικανικὰς αὐτῆς ἀποικίας, ὅπου ἐπέφερε μεγαλύτερα σχεδὸν δεινὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, παρὰ εἰς τὴν Ἰσπανίαν αὐτήν.

Ἡ ἀγία, ἡ δικαιοτέρον ἢ ἐπικατάρματος αὕτη ἱεροκρισία ἐθεώρησε τὸ πρᾶγμα ὑπ' ἄλλην ἔποψιν. Μὴ δυναμένη ἀπὸ ἀμάθειαν νὰ ἐννοήσῃ ποίας ὠφελείας ἐπέφερεν ὁ νέος οὗτος πλοῦς τὸν ὅποιον ἀνεκαλυψεν ὁ ἀτρόμητος ναύτης, ἐξελαβεν αὐτὸν ὡς μάγον, διότι ἐδυνάθη νὰ διαπλεύσῃ τόσον μακρὸν διάστημα εἰς τόσον ὀλίγον καιρὸν. Ὅθεν ὁ δυστυχὴς ἐρρίφθη εἰς φυλακὴν, καὶ ἡτοιμάζετο ἤδη ἡ πυρὰ εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ βδελυροῦ τούτου δικαστηρίου, ἐμελλε ζῶν νὰ καῇ.

Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὁ ναύτης εἶχε κρατήσῃ ἡμερολόγιον λεπτομερές τοῦ πλοῦ του, καὶ εἰς αὐτὸ εἶχε σημειώσῃ ἐπακριβῶς πόσον διάστημα εἶχε πλεύσῃ καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο ἔδειξε πρὸς ἀπολογία του· καὶ ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ ἔγινε καὶ εἰς τοὺς ἀμαθεστέρους προφανές ὅτι διὰ φυσικῶν τρόπων ἐδύνατο νὰ διατρέξῃ τὸ μεταξὺ τῶν δύο πόλεων διάστημα εἰς ὅσον καιρὸν τὸ διέτρεξεν, ἐδιάσθη ἡ ἱεροκρισία νὰ τὸν ἀπολύσῃ τῆς κατηγορίας ὅτι μετεχειρίσθη μαγείαν.

Αἶ! Ἀλέξανδρε· ἔχεις τώρα ὄρεξιν ν' ἀφήτῃς ἀκόμη τὴν καλὴν μας πατρίδα διὰ ν' ἀπέλθῃς εἰς τόπον ὅπου ὅστις εἶναι ὀλί-

εἶναι ζῶν, καὶ αἱ θάσανοί του θέλουν παρέξῃ ἀποτρόπαιον εἰς τὸν λαὸν διασκεδάσεως θάμα.

Αἱ θανατικαὶ αὗται ποιναὶ ἐκτελοῦνται συνήθως εἰς ἡμέρας ἐπισήμων ἐορτῶν, καὶ δι' αὐτάς ἐπιφυλάττεται πάντοτε εἰς τὰ δεσμωτήρια τοῦ ἁγίου οἴκου τεταγμένοι τινε ἀριθμὸς δυστυχῶν, ὅπως διὰ τοῦ πλήθους τῶν θυμάτων καταστήθῃ ἡ ἐτέλεσις λαμπροτέρα, καὶ τότε παρερρίσκονται καὶ οἱ βασιλεῖς καθήμενοι μὲ ἀσκεπῆ κεφαλὴν εἰς χαμηλωτέρους θρόνους ἀπὸ τὸν τοῦ μεγάλου ἱεροκριτοῦ, διότι εἰς αὐτὸν παραχωρεῦν τὰ πρωτεῖα εἰς ἡμέρας τοσούτον ἐπισήμους. — — — Τίς δὲν θέλει τρέμει ἐνώπιον ταιούτου δικαστηρίου πρὸ τοῦ ὁποίου καὶ αὕτη ἡ βασιλικὴ μεγαλειότης κλίνει τὴν κεφαλὴν!

Φ. Σχιλλέρος. Ἱστορία τῆς ἀποσπάσεως τῶν Κάτω Χωρῶν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν,

γον τι νουνεχέστερος ἀπὸ τοὺς εὐήθεις καὶ διττειδχίμονας ἱερεῖς
κινδυνεύει νὰ καὴ ζῶν εἰς πυρᾶν;

Ἀλέξανδρος. (Μὲ τὰς δύο του χεῖρας ἀνανεύων.) Ὁχι! ὁχι!
καλῆτερα μένω ἐδῶ.

Ἀνδρέας. Πέρυσι, ὅταν εἴχομεν νκυπηγήσει τὸ ὥραϊον ἐκεῖνο
πλοῖον, — ἐνθουμείσαι, Ἀντώνιε; — ἂν εἴμεθα εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἢ
εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἤθελε μᾶς καύσει ἡ ἀγία ἱεροκρισία εἰς τὴν
πυρᾶν.

Ἀντώνιος. Ναὶ, βέβαια ἤθελε μᾶς κηρύξει ἀρχιμάγους.

Πατ. Χαίρετε λοιπὸν, τέκνα μου, ὅτι ζῆτε εἰς τόπον ὅπου
οἱ νουνεχεῖς, οἱ ἱκανοὶ, οἱ σοφοὶ δὲν ρίπτονται εἰς πυρᾶν, ἀλλὰ
μᾶλλον τιμῶνται πολλάκις καὶ ἀγαπῶνται ὑπὸ τῶν ἄλλων.
Εἴμεθα εὐτυχεῖς ὅτι τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ λογικοῦ διαυγάζει ἤδη
μεταξὺ ἡμῶν, καὶ θίλει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀκόμη λαμπρό-
τερον διχυγάσει. Ἄς εὐσπλαγχνισθῇ ὁ Θεὸς τοὺς δυστυχεῖς
ἀδελφούς μας, οἵτινες εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς νύκτα βαθεῖαν,
καὶ ἃς ἐπιτρέψῃ ν' ἀνατεῖλῃ ταχέως, ναὶ, ταχέως καὶ εἰς αὐτοὺς
τῆς ἀληθείας τὸ φῶς.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΘ'.

Πατήρ. Λυιπὸν, παιδίᾳ, ποῦ ἐμείνχμεν χθές;

Γεώργιος. Ὁ Ἀλμάγρος ἔφθατε τέλος πάντων εἰς τὸ Χιλὶ καὶ ἤρρεν ὅτι ἦτον τερπνότατος τόπος.

Πατ. ἔχεις δίκχιον! Ἀλλ' ἤρε συγχρόνως ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ τερπνοῦ αὐτοῦ τόπου ἦσαν ὅλως διάφοροι ἀπὸ τοὺς ὑπομονετικοὺς καὶ ἀγαθοὺς Περουβίους.

Περικλῆς. Πῶς αὐτό;

Πατ. Ἦτον λαὸς φιλοπόλεμος, οὐδ' ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ κλίνη ἐκουσίως τὸν αὐχένα ὑπὸ ζυγὸν δουλείας. Συνέκειτο ἀπὸ ἄνδρας ῥωμαλχίους, τολμηροὺς καὶ ἐλευθέρους, ἐκπλαγέντας μὲν κατ' ἀρχὰς ὅταν ἴδον τὸ Εὐρωπαϊκὸν στράτευμα καὶ τῶν πυροβόλων ὅπλων μας τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ συνελθόντας μετ' οὐ πολὺ, καὶ ἀποφασίσαντας ν' ἀντιταχθοῦν ἐν καιρῷ εἰς τοὺς ἐπελθόντας ληστές. Καὶ ἐνικῶντο μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ὅλους τοὺς ἀκροβολισμοὺς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν ἐδειλίαζον, καὶ δὲν ἔπαυον ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν μάχην καὶ διαφιλονεικοῦντες ἀνδρείως διὰ πᾶν βῆμα γῆς τὸ ὁποῖον ἤθελον νὰ κυριεύσυν οἱ Ἰσπανοί. Ταῦτα καὶ ἄλλητις δυσάρεστος περίστασις ἐβίχσαν τὸν Ἀλμάγρον νὰ παραιτηθῇ πρὸς τὸ παρὸν ἀπὸ τὴν κατὰκτησιν τοῦ τόπου τούτου, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περουβίαν.

Γεώργιος. Ποία περίστασις;

Πατ. Συνωμοσία κατὰ τῆς ζωῆς του. Ἡ ἱστορία δὲν διετῆρησε τὰ ὀνόματα τῶν συνωμοστῶν, ἀναφέρει δὲ μόνον ὅτι ὁ ἀρχικακοῦργος Φιλιπίλλος, μὲ τοῦ ὑποίου τὸ ὄνομα δὲν θέλω πλέον ἐνοχλήσει τὴν ἀκοήν σας, ἦτον ἐπὶ κεφαλῆς της.

Ἀριστείδης. Ἀποτρόπαιος ἦτον αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος.

Πατ. Ἐλαβεν ὅμως καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν κακουργιῶν του.

Ἀκούσατε ποῖον ἦτον τὸ τέλος του. Ὡς ἐννόησεν ὅτι ἀνεκαλύφθη καὶ αὐτὴ του ἡ προδοσία, ἠθέλησε νὰ φύγῃ, ἀλλὰ συνελήφθη, τὸ ἐγκλημά του ἀπεδείχθη, καὶ κατεδικάσθη ἀμέσως νὰ σπαραχθῇ εἰς τέσσαρα.

Ἀρτώριος. Νὰ σπαραχθῇ εἰς τέσσαρα!

Πατ. Ἀπὸ τὰς δύο χεῖρας καὶ ἀπὸ τοὺς δύο πόδας ἐδέθη εἰς τέσσαρας ἵππους, οἱ ὅποιοι τρέχοντες πρὸς τέσσαρας διαφόρους διευθύνσεις διέσχισαν εἰς τέσσαρα τὸ σῶμά του.

Τινές (Φρίττοντες). ὦ! φρικτόν!

Χαράλαμπος. Ἀλλ' ἄξιον καὶ τῶν πράξεών του.

Πατ. ὦ! βεβαίως! Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, λέγεται ὁμολογήσας, ὅτι μὲ ψευδεῖς συκοφαντίας ἐθυσίασε τὸν δυστυχῆ Ἀταχουάλπαν· καὶ αὕτη μόνῃ ἡ ἀνόσιος πράξις του ἦτον ἀνταξία τῆς τιμωρίας, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανε δι' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν κακουργημάτων του.

Δημήτριος. Ἰδοὺ καὶ ἄλλος τιμωρούμενος ἀπὸ τοὺς αἰτίους τοῦ θανάτου τοῦ Ἀταχουάλπου.

Πατ. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲν θὰ μείνουν ἀτιμώρητοι! Ὑπομονὴ μόνον. Κατὰ τὴν ἴδιον σχεδὸν καιρὸν καθ' ὃν ἀνεκαλύφθη καὶ ἐτιμωρήθη ἡ συνωμοσία αὕτη, εἰδήσεις οὐχ ἦττον δυσάρεστοι ἀπὸ τὴν Περουβίαν συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλμάγρου ἐκεῖθεν. Ἐπληροφορήθη δηλαδή ὅτι εἰς τὴν Περουβίαν τὰ πράγματα ἦσαν εἰς ταραχὴν μεγίστην, ὅτι ὁ Ἰγκᾶς Μάγκος ἔλχθε τὰ ὅπλα, καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὸν λαόν του, συνέλαβε τὴν τολμηρὰν ἀπόφασιν ν' ἀποσεῖσῃ τὸν ἀνυπόφορον ζυγὸν τῆς Ἰσπανικῆς ἐξουσίας. Ἀκούσατε πῶς ἀνεφύη ἡ ἀνδρική αὕτη ἀπόφασις εἰς τὴν ψυχὴν του, καὶ πῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠύξησε καὶ ὠρίματε.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλμάγρου ἀπὸ τὴν Κύσκον, οἱ Ἰσπανοὶ μετεχειρίσθησαν τὸν Ἰγκᾶν, δὲν ἤξεύρω ὑπὸ τίνι πρόφασιν, ὥς αἰχμάλωτον καὶ ἐγκληματίαν, καὶ τὸν ἐδέμψαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ τοπάρχης Πιζάρρος ἀπῆλθε μὲ μέρος τοῦ στρατεύματός του εἰς τὴν νεόκτιστον πόλιν Λίμαν. Εἰς ἄλλο μέρος τοῦ στρατεύματός του ἐσυγχώρησε νὰ περιφέρηται

ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, λεηλατοῦν τὰ μέρη τῆς ἐπικρατείας ὅσα δὲν ἦσαν ἀκόμῃ ἐντελῶς ὑποτεταγμένα εἰς τὴν Ἰσπανικὴν ἐξουσίαν. Εἰς τὴν Κύσκον ἐπομένως ἔμεινον ὀλιγώτατοι Ἰσπανοί, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν δύο ἀδελφῶν *Ἰωάννου καὶ Γονζαλέζου Πιζάρρου*. Μ' ὅλον δ' ὅτι αὐτοὶ ἐξηκολούθουν φυλάττοντες μὲ πᾶσαν ἐπιμέλειαν τὸν δυστυχῆ Ἰγκᾶν ὡς αἰχμάλωτον, αὐτὸς εὔρε τρόπον νὰ εἰδοποιήσῃ τινὰς τῶν προύχόντων τοῦ λαοῦ του περὶ τῆς θλιβεραῆς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκετο.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχον ἐννοήσει οὗτοι τὴν δυστυχίαν τῆς πατρίδος των, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχον δισκορπισθῇ οἱ μὲν ἐδῶ οἱ δ' ἐκεῖ εἰς τὰ ὄρη, τοῖς ἔλλειπεν εὐκαιρία διὰ νὰ συνέλθουν καὶ νὰ συνεννοηθοῦν, καὶ ἀρχηγὸς κοινὸς ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ὁποίου νὰ ἐνωθοῦν. Ἀλλ' ἤδη παρωξύνθησαν ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν δεινὴν τοῦ Ἰγκᾶ Μάγκου θέσιν, καὶ ὅλοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ χύσουν καὶ τὴν ἐσχάτην ῥηνίδα τοῦ αἵματός των διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς δυναστευομένης πατρίδος των· ἀλλὰ τοῖς ἔλλειπεν ἀκόμῃ ἡ κατάλληλος περίστασις διὰ νὰ μεταβάλουν εἰς πράξεις τὰ φρονήματά των.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιστρέψας ὁ Φερδινάνδου Πιζάρρος ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, ἦλθε πρὸς τοὺς δύο νεωτέρους ἀδελφούς του, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Γονζαλέζον εἰς Κύσκον· ὧν δὲ ὁ γλυκύτερος καὶ ἀγαθότερος μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν οὗτος, ἐλυπήθη μεγαλῶς διὰ τοῦ δυστυχοῦς Μάγκου τὴν στάσιν, καὶ τὴν ἐβελτίωσεν ὅσον ἐδυνήθη. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰγκᾶς συνέλαβε πρὸς αὐτὸν μεγάλην ἐμπιστοσύνην, καὶ ἐτόλμησε τέλος νὰ τὸν ζητήσῃ τὴν ἀδειαν νὰ παρευρεθῇ εἰς ἐτησίαν τινὰ πανηγύριν τοῦ λαοῦ του, ἥτις ἐτελεῖτο ὀλίγα μίλια μακρὰν τῆς Κύσκου. Ὁ Φερδινάνδου συγκατένευσεν εἰς ταύτην τὴν αἵτησίν του, καὶ οὕτως ὁ Ἰγκᾶς ἀφέθη τῆς φυλακῆς του.

Μόλις διεδόθη ἡ φήμη τῆς ἀπολύσεως τοῦ Ἰγκᾶ, καὶ εὐθὺς ἔδραμον ὅλοι οἱ προύχοντες τοῦ λαοῦ πανταχόθεν τοῦ κράτους ἐπὶ προφάσει τῆς προκειμένης πανηγύρεως, διὰ νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ νομίμου των βασιλέως, καὶ γὰρ ἐλευθερώσω-

σι τὴν πατρίδα των ἀπὸ τοὺς δυνάστας τῆς, καὶ ἐκυτοὺς ἀπὸ τὴν αἰσχύνην ὅτι τοσαῦτα ἔτη ὑπέμεινον ἀπρακτοῦντες τὴν τυρκανικὴν τῶν ξένων διαγωγὴν. Ἦγειρον λοιπὸν τὴν σημαίαν τοῦ πολέμου, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὅλος ὁ λαὸς τῆς Περουβίας ὤπλίσθη. Πολλοὶ Ἰσπανοὶ περιερόμενοι ἀφρίβως καὶ ἀνυπόπτως, οἱ μὲν μεμονωμένοι· οἱ δὲ κατὰ μικρὰ σώματα εἰς διάφορα μέρη τοῦ κράτους, προσεβλήθησαν αἵφνης καὶ κατεκόπησαν. Πανταχόθεν ἔτρεχον πρὸς τὸ αὐτὸ ἐκδίκησιν πνέοντες Περουβιοὶ πλεμισταί, ἐντὸς δ' ὀλίγου εἶδε περὶ ἐκυτὸν ὁ Μάγκος στρατὸν ἀπειράριθμον, ὥστε ἂν δώσωμεν πίστιν εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς ἱστοριογράφους, ἐδύνατο νὰ ὀρμήσῃ μὲ διχκοσίας χιλιάδας κατὰ τῆς Κύσκου, καὶ μὲ ἄλλην τόσῃν δύνειμιν νὰ κινηθῇ κατὰ τῆς Λίμας, καὶ νὰ προβάλῃ συγχρόνως καὶ τὰς δύο πρωτεύουσας τοῦ βασιλείου τῶν Ἰσπανῶν.

Οἱ τρεῖς Πιζάρροι, οἵτινες εὐρέθησαν εἰς τὴν Κύσκον, δὲν εἶχον ὑπὸ τὰς διαταγὰς των εἰμὴ μόνον ἑκατὸν ἐβδομήκοντα Ἰσπανοὺς, καθ' ὃν καιρὸν τ' ἀναρίθμητα τοῦ Μάγκου στρατεύματα ὥρμησαν αἵφνης εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν περιέκλεισαν ὥστε καθ' ἑκάστης χιλιάδος ἐχθρῶν μόλις εἶχον ν' ἀντιτάξουν ἓνα πλεμιστήν. Πρὸς τούτοις συνέπεσε νὰ φονευθῇ εἰς τὸν πρῶτον ἀκροβολισμὸν καὶ ὁ εἷς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἀπὸ βολὴν λίθου.

Τινές. ὦ! ποῖος;

Πατ. Ὁ Ἰωάννης.

Ἀνδρέας. Καλὸν ὅτι δὲν ἦτον ὁ Φερδινάνδος, διότι ἐδείχθη πρὸς τοὺς Ἰγκὰς τόσον εὐσπλαγχνος!

Πατ. Καὶ οὗτος ὁ Ἰωάννης ἐπαινεῖται, ὅχι μόνον ὡς τολμηρὸς ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀγαθός, καὶ ὡς καλλήτερα ἀφ' ὅλους τοὺς ἄλλους Ἰσπανοὺς γνωρίσας πῶς ἔπρεπε νὰ προσφέρωνται πρὸς τοὺς Περουβίους διὰ ν' ἀποκτήσουν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην των. Ὅθεν ὁ θάνατός του ἐλύπησεν μεγάλως ὅχι μόνον τοὺς ἀδελφούς του, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ Ἰσπανικὸν στράτευμα, διότι ἔστερετο ἐνὸς τῶν ἀρίστων ἀρχηγῶν του.

Αἱ δύο πρωτεύουσαι, ἡ Κύσκος καὶ ἡ Λίμα πολιορκοῦντο

στενιώτατα. Τὰ μικρὰ σώματα τῶν Ἰσπανῶν τὰ ὅποια ἐτρατοπέδευον εἰς αὐτάς, εὐρίσκοντο εἰς δεινὴν θέσιν, καὶ τόσαν δεινότεραν, καθ' ὅσον τοῖς εἶχε κοπῇ πᾶσα συγκοιν νίε, καὶ δὲν ἐδύναντο νὰ λαμβάνουν οἱ μὲν εἰδήσεις περὶ τῶν δέ· ἐκείνοι ἐθεώρουν τοὺς ἄλλους ὡς ἀπολωθέντας, καὶ ἐκάτεροι ἀπηλπίζοντο νὰ λάβουν ἀπὸ τοῖς ἄλλους βοήθειαν· ὥστε δὲν εἶχαν νὰ θαρροῦν πλέον εἰμὴ εἰς μόνην τὴν ἀτομικὴν των ἀνδρείαν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἰσπανῶν ὅσοι, ἅμα ἤρχισαν αἱ ἐχθροπραξίαι, ἐφρονεύθησαν εἰς διάφορα μέρη μεμονωμένοι, ἢ κατὰ μικρὰ σώματα περιφερόμενοι, συνεποσοῦτο εἰς ἐξχοτίους. Οἱ Περούβιοι ἐφρόντισαν νὰ κυριεύσουν ὅλα τὰ ὅπλα καὶ ὅλους τοὺς ἵππους των, καὶ προσεπάθουν νὰ μιμηθοῦν, ὅσον ἐδύναντο, ὅ,τι εἶχον ἰδῇ ἐκ τῆς πολεμικῆς τέχνης τῶν Εὐρωπαίων. ἤρχισαν νὰ παρατάττωνται καὶ αὐτοὶ εἰς πυκνάς τάξεις νὰ μεταχειρίζονται τὰς λόγχας, τὰ ξίφη καὶ τὰς ἀσπίδας τὰς ὁποίας ἤρπασαν, καθ' ὃν τρόπον παρατηροῦντες ἔμαθον ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς, καὶ ἀπετόλμησαν ὡς καὶ νὰ ρίπτωσι πυροβόλα. Ὁ Ἰγκᾶς αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἀνέβησαν τοὺς ἵππους ὅσοι εὐρέθησαν μεταξὺ τῶν λαφύρων. Μ' ὅλον δ' ὅτι ἡ ἀνεπιδέξιος πρώτη αὕτη μίμησις τῆς πολεμικῆς τῶν Εὐρωπαίων τέχνης ἀπέβη πολλὰ ἀτελής, ἠῦξεν μ' ὅλον τοῦτο τὴν τρομερὰν ὑπεροχὴν ἔτι μᾶλλον, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐπὶ τῶν ὀλιγίστων Ἰσπανῶν οἱ Περούβιοι διὰ τοῦ ἀναριθμήτου των πλήθους.

Ἐκ τούτου ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων ἐγίνετο δεινότερα ἐπὶ μᾶλλον. Ὁ Ἰγκᾶς Μάγκος κυριεύσας ἐν μέρος τῆς πόλεως Κύσκου, περιέκλειε τόσον στενῶς τοὺς δύο Πιζάρρους εἰς τὰ μέρη τῆς πόλεως ὅπου ἀκόμη ἀνθίσταντο, ὥστε οὔτε νὰ εἰσέλθουν, οὔτε νὰ ἐξέλθουν ἐδύναντο. Ἡ δ' ἀβεβαιότης εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ ἀδελφοῦ των εἰς Λίμαν, ἠῦξανεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀμηχανίαν των. Πᾶσα δὲ ἀπόπειρα περὶ ἀμοιβαίας συνεννοήσεως ἀπετύγχανε, διότι ἡ μεταξὺ Λίματος καὶ Κύσκου ὁδὸς κατείχετο μὲ τρόπον ὥστε δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ διέλθῃ δι' αὐτῆς ἀγγελία.

Ἀλλὰ τοῦ τοπάρχου ἡ στάσις ἦτον κατὰ τι καλλητέρα ἀπὸ

τὴν τῶν ἀδελφῶν του· διότι ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν γειτνίασιν τῆς θαλάσσης, κατώρθωνε νὰ προσλαμβάνη ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νεοσυλλέκτους ἐρχομένους ἀπὸ τὴν Πανάμαν πρὸς ἐνίσχυσίν του. Ἀλλὰ διὰ νὰ καταναγκάσῃ τοὺς ὁπαδούς του ἀφεύκτως ἢ νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν, τοῖς ἀφῆρεσε πᾶσαν ἐλπίδα διεκφυγῆς, ἀποπέμψας ὅλα τὰ πλοῖά του. Συγχρόνως δὲ ὁσάκις τὸ στράτευμά του ἐνεδυναμοῦτο δι' ἀφίξεως τῶν νεοσυλλέκτων, ἔπεμπε πάντοτε μικρὰ ἀποσπάσματα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀνδρειότερων ἀξιωματικῶν του πρὸς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν του εἰς Κύσκον· ἀλλ' ὅποιαν λύπην ἤθελεν αἰσθανθῆ ἂν ἐμάνθανε πάντοτε τὴν τύχην τῶν ἐπικουρικῶν τούτων σωμάτων!

Ὁ Δὺν Διέγος Πιζάρρος, ἐξ ἀδελφός του, πεμφθεὶς μ' ἐβδομήκοντα ἵππεῖς, προσεβλήθη εἰς ἐνεδρὸν ἐντὸς στενώματος, κ' ἐφονεύθη αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ ὁπαδοί του μέχρις ενός. Ὁ Γονζαλέζος δὲ Τάπιας, ἄλλος ἀξιωματικὸς ὁδηγῶν ὀγδοήκοντα ἵππεῖς, ἔλαβε τὸ αὐτὸ τέλος. Μετὰ τούτους ἐστάλησαν ἄλλοι δύο ἀρχηγοὶ ὁ Μοργοβέϋος καὶ Γαϊέττης, ἕκαστος ἰδιαιτέρως ἀνὰ ἐν ἀπόσπασμα ὁδηγῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἐδυνήθησαν ν' ἀποφύγουν τὸν ὄλεθρον. Οὕτως ἐφονεύθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τριακόσιοι Ἴσπανοὶ, χωρὶς οὐδὲ εἰς νὰ σωθῇ διὰ νὰ φέρῃ τὴν εἶδῃσιν τοῦ ἐποδύνου θανάτου των.

Τέλος λαβὼν ὁ τοπάρχης Πιζάρρος νέκν μεγάλην ἐπικουρίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλφόνσος δὲ Ἀλθαράδοι, ἀδελφὸς τοῦ γνωστοῦ ὁμωνύμου στρατηγοῦ, ὠδήγησεν εἰς αὐτὸν, εἰρέθη εἰς θέσιν ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς μάχην κατὰ τῶν ἐχθρῶν του ἐκ τοῦ συστάδην. Ὁφεληθεὶς λοιπὸν ἀπὸ τὴν περίστασιν χωρὶς χρηνοτριβὴν, ὥρμησε θαρράλως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐνίκησε τὰ ἄμετρα πλήθη του κατὰ κράτος, τὰ ἐδίωξεν ἕως εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἴδιος τῆς στενοχώρου θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὗρίσκετο. Ἀλλ' ἡ αὐτοπρόσωπος παρουσία του εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἦτον ἀκόμῃ ἀνγκαιότατη· ὅθεν ἐβιάσθη ν' ἀναθέσῃ τὴν φροντίδα τῆς ἐλευθερώσεως τῶν ἀδελφῶν του, τῶν ὁποίων ἡ μοῖρα ἔμενε πάντοτε ἄγνωστος εἰς αὐτὸν καὶ κατέστηκε τὴν καρδίαν

του, εἰς αὐτὸν ἐκείνον τὸν Ἀλβαράδον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπροσδόκητος ἄφιξις καὶ βοήθεια ἔσωσε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του. Ἐκίνησε λοιπὸν ὁ Ἀλβαράδος μὲ τριακοσίους Ἰσπανοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν ἔπειτα καὶ ἄλλοι διακόσιοι, καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν Κύσκον.

Καὶ αὐτοὺς ἠθέλησαν ν' ἀναχαιτίσουν οἱ Περούβιοι, καὶ ν' ἀποκόψουν τὸν δρόμον των, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Ἀλβαράδος διασχίσας τὰ στίφη των, ἔσπευσεν ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς νίκης πρὸς βοήθειαν τῶν δεινοπαθόντων συναδελφῶν· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ ἀκόμη εἰς Κύσκον, μετεβλήθη ἡ σκηνὴ τῶν ἐκεῖ διατρεχόντων διὰ περιστάσεώς τινος, τὴν ὁποίαν βεβαίως καί τις δὲν δύναται νὰ προῖδῃ, καὶ τὴν ὁποίαν πρέπει ἐπομένως νὰ σᾶς διηγηθῶ.

Ὁ Ἀλμάγρος ἐπιστρέψας ἀπὸ τὸ Χιλί, διευθύνθη πρὸς τὴν Κύσκον, χωρὶς νὰ ἴξῃ τὴν συνέβῃ ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του. Καθ' ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς του ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ αὐτοκράτορος, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁ Φερδινάνδος ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου τῷ ἐδίδετο ἡ ἀνεξάρτητος τοπαρχικὴ ἐξουσία τὴν ὁποίαν ἐζήτησεν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν τόπων, ὅσοι ἔκειντο ἔξω τῆς ἐπικρατείας τοῦ Πιζάρρου. Ἀλλ' ὅσον μᾶλλον ἐμελέτα τὸ περιεχόμενον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διπλώματος, τόσον ἐπείθετο περισσότερον ὅτι κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Αὐτοκράτορος ἡ μητρόπολις Κύσκος, ἔπρεπε νὰ ὑπᾶγῃ εἰς τὴν ἐδικήν του, καὶ ὄχι εἰς τοῦ Πιζάρρου τὴν τοπαρχίαν. Συνέλαβεν ἐπομένως σταθερὰν ἀπόφασιν τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῶν ὅπλων τὰς ἀξιώσεις του. Ὅθεν καὶ διευθύνθη μὲ τοιοῦτον σκοπὸν πρὸς αὐτήν.

Πλησιάσας εἰς αὐτὴν ἤκουσε μὲ μεγάλῃν του ἐκπληξιν ὅτι ἐν μέρος τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ἤδη ὡς ἐδικήν του, εἶχε κατακαεῖ, ὅτι τὸ ἄλλο ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μάγκου, καὶ τὸ τρίτον ἦτον μὲν ἀκόμη εἰς τὴν τῶν Πιζάρρων, ἀλλὰ διέτρεχε μέγαν κίνδυνον νὰ κυριευθῇ καὶ τοῦτο ἀπὸ τοὺς Περούβιους. Αἱ περιστάσεις τοῦ ἀνελπίστου τούτου συμβάντος τὸν ἦσαν ἀκόμη παντάπασιν ἄγνωστοι, διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ

προχωρή βραδέως καὶ περιετκεμ ἕως, διὰ νὰ λάβῃ πρότερον ἀκριβεστέρως καὶ μᾶλλον ἐμπεριστατωμένας πληροφορίας. Ἡ ἀφίξις του ἐγνώσθη εἰς Κύσκον, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἀφ' ἐνός, καὶ οἱ Περούβιοι ἐξ ἑτέρου, ἀμφίβαλλον ἂν ἔρχηται πρὸς αὐτοὺς ὡς φίλος ἢ ὡς ἐχθρὸς των. Δότι ἡ μὲν εἰδήσις περὶ τῶν ἀξιωτέων του ἐπὶ τῆς Κύσκου εἶχεν ἤδη διαδοθῇ πρὸ τῆς ἀφίξεώς του, αὐτὸς δὲ δεν ἐκκينوποίησεν οὔτε εἰς τὸ ἐν οὔτε εἰς τὸ ἄλλο μέρος τὴν πρόθεσίν του· ὥστε καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἔμενον ἀγνοοῦντες ἂν αἴσια ἢ ἂν ἀπαίσια τοῖς οἰωνίζῃ ἢ ἐλευσίς του.

Ἐν τούτοις ἀμφότερα τὰ μέρη ἤρχισαν διαπραγματεύσεις, θηρεύοντα τὴν φιλίαν καὶ τὴν βοήθειάν του. Ὁ μὲν Ἰγκᾶς ἐγνώρισε πόσον σπουδαία ἤθελεν εἶσθαι δι' αὐτὸν ἡ συμμαχία τούτου τοῦ Εὐρωπαίου, οἱ δὲ Πιζάρροι ἤξευρον ὅτι δεν τοῖς ἔμενε σωτηρίας ἐλπίς, ἂν ἀπεφάσιζε νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἐχθρῶν των. Ἀλλ' ἡ ἀπαίτησίς του δεν ἐφαίνετο εὐπαράδεκτος εἰς κανέν τῶν δύο μερῶν· διότι ἐζήτει νὰ ἀναγνωρισθοῦν τὰ δικαιώματά του ἐπὶ τῆς Κύσκου, καὶ νὰ τῷ παραδοθῇ ἡ πόλις αὕτη· ἡ δὲ πρότασις αὕτη δεν ἦτον οὔτε εἰς τὸν Ἰγκᾶν οὔτε εἰς τοὺς Πιζάρρους συμφέρουσα. Τέλος βλέπων ὁ Ἰγκᾶς ὅτι ὅλαι του αἱ προσπάθειαι διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ παρκιτηθῇ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης ἀπέβαινον ἀνωφελεῖς, συνέλαβε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ παύτῃ ὅλας τὰς ματαίας διαπραγματεύσεις, καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ δίκαιόν του εἰς τὴν τύχην τῶν ὅπλων. Συνεκρότησεν ἐπομένως κατὰ τοῦ Ἀλμάγρου μάχην, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀπέβη κατὰ τὸ σύνηθες· ἡ Εὐρωπαϊκὴ τέχνη τοῦ πολέμου ὑπερίσχυσε τοῦ πλῆθους. Ὁ Μάγκος νικηθεὶς ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Κύσκου, καὶ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τὰ ὄρη.

Ἦδη λοιπὸν οἱ ἀντίπαλοι ἦσαν Ἰσπανοὶ ἑκατέροθεν. Ὁ Ἀλμάγρος ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀπαίτησίν του, καὶ οἱ Πιζάρροι ἐπέμεινον εἰς τὴν ἀρνητικὴν των ἀπόκρισιν. Ἐν τούτοις ὁ Ἀλμάγρος ἐπροχώρησεν ἕως εἰς τὰς πύλας τῆς Κύσκου, καὶ ἐπειδὴ ἠγάπατο ἀπὸ τοὺς κοινούς στρατιώτας διὰ τὸν εἰλικρινῆ, εὐθὺν καὶ

γενναϊόν του χαρακτήρα περιττότερον ἀπὸ τοὺς δολίους καὶ αὐστηροὺς Πιζάρρους, διὰ τοῦτο μέρος τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως ἐλειποτάκτησε καὶ μετέβη ὑπὸ τὰς σημαίας του, καὶ οὕτως ἐνδυναμωθείς ἐπέπεσε διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐκυρίευσεν. Τοῦτο δ' ἔγινε τόσον αἰφνηδίως καὶ ἀπροσδοκῆτως, ὥστε οἱ Πιζάρροι δὲν ἐννόησαν ὅτι κατετροπώθησαν ἕως τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ Ἀλμάγρος μετὰ τῶν στρατιωτῶν του φθάσας ἐμπρὸς εἰς τὰς οἰκίας των, τοῖς ἐκλείσει πᾶσαν διεκφυγὴν.

Ἀλέξανδρος. Καὶ πῶς; Δὲν εἶχον παρατάξει σκοποὺς νὰ φυλάττουν;

Πατ. ὦ! Μάλιστα. Ἀλλ' αὐτοὶ ἢ προσεβλήθησαν αἰφνηδίως, ἢ, ἅμα ἔφθασεν ὁ Ἀλμάγρος, ἐλειποτάκτησαν πρὸς αὐτόν. Ἐν συντόμῳ ἡ πόλις ἐκυριεύθη χωρὶς νὰ χυθῇ οὔτε ῥανὶς αἵματος, καὶ οἱ περιορισθέντες Πιζάρροι προσεκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλμάγρου νὰ παραδοθῶν. Ἀλλ' ἔχοντες τὴν γενναϊότητα ἔμφυτον, δὲν συγκατένευσαν, πρὶν δοκιμάσουν καὶ τὰ ἀδύνατα· ὅθεν εἰς τὰς πύλας τοῦ οἴκου των ὀχυρωθέντες, ἐπολέμησαν ἀδιακόπως καὶ πεισματωδῶς, ἕως ὅτου τέλος πάντων ἀπαυδῆσαντες ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκείψουν εἰς τῆς εἰμαρμένης τὸ θέσπισμα, καὶ παραδοθέντες αἰχμάλωτοι εἰς τοῦ νικητοῦ τὴν διάκρισιν, ἐτέθησαν ὑπὸ φρουράν ἀσφαλῆ.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα εἰς τὴν Κύσκον, ὅταν ὁ Ἀλβαράδος, ὅστις οὔτε καὶν ἤκουσε τὰ συμβαίνοντα, ἔφθασε μὲ τὰ στρατεύματά του πέραξ τῆς πρωτευούσης ταύτης, καὶ ἓνα μόνον ποταμὸν εἶχε νὰ διαβῇ ἀκόμη διὰ νὰ εἰσέλθ' εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγη ὅταν εἶδε τὴν ἀντίπεραν ὄχθην φρουρουμένην ἀπὸ Ἰσπανοὺς παρασκευαζομένους νὰ τὸν δεχθοῦν ὡς ἐχθρόν! Δὲν ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί ἐπῆμαινε ἡ παράδοξος αὕτη σκηνή, μέχρις ὅτου τέλος ἐπληροφορήθη ὅλα τὰ εἰς Κύσκον διατρέξαντα ἀπὸ τὸν Ἀλμάγρον αὐτόν, ὅστις ἤθελε νὰ τὸν ἐλκύσῃ εἰς τὸ μέρος του. Ὁ Ἀλμάγρος μετεχειρίσθη πάντα τρόπον διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ μέρος τῶν Πιζάρρων καὶ νὰ συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην. Προτεπάθησε νὰ τὸν ἐλκύσῃ διὰ δώρων, καὶ διὰ τῶν μᾶλλον ἐπαγωγ-

γῶν ὑποσχέσεων, ἀλλ' ὅλα ἀνωφελῶς· ἡ πίστις τοῦ Ἀλβαρά-
δου ἔμεινεν ἀδιάφθορος πρὸς πᾶν δέλεαρ καὶ ἀκλόνητος.—Δὲν
εἶναι ἀληθές, τέκνα μου, ὅτι χαίρει ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ὅταν
ἀπαντᾷ τοιαῦτα παραδείγματα ἀρετῆς καὶ γενναιοφυχίας εἰς
τὸ μέσον ἱστορίας, ἣτις βρίθει ἀπὸ πράξεις καταισχυνούσας
τὴν ἀνθρωπότητα; — Ἀλλὰ φεῦ! ἡ χαρά σας αὕτη σύντομος
μόνον θὰ εἶναι, διότι παλιν βιάζομαι νὰ σᾶς δείξω ζοφῶδες
νέφος ἰδιοτελείας καὶ προδοσίας ἀνεγειρόμενον καὶ σκοτίζον αἰ-
φνηδίως τὴν λαμπρὰν ταύτης τῆς ἀρετῆς ἀκτῖνα. Εἰς τὸ στρα-
τευμα τοῦ Ἀλβαράδου εὕρισκετο ἀξιωματικός, ὅστις ἦτε ἀπὸ
φιλαργυρίαν, εἴτε ἀπὸ μῖσος πρὸς τοὺς Πιζάρρους κινούμενος,
ἀπεφάσισε νὰ προδώσῃ τὸν στρατηγὸν τοῦ διὰ ν' ἀνταμειφθῇ
ἀπὸ τὸν Ἀλμάγρον. Δὲν ἤρκεσθῃ δὲ γινόμενος αὐτὸς μόνος ἔνο-
χος πράξεως ἐπαισχύντου, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ διαφθείρῃ καὶ μέρος
τῶν συστρατιωτῶν του, καὶ νὰ τοὺς λάβῃ ὡς συνενόχους του,
καὶ ἐπέτυχε. Ὁ Ἀλμάγρος εἰδοποιήθη περὶ τῆς μελετωμένης
προδοσίας, αἱ ἀναγκαῖαι προπαρασκευαὶ ἐγίνον μυστικῶς, καὶ
πρὶν νοήσῃ τι ὁ Ἀλβαράδος, ὥρμησεν ὁ Ἀλμάγρος διὰ νυκτὸς
αἰφνηδίως εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου του, καὶ τὸν ἠχμαλώ-
τισεν. Ἀφ' ἐσπέρας οἱ συνωμῶται κατῴρθωσαν νὰ κλέψουν καὶ
αὐτοῦ καὶ τῶν πιστοτάτων του φίλων ὅλα τὰ ὅπλα διὰ νὰ
τοῖς ἀφαιρέσουν πᾶν μέσον ἀντιστάσεως. Τὸ μέγιστον μέρος τοῦ
στρατεύματος συνυπακούετο μετ' αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ ἠναγκά-
σθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν δύναμιν, ὥστε ὅλοι παρεδό-
θησαν καὶ ὠδηγήθησαν ἀπὸ τὸν Ἀλμάγρον εἰς Κύσκον.

Νικόλαος. Τώρα δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ ὑποφέρω καὶ αὐτὸν
τὸν Ἀλμάγρον. Ἄλλοτε τὸν ἠγάπων.

Γεώργιος. Κ' ἐγὼ τὸ ἴδιον. Ἄς πηγαίν' εἰς τὸ καλόν!

Περικλῆς. ὦ! σᾶς παρακαλῶ διατί;

Πατ. Ἴσως διότι μετεχειρίσθη τὴν προδοσίαν κακῶν ἀνθρώ-
πων διὰ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸν σκοπὸν του;

Νικόλαος καὶ Γεώργιος. Βέβαια! ἡ πράξις του αὕτη ἦτον
πολλὰ κακὴ. Δὲν ἦτον, πάτερ;

Πατ. Τοῦλάχιστον δὲν ἐφέρθη τόσον δικαίως καὶ εὐγενῶς

ὥς εἰδείχθη ποτὲ γνωστός τις Ῥωμαῖος εἰς ὁμοίας περιστάσεις.
Τίς ἤξεύρει νὰ εἰπῇ ποῖον ἐννοῶ;

Τιρές. Ὡ ἐγώ! ἐγώ. Τον Φαβρίκιον!

Ἰωάννης. ἤξεύρω καὶ ἄλλον· τὸν Καμίλλον!

Πατ. Ἄς ἀκούσωμεν τι ἔπραξαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, διὰ νὰ τὸ μάθουν καὶ οἱ μικροί. Τί ἤξεύρεις, Ἰωάννη, περὶ τοῦ Καμίλλου σου;

Ἰωάννης. Πόλιν καιρὸν πολιορκεῖ μὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα τὴν πόλιν τῶν Φαλίσκων, καὶ δὲν ἐδύνατο νὰ τὴν κυριεύσῃ. Εἰς τὴν πόλιν ἦτον ἀνόσιός τις γραμματοδιδάσκαλος, ἀλλὰ πῶς ὠνομάζετο δὲν ἤξεύρω.

Πατ. Οὔτε εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νὰ ἤξεύρωμεν ὄνομα ἄτιμον. Ἐξαιολούθει.

Ἰωάννης. Αὐτὸς συνέλαβε τὸν ἀποτρόπαιον σκοπὸν τοῦ νὰ προδώσῃ τὴν πατρίδα του, καὶ εἶπε μίαν ἡμέραν εἰς τὰ παιδία τὰ ὁποῖα ἐδιδάσκοντο εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἦσαν υἱοὶ τῶν προϋχόντων τῆς πόλεως, ὅτι θέλει νὰ τὰ ὀδηγήσῃ ἐμπρὸς εἰς τοῦ φρουρίου τὰς πύλας διὰ νὰ παίξουν ἐκεῖ. Τὰ παιδία πρόθυμα ἀμέσως· καὶ ὅλα ὁμοῦ, αὐτὰ καὶ ὁ διδάσκαλος, ἐξῆλθον ἀπὸ τὰς πύλας. Τότε ὁ ἀνόσιος ἤρχισε παιγνίδιον εἰς τὸ ὁποῖον τὰ παιδία ἔπρεπε νὰ τρέχουν πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρὸς, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσουν, εὗρηθσαν εἰς τὸ μέσον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου. Ἡ φρουρὰ ἐρώτησε τί ζητοῦν; καὶ ὁ διδάσκαλος ἀπεκρίθη ὅτι θέλει νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν στρατηγόν. Ὁδηγηθεὶς δὲ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Καμίλλου, παρέστη ἐμπρὸς αὐτοῦ ὁ κακοῦργος μὲ ὅλα τὰ παιδία, καὶ εἶπεν·

» Ἰδοὺ σοὶ παραδίδω τὴν πόλιν τῶν Φαλίσκων, διότι ἀρκεῖ νὰ
» κρατήσῃς αὐτὰ τὰ παιδία τῶν ἐγκριτωτέρων πολιτῶν τῆς,
» τὰ ὁποῖα σὲ φέρω, καὶ νὰ μηνύσῃς τοὺς Φαλίσκους νὰ σ' ἀνοί-
» ξουν τὰς πύλας, ἂν θέλουν νὰ τὰ λάβουν ὀπίσω πάλιν τὰ
» τέκνα των, καὶ ἡ πόλις ἀμέσως θέλει σοὶ παραδοθῇ. »

Ὁ κακοῦργος ἐνόμιζεν ὅτι θείλει λάβει μεγίστην ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν πράξιν αὐτὴν του· ἀλλὰ τί ἔπραξεν ὁ γενναῖος Καμίλλος; ἐθεώρησε μὲ ὄμμα σοβαρὸν τὸ αἰσχρὸν ἀνδράριον, καὶ εἶπε,

» Ενόμισες, φαίνεται, ὅτι εἶμι ἀπὸ τοὺς ὁμοίους σου. Μάθε, ἄλλιε,
 » ὅτι τὰ χρὴ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶναι εἰς
 » τοὺς Ῥωμαίους ἱερὰ καὶ εἰς καιρὸν πολέμου. Δὲν συνηθίζομεν
 » νὰ πολεμῶμεν ἀδυνάτους παῖδας, ἀλλὰ ἄνδρας ἱκανοὺς ν' ἀντι-
 » πολεμῶσι, καὶ προσπαθοῦμεν νὰ νικήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς μας
 » ὅχι διὰ προδοσίας, ἀλλὰ δι' ἀρετῆς καὶ ἀνδρείας! Πήγαινε,
 » οὐτιδανέ, νὰ λάβῃς τὸν μισθὸν τῆς ἀπιστίας σου!» Μετὰ
 ταῦτα, διέταξε νὰ γυμνώσουν τὰ νῶτά του, ἔδωσεν εἰς τοὺς
 παῖδας ῥάβδους, καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ μαστιγώσουν τὸν προ-
 δότην, διώκοντές τον πρὸς τὴν πόλιν. Τοῦτο ἔγινε· τὰ παιδία
 τὸν ἐρράβδιζον μ' ὅλην τὴν δύναμίν των, καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ
 εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δαιρόμενος. Ἐκεῖ
 συνέστη μεγάλη ταραχὴ καὶ συρροὴ τοῦ λαοῦ, καὶ τὰ παιδία
 διηγέθησαν τι δηλοῖ ἡ παράδοξος αὕτη σκηνή. Ὡς δ' ἔμαθον
 οἱ Φαλίσκοι τὴν αἰσχρὰν πράξιν τοῦ γραμματοδιδασκάλου, καὶ
 τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Καμίλλου, τοσοῦτον ἐθαύμασαν αὐτὴν
 καὶ τοσοῦτον συνεκινήθησαν, ὥστε ἀπεφάτισαν ἀμέτῳ νὰ πη-
 ραδώσουν τὴν πόλιν των εἰς τοὺς Ῥωμαίους οἰκειοθελῶς.

Πατ. Διότι (εἶπον) » καλὸν εἶναι νὰ ζῶμεν τοῦλάχιστον ὑπὸ
 τὴν ἐξουσίαν τοιούτων δικαίων ἀνθρώπων, ἀφ' οὗ δὲν δυνάμεθα
 νὰ μείνωμεν ἀνεξάρτητοι.» Τοῖς παρέδωκαν λοιπὸν τὴν πόλιν
 οἱ Φαλίσκοι, καὶ ἐθεώρησαν ὡς εὐτύχημά των οἱ πρόην ἐλεύθεροι
 πολῖται, ὅτι ἔγιναν τῶν Ῥωμαίων ὑπήκοοι.

Ποῖος δὲ ἄλλος ἀπὸ σᾶς θέλει νὰ διηγηθῇ τὴν δευτέραν ἱστο-
 ρίαν τοῦ Φαβρικίου;

Χρίστος. Νὰ τὴν διηγηθῶ ἐγὼ, πάτερ;

Πατ. Μάλιστα!

Χρίστος. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπελεμοῦντο ὑπὸ τοῦ Πύρρου βασι-
 λέως τῆς Ἡπείρου, καὶ ἦσαν εἰς κίνδυνον. Ὁ ἐχθρὸς ἐπροχώρει
 ἤδη πρὸς τὴν Ῥώμην, καὶ ἡ ἔκβασις τῆς ἐκτραπείας καθίστατο
 ἐπίφοβος. Αἰφνης ἔρχεται ὁ ἱατρὸς τοῦ Πύρου κρυφίως εἰς τὸ
 Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον, καὶ προτείνει εἰς τὸν Φαβρίκιον, ὅστις
 ἦτον ἀρχιστράτηγος τῶν Ῥωμαίων, ὅτι, ἂν ἤθελε νὰ τῷ ὑποχ-
 θῇ μεγάλην τινὰ ἀνταμοιβήν, ἦτον ἑτοιμὸς νὰ φαρμακεύσῃ τὸν

κύριόν του. Ἀλλ' ὁ Φαβρίκιος ἀπέβαλε μὲ βδελυγμὸν τοιαύτην προδοσίαν, καὶ ὅχι μόνον ἀπέπεμψε τὸν κακοῦργον, ἀλλ' εἰδοποίησε καὶ τὸν ἐχθρόν του νὰ φυλάττηται ἀπ' αὐτόν.

Πατ. Ἀλλ' ἐνθυμεῖσθε τί ἀπεκρίθη ὁ Πύρρος εἰς τοῦτο; Ναί, (εἶπεν) » ἀναγνωρίζω τὸν Φαβρίκιον· τὸν ἄνθρωπον ὅστις δυσκολώτερα παρατρέπεται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς εὐθύτητος παρὰ » ὁ ἥλιος ἀπὸ τὸν δρόμον του! » Ἡξεύρετε δὲ τί μὲ τοῦτο ἠνίττετο;

Πέτρος. Μάλιστα! Ὅταν ὁ Φαβρίκιος εἶχε προηγουμένως σταλῇ πρὸς τὸν Πύρρον ὡς πρέσβυς, ἠθέλησεν οὗτος νὰ δοκιμάσῃ διττῶς καὶ τὸ ἀδιάφθορον καὶ τὴν γενναιότητά του. Κατὰ πρῶτον προσεπάθησε νὰ ἰδῇ ἂν δύναται νὰ τὸν δωροδοκήσῃ διὰ μεγάλης ποσότητος χρυσίου, διότι ἤξευρεν ὅτι ἦτον πένης· ἀλλ' εἰς μάτην. Ἐπειτα διέταξε κ' ἔδεσαν ἐλέφαντα ὀπίσω τοῦ παραπετάσματος τῆς σκηνῆς του, καὶ ὁ ἐλέφας εἰς δοθὲν σημεῖον ἐξέτεινεν αἴφνης μὲ φοβεράν φωνὴν τὴν προβοσκίδα του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Φαβρίκιου. Ἀλλ' ὁ Φαβρίκιος εἶπε μ' ἀτάραχον πρόσωπον, » Τὸ μέγα σου θηρίον δὲν μὲ ταραττει περισσότερον ἀπὸ τὸν χρυσόν σου! »

Πατ. Μάλιστα. Λοιπὸν τώρα, Περικλῆ, ἡ πράξις τοῦ Ἀλμάγρου, παραβαλλομένη μὲ τὴν διαγωγὴν τῶν δύο ἐκείνων Ῥωμαίων δὲν σὲ φαίνεται ἀκόμη ἀξιοκατάκριτος;

Περικλῆς. Ναί. Ὅμως ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸν πόλεμον ἐπιτρέπεται νὰ ὠφεληταί τις ἀπὸ πᾶσαν εὐκαιρίαν διὰ νὰ βλάβῃ τὸν ἐναντίον του.

Πατ. Κακὸν ὅτι τινὲς στρατηγοὶ ἐφρόνησαν τοῦτο. Οἱ ἄριστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἀπεστρέφοντο τὴν ἀρχὴν ταύτην, καὶ ἐν ὧσιν εἶχον τὸ φρόνημα τοῦτο, ἐν ὧσιν τὰ χρέη τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς φιλάνθρωπίας τοῖς ἐφαίνοντο καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς των αὐτοὺς ἱερά, ἦσαν ἀκαταμάχητοι πάντοτε.

Δημήτριος. Τότε λοιπὸν δὲν ἔπρεπε καὶ οἱ Ἄγγλοι εἰς τὸν Γαλλικὸν πόλεμον νὰ δεχθοῦν τὸν πρόσφυγα στρατηγὸν Ἀρυόλδον.

Πατ. Νὰ τὸν δεχθοῦν μὲν ἐδύναντο, διότι τοῦτο εἶναι πα-

ραδεδεγμένον μεταξύ τῶν διοικήσεων, ἀλλ' ἂν ἦτον ἐπιτετραμμένον συγχρόνως νὰ δώσουν καὶ ἀκρόασιν εἰς τὰς ἐπιβούλους προτάσεις του, ἐν ᾧ εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τῶν ἐχθρῶν των τὴν ὑπηρεσίαν, νὰ τὸν ἐμψυχώσουν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν, νὰ τὸν βοηθήσουν πρὸς τοῦτο, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ προσφέρωνται πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς ἄνθρωπον ἔντιμον καὶ μὲ ἔξοχα προτερήματα, τοῦτο εἶναι δευτέρα ἐρώτησις, καὶ, ὡς ἤξεύρετε, ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ τὸ κατέκρινε διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἀλλὰ τί φροντίζομεν διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν βασιλέων των! Αὐτοὶ ἄς φροντίζωσι πῶς νὰ κατασιγάζουν τὸ συνειδὸς των, καὶ πῶς νὰ δώσουν λόγον ποτὲ ἐνώπιον ἀνωτέρας δικαστικῆς ἑδρας δι' ὅσα πράττουν. Ἡμεῖς ἄς περιορισθῶμεν φροντίζοντες περὶ τῶν ἐδικῶν μας πράξεων, ὥστε ποτὲ νὰ μὴν ἐπιτρέπωμέν τι εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐναντίον εἰς τοὺς νόμους, εἰς τὴν θρησκείαν, εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ τιμὴν. Ἀλλὰ ταῦτα ἀρκοῦν διὰ σήμερον!

Χαράλαμπος. ὦ! ἀκόμη μίαν ἐρώτησιν, πάτερ!

Πατ. Ποίαν;

Χαράλαμπος. Πῶς μετεχειρίσθη ὁ Ἀλμάγρος τοὺς αἰχμαλώτους Πιζάρρους; Ἐλπίζω ὅτι ὅχι κακῶς.

Πατ. Χαίρω, ὅτι ἡ ἀπόκρισίς μου εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην θέλει σᾶς ἐξιλεώσει ὅπως οὖν με τοῦ Ἀλμάγρου τὸν χαρακτῆρα.

Ὁ Ἀλμάγρος συνεσκέφθη με τοὺς φίλους του, τί νὰ γίνουν οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ οἱ τολμηρότεροι καὶ ἀναισθητότεροι ἐπρότεινον ὁμοφώνως νὰ συρθοῦν χωρὶς ἀναβολῆς εἰς καταδίκην οἱ Πιζάρροι, ὁ Ἀλβαράδος καὶ οἱ μᾶλλον ἀδιάφθοροι ὁπαδοὶ τοῦ τοπάρχου. Ἡθέλησαν δὲ ν' ἀποδείξουν ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀπέβαλλον εἰς τὸ ἐξῆς πᾶσαν μέριμναν, καὶ ὅτι ὁ Τοπάρχης Πιζάρρος διὰ τούτου ἤθελε διὰ μιᾶς στερηθῇ τῶν πρωτίστων στηριγμάτων τῆς ἰσχύος του, καὶ ἤθελε τόσον ἐξασθενήσει, ὥστε ἤθελεν εἶσθαι εὐκολώτατον εἰς αὐτοὺς τοῦ λοιποῦ νὰ τὸν κατατροπώσουν ἐντελῶς με ὅλην τὴν λοιπὴν δύναμίν του· ὅτι τότε δὲν θέλει ἔχει ὁ Ἀλμάγρος κανένα πλέον ἀντίζηλον, ὅτι ὅλοι θέλουν τὸν ἀναγνώρισει μετὰ χαρᾶς ὡς κύριόν των, καὶ ὅτι οὕτως ἤθελε

μείνη ἥσυχος καὶ ἀνενόχλητος ἐξουσιαστής ὅλου τοῦ Περουβικοῦ βασιλείου.

Ὁ Ἀλμάγρος τοὺς ἤκουσεν, ὡμολόγησεν ὅτι ἔχουν δίκαιον, ἀλλ' ἐκήρυξεν—ὅς τὸ εἰπῶμεν πρὸς τιμὴν τῆς καρδίας του, ἥτις δὲν εἶχε γίνεи ἀκόμη ἀπάνθρωπος,—ὅτι μ' ὅλον τοῦτο δὲν δύναται ν' ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλὴν των. Καὶ τοῦτο δὲν ἤρκεσε. Μ' ὅλον ὅτι ἦτον μᾶλλον ἢ πιθανὸν ὅτι ἂν ἐφώρμα μὲ τὸ τροπαιοῦχόν του στρατεύμα κατὰ τῆς Λίμας ὅπου ἦτον ὁ Τοπάρχης, ἐδύνατο ν' ἀφανίσῃ κατὰ κράτος αὐτὸν μὲ ὅλον τὸ στρατεύμα του, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἦτον σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἡ διαφορὰ των ἀφ' οὗ προῦχώρησεν ὡς ἐκεῖ ἤθελε διαλυθῇ ποτὲ διὰ τῶν ὅπλων, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἠθέλησε ποσῶς νὰ μακρυνθῇ τῶν ὁρίων τῆς ἀπλῆς ὑπερασπίσεως, διὰ νὰ μείνῃ τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀθῶος τοῦ αἵματος τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἀφρεύκτως χυθῇ εἰς τὸν ἐπικείμενον ἐμφύλιον πόλεμον.

Μὲ τοιαύτην ἀπόφασιν ἐπανῆλθεν εἰς Κύσκον διὰ νὰ περιμείνῃ τί ἤθελεν ἀποφασίσῃ ὁ Τοπάρχης Πιζάρρος.

Νικόλαος. Τώρα ἀρχίζω νὰ τὸν ἀγαπῶ πάλιν!

Γεώργιος. Κ' ἐγὼ τώρα!

Ὅλοι. Κ' ἐγὼ, κ' ἐγὼ, κ' ἐγὼ!

ΔΙΗΓΗΣΙΣ Ν'.

Πατήρ. Τώρα εἶναι πλέον, παιδιά, καιρὸς νὰ στρέψωμεν πάλιν τὴν προσοχὴν μας πρὸς τὸν Πιζάρρον, διὰ νὰ ἰδῶμεν τι θέλει πράξει διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν δεινὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν κατήντησε· καὶ εἴθε νὰ μὴ καταφύγῃ εἰς μέσα μακρυνόμενα τῆς εὐθύτητος!

Ἀφ' ὅλα ὅσα εἶχον συμβῆ εἰς τὴν Κύσκον καὶ περὶ τὴν Κύσκον, καὶ ὅσα σᾶς διηγήθην χθές, δὲν εἶχε μάθει ὁ Πιζάρρος οὔτε λέξιν ἀκόμη. Τέλος ἔλαβεν εἶδησιν περὶ τούτων, τῆς ὁποίας ἐκάστη λέξις ἦτον κεραυνὸς δι' αὐτόν. Ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωάννου, ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ἀλμάγρου, ἡ αἰχμαλωσία τῶν ἄλλων δύο ἀδελφῶν του, ἡ ἄλωσις τῆς πρωτεύουσας, ἡ ἥττα καὶ ἡ αἰχμαλωσία τοῦ πιστοῦ φίλου τοῦ Ἀλβαράδου, ὅλα ταῦτα τὰ ἀπαίσια συμβάντα, τῶν ὁποίων ἕκαστον μόνον ἤρκει νὰ καταβάλῃ πάντα ἄλλον ὀλιγώτερον γενναῖον, ἠγγέλθησαν εἰς τὸν Πιζάρρον διὰ μιᾶς. Συμπεράνατε ὁποῖαν ἐντύπωσιν πρέπει νὰ ἔλαβεν ἀπὸ ἀγγελίαν τοιαύτην.

Ἄλλ' οὐδεμία περίστασις, οὐδ' ἡ παροῦσα καταιγὶς ἀκόμη, ἐδύνατο νὰ ὑπερισχύσῃ τῆς καρτεροψυχίας του. Γνωρίζων τὴν εἰλικρινῇ τοῦ τιμίου Ἀλμάγρου εὐθύτητα, καὶ πεποιθὼς εἰς τὴν ἐδικήν του ἀνεξάντλητον ἐφευρετικότητα, ἐπωκοδόμησεν εἰς τὴν διπλὴν ταύτην βάσιν βεβαίαν ἐλπίδα περὶ αἰσίας μεταβολῆς τῆς τύχης του. Περιμένων δὲ ἐντὸς ὀλίγου μεγάλην βοήθειαν στρατιωτῶν ἀπὸ τὴν Πανάμαν, ἤρχισε μὲ πάντα τρόπον νὰ προσπαθῇ νὰ κερδίσῃ καιρὸν, καὶ νὰ διατηρήσῃ τὸν ἀντίζηλόν του εἰς ἀπραξίαν, μέχρις ὅτου νὰ γίνῃ κατὰ τὴν δύναμιν ἴσος ἢ καὶ ἀνώτερός του. Οὐδὲ ἦτον εἰς τὸν ἀσυνεῖδητον πολλὰ δύσκολον νὰ λάβῃ πᾶν προσωπεῖον ὑποκρισίας, διότι ἡ εὐκολοπισία τοῦ Ἀλμάγρου τὸν ἐβοήθει καὶ κατὰ τοῦτο μεγάλως. Προσεποιήθει λοιπὸν ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ διαλλαγῇ φιλικῶς, καὶ

ὁ Ἀλμάγρος ἐφάνη ἀμέσως πρόθυμος ν' ἀρχίσῃ τὰς διαπραγματεύσεις μαζῇ του. Ἀλλ' ὁ Πιζάρρος παρεξέτεινεν αὐτὰς τόσον ἐπιτηδείως, ὥστε κατώρθωσεν ὡς ἐπεθύμει νὰ κερδίσῃ καιρόν. Ποτὲ μὲν ἐφάνετο πρόθυμος νὰ δεχθῇ τὰ προβλήματα τοῦ Ἀλμάγρου, ποτὲ δὲ πάλιν διεξέφευγε δι' ἐνστάσεων νέων, τὰς ὁποίας ὁ εὐθύς ἀντίπαλός του δὲν ἐδύνατο νὰ προῖδῃ· καὶ τοιοῦτοτρόπως παρῆλθον κατὰ τὴν ἔφεσίν του, πολλοὶ μῆνες, χωρὶς νὰ ἐπιχειρισθῇ ὁ Ἀλμάγρος οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον.

Ὁ Πιζάρρος ἐν τούτοις συνήθριζε δυνάμεις ὅχι εὐκαταφρονήτους, ἐφωδιάζετο μὲ πολεμεφόδια, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ῥίψῃ τὸ προσωπεῖον, καὶ νὰ ὑψώσῃ τὴν φωνὴν πάλιν ὅταν αὖθις ἡ μοῖρα τὸν ἦλθεν ἀπροσδόκητος βοηθός· τοῦτέστι ὁ ἀδελφός του Γονζαλέζος καὶ ὁ Ἀλβαράδος κατώρθωσαν ὅχι μόνον νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ πείσουν καὶ ἐξήκοντα ἱππεῖς μὲ δῶρα καὶ ὑποσχέσεις ν' ἀκολουθήσουν μαζῇ των. Ἡ χαρὰ τοῦ Πιζάρρου διὰ τὴν ἀνέλπιστον ταύτην εὐτυχίαν ἐξισοῦτο μὲ τὴν λύπην τοῦ Ἀλμάγρου διὰ τὴν στέρησιν δύο ἐνεχύρων τῶν ὁποίων ἡ αἰχμαλωσία ἦτον τόσον ἐπιζήμιος εἰς τὸν ἐχθρόν του.

Ἐν τούτοις ἔμενεν ἀκόμη εἰς τῶν ἀδελφῶν Πιζάρρων, ὁ Φερδινάνδος, εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν· ὅθεν ἔπρεπε καὶ οὗτος νὰ ἐλευθερωθῇ πρὶν τολμήσῃ ὁ Πιζάρρος νὰ κηρύξῃ τὰ ἀληθῆ του φρονήματα. Ἀλλὰ τί τρόπον νὰ εὔρῃ διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ τοῦτον, ὅστις, ἀφ' οὗ διέφυγεν ὁ Γονζαλέζος καὶ ὁ Ἀλβαράδος, ἐφυλάττετο μὲ διπλασίαν προσοχήν; Ἐπενόησε καὶ διὰ τοῦτο τρόπον. Ἀφ' οὗ ἅπαξ ἀπεδύθη τὴν ἀξιοπρέπειαν, καὶ ἀπέρριψε τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν συνεπιφέρει τῶν φρονημάτων ἡ εἰλικρίνεια, ἡ εὐθύτης, ἡ τιμιότης, δὲν τὸν ἦτον δύσκολον πλέον νὰ καταφύγῃ καὶ εἰς ἄλλην νέαν δολιότητα, πρὸς ἐπιτυχίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ του. Ἐξηκολούθησε λοιπὸν προσποιούμενος μεγίστην καὶ εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν συμβιβασμοῦ, καὶ ἐπρότεινε ν' ἀνατεθῇ εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν ἀπόφασιν ἢ διαλλαγὴ τῆς μεταξὺ των διεγερθείσης ὀλεθρίου διαφορᾶς. Ὡς δὲ ὁ Ἀλμάγρος ἐδέχθη προθύμως τὴν πρότασιν, ὁ δόλιος Πιζάρρος ἐπεμβαίνων ὀλίγον περαιτέρω, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἐντιμον ἀντίπαλόν του νὰ ἐλευθερώ-

ση τὸν τρίτον του ἀδελφόν, τὸν ὁποῖον ἐκράτει αἰχμάλωτον, διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὡς πληρεξούσιος ἀμφοτέρων, καὶ νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα προφορικῶς τὴν ὑπόθεσιν τῆς διαφορᾶς των. Ὁ δόλος ἐπέτυχεν, ὁ Φερδινάνδος ἠλευθερώθη, καὶ τότε ὁ ἀσυνείδητος ὑποκριτῆς ῥίψας τὸ προσωπεῖον, ἐκήρυξεν ἀγερόχως πρὸς ἑκστασιν μεγάλην τοῦ Ἀλμάγρου, ὅτι ἡ διαφορά των πρέπει νὰ λάβῃ πέρας οὐχὶ μὲ λόγους ἀλλὰ μὲ τὸ ξίφος.

Ἄς ἐνδιχτρίψωμεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὀλίγας στιγμὰς, ὧ παιδίά μου, διὰ νὰ δώσωμεν καιρὸν εἰς τὸ αἶσθημα τῆς ἀποστροφῆς τὸ ὁποῖον, ὡς ἐλπίζω, συνελάβετε ὅλοι κατὰ διαγωγῆς τοσοῦτον αἰσχυρᾶς, νὰ ῥιζώσῃ βαθέως εἰς τὰς καρδίας μας. Ὑπάρχει, εἰπέτε με, καὶ εἰς μόνος μεταξὺ σας δυνάμενος μετὰ τὴν νέαν ταύτην πράξιν τὴν ὁποίαν εἶδαμεν τοῦ Πιζάρρου ν' ἀγαπᾷ ἢ νὰ τιμᾷ καὶ ὀλίγον μόνον αὐτόν; Ὑπάρχει κανεὶς σας ἐπιθυμῶν νὰ ζήσῃ μετ' αὐτοῦ, ἢ θέλων νὰ γίνῃ φίλος του;

Ὅλοι. Ὁχι! ὁχι!

Πατ. Καὶ πιστεύετε ὅτι ἄλλοι καλοὶ ἄνθρωποι ἀποστρέφονται ὀλιγώτερον χαρακτῆρα τοιοῦτον δόλιον καὶ ψευδῆ; Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ πιστεύσητε; . . . Τὸ αἶσθημά σας αὐτὸ σᾶς διδάσκει τὶ πρέπει νὰ αἰσθάνηται πᾶς δίκαιος ἐνώπιον τοιούτου χαρακτῆρος. . . Ἀγανάκτησιν καὶ ἀποστροφήν! Μάθετε λοιπὸν ἐκ τούτου, ἀγαπητοὶ φίλοι μου, ὅτι ἡ μεγίστη ἱκανότης (διότι δὲν ἐστὲρ εἴτο ἱκανότητος ὁ πανοῦργος Πιζάρρος) οὔτε αἰ λαμπρόταται πράξεις αὐταὶ δύνανται νὰ καταστήσουν τὸν ἄνθρωπον ἀγαπητὸν καὶ ἀξιοσέβαστον, ἂν δὲν ἐποικοδομοῦνται εἰς χαρακτῆρα εὐθὺν, τίμιον καὶ εἰλικρινῆ. Ἡ ὑπόκρισις, ὁ δόλος, ἡ πανουργία, τὸ ψεῦδος, ἀτιμάζουν τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, τὴν στιγματίζουν μ' αἰσχύνης ἑγκχυμα τὸ ὁποῖον οὔτε τὰ μέγιστα προτερήματα δύνανται νὰ ἐξαλείψουν ποτὲ, καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον πᾶς τίμιος καὶ πᾶς ἀγαθὸς ἀποστρέφει μὲ ἀκούσιον βδελυγμὸν τὸ ὄμμα του. Ἀλλὰ πόθεν τοῦτο; πόθεν ἡ κοινὴ αὕτη ἀποστροφή καθ' ὅλων τῶν δολοπλοκιῶν, τῶν ραδιουργιῶν καὶ πανουργιῶν, ὅσον εὐφυῶς κ' ἐπιτηδεύωσιν καὶ ἂν ἐξυφάνθησαν; . . . Τὶ λέγεις, Πέτρε;

Πέτρος. Ὁ Θεός, νομίζω, μάς ἔπλασε τοιούτους, ὥστε εἴμεθ' ἀναγκασμένοι νὰ βδελυττώμεθα τοὺς δολίους.

Πατ. Καὶ διατὶ ἄρά γε μάς ἔπλασεν ὁ Θεός τοιούτους; Δὲν νομίζεις, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἀληθής, καὶ ἐχθρὸς πάσης ὑποκρίσεως καὶ παντὸς ψεύδους; καὶ διότι ἠθέλησεν νὰ γίνωμεν καὶ ἡμεῖς ὅσον τὸ δυνατόν ὅμοιοι μὲ αὐτὸν τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν ἅγιον; Στοχασθῆτε, τέκνα μου, τί ἤθελε καταντήσῃ ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων, ἂν ἐξέλαιπε μεταξὺ τῶν πίστις καὶ εἰλικρίνειας, καὶ ἂν δὲν ἐθεωρεῖτο πλέον ὡς ἄτιμον καὶ αἰσχρὸν νὰ λέγωμεν ἄλλα καὶ ἄλλα νὰ φρονῶμεν διὰ ν' ἀπατῶμεν τοὺς συναδελφούς μας καὶ νὰ προχωρῶμεν διὰ δόλων καὶ ῥαδιουργιῶν! Ἡθέλετε νὰ ζῆτε εἰς τόπον κατοικούμενον ἀπὸ ἀνθρώπους διπροσώπους, δολίους, ψεύστας καὶ ὑποκριτάς;

Ἰωάννης. Ἀπαγε! Προκρίνω μυριάκις νὰ ζήσω εἰς τῶν ἀλειμμένων Γρεονλανδῶν (*) τὰς ὑπογείους τρύπας.

Νικόλαος. Κ' ἐγὼ μεταξὺ τῶν ῥυπαρῶν ὀττεντότων εἰς τὰς δυσώδεις καλύβας τῶν.

Ἀλέξανδρος. Κ' ἐγὼ μεταξὺ τῶν μικροσώμων σιμῶν Λαπώνων μὲ τὰ μακρὰ ὠτίων καὶ τὰ βραχέα τῶν σκέλη εἰς τὰς φλοιοκτίστους καλύβας τῶν.

Πατ. (Μὲ πρόσωπον περίλυπον καὶ σύννουν πρὸς τὸν)
Καὶ σύ;

(Τοῦ ου αἱ παρειαὶ πρὸ πολλοῦ ἐφλογίζοντο· τὸ συνειδὸς τοῦ τὸν ἔτυπτε, διότι ἤξευρεν ὅτι ἐσχάτως εἶχεν εἰπεῖ ψεῦδος. Δάκρυα θερμὰ ἤρχισαν νὰ ῥέουν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἀνενέωσεν ἐν ἑαυτῷ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν, νὰ μὴ μακρυνθῇ εἰς τὸ ἐξῆς ποτὲ οὐδὲ καθ' ἐν ἰῶτα ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλώθησαν εἰς αὐτὸν πλήρεις συμπαθείας, καὶ ὁ διδάσκαλος πληροφορηθεὶς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἀποφάσεώς του, εἶπε μετὰ μικρὰν σιωπὴν.)

(*) Γρεονλανδία (ἦτοι Χώρα Χλωρά), χώρα δυτικῶς μὲν τῆς Ἰσλανδίας καίμνη, ἀρκτικανατολικῶς δὲ τῆς Ἀμερικῆς, μὲ τῆς ὁποίας τ' ἀρκτικώτατα μέρη συνέχεται.

ὦ ἀγαπητά μου παιδιά, ἐντυπώσατε βαθέως εἰς τὰς νεαράς
 σας καρδίας τὴν ἀλήθειαν ταύτην, » ὅτι ὁ ἄνθρωπος καταστρέ-
 » φει τὴν ἔμφυτον εἰς αὐτὸν εὐγένειαν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπό-
 » ληψιν ὅλων τῶν εὖ φρονούντων, τὴν ἡσυχίαν τῆς ἰδίας του συ-
 » νειδήσεως καὶ τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ τὴν ἀρέσκειαν, ὅλην ἐπο-
 » μένως τὴν πρόσκαιρον καὶ τὴν αἰωνίαν μακαριότητά του,
 » καθ' ὅσον μακρύνεται ἀπὸ τὴν εὐθεϊαν ὁδὸν αὐστηράς καὶ ἀνυ-
 » ποκρίτου τιμιότητος. Ὅθεν ποτὲ, ποτὲ εἰς ὅλην σας τὴν ζωὴν,
 » μὴ γίνετε ἔνοχοι οὔτε διὰ λόγου, οὔτε δι' ἔργου τῆς ἐλαχίστης
 » δολιότητος, καὶ ἂν θρόνον ἐπρόκειτο νὰ κερδίσητε. Μόνος ὁ
 » εἰλικρινῆς, ὁ φιλαλήθης, ὁ ἀνυποκρίτως τίμιος ἄνθρωπος, δύ-
 » νатаи νὰ ὑψώνη θαρράλέως τὴν κεφαλὴν του, δύναται νὰ βα-
 » δίζῃ ἐπὶ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου, δι' ὁποίων δὴποτε τραχέων καὶ
 » δυσβάτων καὶ ἂν διέρχεται τόπων, ἀφόδως, ἡσύχως, ἱλαρῶς,
 » πεποιθὼς εἰς τὴν παντοδύναμον πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ
 » ἀτάραχον βῆμα δύναται νὰ περιβλέπῃται ἐλευθέρως, καὶ ν' ἀ-
 » ψηφήσῃ καὶ τὴν συκοφαντίαν αὐτὴν, ἂν ποτὲ ἤθελε προσπα-
 » θήσῃ, ἀλλὰ ματαίως, ν' ἀμαυρώσῃ τὸ ἐντιμον ὄνομά του.
 » Πόσον δὲ περιφρονήσεως ἄξιός, πόσον ἄθλιός ἐξ ἐναντίας εἶναι
 » ὁ καταδεχόμενος νὰ ραδιουργῇ, ὁ ἔρπων εἰς σκολιούς δρόμους,
 » ὁ φοβούμενος κατὰ πᾶσαν στιγμὴν μὴ εἰσχωρήσῃ τὸ ὄξυδερ-
 » κὲς βλέμμα τινὸς ἀνθρωπογενίτου διὰ τοῦ προσωπείου του,
 » ἕως εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἀγενοῦς του καρδίας, καὶ ἀνακαλύψῃ
 » τὴν δολιότητά του! Μ' ὅποσον φόβον πρέπει νὰ σταθμίζῃ
 » τοὺς λόγους του, καὶ νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ εἰς ὅλα τὰ σχήματα
 » καὶ κινήματά του μὴ προδοθῇ μόνος του! Καὶ πῶς ἡμπορεῖ ὁ
 » τοιοῦτος, ἡξεύρων ὅτι ἐσωτερικῶς εἶναι πάντῃ ἄλλος ἀφ' ὅ,τι
 » θέλει νὰ φανῇ ἐξωτερικῶς, πῶς ἡμπορεῖ, λέγω, νὰ ἐγείρῃ καὶ
 » ἅπαξ μόνον μὲ ἀγαλλίασιν καὶ υἱικὸν θάρρος τὸν στοχασμόν
 » του πρὸς τὸν Θεὸν τὸν πανσόφως διορῶντα τὰ βάθη τῶν καρ-
 » διῶν, ἢ πῶς ἡμπορεῖ ὅταν εὕρεθῇ εἰς ἀνάγκην νὰ ριφθῇ μὲ
 » πεποίθησιν ἀγαθοῦ υἱοῦ εἰς τὰς πατρικάς του ἀγκάλας; » Τρέ-
 » μετε, παιδιά, τὴν ταλαίπωρον ταύτην κατάστασιν, καὶ φυλάτ-
 » τεσθε ἀπὸ τὸν κίνδυνον μὴ περιπέσητε ποτὲ καὶ σεῖς εἰς αὐτήν,

ἐπιμελούμενοι καὶ τώρα καὶ πάντοτε νὰ εἴσθε καὶ εἰς λόγους καὶ εἰς ἔργα εἰλικρινεῖς, ποτὲ νὰ μὴ φανῇτε οὐδὲ εἰς τὸ ἐλάχιστον ψεῦσται, καὶ εἰς οὐδεμίαν περίστασιν νὰ μὴ θέλητε νὰ ἐκλαμβάνησθε ἄλλως ἀφ' ὅ,τι τῷ ὄντι εἴσθε! — Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν διήγησίν μας, ἥτις θέλει μᾶς διδάξει, ὅτι τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ἀπάτη, καθὼς καὶ πᾶσα ἄλλη κακία, λαμβάνει ἂν καὶ ὅχι πάντοτε ἀμέσως, ὅμως οὐχ ἥττον λαμβάνει πάντοτε, καὶ πολλάκις καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν ἀκόμη, τὴν ἀνταξίαν ἀνταμοιβὴν της.

Ὁ Πιζάρρος λοιπὸν ἔρριψεν, ὡς ἠκούσαμεν, τὸ προσωπεῖον, ὡς εἶδεν ἐλευθερωθέντας ὅλους ἐκείνους διὰ τὴν ζωὴν τῶν ὁποίων ἐφοβεῖτο. Τὸ στράτευμά του ἠύξησεν ἐν τούτοις μεγάλως, καὶ ἐξόχως μὲ δύο λόχους στρατιωτῶν φερόντων πυροβόλα ὅπλα. Τοῦτο δὲ ἦτον ἀσύνηθες εἰς τὴν Ἀμερικὴν φαινόμενον, διότι τόσον σπάνια ἦσαν τότε τὰ πυροβόλα ὅπλα, ὥστε ὀλίγιστοι μόνον στρατιῶται ἦσαν μὲ αὐτὰ ὀπλισμένοι· βλέπων δὲ τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον οἱ ἀδελφοί του ἔτρεφον κατὰ τοῦ Ἀλμάγρου καὶ τὴν ἐπιθυμίαν των ν' ἀποπλύνουν τὸ αἶσχος τῆς αἰχμαλωσίας των εἰς τοῦ ἐχθροῦ των τὸ αἶμα, κατέστησεν αὐτοὺς ἀρχηγούς ἐπὶ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ στρατεύματός του, καὶ τοὺς ἐπεμψε ν' ἀνοίξουν τὴν αἱματώδη σκηνὴν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τὸν ὁποῖον ἀπεφάσισε νὰ κινήσῃ.

Εἰς τὸν δρόμον των ἠναγκάζοντο νὰ διαβοῦν βραχίονά τινα τῶν Ἀνδῶν. Εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι ἂν ὁ Ἀλμάγρος ᾔθελε τοὺς περιμείνει εἰς τὰ στενὰ τοῦ ὄρους τούτου, ἢ εἰς τοὺς τραχεῖς καὶ ἀβάτους κρημνοὺς του, ἐδύνατο νὰ ἀφανίσῃ μὲ ὀλίγους στρατιώτας ὅλην τὴν δύναμίν των, συνισταμένην εἰς ἑπτακοσίους πολεμιστάς. Ἡ γνώμη δὲ αὕτη γίνεται πιθανωτέρα ὅταν θεωρηθῇ καὶ ἡ παράδοξος ἐνέργεια τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκείνου τοῦ τόπου, ἐνέργεια τὴν ὁποίαν τοιαῦται παρατηρήσεις ἐπεκύρωσαν, ὥστε δὲν ἐπιδέχεται πλέον ἀμφιβολίαν.

Ἰωάννης. Ποία ἐνέργεια;

Πατ. Διηγοῦνται, ὅτι ὅλοι ὅσοι ἀπὸ τὰς πεδιάδας τοῦ Κουβ του ἀναβαίνουν τὰ ψυχρὰ καὶ χιονοσκεπέαστα βουνὰ τῶν Ἀνδῶν,

ὑποπίπτουν εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀσθένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκεινται ὅλοι σχεδὸν οἱ πρωτόπειροι τῆς θαλασσοπλοΐας, καὶ ἡ ὁποία συνήθως καλεῖται ναυτίας. Σὺ, Ἰωάννη, ἐγνώρισας μ' ἐμὲ ταύτης τῆς ἀσθενείας τὰ συμπτώματα· περίγραψέ τα συντόμως διὰ νὰ τ' ἀκούσουν καὶ οἱ λοιποί.

Ἰωάννης. ὦ! ταραττονται ἀκόμη τὰ ἐντόσθιά μου ὅσκις τὴν ἐνθυμηθῶ! Πρῶτον ἀρχίζει ὁ ἀσθενὴς ὀλίγον νὰ ζαλίζεται. Μετὰ ταῦτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλα τὸν φαίνονται ὅτι περιστρέφονται μαζὶ τοῦ, τὸ πλοῖον καὶ ἡ θάλασσα, καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ κρατήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς· γίνεται ὠχρὸς ὡς νεκρὸς, δὲν δύναται οὔτε νὰ βαδίσῃ, οὔτε νὰ σταθῇ, καὶ μόλις νὰ ἔρπῃ, καὶ αἰσθάνεται τρομερὰν στενοχωρίαν· ἂν μὲ πολὺν κόπον κατορθώσῃ νὰ ἐγερθῇ εἰς τοὺς πόδας τοῦ, καὶ δοκιμάσῃ νὰ προχωρήσῃ ἐν βῆμα, πίπτει ἀμέσως μακρὺς πλατὺς, καὶ ματαίως προσπαθεῖ νὰ ἐγερθῇ πλέον. Προσέτι ἡ διάθεσίς τοῦ εἶναι ὡς τοῦ λειποθυμοῦντος ἢ τοῦ ταραττομένου ἀπὸ ἐμετόν· καὶ τοῦτο μὴ στοχασθῆτε ὅτι διαρκεῖ ὀλίγας στιγμὰς μόνον, ἀλλ' ἀδιακόπως καὶ πολλὰς ἡμέρας. Εἰς ἡμᾶς διήρκεσε δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας, διότι εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ὁ καιρὸς ἦτον κακός. Καὶ ἡμεῖς καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ ἐπιβάται κατετυραννούμεθα ἀπὸ ἀδιάκοπον ἐμετόν, μ' ὅλον ὅτι ὁ στόμαχός μας ἦτον ὅλως διόλου κενός, καὶ δὲν ἤμπορούσαμεν οὔτε νὰ φάγωμεν τίποτε. Τὶ φωναὶ καὶ τὶ γογγισμοὶ καὶ τὶ θέαμα! Καὶ ὁ ὑγιέστερος ἂν ἔβλεπε τὴν ἐλεεινὴν μας ἐκείνην κατὰστασιν ἤθελεν ἀσθενήσῃ.

Πατ. Εἰς τοιαύτην δεινὴν ἀσθένειαν λέγεται ὅτι ὑποπίπτουν καὶ ὅσοι ἀπὸ τὰς θερμὰς πεδιάδας τοῦ Κουΐτου ὁδοιποροῦν πρὸς τὰ ψυχρὰ ὄρη. Πόσον εὐκόλον ἐπομένως ἤθελεν εἶσθαι εἰς τὸν Ἀλμάγρον ν' ἀφανίσῃ τὸ στράτευμα τῶν Πιζάρρων, ἂν μόνον ἤρχετο ἐναντίον των εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἂν τοὺς προσέβαλλεν ἐν ᾧ ἔπασχον ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ταύτην. Ἀλλ' ὁ Ἀλμάγρος δὲν ἠθέλησε, καὶ διὰ δύο λόγους ἔκρινεν καλλήτερον νὰ περιμεῖνῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Κύσκου. Ὁ μὲν ἦτον ὅτι ἤθελε ν' ἀποφύγῃ καθ' ὅλους τοὺς τρόπους μὴ θεωρηθῇ αὐτὸς ὡς πρωταίμιος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὁ δ' ἄλλος ὅτι εἰς τὰ ὄρη δὲν εἶχεν

ἐκτασιν διὰ νὰ μεταχειρισθῇ ἐπωφελῶς τὸ ἵππικόν του, τὸ ὁποῖον ὑπερεῖχε τοῦ ἐχθροῦ. Ὁχύρωσεν ἐπομένως τὴν πόλιν του ὅσον ἐδυνήθη καλλήτερα, ἐδίδαξε τὸ στράτευμά του νὰ παρατάττηται κατὰ τὸν καταλληλότετον τρόπον εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ περιωρίσθη εἰς μόνα τὰ μέτρα ταῦτα.

Κατὰ δυστυχίαν ὅμως δὲν ἦτον ὁ ἴδιος ἱκανὸς νὰ διοικήσῃ αὐτοπροσώπως τὸ στράτευμά του· τὰ γηρατεῖά του καὶ αἱ πολλαὶ ταλαιπωρίαι του τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποφέρει ἐπὶ ζωῆς του τὸν ἐξησθένησαν τόσο, ὥστε δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του· διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων του εἰς τὸν Ὀργογνέζον, ἄνδρα ἀνδρεῖον μὲν, πιστὸν καὶ ἀφοσιωμένον εἰς τὸν στρατηγόν του, μὴ ἔχοντα ὅμως τὴν αὐτὴν ἐπιρροὴν εἰς τὰς καρδίας τῶν στρατιωτῶν τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ γέρων, ὁ παρὰ πάντων ἀγαπώμενος καὶ σεβόμενος Ἀλμάγρος.

Ἡ κρίσιμος ἡμέρα ἐπλησίαζεν. Οἱ Πιζάρροι διελθόντες τὰ βουνὰ ἀκωλύτως ἐπροχώρουν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Κύσκου. Πλησιάσαντα τὰ στρατεύματα ἀντιπαρετάχθησαν, καὶ ἠτοιμάζοντο πρὸς τὴν μάχην. Εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἠπλοῦτο ἡ αὐτοκρατορικὴ σήμαία, ἡ δὲ τρομερὰ σκηνὴ ἣτις ἐμελλεν ἡδὴ ν' ἀρχίσῃ, εἴλκυσεν ἀναρίθμητον πλῆθος ἐγχωρίων, οἱ ὁποῖοι παρακαθήμενοι εἰς τοὺς περικειμένους λόφους ἐθεώρουν ἀγαλλώμενοι τὴν τυφλὴν λύσσαν τῶν τυράννων των, οἵτινες ἠτοιμάζοντο νὰ κατασπαραχθοῦν μετὰξὺ των. Ὁ γέρων Ἀλμάγρος διέταξε καὶ αὐτὸς καὶ τὸν ἔφεραν ἔξω τῆς πόλεως ἐπάνω εἰς λόφον, ὅθεν ἐδύνατο νὰ ἐπιβλέπῃ ὅλον τὸ πεδῖον τῆς μάχης, καὶ νὰ γίνῃ αὐτόπτης τῆς εὐτυχοῦς ἢ δυστυχοῦς ἐκβάσεως αὐτῆς. Ὁ δυστυχὴς γέρων! Πῶς ἡ ἔντρομος καρδία του ἀνυπομόνως ἔπαλλεν εἰς τὰ στήθη του.

Ἐν τούτοις ἤρχισεν ἡ αἵματοχυσία· ἀμφοτέροθεν ἦτον τόση τῶν μαχομένων ἡ τόλμη καὶ ἡ ἀνδρεία, ὥστε ἤθελε μᾶς κινήσῃ εἰς θαυμασμόν ἂν ἐδυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν ὅτι φιλοδοξία καὶ ἐκδίκησις ἦσαν τὰ ὀλέθρια ἐλατήριά της. Ἐξ ἀρχῆς ἀμέσως τὴν βλάβην ὑπέφερον τὰ τάγματα τοῦ Ὀργογνέζου,

ὥστε ἡ προθυμία των ἤρχισε νὰ ψυχραίνεται, καὶ ἤρχισαν ἐντὸς ὀλίγου νὰ μὴν ὑπακούουν πλέον εἰς τοῦ στρατηγοῦ τὰς διαταγὰς ὡς πρὸς τὰς διαφόρους κινήσεις καὶ τοὺς ἐξελιγμούς των. Ἐξ ἐκείνης τῆς στιγμῆς ὁ Ὄργογνέζος ἀπώλεσε πᾶσαν ἐλπίδα, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὴν ἐπιζήσῃ εἰς τὴν δυστυχίαν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ κυρίου του. Μὲ βαθεῖαν δὲ θλίψιν ἀπελπισίας ἀνέκραξε παραταχθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δευτέρας σειρᾶς τῶν στρατευμάτων του » Μὰ τὸν παντοδύναμον Θεόν! θὰ ἐκτελέσω τὸ χρέος μου, καὶ ὅστις θέλει ἄς μ' ἀκολουθήσῃ! » Ταῦτα λέγων ἐρρίφθη ὁρμῶν πρὸς τὸ σῶμα τὸ ὁποῖον διώκει ὁ Γονζαλέζος Πιζάρρος καὶ ὁ Ἀλβαράδος. Τὰ δύο μέρη ἤλθον εἰς χεῖρας, καὶ ἡ μάχη κατήντησεν αἱματωδεστάτη.

Ὁ Ὄργογνέζος ἐπληγώθη ἐπικινδύνως εἰς τὴν κεφαλὴν, συντριβείσης τῆς περικεφαλαίας του ἀπὸ σφαῖραν μολυβδίνην πυροβόλου· μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔπαυσε πάλιν μαχόμενος, καὶ ἐν ᾧ τὸ αἷμά του ἔρρεε, διέσχισε δύο ἐχθρῶν στρατιωτῶν τὰ στήθη μὲ τὴν χεῖρά του, καὶ ἰδὼν ὑπηρέτην τινὰ τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρου λαμπρότερα ἐνδεδυμένον ἀπὸ τοὺς λοιποὺς, τὸν ἐξέλαβεν ἀντὶ τοῦ κυρίου του, ὥρμησε λυσσῶν κατ' αὐτοῦ καὶ ἐνέπηξε τὴν λόγχην του εἰς τὸ στόμα του· ἀλλ' ἐν τῷ ᾧ μα περιεκυκλώθη ἀπὸ τόσους ἐχθροὺς, ὥστε μ' ὅσιν ἀνδρείαν καὶ ἂν ἐπολέμει δὲν ἐδύνατο νὰ σωθῇ πλέον. Δύω ἱππεῖς τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἀφώπλισαν, περιωρίσθησαν δὲ φιλανθρωπῶς νὰ τὸν αἰχμαλωτίσωσι μόνον· ἀλλ' ἐν ᾧ τὸν ἔσυρον δέσμιον, ἄλλος τρίτος ὁρμᾷ, καὶ ἐπὶ προφάσει ὅτι ἄλλοτέ ποτε εἶχεν ὑβρισθῇ ἀπ' αὐτὸν, κόπτει ἀπανθρώπως τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀόπλου μ' ἐν καὶ μόνον κτύπημα.

Τοιαῦται ἀπανθρωπίαι πολλαὶ καὶ ἄλλαι ἔγιναν, μ' ὅλον ὅτι ὁ Πιζάρρος μὲ τοὺς ἀξιωματικούς του εὐθὺς ὡς ἤρχισε νὰ κλίνη ἡ νίκη ὑπὲρ αὐτῶν, κατέβαλον πάντα κόπον διὰ νὰ παύσουν τὴν αἱματοχυσίαν. Ὁ Ρούϋ Διάζος, ἀξιωματικὸς τοῦ Πιζάρρου, εὐτύχησε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον φίλον του τινὰ, καὶ διὰ νὰ τὸν διαφυλάξῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ πᾶσαν βιαιοπραγίαν, τὸν ἐκάθισεν ὀπίσω του εἰς τὸν ἴδιον ἵππον του· ἀλλ' οὔτε τὸ ἄσυλον τοῦτο ὠφέλησε εἰς τὸν δυστυχῆ· διότι εἰς τῶν λυσ-

σώντων στρατιωτῶν διελθὼν δρομαίως ἐκεῖθεν, τὸν διетρύπησε μετὰ τὴν λόγχην του, καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν κατὰ γῆς.

Τώρα, παιδιά, σρέψατε τὰ βλέμματά σας πλήρη συμπαθείας πρὸς τὸν δυστυχῆ γέροντα, ὅστις ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἀναγκάζεται νὰ βλέπῃ τὸν ἀφανισμόν τοῦ στρατεύματός του· φαντασθῆτε ὅποια πρέπει νὰ ἦτον ἡ ταραχὴ τῆς ψυχῆς του, ὅταν δὲν ἐδύνατο ἐξ αἰτίας τῶν γηρατειῶν καὶ τῆς ἀδυναμίας του οὔτε καὶ νὰ συντελέσῃ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ δυστυχήματος. Μέριμνα, ὀργὴ καὶ μανία κατεσπάραττον ἀμοιβαίως τὴν γηραιὰν πολεμικὴν του καρδίαν, ἥτις ἀγανακτῶσα διὰ τὴν ἀδυναμίαν της καὶ διὰ τῶν στρατιωτῶν του τὰς ματαίας προσπαθείας, ἐκινδύνευε νὰ διαρρήγῃ. Τέλος ἰδὼν ὅτι ὅλοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς· ἀλλ' ἦτον πλέον ἀργά! οἱ ἐχθροὶ δραμόντες κατόπιν του τὸν ἔφθασαν, καὶ τὸν ἠχμαλώτισαν.

Ὅλοι. ὦ!

Πατ. Ἡ καλὴ μοῖρα του ἄς τὸν παρηγορήσῃ, καὶ ἄς ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς νικητάς του φιλάνθρωπα αἰσθήματα, διὰ νὰ ἐλαττωθῇ ὀλίγον καὶ ἡ σκληρότης τῆς τύχης ἥτις τὸν παρέδοσεν εἰς κακὰς χεῖρας!

Αὔριον θὰ ἐξετάσωμεν τί ἀπέγινεν αὐτὸς τέλος πάντων.

Τινές. ὦ! Πάλιν αὔριον!

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΝΑ΄.

Αριστείδης (κρυφίως πρὸς τὸν Γεώργιον). Σήμερον πολὺ φοβοῦμαι.

Γεώργιος. ὦ! καὶ διατί;

Αριστείδης. Φοβοῦμαι μήπως ἐκακοποίησαν οἱ κακοὶ Πιζάρροι τὸν δυστυχῆ Ἀλμάγρον.

Γεώργιος. ὦ! ἐλπίζω πῶς ὄχι!

Αριστείδης. Ναί, ὅμως ἰδὲ τὸν πατέρα πῶς σκυθρωπάζει. Ἐνθυμεῖσαι ὅταν ἤθελε νὰ μᾶς διηγηθῇ πῶς ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ Ἀταχουάλπα; Καὶ τότε ἀπαράλλακτα ἐσκυθρώπαζε.

Γεώργιος. Ναί, τῷ ὄντι, καὶ ἦτον καθὼς καὶ τώρα σιωπηλὸς κατ' ἀρχάς.

Αριστείδης. Αἴ! Πρόσεξε καὶ θὰ ἰδῇς πῶς καὶ τι συνέβη.

(Ἐν τούτοις ἐκάθησεν ὁ πατὴρ σιωπῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἔλαβον τοὺς τόπους των ὅλοι, ἔχοντες κατὰ τὴν συνήθειαν τὰ βλέμματα των προσηλωμένα ἐπάνω του, ἐξηκολούθησε μὲ σιγαλὴν φωνὴν τὴν διήγησίν του ὡς ἀκολουθῶς).

Ἡ πόλις τῆς Κύσκου παρεδόθη εἰς τοὺς νικητὰς χωρὶς ἀντίστασιν. Ὁ Ἀλμάγρος ἐδεσμεύθη καὶ ἐφυλάττετο ὡς πολιτικὸς αἰχμάλωτος μὲ πολλὴν προσοχὴν. Τὸ τί ἀπεφασίσθη περὶ αὐτοῦ, ἔμενε πολλοὺς μῆνας μυστικόν. Ἐν τούτοις προσεπάθησαν οἱ Πιζάρροι νὰ μακρύνουν ἀπὸ τὴν Κύσκον ὅλους ὅσους ἐγνώριζον πιστοὺς αὐτοῦ φίλους καὶ ὁπαδοὺς, καταπείσαντες τινὰς τῶν ἱκανωτέρων ἀξιωματικῶν νὰ ἐπιχειρισθοῦν ἐκστρατεῖαν εἰς μακρὰν ἀπέχοντας τόπους, οἵτινες δὲν εἶχον ἀκόμη ἀναγνωρίσει τὴν Ἰσπανικὴν ἐξουσίαν. Ὅλοι οἱ ἐπιχειρηματικώτεροι τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ἀλμάγρου ἐνηγκαλίσθησαν τὴν εὐκαιρίαν ταύτην προθύμως, πρῶτον μὲν διὰ ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὴν ἀπράγμονα ἐκείνην ζωὴν, καὶ δεύτερον διὰ ν' ἀφήσουν τὸν τόπον ὅπου ὁ ἀρχηγὸς των ἔκειτο δέσμιος, χωρὶς νὰ βλέπουν οὐδένα τρόπον

πρὸς ἐλευθέρωσίν του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγκατέλειπον τὴν Κύσκον ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσων ἡ παρουσία ἐβίαζεν ἕως τότε τοὺς Πιζάρρους νὰ φυλάττουν μυστικούς τοὺς αἰμοβώρους σκοπούς των.

Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησαν οἱ τοιοῦτοι ὅλοι, οἱ Πιζάρροι ἔμεινον ἐλεύθεροι νὰ πράξουν ὡς ᾔθελον, καὶ ἀμέσως πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν χωροῦντες τοῦ καταχθονίου σκοποῦ των, διέταξαν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐπενδύσουν τὴν σκληρότητά των μὲ δικαιοσύνης πρόσχημα, νὰ συστηθῇ δικαστήριον αἵματος, διὰ νὰ καταδικάσῃ τὸν δυστυχῆ γέροντα. Ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου κατηγορήθη ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας ἢ ἐγκλήματος ἐναντίον τῆς νομοδοτικῆς τοῦ τόπου δυνάμεως, ὡς ἀντιστάς εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς διαταγὰς, ὡς ἐπεμβάς εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ τοπάρχου, μ' ὅλον ὅτι κυρίως ἡ θέλησις τοῦ αὐτοτράτορος δὲν ἦτον ἀκόμη γνωστὴ, καὶ τὰ σύνορα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Πιζάρρου δὲν ἦσαν ἀκόμη ἀκριβῶς προσδιωρισμένα. Εἰς μάτην διεμαρτύρητο ὁ Ἀλμάγρος, ὅτι ποτὲ δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ κατακρατήσῃ μέρος τῆς ἐξουσίας τοῦ ποτὲ συναϊτέρου του, καὶ ὅτι ἐκυρίευσε τὴν πόλιν τῆς Κύσκου μόνον διότι ἐφρόνει ὅτι ἔκειτο ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς τοπαρχίας τὴν ὁποίαν τῷ ἐνεπιστεύετο τὸ αὐτοκρατορικὸν δίπλωμα· ἀλλὰ τὰ πάντα εἰς μάτην. Εἰς τὰ δικαιολογήματά του δὲν ἐδόθη οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀκρόασις, καὶ κατεδικάσθη . . . , εἰς θάνατον.

Τιτές. ὦ! τῆς αἰσχροτήτος τῶν Πιζάρρων!

Πατ. Εἰς μυρίας περιστάσεις ὁ Ἀλμάγρος εἶχε δειχθῇ ἀνὴρ ἐξόχου γενναιότητος καὶ ἀγνοῶν τί ἔστι φόβος θανάτου· μ' ὅλον τοῦτο ἡ εἰδησις τῆς θανατικῆς καταδίκης τὸν ἐνέπνευσε φρίκην. Ἡ ιδέα ὅτι θέλει ἀποθάνει ὡς κακοῦργος, ἄτιμον θάνατον, ἀπὸ χεῖρας δημίου, τὸν κατετυράννει, καὶ τόσον κατέθλιψε τὴν πρῶην ὑψηλὴν φρένα του, ὥστε ὀλιγοψυχῶν κατέφυγεν εἰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις, διὰ νὰ κινήσῃ τοὺς σκληροὺς νικητάς του εἰς εὐσπλαγχνίαν. Τοῖς ἐνεθύμιζε τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς φιλίας, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὀρκισθῇ ὁ ἀδελφός των μετ' αὐτοῦ, καὶ τὴν φιланθρωπίαν, μὲ τὴν ὁποίαν προσφέρθη αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸς αὐτοὺς ὅταν ἦσαν

αἰχμάλωτοί του, τοὺς ἐξώρμιζε μετὰ δακρύων νὰ εὐσπλαγχνισθοῦν τὰ γηρατεῖα καὶ τὴν ἀσθένειάν του, καὶ φειδόμενοι τοῦ μικροῦ λειψάνου τῶν ἡμερῶν του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ τὸ δαπανήσῃ μετανοῶν διὰ τ' ἁμαρτήματά του, καὶ προπαρασκευαζόμενος διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Εἰς τὰς περιπαθεῖς ταύτας καὶ θερμὰς δεήσεις γέροντος τοσοῦτον σεβασμίου πολλοὶ καὶ τῶν σκληροτέρων στρατιωτῶν δὲν ἀντέσχον, οὐδ' ἐδυνήθησαν νὰ καθέξουν τὰ δάκρυά των, ἀλλ' αἰσθηδισαὶ καρδίαι τῶν Πιζάρρων ἔμεινον ἀκίνητοι· ἐτόλμησαν μάλιστα νὰ ἐμπαΐξουν καὶ τὴν ἀδυναμίαν του, παρατηροῦντες εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον μεγαλοψύχου ἀνδρὸς νὰ παρακαλῇ διὰ τὴν ζωὴν του, καὶ προτρέποντές τον νὰ γενναιοψυχῇ καὶ νὰ δεχθῇ μὲ καρτερίαν χριστιανοῦ καὶ ἀνδρὸς εὐγενοῦς τὸν ἤδη ψηφισθέντα καὶ ἀναιπόφευκτον θάνατον. — Οἱ ἀπάνθρωποι!

Πολλάκις ἀκόμη ἐπεχειρίσθη ταπεινωθεὶς ὁ Ἀλμάγρος νὰ κινήσῃ τοὺς σκληροὺς φονεῖς του εἰς εὐσπλαγχνίαν. Ἀλλ' ἰδὼν τέλος πάντων ὅτι ὅλα εἰσὶν ἀνωφελῆ, καὶ ὅτι τὸ ἄδικον ψήφισμα δὲν ἀναιρεῖτο, ἀνέλαβε πάλιν διὰ μιᾶς ὅλην τὴν προτέραν του καρτερίαν, καὶ μ' εὐγενὲς καὶ ἀπτόητον ὕφος, ὡς ἀπαλλαγῶ λοιπὸν, εἶπεν, ἀπὸ τὴν ζωὴν ταύτην, καὶ ὁ ἄσπλαγχνος ὡς κορεσθῇ μὲ τὸ αἷμά μου! » Μετὰ ταῦτα διεκοίνωσε μὲ μεγάλην ἡσυχίαν ψυχῆς τὴν διαθήκην του, διὰ τῆς ὁποίας διώριζε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν μονογενῆ του υἱὸν κληρονόμους τῆς περιουσίας του, καὶ ἔπειτα ἀφ' οὗ ἐπνίγη μὲ βρόχον εἰς τὴν φυλακὴν κατὰ τὸ ἐβδομηκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, μετεκομίσθη εἰς τῆς Κύσκου τὴν ἀγορὰν καὶ ἀπεκεφαλίσθη δημοσίως.

Ἀνδρέας. (Μὲ πολλὴν ζωηρότητα). Προσμείνατε ἀχρεῖοι Πιζάρροι. Θὰ εὐρῆτε καὶ σεῖς τῶν ἔργων σας τὴν ἀνταμοιβήν.

Πατ. Ἐδὼ ἢ ἐκεῖ! (δεικνύων τὸν οὐρανὸν). Ἀλλ' ἀναποφεύκτως, διότι ὑπάρχει Θεὸς τιμωρῶν ὅτε δήποτε τοὺς κακούργους κατὰ τὰ ἔργα των. — Ἀλλ' ἐνθυμεῖσθε ἀκόμη, παιδιά, τὴν ἄδικον σφαγὴν τοῦ Ἀταχουάλπου, καὶ ὅτι ὁ Ἀλμάγρος ἔλαβε μετοχὴν εἰς αὐτήν; Δὲν γνωρίζομεν καὶ ἐδὼ πάλιν τὴν ἀντα-

ποδίδουσαν χεῖρα τῆς πανδικαίου προνοίας, τὸν αὐτὸν θάνατον ἐπικρεμώσης εἰς ἓνα τῶν φονέων τοῦ ἀθώου ἐκείνου, εἰς τὸν ὅποιον εἶχε καταδικασθῇ ἐκεῖνος οὐχ ἥττον ἀδίκως;

Χρῖστος. Τῷ ὅντι! . . . Καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ τὸν λυπηθῶμεν πλέον. Διατὶ ἐπραξε τὰ ἴδια καὶ αὐτὸς πρὸς ἄλλον;

Πατ. Ἡμποροῦμεν μ' ὅλον τοῦτο, καὶ πρέπει νὰ τὸν λυπηθῶμεν, παιδία, διότι ἡ κατ' αὐτοῦ διαγωγή τῶν Πιζάρρων εἶναι καὶ μένει πάντοτε οὐχ ἥττον ἀδικος καὶ σκληρά. Καὶ διατὶ νὰ μὴ συμπαθῶμεν καὶ τοὺς δυστυχεῖς ἀκόμη ὅσοι ἐφείλκυσαν αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτοὺς δι' ἐγκλημάτων τὴν δυστυχίαν των, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι διπλασίως ἄθλιοι, καὶ ἐλέους ἄξιοι! Τὰ δὲ σφάλματά του θέλομεν ἐνθυμεῖσθαι μόνον καὶ μόνον, διότι ἡ ἐνθύμησις αὕτη ρίπτει φῶς παραμυθητικὸν ἐπὶ τῶν δικαίων ὁδῶν τῆς θείας προνοίας, ἣτις πολλάκις, πρὸς τρομερὸν παράδειγμα πάντων ἡμῶν, τιμωρεῖ τὴν κακίαν τοῦ ἐνὸς διὰ τῆς κακίας τοῦ ἄλλου.

Δημήτριος. Τώρα ἀφεύκτως θέλει ἔλθῃ καὶ ὁ καιρὸς τῶν Πιζάρρων.

Πατ. Ἰσως! ἀλλ' ἴσως καὶ ὄχι! Διότι, καθὼς ἤξεύρομεν, ἡ ζωὴ αὕτη δὲν εἶναι τὸ ὅλον δράμα, ἀλλὰ μία μόνον πρᾶξις αὐτοῦ, καὶ ἡ θεία δικαιοσύνη δι' ἀκαταλήπτους μὲν ἀλλὰ βεβαίως σοφὰς αἰτίας φαίνεται ἀναβάλλουσα ἐνίοτε τὴν λύσιν τοῦ δράματος εἰς τινων ἀνθρώπων τὸν βίον μέχρι τῆς δευτέρας πράξεως, ἐκεῖθεν τοῦ τάφου. Εἰς ταῦτα τὸν νοῦν ἐπιστήσαντες, ἅς ἐξακολουθήσωμεν τὴν διήγησίν μας.

Πολλοὶ ἐλυπήθησαν διὰ τὸ οἰκτρὸν τοῦ Ἀλμάγρου τέλος, ἀλλ' οὐδεὶς ὡς Διέγος τις Ἀλβαράδος, ἀξιωματικὸς ἐκ τῶν ἐντιμωτέρων, ὅστις διὰ τῶν λόγων του εἶχε συντελέσει μεγάλως εἰς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρου ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας του.

Περικλῆς. Ὁ ἴδιος Ἀλβαράδος ἐκεῖνος ὅστις ἦτον τόσον πιστὸς εἰς τὸν Πιζάρρον;

Πατ. Ὁχι! Ἐκεῖνος ὠνομάζετο Ἀλόνσος Ἀλβαράδος, αὐτὸς δὲ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλῶ, Διέγος Ἀλβαράδος.

Ὁ Διέγος λοιπὸν Ἀλβαράδος αὐτὸς ἐλυπεῖτο καιρίως διὰ τὸν ἐπόδυνον τοῦ φίλου του θάνατον, διότι ἐθεώρει ὡς αἷτιον αὐτοῦ τὴν συμβουλὴν τὴν ὁποίαν ἔδωσε μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ὠφελήσῃ, ἀλλ' ἥτις ἐπέφερε τόσον κακὸν ἀποτέλεσμα. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ τὸ πᾶν διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν φόνον τοῦ φίλου του.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀπέπλευσε μὲ πρώτην εὐκαιρίαν διὰ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ ἅμα ἔφθασεν, ἐλθὼν εἰς τὴν αὐλὴν, παρέστησεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τόσον ζωηρῶς τὴν δολιότητα, τὴν ἀχαλίνωτον φιλοδοξίαν, καὶ τὴν σκληρότητα τῶν Πιζάρρων, ὥστε ἐπροξένησε φρίκην. Καὶ δὲν ἠρκέσθη μὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ παρεκάλεσε νὰ τὸν δοθῇ ἡ ἄδεια κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς κατηγορίας του καὶ διὰ τοῦ ξίφους, προσκαλῶν τὸν Φραγκίσκον Πιζάρρον, ὡς τὸν πρωταίτιον ὅλων τῶν κακῶν ὅσα συνέβησαν, εἰς μονομαχίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐδιχογνώμει, καὶ πρὶν ἢ κηρύξῃ τὴν ἀπόφασίν του, ἀπέθανεν ὁ ἀγαθὸς Ἀλβαράδος τόσον αἰφνιδίως, ὥστε πολλοὶ ὑπώπτευσαν ὅτι οἱ φίλοι τοῦ Πιζάρρου τὸν ἐφαρμάκευσαν.

Ἐν τούτοις ἡ κατηγορία του ἄφησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἰς τῶν ὑπουργῶν του τὰς διαθέσεις, ἀλλὰ δὲν ἤξευρον τί νὰ πράξουν, διότι ἡ ἐξουσία τῶν Πιζάρρων εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους κατέκτησαν, εἶχε τόσον ῥιζώσῃ, ὥστε πᾶν βίαιον κατ' αὐτῶν μέτρον τοῖς ἐφαίνετο πολλὰ ἐπικίνδυνον. Ἐνῶ δ' ἐσκέπτοντο τὸ περὶ τοῦ πρακτέου, συνέλαβεν ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρος τὴν ιδέαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὁ ἴδιος διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν του διαγωγὴν. Οἱ φίλοι του τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ παραιτηθῇ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ, ἢ ν' ἀναβάλλῃ καὶ τὴν ἐκτέλεσίν του μέχρις ὅτου μάθῃ πῶς ἐθεώρησεν ἡ αὐλὴ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλμάγρου. Ἀλλ' αὐτὸς — εἴτε αὐθάδεια, εἴτε γενναιότης, εἴτε πεποίθησις περὶ τῶν δικαίων του τὸν ἐνεθάρρυνε, δὲν ἠθέλησεν οὐδὲ στιγμὴν ν' ἀκούσῃ τῶν ἀποτρεπόντων τοὺς λόγους.

Ἀνεχώρησεν ἐπομένως, καὶ ἀποχαιρετῶν τὸν ἀδελφόν του Φραγκίσκον, τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ προσέχῃ ἐπιμελῶς τοὺς φίλους καὶ

ὀπαδοὺς τοῦ Ἀλμάγρου, καὶ νὰ μὴ συγχωρῇ ποτὲ νὰ συνέρχωνται ὁμοῦ περισσότεροι τῶν ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ εἰς ἐκάστην πόλιν, διότι δὲν ἦτον ἀπίθανον νὰ συρράψουν συνωμοσίαν κατὰ τῆς ζωῆς του. Ἀλλ' ὥς τοὺς εἶχεν ἀπετυφλώσει ἡ θεία πρόνοια ἀμφοτέρους, καθεὶς τῶν ἔβλεπε τὸν κίνδυνον τοῦ ἄλλου, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν ἐδικόν του! Ὁ εἰς ἐφοβεῖτο διὰ τὸν ἄλλον, καὶ ἀμφοτέροι ἦσαν ἀσφαλεῖς περὶ ἑαυτῶν.

Ὁ Φερδινάνδος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν αὐλὴν μὲ βασιλικὴν λαμπρότητα, καὶ προσεπάθησε ν' ἀναιρέσῃ τοῦ Ἀλβαράδου τὴν κατηγορίαν, καὶ νὰ δικαιώσῃ τὴν ἐδικήν του καὶ τῶν ἀδελφῶν του τὴν διαγωγὴν, δι' σχυριζόμενος ὅτι ὁ Ἀλμάγρος ἤρχισε τὴν ἔριδα πρῶτος, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντάρτης. Ἀλλ' ἡ αὐλή, μ' ὅλον ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐξακριβώσῃ ἐντελῶς τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε νὰ κρίνῃ ποῖον τῶν δύο μερῶν ἔσφαλε περισσότερο, ἐννόησεν ὁμῶς κα' ἐπείσθη ὅτι ὅπως δήποτε ἡ διαγωγὴ τῶν Πιζάρρων ἦτον αὐθαίρετος καὶ τυραννικὴ. Διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη νὰ κρατηθῇ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Φερδινάνδος, καὶ νὰ φυλακισθῇ. Ἀπὸ τοῦδε δὲν θέλω πλέον σᾶς ἀναφέρει τὸ ὄνομά του· διότι εἰς τὴν φυλακὴν ἔμεινεν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι ἔτι· ἂν δὲ τέλος πάντων ἀπέθανεν εἰς αὐτὴν, ἢ ἂν ὀλίγον πρὶν τοῦ θανάτου του ἐλευθερώθῃ, δὲν εὐρίσκω πούποτε μνημονευόμενον. Ὅθεν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀνταξίως τῆς κατὰ τοῦ Ἀλμάγρου διαγωγῆς του, δὲν ἔπνευσε πλέον ποτὲ ἐλεύθερον αἶρα.

Γεώργιος. Ἄ! ἄ! καὶ ἄλλος πάλιν ἀνταμειβόμενος κατὰ τὰ ἔργα του! Ἐλπίζω τώρα ν' ἀκούσωμεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

Πατ. Νὰ ἰδῶμεν! Ὁ Φραγκίσκος Πιζάρρος, καθὼς σᾶς εἶπον, δὲν εἶχεν οὐδεμίαν περὶ ἑαυτοῦ ὑπόβριαν, καὶ ἡ αὐλή τῆς Ἰσπανίας ἐθεώρησε μὲν εὐλόγως ὡς ἐπικίνδυνον τὸ νὰ τὸν ζητήσῃ λόγον διὰ τὰς πράξεις του, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐπιθύμει νὰ πληροφορηθῇ ἀκριβῶς καὶ τὴν κατὰστασιν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν Περουβίαν, καὶ ἐν ταύτῳ νὰ διατάξῃ ἐκεῖ τὰ πράγματα ἐπὶ τὸ τακτικώτερον καὶ νομιμώτερον. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ σταλῇ πληρεξούσιος διὰ νὰ ἐρευνήσῃ ἀκριβῶς ὅλα τὰ διατρέξαντα ἕως

τότε, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ κανονίσῃ ὀριστικῶς ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος πῶς πρέπει νὰ διοικῆται εἰς τὸ ἐξῆς τὸ μέγα τοῦτο βασίλειον.

Πρὸς τοιαύτην ἀποστολὴν ἀπηρτεῖτο ἀνὴρ δεδοκιμασμένης φρονήσεως καὶ αὐστηρᾶς εὐθύτητος, καὶ ἡ αὐλὴ τῆς Ἰσπανίας πύτυχῆσε νὰ εὕρῃ τοιοῦτον ἄνδρα, ἐκλέξασα τὸν Βάκον δὲ Κάστρον, ἔχοντα ἐξόχα μὲν προτερήματα, ἀκλόνητον δ' εὐστάθειαν, καὶ αὐστηρᾶς δικαιοσύνης ἀρχάς. Ἀλλ' ἐνῶ οὗτος ἐτοιμάζεται διὰ τὴν μακράν του ὁδοιπορίαν, ἃς ἐπανέλθωμεν ἡμεῖς εἰς τὸ μέγα πάλιν θέατρον τῆς Περουβίας, νὰ γίνωμεν θεαταὶ τῶν σκηνῶν ὅσαι θέλουν ἀκόμη συμβῇ πρὶν τῆς ἐλεύσεως τοῦ πληρεξουσίου.

Ὁ Πιζάρρος ἀσφαλίσας ἤδη τὴν ἐξουσίαν του εἰς τὴν Περουβίαν, ἀφ' οὗ ἐξέλιπεν ὁ ἀντιζηλὸς του ἤρχισε νὰ ἐνεργῇ ὡς ἀπεριόριστος ἄρχων, διανέμων αὐθαιρέτως καὶ κατ' ἀρέσκειαν ἀξίας καὶ θέσεις. Ἀλλ' αἱ διανομαὶ τοῦ αὐτοῦ δὲν ἔφερον οὔτε τῆς φρονήσεως οὔτε τῆς δικαιοσύνης τὸν τύπον. Τοὺς τερπνοτέρους, εὐφορωτέρους καὶ πολυανθρωποτέρους τόπους τοῦ κράτους ὠκειοποίηθη αὐτὸς καὶ ἐχάρισεν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς φίλους του, τοὺς δὲ χειροτέρους παρήτησεν εἰς ἄλλους, ἔχοντας διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις των δικαίωμα εἰς μεγάλας ἀνταμοιβάς. Οἱ ἱκανότεροι καὶ ἀνδρειότεροι τοῦ κόμματος τοῦ Ἀλμάγρου παρημελήθησαν ἐντελῶς, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καντήνητησαν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν. Μνημονεύεται δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν περιστάσις τις περὶ τούτου ἀξία διηγήσεως.

Δώδεκα εὐγενεῖς ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἀλμάγρου συνέζων ὁμοῦ εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον, καὶ εἶχον καταντήσει εἰς τοιαύτην πενίαν, ὥστε ὅλοι ὁμοῦ εἶχον ἓν μόνον ἔνδυμα, καὶ τὸ ἔφερεν ἐκεῖνος ἐξ αὐτῶν ἐκάστοτε, ὅστις ἠναγκάζετο νὰ ἐξέλθῃ τοῦ οἴκου· οἱ δ' ἄλλοι ἔνδεκα ἔμενον δ' ἔλλειψιν ἐνδυμάτων ἔγκλειστοι εἰς τὸν οἶκον.

Χαράλαμπος. Καὶ δὲν εἶχον μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἀξιωματικῶν φίλους νὰ τοῖς δώσουν κἀνὲν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά των;

Πατ. Εἶχον πολλοὺς ἄλλοτε, ἀλλὰ τότε, ἀπὸ φόβον μὴ δυ-

σαρεστήσουν τὸν τοπάρχην, κἀνεῖς δὲν τοὺς συνανεστρέφετο. Κἀνεῖς ἐπομένως δὲν ἐτόλμα νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ, κἀνεῖς νὰ τοὺς βοηθήσῃ, κἀνεῖς οὔτε κἀν νὰ ὁμιλήσῃ μαζῇ των. Κρίνατε τί πρέπει νὰ ἡσθάνοντο οἱ δυστυχεῖς οὗτοι, ἀποβληθέντες ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, εἰς βυθὸν κρημνισθέντες ἀθλιότητος ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν τῆς προτέρας ζωῆς των, καὶ τὴν ὑπόληψιν τὴν ὁποίαν ἀπελάμβανον, καὶ κρίνατε πόσον παρατόλμως ἐνήργει ὁ Πιζάρρος ἐφελκύνων καθ' ἑαυτοῦ διὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς μεροληψίας του τὸ μῖσος καὶ τὴν ἔχθραν τῶν ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ἐγνώριζε τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν. Ἀλλὰ τόσον εἶχεν ἀποτυφλωθῇ ἢ αὐθαδῶς ἐπαρθῇ, ὥστε ἡ δὲν ἔβλεπε τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετίθετο, ἡ δὲν τὸν ἐψήφα· κ' ἐξηκολούθη μάλιστα τοὺς μὲν φίλους του νὰ ὑψώνῃ, πρὸς δὲ τὰ παράπονα τῶν ἀδικουμένων νὰ κωφεύῃ ὡς πρότερον. Μεταξὺ τούτων ἦτον καὶ ὁ Βεναλκαζάρρος, ὁ κυριεύσας τὸ Κούϊτον. Ἀπὸ αὐτὸν ἀφήρεσε τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ τὴν ἔδωκεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Γονζαλέζον. Εἰς τὸν ἴδιον δὲ Γονζαλέζον ἀνέθετο καὶ τὴν ἐκτέλεσιν σπουδαίου τινὸς ἐπιχειρήματος πολλὴν μὲν δόξαν, μεγάλη δὲ καὶ ὠφέλην ὑποσχομένου, περὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ὁμιλήσω ὀλίγον κατ' ἑκτασιν.

Κατὰ τὸ λέγειν τῶν Περουβίων, ἔκειτο πέραν τῶν βουνῶν Ἀνδῶν πρὸς ἀνατολὰς, τόπος εὐφορώτατος εἰς κασσίαν (Κανέλλαν) καὶ εἰς ἄλλα διάφορα ἀρωματικὰ εἶδη. Ἐφάνη λοιπὸν εἰς τὸν Πιζάρρον λόγου ἀξία ἡ ἀνεύρεσις καὶ κατὰκτησις τοῦ τόπου τούτου, καὶ αὕτη, ὡς σᾶς εἶπα, ἀνετέθη εἰς τὸν Γονζαλέζον. Λαβὼν δ' οὗτος μεθ' ἑαυτοῦ τριακοσίους τεσσαράκοντα εὐρωπαϊοὺς στρατιώτας, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἱππεῖς, καὶ τέσσαρας χιλιάδας Περουβίων, ἀνεχώρησεν. Ἀλλὰ, πρὶν προχωρήσωσι περαιτέρω, ῥίψατε, παιδία, ἀκόμη ἐν βλέμμα εἰς τὸν γεωγραφικὸν μας πῖνακα, διὰ νὰ ἐντυπώσητε καλῶς εἰς τὴν μνήμην σας τὴν θέσιν τῶν τόπων περὶ τῶν ὁποίων πρόκειται. Ἰδέτε! ἀπὸ ἐδῶ ὅπου κεῖται τὸ Κούϊτον ἐκίνησεν ὁ Γονζαλέζος, καὶ διευθύνθη κατ' ἀρχὰς πρὸς τ' ἀνατολικονότια, παρακολουθῶν τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ Νάπου· μετὰ δὲ ταῦτα ἐστράφη

πρὸς μεσημβρίαν. Ὁ ποταμὸς οὗτος χύνεται ἐδῶ, καθὼς βλέπετε, εἰς τὸν μέγαν Μαραγνὸν ἢ ποταμὸν τῶν Ἀμαζόνων, ἓνα τῶν μεγίστων καὶ ἀξιολογωτάτων ποταμῶν τοῦ κόσμου, διαρρέοντα σχεδὸν ὅλην τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, καὶ χύνοντα τὸ μέγα τοῦ ρεῦμα ἐδῶ (δεικνύων εἰς τὸν πίνακα) εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Παρατηρήσατε καλὰ τὴν γραμμὴν τὴν ὁποίαν σχηματίζει ὁ ποταμὸς οὗτος, διὰ νὰ δύνασθε ν' ἀκολουθῆτε κατὰ διάνοιαν τὸν δρόμον τῶν Ἰσπανῶν εἰς τὸ νέον τοῦτο τολμηρὸν ἐπιχείρημά των.

Ἡ πρώτη δυσκολία τὴν ὁποίαν ἠπλήντησεν ὁ Γονζαλέζος ἦσαν τὰ ὑψηλὰ καὶ χιονοσκεπέαστα βουνὰ τῶν Κορδιλιέρων, ἢ Ἀνδῶν. Ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη φθάσῃ εἰς αὐτὰ, ἡ φύσις ὅλη ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὸ ἐπιχείρημά του· διότι μετὰ πολλὰς καταπληκτικὰς βροντὰς, ἀστραπὰς, καὶ ῥαγδαίας βροχὰς, συνέβη σεισμὸς τόσον μέγας, ὥστε ἡ γῆ ὅλη ἐφαίνετο παλλομένη σπασμωδικῶς. Τὸ ἔδαφος διεσχίσθη εἰς διάφορα μέρη, καὶ κατέπιεν οἴκους καὶ δένδρα. Ποταμὸς ῥέων ἐμπρὸς εἰς τὸ Ἰσπανικὸν στρατόπεδον, παρεδρόμησεν ἀπὸ τὴν κοίτην του κ' ἐπλημύρησεν ὅλην τὴν πεδιάδα μὲ τόσῃν ταχύτῃ, ὥστε οἱ Ἰσπανοὶ μόλις ἔλαβον καιρὸν νὰ σωθοῦν φεύγοντες εἰς τὰ πέριξ βουνά. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν προσέκοψαν καὶ εἰς ἄλλο δεινὸν ὄχι τῶν εἰρημένων μικρότερον. Διὰ μιᾶς ἐνόμισαν ὅτι μετετέθησαν εἰς τοὺς ψυχροὺς τόπους τῆς κατεψυγμένης ζώνης, πέραν τοῦ πολικοῦ κύκλου. Σεῖς, μικροὶ, ἤξεύρετε, στοχάζομαι, τί ἐννοοῦμεν λέγοντες πολικὸς κύκλος;

Ἀριστείδης. Μάλιστα! Πολικοὶ εἶναι οἱ κύκλοι τοὺς ὁποίους ὑποθέτομεν κατὰ διάνοιαν πέριξ τῆς γῆς, ἐκεῖ ὅπου παύουν αἱ εὐκρατοὶ ζῶναι καὶ ἀρχονται αἱ ψυχραί.

Πατ. Ναὶ βέβαια. Ὀλίγοι τινὲς Ἰσπανοὶ καὶ πολλοὶ τῶν Περουβίων οἱ ὅποιοι τοὺς συνώδευον ἀπέθανον ἀπὸ τὸ ψύχος· οἱ δὲ λοιποὶ ἐσώθησαν μόνον διότι εἶχον κράσιν εὐρωστοτέραν καὶ διότι δὲν ἔπαυον κινούμενοι· τέλος πάντων κατέβησαν εἰς τὰς πέριξ τῶν Ἀνδῶν πεδιάδας· ἀλλ' οὐτ' ἐκεῖ δὲν εὔρον τῶν δεινῶν τῶν τὸ τέλος. Νέαι ταλαιπωρίαι ἤρχισαν ἐδῶ πάλιν, διάφοροι μὲν

ἀπὸ τὰς μέχρι τοῦδε, ἀλλ' οὐχ ἦττον δειναί. Αἱ ἐκτεταμέναι αὐται πεδιάδες ἢ δὲν ἐκατοικοῦντο διόλου ἢ ἐκατοικοῦντο ἀπὸ ὤμους καὶ ἀγρίους ἀνθρώπους, καὶ πρὸς τούτοις ἦσαν καὶ ἐντελῶς ἐτρημέναι παντὸς εἶδους ζωοτροφίας. Οἱ Ἰσπανοὶ ἠναγκάζοντο εἰς ἕκαστον βῆμα νὰ βυθίζωνται εἰς βαθείας βάλτους, ἢ νὰ διασχίζουν τὸν δρόμον των διὰ πυκνῶν θάμνων καὶ δασέων δασῶν. Εἰς ταῦτα προσετέθη καὶ ἀκατάπαυστος βροχή, διαρκέσασα σχεδὸν δύο ὁλοκλήρους μῆνας, εἰς τὸ ὅποιον διάστημα οἱ δυστυχεῖς τυχοδιώκταί μας δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ξηράνουν οὐδὲ ἅπαξ καὶ τὰ ἐνδύματά των. Στοχασθῆτε, παιδία, ὅποια ἀποσκήρυνσις τοῦ σώματος κατὰ τῶν ταλαιπωριῶν, καὶ ὅποια καρτερία ἀπῆρτετο, ὥστε νὰ ὑποφέρουν τόσα καὶ τοιαῦτα δεινὰ καὶ εἰς τόσον χρόνον διάστημα, καὶ διδαχθῆτε καὶ ἐκ τούτου πόσον δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ σῶμά του, ὅταν ἀρχίσῃ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ν' ἀσκῇ καὶ τὰς σωματικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς του δυνάμεις ὥστε νὰ ὑποφέρουν ἀνδρείως ὅλας τὰς δεινοπαθίας αἱ ὅποια εἶναι ἀχώριστοι ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον ζωὴν.

Ἀφ' οὗ ἐπροχώρησαν ἕως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νάπου ποταμοῦ, διέταξεν ὁ Γονζαλέζος νὰ κατασκευασθῇ πλοιάριον, διὰ νὰ τὸ μεταχειρίζηται καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τὴν διάβασιν, ὅπου ἤθελε γίνεαι ἀνάγκη, καὶ πρὸς εὐχερεστέραν μεταφορὰν τῶν τροφῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων πραγμάτων. Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτον ἐπίπονον, καὶ οἱ Ἰσπανοὶ πολὺ ἐκοπίσαν, διότι εἶχον ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαιοτέρων πρὸς ναυπηγίαν ὑλῶν, καὶ πρὸ πάντων σιδήρου· ἠναγκάσθησαν νὰ λάβουν τὰ πέταλα ἀπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων των, διὰ νὰ κατασκευάσουν σιδηρᾶ δέματα καὶ καρφία· ἀντὶ δὲ πίσεως μετεχειρίσθησαν διάφορα εἶδη ῥητίνης τὴν ὁποίαν συνέλεξαν ἐκ τινων δένδρων. Μ' ὅλον τοῦτο ἐδυνήθησαν νὰ τελειώσουν τὸ ἔργον, καὶ ὁ Γονζαλέζος ἐνεπιστεύθη τὸ πλοιάριον εἰς ἓνα τὸν ἀξιωματικῶν, Ὁρελλάναν καλούμενον, καὶ κατέχοντα τὴν δευτέραν μετ' αὐτὸν θέσιν ἐπὶ τῶν στρατευμάτων. Τὸν διέταξε δὲ νὰ καταβῇ μὲ πεντήκοντα στρατιώτας τὸν ποταμὸν, νὰ εὕρῃ τροφάς, καὶ νὰ προσμείνῃ αὐτὸν μὲ ὅλον τὸ

στράτευμα εἰς ῥητὴν τινα ἀπόστασιν τὴν ὁποίαν τὸν προσδιώ-
ρισεν.

Ὁ Ὀρελλάνας ἀπέπλευσε λοιπόν. Ἀλλ' ὦ τῆς ἀπιστίας του! Μόλις ἐμακρύνθη ἀπὸ τὴν ὄρασιν τοῦ στρατηγοῦ, καὶ ἀμέσως συνέλαβε τὴν φιλόδοξον ιδέαν ν' ἀποσπασθῇ ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν του, καὶ νὰ διακριθῇ δι' ἐξόχου τινὸς καὶ ἀνηκούστου τολμήματος. Τοιοῦτον ἔχων σκοπὸν, ἀπεφάσισε νὰ μὴ περιμεί-
νῃ τὸν ἀρχηγόν του εἰς τὸν διορισθέντα τόπον, ἀλλὰ νὰ ἐξακο-
λουθήσῃ καταβαίνων τὸν ποταμὸν εἰς τὴν ἀθλίαν ἐκείνην
σκάφην, μέχρις ὅτου ἤθελε φθάσει εἰς τὸν Ὠκεανόν. Τεράστιον
ἐπιχείρημα! Ἦθελε τρομάξῃ καὶ ὁ ἴδιος αὐτὸς ἂν ἤξευρε προη-
γουμένως πόσον τόπου διάστημα διατρέχει ὁ ποταμὸς οὗτος,
πρὶν ἢ φθάσει νὰ χυθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. Πλοῦς τοσοῦτον μα-
κρὸς, εἰς πλοιάριον τόσον ἐλεεινῶς κατεσκευασμένον, χωρὶς
ζωοτροφιῶν, διὰ μέσου ἀκαλλιεργήτων τόπων κατοικουμένων ὑπ'
ἀγρίων καὶ βαρβάρων ἐθνῶν, μὲ τόσον ὀλίγους στρατιώτας, ἦτον
ἐπιχείρημα πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπητεῖτο ἄψηφος αὐθάδεια τολμη-
τίου ῥιψοκινδύνου.

Ὁ Ὀρελλάνας δὲν ἐδηλοποίησεν εἰς τοὺς ὁπαδούς του τὸν σκο-
πὸν τὸν ὁποῖον εἶχεν, εἰμὴ μόνον ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον
τῆς συνεντεύξεως, ὅπου ἔπρεπε νὰ προσμείνῃ τὴν ἔλευσιν τοῦ
στρατεύματος. Ὁ τόπος δὲ οὗτος ἔκειτο εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ
Νάπου ποταμοῦ, ὅπου οὗτος εἰσρέει εἰς τὸν μέγαν Μαραγνόν, ἢ
ποταμὸν τῶν Ἀμαζόνων. Ρίψατε πάλιν ἐν βλέμμα ἐδῶ εἰς τὸν
πίνακα. Ἐδῶ ὁ ἄπιστος ἐκήρυξε τὸν σκοπὸν του, καὶ κατώρ-
θωσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ὁπαδούς του τὸ αὐτὸ ἐκείνο θάρρος
τὸ ὁποῖον ἐνψύχωνε καὶ αὐτόν. Ὅλοι, ἐνὸς μόνου ἐξαυρουμένου,
ἐκηρύχθησαν πρόθυμοι νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Οὗτος δὲ ὁ μόνος
(καὶ τ' ὄνομά του δὲν ἐδυνήθη νὰ εὔρω ποῦ ἀναφερόμενον)
ἐτόλμησε νὰ ἀντειπῇ εἰς τὴν ἄπιστον τοῦ Ὀρελλάνου πρότασιν,
ἀλλ' εἰς μάτην! Ἐξ ἐναντίας ἔγινε θῦμα τῆς πίστεώς του· διότι ὁ
Ὀρελλάνας τὸν ἀπεβίβασεν εἰς ἔρημον τόπον καὶ τὸν ἄφησεν ἐκεῖ
ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνας, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐξηκολούθησε
τὸν πλοῦν του.

Ἀπερίγραπτοί εἶναι οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ ταλαιπωρίαι εἰς τοὺς ὁποίους προσέκοπτεν εἰς ἕκαστον βῆμα, διαρκούσης τῆς μακρᾶς ταύτης ὁδοιπορίας. Ἄλλοτε μὲν διέβαιναν ἐρήμους καὶ ἀκάρπους τόπους, ὅπου δὲν εὕρισκεν οὐδ' αὐτὸς οὐδ' οἱ λιμόττοντες ὁπαδοὶ τοῦ τὴν ἐλαχίστην κᾶν ἀναψυχὴν· ἄλλοτε ἠναγκάζετο νὰ μάχηται κατ' ἀγρίων ἐγχωρίων εἰς τὴν ξηρὰν, διὰ νὰ λάβῃ ὀλίγας τινὰς τροφὰς διὰ βίας. Ἄλλοτε δὲ πάλιν περιεκυκλοῦτο καὶ προσεδάλλετο ἀπὸ ἀναρίθμητα πλοιάρια εἰς τὸν ποταμὸν, ἐνῶ αὐτὸς μὲ τοὺς πεντήκοντα ὁπαδούς του μόλις ἐδύναντο νὰ κινηθῇ εἰς τὴν μικρὰν σκάφην των. Μ' ὅλον τοῦτο ἐξηκολούθει μὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε καρτερίαν κ' ἐπιμονὴν τὸν πλοῦν του καταβαίνων τὸν ποταμὸν, καὶ μετὰ ἑπτὰ μηνῶν ἀδιάκοπον πάλιν κατὰ κινδύνων καὶ δεινοπαθειῶν, ἔφθασε μὲν τέλος πάντων εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ πολλοῦ ἔδει νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἐπιπόνου καὶ κινδυνώδους ἐπιχειρήματός του· διότι ἤδη ἦτον ἠναγκασμένος νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ ἐλβεϊνὸν του σκαφίδιον εἰς τὸν μέγαν ὠκεανὸν διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ φθάσῃ εἰς νῆσόν τινα ὅπου ἤθελεν ὑπάρχει Ἰσπανικὴ ἀποικία. τέλος ἀφ' οὗ διέπλευσεν ἑκατοντάδας ἀκόμη τινὰς μιλίων, ἠτύχησε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον Κουβάγουαν, κειμένην καθὼς σᾶς εἶναι γνωστὸν παρὰ τὰ παράλια τῆς Στερεᾶς Γῆς (Τέρρα φέρμα).

Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου διηγηθεὶς τὰ ἀνήκουστά του συμβάντα, ἐκίνησε γενικὸν θαυμασμόν. Ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθη διηγούμενος μόνον ὅσα τῷ ὄντι εἶδε καὶ ὑπέφερεν, ἀλλὰ διεκόσμησε τὴν ἱστορίαν του διὰ νὰ μεγαλύνῃ τὸ θαυμάσιον αὐτῆς, καὶ μὲ διαφόρους μύθους, οἱ ὅποιοι ἐπιστεύθησαν κ' ἐνομίζοντο ἐπὶ πολὺ ἀληθεῖς, ἕως ὅτου ἔσχάτως τέλος πάντων ἐξηλέγχθησαν γενικῶς ὡς ψεῦδη.

Ἑλένη. Καὶ τὶ μύθοι ἦσαν, πάτερ, αὐτοί;

Πατ. Διηγήθη ὅτι διῆλθε τόπους ὅπου εὕρισκοντο χρυσοὶ καὶ πολύτιμοι λίθοι εἰς τοὺς ἀγροὺς, καθὼς οἱ χάλικες εἰς ἡμᾶς· καὶ ἄλλους πάλιν, κατοικουμένους ἀπὸ μόνον φιλοπολέμους καὶ ἰσχυρὰς γυναῖκας. Ἐντεῦθεν ὁ μέγας μὲν τόπος ἐκεῖνος, διὰ τοῦ

ὁποίου ῥέει ὁ Μαραγνός, ὠνομάσθη τόπος τῶν Ἀμαζόνων, ὁ δὲ ποταμὸς αὐτὸς ποταμὸς τῶν Ἀμαζόνων, καὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα, καθὼς ἤξεύρετε, διετερήθησαν ἀκόμη καὶ ἕως τὴν σήμερον. Μέρος τοῦ τόπου τούτου (χωρὶς νὰ εἶναι γνωστὸν ποῖον) ἐθεωρήθη ὡς τὸ ἐξόχως χρυσοφόρον, καὶ ὠνομάσθη Ἑλ Δοράδον, (Χρυσοῦς Τόπος).

Ἀντώνιος. Ἀλλὰ πόθεν εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὅσα διηγήθη ἦσαν πλάσματα μόνον;

Πατ. Ἀπὸ ἀνθρώπους οἵτινες ἐσχάτως ἀκόμη ὁδοιπόρησαν δι' ἐκείνων τῶν τόπων, καὶ οὔτε Ἀμαζόνων κράτος, οὔτε τὸ χρυσοῦν Ἑλδοράδον εὔρον.

Ἰωάννης. Ποῖοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί;

Πατ. Ἐσχάτως μὲν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἀλλὰ πρῶτος ὁ Γονδαμένης, σοφὸς Γάλλος, ὅστις ὑπὸ φιλομαθείας κινούμενος, διέτρεξεν ὅλον τὸν οὕτω καλούμενον Ἀμαζόνων τόπον, μετ' αὐτὸν δὲ γυνή τις, κυρία Γοδινὴ καλουμένη, ἥτις δι' ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνδρα της ἐπεχειρίσθη ὅλην τὴν μακρὰν ταύτην καὶ τόσον ἐπίπονον ὁδοιπορίαν. Περὶ τῶν συμβεβηκότων τῆς γυναικὸς ταύτης, τὰ ὅποια καὶ τὸν θαυμασμόν κινοῦν συγχρόνως καὶ τὴν συμπάθειαν, ἴσως σὰς διηγηθῶ ἄλλοτε.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΝΒ΄.

Πατήρ. Ἄς ἐπανέλθωμεν ἤδη πρὸς τὸν Γονζαλέζον Πιζάρρον πάλιν, ὅστις ἐξαπατηθεὶς ἀπὸ τὸν ἄπιστον Ὁρελλάναν, κατήντησεν εἰς ἀπορίαν μεγίστην. Ἦλπιζε ν' ἀπαντήσῃ τὸν ἀξιωματικὸν τοῦτον μὲ τοὺς πεντήκοντα στρατιώτας του εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νάπου εἰς τὸν Μαράγνον, καὶ συγχρόνως νὰ εὔρῃ ἐκεῖ καὶ τὴν ποσότητα τῶν τροφῶν, τὰς ὁποίας εἶχε πέμψει τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ταύτην νὰ προμηθεύσῃ. Ἀλλὰ δὲν εὔρεν οὔτε πλοιάριον, οὔτε τροφάς, ἀλλ' οὔτ' ἐμπροσθοφυλακὴν! Ἐν τούτοις ὅμως ἤλπιζε πάντοτε ὅτι ἴσως περιστάσις τις ἠνάγκασε τὸν Ὁρελλάναν, νὰ πλεύσῃ ὀλίγον τι περαιτέρω, ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του παρὰ τὰς ὄχθας, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς τὸν τόπον, ὅπου ὡς ἤλπιζε, τὸν περιέμενεν ὁ Ὁρελλάνας· ἀλλ' ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ θαυμασμός του ὅταν ἀνελπίστως ἀπήντησε τὸν Ἰσπανόν, τὸν ὁποῖον ὁ ἄπιστος εἶχεν ἐκθέσει εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἔμαθε παρ' αὐτοῦ ὅλην τὴν προδοσίαν. Τότε ἠνοίχθησαν ὅλων τὰ ὄμματα, καὶ ὅλοι ἐνόησαν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο· ὑπὸ πείνας καὶ ταλαιπωρίας ἐκνευρισμένοι, εὐρίσκοντο ἐγκαταλελειμένοι εἰς ἔρημον καὶ ἄκαρπον γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐφύετο τὸ ἐλάχιστον προῖον πρὸς τροφήν των. Ὁ ἀριθμὸς των εἶχεν ἐλαττωθῇ μεγάλως διὰ πολλῶν θανάτων καὶ διὰ τῆς δραπετεύσεως τοῦ Ὁρελλάνου, καὶ ἡ ἀποσκευὴ των ἐξέλιπεν ὅλη, διότι τὴν εἶχον ἐναποθέσει εἰς τὸ πλοιάριον. Εἰς τοιαύτην δεινὴν καὶ ἀπηλπισμένην εὐρισκόμενοι θέσιν, ἐζήτησαν ὅλοι ὁμοφώνως νὰ ἐπιστρέψουν ὀπίσω, καὶ ὁ Πιζάρρος ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν θέλησίν των.

Ἀλλ' ἀπεῖχον ἤδη ὑπὲρ τὰ διακόσια γερμανικὰ μίλια ἀπὸ τοῦ Κουίτον, καὶ ἦτον μάλλον ἢ πιθανὸν ὅτι ὀλιγώτατοι ἤθελον δυνηθῇ ν' ἀνθέξουν ἐκ νέου εἰς ὅλας πάλιν τὰς ταλαιπωρίας καὶ

δυσχερίας, ὅσας εἶχον ἤδη ὑποφέρει ἐρχόμενοι. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐπιχειρισθοῦν τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην. Ἐστράφησαν ἐπομένως πρὸς τὰ ὀπίσω ἄνευ ἀναβολῆς, καὶ ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ εὔρουν δίοδον μὲ ὀλιγωτέρας δυσκολίας συνδεδεμένην, ἀπετόλμησαν νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ τόπου, μὴ ἔχοντες ἄλλον ὁδηγὸν ἐκτὸς τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς τοὺς ἠπάτησεν! Ἡ νέα αὕτη ὁδὸς ἦτον πολὺ ἐπιπονωτέρα τῆς πρώτης, καὶ οἱ τόποι δι' ὧν διέβαινον ἔτι μᾶλλον γυμνοὶ τροφῶν· ὅθεν ἐβιάσθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ σφάζουν ὅλους τοὺς ἵππους καὶ τοὺς σκύλους των, καὶ ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν καὶ αὐτοὶ, ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγουν εἰς ὅλως διόλου παρὰ φύσιν τροφάς· ἔτρωγον φύλλα δένδρων, κατέπινον μὲ μεγάλην ἐπιθυμίαν καὶ τὰ ἀηδέστατα ζωῦφια, καὶ τέλος πάντων ἐμάσσωσαν καὶ τὰ λωρία τῶν ξιφῶν των καὶ τὰ δέρματα τῶν ἐφιππίων των· πρὸς ἐπαύξεισιν δὲ τῶν δυστυχημάτων των ἐφθάρησαν καὶ ὅλα τὰ ἐνδύματά των, μέρος μὲν σηπέντα ἀπὸ τὰς ἀπαύστους βροχάς, μέρος δὲ κατὰσχισθέντα εἰς τὰς βάτους καὶ τὰ πυκνὰ δάση, τὰ ὅποια ἦσαν ἀδιακόπως ἠναγκασμένοι νὰ διασχίζωσι πάντοτε μὲ πολλοὺς κόπους. Διακόσιοι Ἴσπανοὶ καὶ τετρακισχίλιοι Περούβιοι κατεπιέζοντο ἀπὸ τὰ δεινὰ ταῦτα, καὶ ἐξησθενημένοι ἀπὸ πείναν καὶ ταλαιπωρίαν, κατεσπαραγμένοι ἀπὸ τὰς ἀκάνθας καὶ τὰ κεντήματα παντοίων ζωῦφίων, ἐστηρίζοντο εἰς τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, καὶ μὲ θρήνους ζητοῦντες τροφήν, ἔπιπτον νεκροὶ κατὰ γῆς.

Οἱ λοιποὶ, οἵτινες ἦσαν ὁμοίως τόσον ἰσχυροὶ καὶ ἀδύνατοι, ὥστε ὁμοιάζον σκελετὰ κεκαλυμμέν' ἀπὸ δέρμα, ἠκολούθησαν τὴν τεταλαιπωρημένην ὁδὸν των ἕως πεντήκοντα μίλια μακρὰν τοῦ Κουΐτου. Ἀλλ' ἐδὼ αἱ δυνάμεις των ἐξηντλήθησαν ἐντελῶς πλέον, καὶ ἤθελον ἀποθάνει ὅλοι, ἂν δὲν τοῖς ἐστέλλοντο ζωοτροφίαι ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἄμα εἶδον τὴν βοήθειαν ταύτην ἥτις τοῖς ἐχορηγεῖτο, ἀπὸ τόσῃν ἐκυριεύθησαν ἀγαλλίασιν, ὥστε ἐρρίφθησαν εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν κατεφίλουν, ἡ δὲ ὁρμὴ μὲ τὴν ὁποίαν ἐπέπεσαν εἰς τὰ τρόφιμα ἤθελεν ἀποβῆ θανάσιμος εἰς αὐτοὺς, ἂν δὲν ὑπεχρεοῦντο νὰ περιορισθοῦν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς ὀλιγό-

φαγον δίαιταν. Πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐστάλησαν καὶ τινες ἵπποι καὶ ἐνδύματα· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν ἤρκουν δι' ὅλους, ὁ Γονζαλέζος ἀπεποιήθη γενναιοψύχως τὸ μέρος του. Τὸ παράδειγμά του ἐμιμήθησαν καὶ οἱ συνοδεύοντές τον ἀξιωματικοὶ, καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των πρὸς τὸ Κουΐτον ὡς ἦσαν γυμνοὶ καὶ πεζοί. Ὅταν δὲ τέλος πάντων ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν, μόλις ἠδυνήθησαν νὰ τοὺς γνωρίσουν καὶ οἱ οἰκειότεροι φίλοι των· τόσον αἱ δυστυχίαι καὶ ταλαιπωρίαι τὰς ὁποίας εἶχον ὑπομείνει μετέβαλον ὅλην των τὴν μορφήν.

Τότε τῶν μὲν ἄλλων ἔσπευσε καθεὶς νὰ ἡσυχάσῃ καὶ ν' ἀναπαυθῇ· ἀλλὰ διὰ τὸν Γονζαλέζον δὲν ὑπῆρχεν ἀνάπαυσις, διότι αἱ εἰδήσεις τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἅμα φθάσας εἰς τὸ Κουΐτον κατετάραξαν τὴν καρτεράν του ψυχὴν πολὺ περισσότερον παρὰ ὅλα τὰ δεινὰ ὅσα εἶχεν ὑποστῆ ἕως τότε.

Ἀλέξανδρος. Τὶ εἰδήσεις ἔλαβε;

Πατ. Συνοδεύσατέ με νοερῶς εἰς τὴν Λίμαν, διὰ νὰ μάθητε φοβερόν τι τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ Γονζαλέζου συνέβη ἐκεῖ, καὶ τὸ ὁποῖον τώρα μόνον ἔμαθε μὲ μεγάλην του φρίκην.

Ἀναμφιδόλως ἐνθυμεῖσθε, ὅτι ὁ φονευθεὶς Ἀλμάγρος εἶχεν ἀφήσει υἱόν, τὸν ὁποῖον ἀποθνήσκων ὠνόμασε διάδοχον τῆς ἐπαρχίας του. Ὁ νεανίσκος οὗτος εἶχεν ἀνατραφῇ ὑπὸ τινος ἀξιολόγου εὐγενοῦς Ἰσπανοῦ Ἐρρόάδου καλουμένου, καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ εἶχε στολισθῇ μὲ πολλὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ἀρετάς. Εἶχε χαρῆεν ἀνάστημα καὶ πολλὰς ἐπιδεξιότητας, ἦτον εἰς ὅλας τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις ἐπιτήδειος, καὶ μὲ πολλὰς τότε ἀκόμη σπανίας γνώσεις προικισμένος. Πρὸς τούτοις ἐνεφώλευεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀτρόμητον πνεῦμα τοῦ ἀνδρείου πατρός του, καὶ διὰ ταῦτα πάντα ἦτον ἐπόμενον ὅτι ἤθελε ποτὲ καθέξει μέρος οὐχὶ εὐκαταφρόνητον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Περουβιανοῦ δράματος.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους συνέλαβεν ὁ Πιζάρρος τὸν σκοπὸν νὰ καταπιέσῃ ἐν καιρῷ τὸ νέον πνεῦμά του τὸ πρὸς τὰ ἄνω ὁρμῶν, διότι ἐφοβεῖτο ὅτι ἐδύνατο ποτὲ νὰ καταντήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του ἐπικίνδυνος· ὅθεν ἐκράτησεν αὐτὸν καὶ τὸν παιδαγωγόν του ὁμοῦ ἐπὶ τινὰ καιρὸν φυλακισμένους, τέλος δὲ τὸν

ἤλευθέρωσεν ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τοῦ νὰ κατοικῇ εἰς τὴν Λίμαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν του. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἤλπισεν ὅτι προελάμβανε πάντα κίνδυνον ἀποστασίας ἀπὸ μέρους αὐτοῦ· ἀλλ' ἠπατήθη μεγάλως. Ὁ οἶκος τοῦ νέου Ἀλμάγρου κατέστη ἐντὸς ὀλίγου τόπος συνεντεύξεως ὅλων τῶν ποτὲ φίλων καὶ ὁπαδῶν τοῦ πατρός του, οἵτινες, ὡς προλαβόντως ἠκούσαμεν, εὕρισκοντο εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν, καὶ ὅλοι διεφλέγοντο ἀπὸ πόθον νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ τοῦ τυράννου ὅστις τοῖς ἀφῆρσε τὴν τιμὴν καὶ τὴν περιουσίαν των. Οὗτοι λοιπὸν συγκεντρούμενοι περὶ τὸν Ἀλμάγρον συνεσκέπτοντο περὶ ἀνευρέσεως καταλλήλων μέσων πρὸς ἐκδίκησιν, καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεώς των. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῶν διασκέψεών των ἦτον ἡ ἀπόφασις ν' ἀποσείσουν εὐτόλμως τὸν ζυγὸν τῶν τυράννων ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐστέναζον, καὶ νὰ ἐξολοθρεύσωσι τοὺς τυράννους. Τοῖς ἐφαίνετο δὲ ἡ παροῦσα ἐποχὴ καταλληλοτάτη πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐπιχειρήματός των, διότι ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ τοπάρχου ἦσαν ἀπόντες.

Ἀλλ' ἐν τούτοις οἱ φίλοι τοῦ ἐπάρχου ἤρχισαν νὰ ὑποπτεύωνται τὰς συνεχεῖς ταύτας συνελεύσεις, καὶ κοινοποιήσαντες εἰς αὐτὸν τὰς ὑπονοίας των, τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ εἶναι προσεκτικός· ἀλλ' αὐτὸς συνηθισμένος ὢν νὰ καταφρονῇ καὶ τοὺς μεγαλητέρους καὶ προφανεστέρους κινδύνους, ἤκουσεν ἀδιαφόρως τὴν νουθεσίαν ταύτην τῶν φίλων του, καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς·
 » Μὴ φοβεῖσθε περὶ τῆς ζωῆς μου! Ἡ ἐξουσία τὴν ὁποίαν ἔχω
 » νὰ κόπτω τῶν ἄλλων τὰς κεφαλὰς, ἐξασφαλίζει τὴν ἐδικήν
 » μου. »

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐν ᾗ διεσκέδαζεν εἰς τὸν κῆπὸν του, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἑρράδος, σταλεὶς ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὴν ψυχικὴν του διάθεσιν καὶ νὰ τὸν ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἀμεριμνίαν του. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡσχολεῖτο κόπτων λεμόνια ἀπὸ τὰ δένδρα· ὅταν δ' ἐπλησίασεν ὁ ἐχθρὸς του, τὸν ἐπρόσφερε μερικὰ λέγων » Ἴδου τὰ πρῶτα λεμόνια τὰ ὁποῖα ἔγιναν εἰς τὴν νέαν αὐτὴν πόλιν. » Ὁ Ἑρράδος εἶχε τὸ πρόσωπον τεθλιμμένον καὶ ἐπροφασίσθη ὅτι ἤκουσε κοινο-

λογούμενον περὶ τοῦ Πιζάρρου, ὅτι ἔχει κατὰ νοῦν νὰ θανατώσῃ τὸν νέον Ἀλμάγγρον καὶ τοὺς δυστυχεῖς αὐτοῦ φίλους. Ὁ τοπάρχης διεμαρτύρετο ὅτι ποτὲ τοιαύτη ιδέα δὲν τὸν ἐνέπесεν εἰς τὸν νοῦν, μ' ὅλον ὅτι ἐνουθετήθη πολλάκις νὰ φυλάττηται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τούτους, διότι αὐτοὶ ἐμελέτων κακὰ κατὰ τῆς ζωῆς του. Ὁ Ἑρράδος τὸν ἐβεβαίωσε καὶ αὐτὸς ὅτι ἡ εἰδησις αὕτη εἶναι ἐπινόησις κακοτρόπων, καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ ἔτι μᾶλλον ἀξιοπίστον τὴν διαβεβαίωσίν του παρεκάλεσε τὸν τοπάρχην νὰ τὸν δώσῃ τὴν ἄδειαν ν' ἀναχωρήσῃ μὲ τὸν νέον Ἀλμάγγρον ἀπὸ τὴν Λίμαν.

Ἄν ὁ Πιζάρρος συνήνεσεν εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην ἢ ὄχι, δὲν μὲ εἶναι γνωστὸν, ἤξεύρω δὲ μόνον ὅτι ἀπέλυσε τὸν Ἑρράδον διαβεβαιῶν αὐτὸν ὅτι θέλει διατάξῃ νὰ τὸν δοθῇ κάθε τι οὔτινος ἢ θελεν ἔχει ἀνάγκην· ὁ Ἑρράδος ἐφίλησε μετὰ ταῦτα τὴν χεῖρά του μὲ ἡθος εὐγνώμονος περιπαθείας, ὥστε ὁ τρόπος του ἔπρεπε νὰ ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν Πιζάρρον εἰς τὴν ιδέαν ὅτι δὲν εἶχε τί νὰ φοβηθῇ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων τούτων.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Ἑρράδου τοιοῦτοτρόπως ἐπέτυχεν· οἱ συνωμῶται ἤξευρον ὅτι ὁ τοπάρχης ἦτον ἀνύποπτος πλέον, καὶ τοῦτο τοῖς ἤρκει. Προσδιωρίσθη δὲ ἡ πρώτη πλησιάζουσα κυριακὴ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ αἱματηροῦ των σκοποῦ. Τὸ σάββατον εἶχεν ἔλθῃ, καὶ καμμία ὑποψία ἀκόμη δὲν εἶχεν ὑποκινηθῇ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Πιζάρρου. Ἀλλ' αἴφνης συνέπεσε περίστασις τις ἡ ὁποία, ἂν ὁ Πιζάρρος δὲν εἶχε καταντήσῃ μέχρι ἀποτυφλώσεως τὴν αὐθάδη ἀμεριμνίαν του, ἔπρεπε καὶ αὐτοῦ ν' ἀνοιῇ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν ἐχθρῶν του ὅλων νὰ ἐπιφέρῃ τὸν ὄλεθρον.

Εἰς τῶν συνωμοτῶν, ἐν ᾧ ἐπλησιαζεν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως, κατελήφθη αἴφνης ἀπὸ συνειδότος τύψιν καὶ στενοχωρίαν ψυχῆς τόσῃν, ὥστε ἔσπευσε νὰ ἐξομολογηθῇ τὰ διατρέχοντα εἰς ἱερέα, ὅστις πάλιν ἔσπευσε νὰ διακοινώσῃ ἀμέσως τὸ πᾶν εἰς τὸν τοπάρχην. Ὁ Πιζάρρος ἐταράχθη ὀλίγον ἀκούσας τὴν εἰδησιν ταύτην, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ ψυχὴ του, συνηθισμένη οὔσα νὰ περιφρονῇ τοὺς κινδύνους, ἔπεσε πάλιν εἰς τὴν προτέραν τῆς ἡσυχίαν, καὶ ἀπεκρίθη εἰς τὸν ἱερέα ὅτι » Δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἶναι

» ἀληθῆ τὰ φόβητρα μὲ τὰ ὁποῖα ἤθελον μόνον νὰ τὸν τρομάξουν·
 » ὅτι ὁ Ἑρράδος τὸν εἶχεν ὁμιλήσει πρὸ τινων ἡμερῶν μὲ τόσῃν
 » ταπεινώσειν, καὶ ὅτι πιθανῶς ὁ πλάσας τὴν εἶδησιν ταύτην
 » εἶχεν αἵτησίν τινα νὰ προτείνῃ, καὶ ἤλπιζε νὰ ἐλκίσῃ τὴν εὐ-
 » νοιάν του ἀνακαλύπτων εἰς αὐτὸν ἀνυπάρχτους κινδύνους.»
 Ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμψε τὸν πνευματικὸν ὁ Πιζάρρος, καὶ ἀμέ-
 ριμος κατεκλήθη νὰ κοιμηθῇ.

Εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς ἤρχισεν ἐν τούτοις νὰ σκέ-
 πτηται ὅτι ὁ κίνδυνος περὶ τοῦ ὁποίου εἰδοποιήθη ἐδύνατο νὰ
 μὴν εἶν' ἐντελῶς ἀνυπόστατος, καὶ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι φρό-
 νιμον νὰ γίνῃ ὀλίγον προσεκτικώτερος. Οἱ φίλοι του τὸν εἶχον
 συμβουλεύσει πρὸ καιροῦ νὰ περιστοιχισθῇ ἀπὸ σωματοφύλακας
 πρὸς ἀσφάλειάν του· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔλαβεν εἶδησιν ὅτι ὁ στελλό-
 μενος ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν πληρεξούσιος ἔμελλε νὰ φθάσῃ ἐντὸς
 ὀλίγου, ὑπώπτευσεν μήπως παραγνωρισθῇ ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν
 φρουρεῖται, καὶ μὴν ὑποτεθῇ ὅτι φοβούμενος τὸν πληρεξού-
 σιον τοῦτον ἔλαβε τοὺς σωματοφύλακας. Πρὸς πᾶσαν λοιπὸν
 προφύλαξιν ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰς τὸν
 οἶκον περιωρισμένος.

Τοῦτο ἐγένετο. Ἀντὶ κατὰ τὴν συνήθειάν του νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν, διέταξε καὶ ἐλειτούργησαν, ὡς τοῦτο γίνεται παρὰ τοῖς
 καθολικοῖς, εἰς τὸν κοιτῶνά του. Περὶ τὸ γεῦμα συνῆλθον εἰς τὸν
 οἶκόν του τινὲς τῶν ἐγκριτωτέρων ἀξιωματικῶν του, οἵτινες συ-
 νήθιζον νὰ γευματίζουν μαζῇ του· καὶ αὕτη ἦτον ἡ ὥρα τὴν
 ὁποίαν εἶχον ἐκλέξει οἱ συνωμόται, διότι εἰς τὰ πολλὰ θερμὰ
 κλίματα ἡ ὥρα τῆς μεσημβρίας ἀφιεροῦται εἰς ὕπνον καὶ εἰς ἀνά-
 παυσιν.

Ἐξαίφνης ὤρμησεν ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ νέου Ἀλμάγρου εἰς τὴν
 ὁδὸν ὁ Ἑρράδος μὲ δεκαοκτὼ ἄλλους βαρέως ὥπλισμένους ἀπὸ
 κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ ὅλοι ὁμοῦ μὲ γυμνὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας
 ἐφύναζον τρέχοντες· » Ζήτω ὁ βασιλεὺς, ἀποθανέτω ὁ τύραννος! »
 Κράζοντες δὲ τοὺς λόγους τούτους, οἵτινες ἦσαν τὸ σύνθημα
 δι' ὅλους τοὺς καθ' ὅλην τὴν πόλιν διεσπαρμένους συνωμότας,
 ἐρρίφθησαν πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ ἐπάρχου, ὅστις τελειύσας

ἤδη τὸ γεῦμά του συνδιελέγετο ἀκόμη μετὰ τῶν φίλων του, ἐν ᾧ οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων του εἶχον τραπῇ εἰς ἀνάπαυσιν. Διὰ τοῦτο οἱ συνωμόται κατόρθωσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ οἴκου καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτὸν χωρὶς νὰ τοὺς ἐννοήσῃ κανεὶς. Ὁ Ἑρράδος ἐφρόντισε πρὸς τούτοις ν' ἀφήτῃ καὶ ἓνα τῶν συντρόφων του κάτω παρὰ τὴν πύλην διὰ νὰ λέγῃ πρὸς ὅλους τοὺς τρέχοντας εἰς βοήθειαν ὅτι »ὁ τύραννος ἐφρονεύθη!« Τοῦτο ἐξέπληξε καὶ ἐφόβησεν ὅλους τοὺς φίλους τοῦ ἐπάρχου, ὅσοι ἔτρεχον νὰ τὸν συνδράμωσιν, ὥστε ἐμακρύνοντο στοχάζόμενοι ὅτι ἡ βοήθειά των τὸν εἶναι πλέον ἀνωφελής.

Οἱ συνωμόται εἶχον ἤδη προβῇ ἕως εἰς τὴν κλίμακα τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Πιζάρρου, χωρὶς νὰ ἐννοηθῶσι. Τότε μόνον τοὺς εἶδεν εἰς τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Τοπάρχου, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸν κοιτῶνα νὰ εἰδωποιήτῃ τὸν Πιζάρρον. Ἀλλ' αὐτὸς ὡς ποτὲ, οὐδ' εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους, δὲν εἶχεν ἀπολέσει τῆς τόλμης του τὴν ἀτρεχῆαν, δὲν ἔδειξεν οὐδ' εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸν ἐλάχιστον φόβον, ἀλλ' ἐγερθεὶς διέταξεν ἓνα τῶν ἀξιωματικῶν του μὲ ἀτρομον φωνὴν νὰ κλείσῃ ἐνδοθεν τὴν θύραν, διὰ νὰ λάβῃ καιρὸν νὰ ὀπλισθῇ· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος ἐθορυβήθη, καὶ ἀντὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ διαταχθὲν, ἔτρεξεν ἔξω τοῦ κοιτῶνος ἕως εἰς τὴν κλίμακα, νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς συνωμότας τί δηλοῖ ἡ ταραχὴ καὶ τί σκοπὸν ἔχουν; Ἀντὶ ἀποκρίσεως ἔλαβε πληγὴν ξίφους, ἥτις τὸν ἔρριψε νεκρὸν κατὰ γῆς, καὶ οὕτως οἱ συνωμόται ἐπροχώρησαν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ὁ Πιζάρρος εἶχε μεταβῇ εἰς περκακείμενον θάλαμον διὰ νὰ ὀπλισθῇ. Ὁ ἑτεροπάτριος ἀδελφὸς του Ἀλκατάρας, δύο φίλοι του καὶ ἄλλοι δύο νέοι ὑπασπισταί του εὕρισκοντο πλησίον του, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι, ὡς εἶδον τοὺς συνωμότας ὀρμήσαντας εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐπήδησαν αἰσχυρῶς ἀπὸ τὰ παράθυρα. Τότε ὤρμησαν οἱ συνωμόται εἰς τὸν θάλαμον ἔνθα εὕρισκετο ὁ Πιζάρρος, ὅστις μὴ προφθάσας νὰ δέσῃ τὸν θώρακά του, ἔλαβε μὲ πολλὴν ἀφοσίαν τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα του, ἐρρίφθη μὲ τὴν λεόντιον δύναμίν του κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐμψυχώνων τοὺς ὀλίγους του

φίλους, οἵτινες ἐπρόκρινον ν' ἀποθάνουν πλησίον του παρὰ νὰ σωθοῦν παραιτοῦντές τον, ἔκραξε πρὸς αὐτούς· » Θαρρείτε, φίλοι μου! δὲν εἴμεθα ποσῶς ὀλιγάριθμοι διὰ νὰ τιμωρήσωμεν τοὺς » προδότας τούτους διὰ τὴν κακουργίαν των! » Τότε ἤρχισεν ἡ μάχη μὲ ἀπερίγραπτον μανίαν ἀμφιτέροθεν. Ἀλλὰ οἱ συνωμόται ὅχι μόνον ἀνώτεροι ἦσαν κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ, καθὼς σᾶς εἶπα, ἦσαν καὶ ὠπλισμένοι ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ὥστε τὰ ὅπλα τῶν ἐναντίων δὲν ἐδύναντο νὰ τοὺς βλάψουν εὐκόλως· ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας οἱ τοῦ Πιζάρρου ἦσαν ἀσθενέστεροι κ' ἐκτεθειμένοι εἰς πᾶσαν πληγὴν· ὅθεν καὶ ἡ νίκη δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφιρρεπής.

Ὁ Ἀλκαντάρας ἔπεσε πρῶτος νεκρὸς εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀδελφοῦ του· τινὲς τῶν ἄλλων ἔπεσαν μετ' αὐτὸν, καὶ ὁ Τοπάρχης ὅστις ἀδιακόπως ἀντέκρουε τόσας προσβολάς, ἀπηύδησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τόσον βαθμὸν, ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ κινήσῃ πλέον τὸ ξίφος. Ἡ ὥρα τοῦ ἔφθασε· λαβὼν θανατηφόρον πληγὴν εἰς τὸν λάρυγγα, ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν ἄπνους.

Ἀπὸ δὲ τοὺς συνωμότας ἔπεσον τέσσαρες, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπληρώθησαν σχεδὸν ὅλοι. Ἄμα τὸ θῦμα τῆς λύσσης τῶν κατέπεσε κυλισθὲν εἰς τὸ αἷμά του, ἔτρεξαν ἀμέσως μ' αἰμοσταγῇ ξίφῃ εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κηρύξουν εἰς τὴν περίφοβον πόλιν τὸν θάνατον τοῦ τυράννου. Περισσότεροι τῶν διακοσίων, συνενοούμενοι μετ' αὐτῶν, προσῆλθον εἰς αὐτοὺς, καὶ συνώδευσαν μετὰ ταῦτα τὸν νέον Ἀλμάγρον ἔφιππον καὶ ὡς ἐν θριάμβῳ δι' ὅλων τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, κηρύττοντες ὅτι » Αὐτὸς καὶ ὅχι ἄλλος εἶναι ὁ νόμιμος Τοπάρχης τῆς Περουβίας. » Οἱ οἴκοι τοῦ Πιζάρρου καὶ τῶν πιστοτέρων του ὁπαδῶν παρεδόθησαν εἰς λεηλασίαν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου ἡ γενναιότης, ἡ ὑπομονητικὴ καρτερία καὶ ἡ σταθερότης εἶναι τοῦ μεγίστου μας θαυμασμοῦ ἄξιοι· ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡ δολία, ἡ πονηρὰ καὶ πολλάκις καὶ σκληρὰ διάθεσις πληροῖ μ' ἀποστροφὴν καὶ μὲ ἀγανάκτησιν πᾶσαν ψυχὴν καλοκάγαθον. Ἐπαθεν ὅ,τι ἑκατονταπλασίως ἤξιζεν δι' ὅσα ἔπραξε κατὰ τοῦ Ἀταχουάλπα, κατὰ τοῦ συνεταίρου τοῦ Ἀλμάγρου, καὶ κατ' ἄλλων πολλῶν. Τὸ σῶμά

του μετεκομίσθη ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας του εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ παραμείνῃ πλησίον του, οὔτε νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ. Τέλος ἔλαβε τὸ θάρρος Βαμβαρόρατος τις καλούμενος, ποτὲ ὑπηρέτης του, νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπὶ τοῦτο ἄδειαν ἀπὸ τὸν νέον τοπάρχην, καὶ λαβὼν αὐτὴν, ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἐνταφιάσῃ, βοηθούμενος ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, τὰ ἐλεεινὰ λείψανα τοῦ κυρίου του, πρὶν προφθάσουν οἱ συνωμόται νὰ διατάξουν νὰ κοπῇ ἡ κεφαλὴ του καὶ νὰ τροχισθῇ.

Τινές. ὦ! κ' ἐτελείωσε πλέον ἡ ἱστορία;

Πατ. Ὁ πρῶτιστος ἦρως τῆς τραγωδίας μου ἐτελείωσε τὸ μέρος του. Τὶ θέλομεν πλέον παραμένοντες εἰς τὴν σκηνήν; Ἀλλ' ἴσως σᾶς εὐχαριστῇ ν' ἀκούσῃτε μᾶλλον ἐμπεριστατωμένως τὴν περιγραφὴν τῶν ιδιοτήτων καὶ τοῦ οἰκιακοῦ βίου τοῦ Πιζάρρου.

Οἱ. Μάλιστα, μάλιστα πάτερ!

Πατ. Ἀλλ' ἐπειδὴ, καθὼς ἤξεύρετε, ἐγὼ δὲν τὸν ἐγνώρισα προσωπικῶς, δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς διηγηθῶ παρὰ μόνον ὅσα ἐμνημόνευσαν οἱ τότε ἱστοριογράφοι περὶ αὐτοῦ· ἀκούσατε λοιπὸν πῶς τὰ ἐξεικόνισαν οὗτοι.

Ἦτον, λέγουσιν, ὑγιοῦς καὶ εὐρώστοτάτης κράσεως ἄνθρωπος· ὅσον δ' αἱ σωματικαὶ του δυνάμεις ἦσαν ἀνεξάντλητοι, ἄλλο τόσον ἦτον ἀλύγιστος καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ σταθερότης τοῦ πνεύματός του, διὰ τῶν ὁποίων ὑπέφερε καὶ τὰς μεγαλητέρας τῆς τύχης καταδρομὰς. Κατὰ τόλμην καὶ ἡρωϊκὴν περιφρόνησιν τῶν κινδύνων οὐδεὶς τὸν ὑπερέβη ποτέ. Ἄμα ἐνδύετο τὰ ὅπλα του, ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν του ἀκαταμάχητον. Καὶ τότε πολλάκις συνήθιζε μὲ παράδοξον ἀφοβίαν νὰ ὁρμᾷ μόνος κατὰ τῶν ἐχρῶν, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τοὺς ὁπαδούς του, οἱ ὁποῖοι πολλάκις μὲ μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωνον νὰ τὸν φθάσουν. Τόσῃν εἶχε πεποιθήσιν εἰς τὸν νευριώδη του βραχίονα καὶ εἰς τὴν πολλάκις δοκιμασθεῖσαν ἀνδρείαν του!

Ἐλαβε, καθὼς ἤξεύρομεν, κακίστην, ἢ μᾶλλον δὲν ἔλαβε διόλου ἀνατροπὴν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶχε καὶ κάρμιν ἀπὸ τὰς ἐπιδεξιότητας ἢ τὰς γνώσεις ὅσαι ἀταιτοῦνται συνήθως ἀπὸ ἄνθρωπον λαβόντα καλὴν ἀγωγὴν. Ἀλλ' ὅμως ἀνεπλήρου κατὰ

μέρος τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν διὰ προσοχῆς πάντοτε τεταμμένης εἰς πᾶσαν συμπίπτουσιν ὑπόθεσιν, δι' ἐμβριθοῦς σκέψεως, δι' ὑπομονῆς καὶ δι' ἐπιμελείας. Οὕτε τὸ ὄνομά του καὶν δὲν ἤξευρε νὰ γράψῃ, ὅθεν ὁσάκις ἀπηρτεῖτο ἡ ὑπογραφή του, συνήθιζε νὰ σημειώσῃ μόνον δύο γραμμὰς μετὸν κάλαμον, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ μυστικὸς γραμματεὺς τοῦ ἔγραφε τὸ ὄνομά του *Φραγκίσκος Πιζάρρος*. Ἀτυλλόγιστα πᾶς δὶς, μὴ ἔχοντα θέλησιν νὰ μάθουν, θέλουν ἴσως ἀντλήσει ἀπὸ τὸ πᾶς ἀδειγμα τοῦ Πιζάρρου τὴν στραλεῖαν ἐλπίδα, ὅτι δύνανται καὶ χωρὶς μαθήσεως καὶ προσηκόντων ἱκανοτήτων νὰ προχωρήσουν εἰς τὸν κόσμον καθὼς προῦχώρησε καὶ ἐκεῖνος· ἀλλ' ἀπατῶνται μεγάλως! Παρήλθε πλέον ὁ καιρὸς καὶ ὅν ἡ σωματικὴ δύναμις, ἡ τόλμη καὶ ἡ καρτερίᾳ ἢ κουν διὰ νὰ ὑψώσουν τὸν στρατιώτην· ἤδη ἀπαιτοῦνται καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἐπάγγελμα καὶ εἰς τὸ στρατιωτικὸν πολλὰ, πέρα πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὸν νέον ὅστις θέλει νὰ διατρέξῃ στάδιόν τι ἐντίμως, καὶ νὰ προχωρήσῃ προδιβαζόμενος εἰς αὐτό· διότι εἰς τὰς ἡμέρας μας ἡ ἀσκησις παντὸς ἐπιτηδεύματος ἀπαιτεῖ πολλὰς περισσοτέρας ἐπιδεξιότητας, παρ' ὅ,τι ἀπηρτοῦντο τὸ πάλαι. Ἄνθρωπος ὅστις ἄλλοτε κατεῖχε στρατηγικοῦ θέσιν, μόλις εἶναι τὴν σήμερον ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσῃ καθήκοντα ὑπὲρ ματικοῦ, ἂν δὲν ἐκπαιδευθῇ ἀνηκόντως. Τόσον μετεβλήθησαν οἱ καιροί!

Ὁ Πιζάρρος εἶχεν ἐκ φύσεως μεγάλην καὶ δραστηρίαν ψυχὴν, ἥτις ὅμως, κατὰ δυστυχίαν δὲν καλλιεργήθη παντελὴς δι' ἀνατροφῆς καὶ παιδείας, ἐκυοφύρει ἀδιακόπως σχέδια μεγάλων ἐπιχειρημάτων, καὶ ὅσιν μεγαλήτεραι ἦσαν αἱ δυσκολαὶ αὐτῶν, τόσον μάλλον πεισματὰς ἐπιμενεν εἰς αὐτά. Ἡ γεννησιφυχία καὶ ἡ ἐλευθεριότης ἐφαίνοντο ἔμπροσθεν εἰς αὐτὸν ἀρεταί, ἀλλ' ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία ἀντίκοπτον πολλάκις αὐτῶν τὴν ἐργεσίαν. Ἰδοὺ τινὲς περιπτώσεις τῆς ζωῆς τοῦ λαμπρότατα εἰκονίζουσιν τὸ μέρος τοῦτο τοῦ χαρακτῆρός του.

Ἀκούσας ποτὲ ὅτι εἰς τῶν αξιωματικῶν του, ὅστις ἦτον, φαίνετχι, ἐνδεὴς, εἶχε ἀπωλέσει τὸν ἵππον του, ἔλαβεν ὑπὸ τὸν μανδύαν τοῦ ῥάβδον χρυσοῦ δεκά λίτρας ζυγίζουσιν, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ

μέρος ὅπου ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελεν ἀπατήσῃ τὸν ἀξιωματικόν, προτιθέμενος νὰ τὸν δώσῃ τὸ χρυσίον ὡς δῶρον. Τὸ μέρος ὅπου ἦλθεν ἦτον οἶκος ἔχων σπηλιότραν, ὅπου παίζοντες δεσκαδίζον οἱ ἀξιωματικοί. Ἐμβὰς εἰς τὸν οἶκον, δὲν εἶρεν ἀμέτῳς εἰσεῖνον τὸν ὅποιον ἐζήτην· τινὲς δὲ φίλοι του, εὐρισκόμενοι ἐνηχηλιμένοι εἰς τὸ παιγνίδιον, τὸν παεῖλεσαν νὰ παίξῃ μαζήτων· ὁ Πιζάρρος ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν εὐθύς· ἀλλὰ διὰ νὰ κρύψῃ τὸν σκοπὸν μὲ τὸν ὅποιον ἦλθεν ἐκεῖ, δὲν ἐξεδύθη τὸν χιτῶνα ὑπὸ τὸν ὅποιον ἔφερε τὸ χρυσίον, ἀλλ' ἐπροτίμησε καὶ παίζων νὰ φέρῃ μᾶλλον τὸ βάρος τοῦ χρυσίου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ παιγνιδίου, ἐξαιρουμένης εἰς τριῶν ὥρων διάστημα. Τέλος ἦλθεν ὁ ἀξιωματικὸς, καὶ ὁ Πιζάρρος λαβὼν αὐτὸν κατὰ μέρος, τὸν ἔδωκε τὸ χρυσίον λέγων, ὅτι « Τὸ βάρος τοῦ χρυσίου » τόσον τὸν ἐνώχλησεν, ὥστε ἤθελε προθύμως τὸν δώσει καὶ τρίς ὡς τόσον, ἂν ἤρχετο προτιμότερα νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ. »

Ἐν γένει παρατηρήθη ὅτι προτεπάθει πάντοτε νὰ κρύπτῃ ὅλα του τὰ δῶρα καὶ τὰς εὐεργεσίας πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς· καὶ τοῦτο μόνον ἀποδεικνύει ἀρκούντως ὅτι ἡ καρδίκα του ἦτο κυρίως εὐγενής. Πόσον λυπηρὸν εἶναι ἐπομένως ὅτι εἰς τόσον γενναῖον ἔδαφος δὲν ἔπεσε σπορά ἀρετῆς, ἀλλ' ἐσπάρησαν σπέρματα ἐκ τῶν ὁπείων πολλὰ μελανὰ καὶ κίτρινά ἐβλάστησαν!

Ἰδού καὶ ἄλλο μικρὸν ἀνέκδοτον περὶ τοῦ ιδίου. Εἰς μίαν τῶν ἐκστρατειῶν του, ἐνῶ διεβαινεν ὀρητικὸν ποταμὸν, τὸ ρεῦμα τοῦ ὕδατος ἔσυρεν ἓνα τῶν Ἀμερικανῶν ὑπηρετῶν του, ὅστις τὸν εἶχε δώσει εἰς πολλὰς περιπτώσεις δείγματα πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. Μόλις εἶδεν ὁ Πιζάρρος τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὅποιον ὁ δυστυχὴς εὐρίσκετο, καὶ πηδῆσας εὐθύς εἰς τὸν ποταμὸν, τὸν ἔφθασε κολυμβῶν κατόπιν του, τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐξῆλθε μαζή του λυτρώσας αὐτὸν ἀπὸ τὸν θάνατον. Ὁ κίνδυνος τὸν ὅποιον ἠψύχησεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἦτον τοσοῦτος, ὥστε καὶ οἱ, οὐδ' ὁ εὐτολμώτατος τῶν στρατιωτῶν του, δὲν ἤθελεν ἐκτεθῆ εἰς αὐτόν. Οἱ φίλοι του τὸν ἐπέπληξαν διότι δὲν ἐσυλλογίζετο πόσον πολύτιμος ἦτον ἡ διατήρησις

τῆς ζωῆς του· ἀλλ' αὐτὸς τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι » δὲν γνωρίζουν τι ἀξίζει πιστὸς ὑπηρέτης! »

Τὰ ἐνδύματά του ἦσαν πάντοτε ὁμοιόμορφα καὶ χωρὶς τινὸς πολυτελείας· συνίσταντο δὲ εἰς χιτῶνα μαῦρον καταβαλίνοντα ἕως εἰς τῶν πιδῶν του τοὺς ἀστραγάλους· εἰς λευκὰς ἐμβιδας καὶ εἰς στακτερόν πῖλον. Τὴν αὐτὴν ταύτην ἐνδυμασίαν ἔφερε καὶ ὅταν ἰδιώτευε, τὴν αὐτὴν καὶ ὅταν παρίσταντο καὶ ὡς Τοπάρχης. Χαριζόμενος δ' εἰς τοὺς φίλους του ἐνεδύετο ἐνίοτε εἰς ἐορτασίμους ἡμέρας ἐπίσημόν τι ἱμάτιον κεκοτμημένον γύρω μὲ δερμα, δῶρον τοῦ φίλου του Κόρτες· ἀλλ' ἅμα ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἔρριπτεν εὐθὺς τὸ ἐνδυμα, καὶ ἔμενε πάλιν καθὼς πάντοτε μὲ μόνον τὸν χιτῶνα ἢ μὲ τὸν ὑποδύτην καὶ ἐν μανδύλιον περὶ τὸν τράχηλον διὰ νὰ σπογγίζεται, διότι εἰς εἰρηνικοὺς καιροὺς συνήθιζε νὰ διασκεδάσῃ τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἡμέρας παίζων τὴν σφαῖραν ἢ τοὺς κώνους. Τὰ παιγνίδια ταῦτα εἶχον καταντήσει εἰς αὐτὸν πάθος, καὶ συνέπαιζε μὲ τὸν πρῶτον τυχόντα, χωρὶς ποτὲ νὰ προσέχῃ εἰς τὴν διαφορὰν τῆς θέσεώς του, οὐδὲ νὰ ὑποφέρῃ ποτὲ νὰ λάβῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν γῆν τὴν σφαῖραν τὴν ὁποίαν ἔρριψε καὶ νὰ τῷ τὴν φέρῃ, ἢ νὰ πράξῃ ἄλλο τι διὰ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν κόπον του. Ἦτον πρὸς τούτοις ὁμιλητικώτατος καὶ εἰς ἄκρον εὐπροσήγορος, καὶ ὅστις ἤθελε νὰ τὸν φανῇ εὐάρεστος, ἔπρεπεν εἰς τὰς ὥρας αὐτὰς τῆς διασκεδάσεως νὰ φαίνεται ὅτι λησμονεῖ τὴν τοπαρχικὴν του ἀξίαν.

Ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ πίστις του πρὸς τὸν κυριάρχην του αὐτοκράτορα ἦτον ἀπαραδειγμάτιστος· εἰς τὴν ἐκάστοτε διανομὴν τῶν λαφύρων ἐφρόντιζε μὲ τόσῃν ἀκρίβειαν κ' εὐσυνειδησίαν νὰ τεθῇ κατὰ μέρος τὸ πέμπτον μέρος τὸ ἀνῆκον εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν θησαυροφυλάκιον, ὥστε πολλάκις ἀνεπήδα ἀπὸ τὴν ἐδρὰν του διὰ νὰ συνάξῃ καὶ τὰ μικρότατα ἐλάμματα χρυσοῦ τὰ ὁποῖα ἐπιπτον κατὰ τύχην, καὶ νὰ τὰ προσθέσῃ εἰς τὴν μερίδα τοῦ αὐτοκράτορος. Πολλάκις κατεγελάτο ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτὸν διὰ τὴν τόσῃν του ἀκριβολόγον μέριμναν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐτάραττε, καὶ τοῖς ἔλεγεν, » Ἄν δὲν εἶχα χεῖρας, ἤθελα συναῖζει τὰ τρίμματα ταῦτα μὲ τὸ στόμα μου!

Σᾶς ἐξέθεσα τὰς πρωτίστας ιδιότητες τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παραδόξου τούτου ἀνδρὸς, τὰς ὁποίας ἡ ἱστορία μᾶς διетήρησεν· ἐλπίζω ὅτι θέλουν συντελέσει εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσουν τὴν δικαίαν ἀποστροφὴν, τὴν ὁποίαν πολλάκις ἀναμφιβόλως σᾶς ἐνέπνευσαν κατ' αὐτοῦ αἱ δόλῃαι καὶ ἀπάνθρωποι πράξεις του, ἢ νὰ σᾶς καταπείσουν τοῦλάχιστον ν' ἀποδώσῃτε τὰ σφάλματα καὶ τὰς κακίας του εἰς τὴν κακὴν του ἀνατροφὴν. Καὶ οὕτως » ὁ Θεὸς συγχωρήσαι τον! Γαίαν ἔχει ἐλαφράν. »

Ταῦτα εἰπὼν, ἐσιώπησεν ὁ πατήρ· μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ἐρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος.

Θὰ ἐκδώσῃς, πάτερ, καὶ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν διὰ τοῦ τύπου;
Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ.

Ἀλέξανδρος. Καὶ θέλεις ἀναφέρει καὶ εἰς αὐτὴν τὰ ὀνόματά μας καθὼς τ' ἀνέφερες καὶ εἰς τὸν Ροβινσῶνα καὶ εἰς τὸν Κολόμβον, καὶ εἰς τὸν Κόρτες;

Πατ. Ναί, ἂν τοῦτο δὲν σᾶς δυσαρεστεῖ.

Ἀλέξανδρος. Ὅχι· ἀλλὰ μὲ ποῖον σκοπὸν μᾶς ἀναφέρεις, πάτερ, ὀνομαστί;

Πατ. Ἄκουσε· διὰ τούτου θέλω νὰ σᾶς δώσω καὶ ἄλλην νέαν αἰτίαν διὰ νὰ συμπεριφέρησθε, ὅταν ποτὲ ἀναχωρήσῃτε ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ ριφθῇτε εἰς τὸν μέγαν λεγόμενον κόσμον, μὲ τρόπον ὥστε νὰ χαίρῃσι διὰ σᾶς ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Ἀλέξανδρος. Καὶ πῶς τὰ ὀνόματά μας θὰ συντελέσουν εἰς τοῦτο;

Πατ. Ἄκουσε, πῶς, Ἀλέξανδρε! Ὅλα ὅσα σᾶς διηγήθην ἐδῶ καὶ ὅσα ὠμίλησα μὲ σᾶς, ἅμα τυπωθοῦν, θέλουν ἀναγνωσθῇ ἀπὸ πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων, καὶ τότε θελεῖ γίνεῖ γνωστὸν, ὅχι μόνον ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν μας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ χώρας τριγύρω, καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη ὅπου κατοικοῦν συμπατριῶταί μας καὶ ὅπου ὁμιλεῖται ἡ γλῶσσά μας, ὅποια μέσα καὶ τρόπους μετεχειρίσθημεν διὰ νὰ σᾶς καταστήσωμεν ἀγαθοὺς, ἱκανοὺς κ' εὐτυχεῖς ἀνθρώπους, καὶ τότε καθεὶς ὅστις ἀνγνώσῃ τὸ βιβλίον τοῦτο θέλει λέγει καθ' ἑαυτὸν » Ἀξιόλογοι ἄνδρες » πρέπει νὰ γίνουν μὲ τὸν καιρὸν οἱ νέοι αὐτοί, ὁ Νικόλαος, ὁ

» Ἰωάννης, ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Γεώργιος καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ ὅπως
 » ἂν ὀνομάζωνται· διότι τὰς εὐκολίας καὶ τὰ μέσα τὰ ὅποια
 » αὐτοὶ εἶχον διὰ νὰ γίνουν ἄνθρωποι χρηστοὶ καὶ εὐγενεῖς, ἡμεῖς
 » δὲν τὰς εἶχομεν. Ὡ! νὰ ἐβλέπομεν ποτὲ κανένα των! Τι εὐτυ-
 » χία νὰ ἰδῶμεν ἀνθρώπους λαβόντας τόσον καλὴν ἀνατροφὴν! »

Καὶ ὅταν ποτὲ ἔλθητε εἰς πόλιν τινὰ ὅπου τὸ βιβλίον αὐτὸ
 ἀνεγνώσθη, θέλουν ψιθυρίζει οἱ ἄνθρωποι μεταξύ των εἰς τὰς
 ὁδοὺς, ὅπου ἠθέλετε φαίνεσθαι, » Ἰδού! καὶ αὐτὸς εἶναι εἷς ἀπὸ
 » τούτων τρωγίμων τοῦ Κ. μπου! Εἴμαι περὶ ἐργος (θέλει ἀποκρί-
 » νεσθαι ἄλλος) νὰ ἰδῶ ὁποῖου εἴδους ἄνθρωπος ἔγινεν. Ἄς προ-
 » σέξωμεν (θὰ λ' γοῦν ὅλοι συμφώνως) νὰ ἰδῶμεν τὴν διαγωγὴν
 » του! » Καὶ τότε ὅλων τῶν ἀνθρώπων οἱ ὀφθαλμοὶ θὰ εἴναι
 προσηλωμένοι ἐπ' αὐτάς. Ὅλοι θέλουν παρατηρεῖ ἕκαστον βῆμα
 καὶ ἕκαστον κίνημά σας, καὶ θέλουν προτέχει εἰς ὅσα λ' γέτε καὶ
 εἰς ὅσα πράττετε. Ἄν ἐκπληρώσητε τότε, ὡς πεποιθότως πολ-
 μῶ νὰ ἐλπίζω, τὰς προσδοκίας μου, εὐδαίμονες σεῖς! Ὅλοι τότε
 θέλουν σᾶς ἀγαπᾶ καὶ θέλουν σᾶς προσφέρει ὑπόληψιν καὶ φι-
 λίαν, θέλουν σᾶς ὑποδέχεσθαι ὡς παλαιούς γνωρίμους, ὡς πρῶτον
 συμμαθητάς, καὶ θέλουν σᾶς συνδράμει εἰς πᾶσαν ἀνάγκην
 σας, ὅπως καὶ ὅσον δύνανται.

Ἀλλ' ἐάν (ὃ μὴ γένοιτο) φωραθῇ κανεῖς σας μὴ ἔχων τὰς
 ἐπιδεξιότητας, τὴν χρηστότητα τῶν ἠθῶν, καὶ ἐνθερμὴν, φιλάν-
 θρωπον καὶ ὑπὲρ παντὸς ἀγαθοῦ πάλλυσαν καρδίαν, ὁποῖαν δι-
 καίως πρέπει ὁ κόσμος νὰ προσδοκᾷ ἀπὸ σας, — Οὐαὶ εἰς αὐτόν!
 οὐαὶ εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ ὀνόματός του καὶ εἰς ὅλην τὴν ἐπί-
 γειον εὐδαιμονίαν του! Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θέλουν τὸν δακτυλο-
 δεικτεῖ, ὅλοι θέλουν λέγει μεταξύ των μὲ ἀγανάκτησιν καὶ μὲ
 κατ' ἀφρόνησιν » Εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, (λέγοντες τ' ὄνομά του) τὸν
 » ὁποῖον γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ῥοβινσῶνος καὶ τὴν
 » ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς; Αὐτὸς εἶναι ἐν ἀπο τὰ εὐτυχῆ
 » ἐκεῖνα παιδία, τὰ ὅποια ὁ Θεὸς ἐφαίνετο προσδιορίσας διὰ
 » νὰ γίνουν κατ' ἐξοχὴν ἐνάρετοι καὶ ἀξιόλογοι ἄνθρωποι! Καὶ
 » τοῦτο μόνον κατῴρθωσε νὰ γίνη; Δὲν ἔπραξε περισσότερον

» ἀφ' ὅ,τι πράττει πᾶς ἄλλος κοινὸς ἄνθρωπος; Ὡς τῆς ἀμβλείας
 » ψυχῆς! Ἐλ εἰνὸν ξόανον πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἂν
 » μετὰ τότους κόπους οἱ ὅποιοι κατεβλήθησαν διὰ τὴν ἀνατρο-
 » φὴν του, δὲν ἔγινε καλῆτερος ἀφ' ὅ,τ' εἶναι. »

Βλέπετε, τέκνα μου! Τοιουτοτρόπως θέλουν ὁμιλεῖ οἱ ἄνθρω-
 ποι περὶ ὑμῶν εἰς τοιαύτην περίστασιν. Καὶ τί θέλω γίνεῖ ἐγὼ
 ὁ τότε πλέον γέρων καὶ πολὺς πατήρ σας, ὅστις σᾶς ἠγάπα
 ὅλους τόσον ἐγκαρδίως, ὅστις ἔζησε διὰ σᾶς πολλάς πολυμερί-
 μους ὥρας, καὶ ὅστις εὐχετῆ νὰ σᾶς ἰδῇ ὅχι μόνον εἰς ταύτην
 ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν αἰωνίως εὐδαίμονας! Τί θελω
 γίνεῖ, ἂν ἔχω τὴν δυστυχίαν νὰ ἰδῶ ἢ ν' ἀκούσω τοιοῦτόν τι καὶ
 περὶ ἐνὸς μόνου μεταξὺ ὑμῶν; Ἀπαγε! Οὔτε εἰς τὴν πιθανότητα
 καὶ τοιαύτης δυστυχίας δὲν δύναμαι νὰ ἐπιστήσω τὸν νοῦν μου
 χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ τὴν καρδίαν μου σπαραττομένην ἀπὸ φόβον
 καὶ μέριμναν.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἀγαπητά μου παιδία, θέλω νὰ τυπωθοῦν
 τὰ ὀνόματά σας, διὰ νὰ εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔφοροί
 σας, καὶ διὰ νὰ σᾶς παροτρύνουν διὰ τῶν μεγάλων προσδοκιῶν
 τὰς ὁποίας θέλουν ἔχει περὶ ὑμῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς
 εὐγενεῖς καὶ κοινοφελεῖς ἀγῶνας καὶ πράξεις· διότι, τίς ἠξεύρει
 πόσον καιρὸν ἀκόμη θὰ εἴμεθα ὅλοι ὁμοῦ, καὶ πότε θέλει φανῇ
 εὐλογον εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν νὰ διαρρήξῃ τοὺς δεσμοὺς τῆς
 μικρᾶς κοινωνίας μας, καὶ νὰ σφενδονίσῃ τὸν μὲν ἐδῶ τὸν δ'
 ἐκεῖ! Ὁ χωρισμὸς οὗτος θέλει ναί, μᾶς λυπήσει· ἡ καρδία μου
 θλίβεται ἀπὸ τοῦδε ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι θέλει ποτὲ ἔλθει ἡ
 ὥρα του! Ἀλλὰ θαρσεῖτε! ἀγαπητοί· ὅπου δήποτε καὶ ἂν σᾶς
 ῥίψῃ ἡ τύχη, δὲν θέλετε στερεῖσθαι ποτὲ οὔτε φιλοστόργου
 πατρὸς, οὔτε γνωρίμων καὶ φίλων. Ὁ οὐράνιος πατήρ τῶν ἄν-
 θρώπων, ὅστις ἐπέχυσεν ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ σᾶς εἰς τὴν νεότητά σας
 ἀκόμη τὴν εὐλογίαν του, θέλει σᾶς συνοδεύει καὶ εἰς τὸ μέλλον
 πάντοτε καὶ πανταχοῦ διὰ τῆς θείας του βοηθείας καὶ τῆς ἀγά-
 πης του· καὶ αἱ τόσαι δὲ χιλιάδες ἀγαθῶν ἀνθρώπων, οἵτινες σᾶς
 ἐγνώρισαν ἐν ᾧ ἀκόμη ὠδηγεῖσθε ἀπὸ τὴν χειρὰ μου καὶ σᾶς

ἀγαποῦν, θέλουν εἶσθαι πάντοτε πρόθυμοι νὰ σᾶς βοηθοῦν τὰ κατὰ δύναμιν, καὶ νὰ συνδράμουν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν σας.

Ὁψέποτε δὲ καθεὶς ἡμῶν ἀποπερατώσῃ τὸ στάδιόν του ἀφῆ-
σας εἰς τὴν ἀτραπὸν τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς τὸν ἐχάραξεν ἵχνη συνεχῇ
καλῶν πραξεων, τότε . . . ὦ χαίρετε μετ' ἐμοῦ! . . τότε θέ-
λομεν συνέλθει ὅλοι πάλιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ λαμπρὸν τέρμα,
καὶ ἔτι στερεώτερα συνδεδεμένοι, τότε θέλομεν συζήσει τὴν ἀπέ-
ραντον αἰωνιότητα εἰς ἀτάραχον ἀγάπην καὶ εἰς χαρὰν ἀτε-
λεύτητον! Γένοιτο!

BAYERISCHE
STAATS-
BIBLIOTHEK
MÜNCHEN

30°

25°

20°

Armenia unius rūs rñov Pēdov

MESE

COΣ KOΛHOΣ

ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΝ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΥΠΕΡΒΟΡΙΕ

ΕΤΟΣ

ΜΑΤΗΥΚΑΤΑ

ΚΑΙ ΠΑΝ

ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

ΟΥΜΕΝ

ΑΚΕΖΗ

ΠΙ

ΕΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΓΑΤΑ

ΑΒΕΣΣ

ΟΛΥΜΠΙΑΝΟΝ ΚΟΡΕΥΝΟΝ ΠΗΛΟΝ

BAYERISCHE
STAATS-
BIBLIOTHEK
MÜNCHEN

BLIOTHER
MENCKEN

Mapia Hynorab

Campe, Joachim Heinrich,

[Nichtlateinische Schriftzeichen] [Nichtlateinische Schriftzeichen]

1841

Paed.pr. 4440 h

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10761834-5